

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ
ANABİLİM DALI

KADIN GİRİŞİMCİLERİN BİLGİYE YAKLAŞIMI

Doktora Tezi

Burcu KETEN

Ankara-2011

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ
ANABİLİM DALI

KADIN GİRİŞİMCİLERİN BİLGİYE YAKLAŞIMI

Doktora Tezi

Burcu KETEN

Tez Danışmanı
Doç.Dr. Oya GÜRDAL TAMDOĞAN

Ankara-2011

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ
ANABİLİM DALI

KADIN GİRİŞİMCİLERİN BİLGİYE YAKLAŞIMI

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Oya GÜRDAL TAMDOĞAN

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

.....
.....
.....
.....
.....
.....

İmzası

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tez Sınavı Tarihi

ÖNSÖZ

Bilgi ve belge yönetimi alanında gerçekleştirilen kuramsal ve uygulamalı çalışmaların temelinde, bireyin ve içinde yaşadığı toplumun, mevcut bilgi birikiminden en üst düzeyde yararlanmasını sağlamak yatmaktadır. Bilginin, iş ve sosyal yaşamda, demokratik hakların korunmasında, sağlıkta, üretimde, ekonomide ve benzeri alanlarda etkin bir şekilde kullanılabilmesi için de, bireylerin yaş grupları, cinsiyetleri, çalışma alanları, eğitim seviyeleri, statüleri, vb. doğrultusunda ortaya çıkan gereksinimleri dikkate alınarak oluşturulmuş bilgi erişim sistemlerinin ve bilgi hizmetlerinin varlığı gerekmektedir. Bu gereklilik, bilgi ve belge yönetimi alanında yapılan çalışmaların farklı bilim dalları ile etkileşimli yürütülmesine, dolayısıyla ülkenin ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişimine önemli katkılarda bulunmasına imkân sağlamaktadır. Bilim dalının, disiplinlerarası çalışmalara uygunluğu da göz önünde bulundurularak, çalışmada, kadın girişimcilerin bilgiye yaklaşımları konu edilmiştir.

Ülkelerin yaşadığı ekonomik bunalımlar, hızla artan bilgi miktarı ve bilgi erişimi destekleyen bilgi teknolojilerindeki gelişim, hayatın tüm alanlarını etkilemiştir. Ekonomik problemlerin aşılması, bunalımdan çıkılması amacıyla arayış içine girilmiş ve bunun sonucunda esnek üretim, bilgiye dayalı ekonomi gibi kavramlar ön plana çıkmıştır. Yeni bir üretim ve iş organizasyonu sunan esneklik kavramı, üretim tekniklerinin ve makinaların esnekliği kadar, işgücünün kullanımında ve iş tanımlarında da esnekliği gündeme getirmiştir. Yeni üretim organizasyonunun bir sonucu olarak da kadın işgücünün önemi artmıştır.

Yeni anlayış ile birlikte ülkemizde kadın girişimciler ile ilgili planlara ağırlık verilmeye ve yeni projeler üzerinde çalışılmaya başlanmıştır. Buradan hareketle araştırmada, ekonomik kalkınmanın ve üretken toplumun tetikleyicisi olarak görülen kadın girişimcilerin, girişimcilik faaliyetleri süresince karşılaştıkları ve/veya karşılaşılabilecekleri bilgi erişim sorunlarını tespit etmek, bu sorunlara çözümler üretmek amacıyla kadın girişimcilerin bilgiye yaklaşımları ele alınmaya çalışılmıştır. Tez’de kuramsal bilgiyi desteklemek üzere gerçekleştirilen kullanıcı araştırması yoluyla elde edilen veriler, kadın girişimciler için bilgi hizmetlerinin planlanmasında ve bilgi erişim sistemlerinin tasarlanmasında dikkat edilmesi gereken unsurların belirlenmesinde kullanılmıştır.

Umarız, çalışmadan elde edilen veriler ve analizler, girişimcilik faaliyetleri süresince pek çok engel ile karşılaşan kadın girişimcilerin başarılarının arttırılmasında etkili olacak genel bilgi politikalarının oluşturulmasında ve bu politikalar doğrultusunda ülke geneline yayılacak bilgi hizmetlerinin hayata geçirilmesinde yardımcı olur.

Bilindiği üzere, bilimsel çalışmalar, birden çok kişinin katkısı ile özverili bir sürecin sonucunda ortaya çıkan emek ürünleridir. Bu çalışmada da birçok kişinin emeği bulunmaktadır.

Çalışma süresince değerli önerileri ile beni yönlendiren, bilimsel çalışmaları ile yolumu aydınlatan, hassas ve duyarlı yaklaşımı ile karşılaştığım zorlukları

aşmamda yardımcı olan, örnek bilim insanı, değerli hocam ve danışmanım Doç.Dr. Oya GÜRDAL TAMDOĞAN'a;

Çalışmanın geliştirilmesinde ve sonuçlandırılmasında katkılarını esirgemeyen değerli hocalarım Prof. Dr. Nazlı ALKAN, Prof. Dr. Hayriye ERBAŞ ve Prof. Dr. Bülent YILMAZ'a, Prof. Dr. Fatoş SUBAŞIOĞLU'na; beni cesaretlendiren ve destekleyen Prof. Dr. Doğan ATILGAN'a; veri analizinde yardımcı olan, Güssün GÜNEŞ'e; veri toplamada yardımcı olan, Saime SEVİM, Mesut İNCE, Senem TİRENG DALGIÇ, Osman ATILGAN ve Nergis İNCE GÜNEŞ'e; kaynakların tam metinlerine ulaşma konusundaki destekleri için Halise ÖZDEMİRCİ, Ahmet Emre AYDIN ve Zehra ERDEM'e;

Başta Gültekin GÜRDAL olmak üzere çalışmam süresince verdikleri moral desteği için tüm Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu (ANKOS) Veritabanı Değerlendirme Grubu Üyeleri'ne;

Bitmeyen sabrı ve anlayışı, tez yazımındaki yardımları, tüm ilgisi, bana olan inancı ve güveni için, biricik eşim Korhan KETEN'e;

Hayatımın her aşamasında olduğu gibi doktora çalışmam süresince de ilgisini ve sevgisini eksik etmeyen, yaşadığı büyük kayıba ve hastalıklara rağmen desteğini esirgemeyen, azmine ve çalışkanlığına hayran olduğum sevgili Annem'e, en içten teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	IV
KISALTMALAR LİSTESİ	VIII
TABLolar LİSTESİ	X
ŞEMALAR LİSTESİ	XIV
GRAFİK LİSTESİ	XIV
 I. BÖLÜM: GİRİŞ	 1
I.1. Konunun Önemi	4
I.2. Araştırmanın Amacı	7
I.3. Araştırmanın Hipotezi	10
I.4. Araştırmanın Kapsamı	11
I.5. Araştırma Yöntemi ve Veri Toplama Teknikleri	13
I.6. Araştırmanın Düzeni	15
I.7. Kaynaklar	17
 II. BÖLÜM: BİLGİ GEREKSİNİMİ, BİLGİ ERİŞİM VE BİLGİ ARAMA DAVRANIŞI: KURAMSAL ÇERÇEVE	 19
II.1. Bilgi Kavramı	20
II.2. Bilgi Gereksinimi	24
II.3. Bilgi Kullanımı	28
II.4. Bilgi Erişim Süreci	36
II.4.1. Bilgi Erişim Sistemleri	44
II.4.2. Bilgi Erişim Süreci Modelleri	51
II.4.2.1. Ingwersen'in Bilgi Erişim Süreci Modeli	51
II.4.2.2. Belkin'in Serüven Modeli	53
II.4.2.3. Saracevic'in Bilgi Erişim Süreci Modeli	54
II.4.2.4. Spink'in Bilgi Erişim Etkileşim Süreci Modeli	56

II.5. Bilgi Arama Davranışı ve Bilgi Arama Davranışı Modelleri	58
II.5.1. Bilgi Arama Davranışı Modelleri	61
II.5.1.1. Wilson'un Bilgi Arama Davranışı Modeli, 1981	62
II.5.1.2. Dervin'in Anlamlandırma Modeli, 1983, 1996	63
II.5.1.3. Ellis'in Bilgi Arama Stratejileri Davranış Modeli, 1989, 1993	64
II.5.1.4. Kuhlthau'nun Bilgi Arama Davranışı Aşamaları Modeli, 1991	66
II.5.1.5. Wilson'un, Bilgi Arama Davranışı Modeli, 1996	67
II.6. Erişilen Bilginin Kullanımı ve Yarattığı Değer	69
II.6.1. Problem Çözme ve Karar Verme	70
II.6.2. Aşırı Bilgi Yükleme	73
II.7. Türkçe Yazında Bilgi Gereksinimi, Bilgi Erişim ve Bilgi Arama Davranışı	76
 III. BÖLÜM: KADIN GİRİŞİMCİLER, BİLGİ GEREKSİNİMLERİ VE BİLGİ ARAMA DAVRANIŞLARI	 80
III.1. Girişimcilik ve Girişimcilik Süreci	81
III.1.1. Girişimciler İçin Bilgi Hizmetleri Planlaması	87
III.2. Kadın Girişimciliği	96
III.2.1. Türkiye'de Kadın Girişimciliği	101
III.3. Kadın Girişimciler İçin Bilginin Önemi	115
III.4. Kadın Girişimcilerin Bilgi Gereksinimleri ve Bilgi Kullanımı	116
III.5. Bilgi Erişim Sürecinde Kadın Girişimciler ve Bilgi Arama Davranışları	120
 IV. BÖLÜM: TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLERİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ VE BİLGİ ARAMA DAVRANIŞLARINA YÖNELİK KULLANICI ARAŞTIRMASI	 129
IV.1. Amaç ve Kapsam	129

IV.2. Kullanıcı Araştırmasının Sınırlılıkları	130
IV.3. Metodoloji	132
IV.4. Bulgular ve Analiz	138
IV.4.1. Bireysel Özellikler	139
IV.4.1.1. Yaş Grubu	139
IV.4.1.2. Eğitim Durumu	140
IV.4.2. Çevresel Değişkenler	142
IV.4.2.1. Yaşanılan Bölge	143
IV.4.2.2. Faaliyet Gösterilen Sektör	145
IV.4.2.3. Çalışma Süreleri	147
IV.4.2.4. İşletme Büyüklüğü	149
IV.4.2.5. Rakipleri Belirleme Yöntemleri	151
IV.4.2.6. Sivil Toplum Kuruluşları İle İlişkiler	154
IV.4.2.7. İş Geliştirme Eğilimleri	159
IV.4.3. Bilgi Erişim Değişkenleri	162
IV.4.3.1. Bilgi Gereksinimleri	167
IV.4.3.2. Bilgi Kaynakları/Kanalları	179
IV.4.3.3. Bilgi Kullanımı	186
IV.4.3.4. İletişim Kanalları	190
IV.4.3.5. Engeller/Tıkanıklıklar	195
IV.4.4. Kadın Girişimcilerin Bilgi Erişim Süreci ve Bilgi Arama Davranışı	199
IV.4.4.1. Farkındalığın Bilgi Erişim Sürecindeki Rolü	200
IV.4.4.2. Kadın Girişimcilerin Bilgi Arama Deneyimleri	205
IV.4.4.2.1. Bilgi Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu	206
IV.4.4.2.2. Bilgi Gereksinimini Karşılama İçin Nereye/Kime Başvuracağını Bilme Durumu	211
IV.4.4.2.3. Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haberdar Olma Durumu	216
IV.4.4.3. Kadın Girişimcilerin Elde Ettiği Bilgiyi Kullanımı ve Yarattığı Değer	229

IV.4.4.4. Kadın Girişimcilerin Problem Çözme ve Karar Verme Süreçlerindeki Bilgi Kullanımı	232
IV.4.5. Farkındalık Temelli Bir Bilgi Erişim Süreci Modeli	236
IV.4.6. Kadın Girişimciler İçin Bir Bilgi Arama Davranışı Geliştirme Modeli	238
IV.4.7. TOBB Kadın Girişimciler Kurulu İçin Bilgi Hizmetleri Planlama Modeli	241
V. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER	252
EKLER	285
1. Ek: Örneklem Listesi	285
2. Ek: Anket Formu	290
KAYNAKÇA	300
ÖZET	327
SUMMARY	331

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	- Avrupa Birliği
ABİGEM	-Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri
ADASO	-Adana Sanayi Odası
AESOB	-Antalya Esnaf ve Sanatkar Odaları Birliği
AH	-Alt Hipotez
AR-GE	-Araştırma-Geliştirme
ASO	-Ankara Sanayi Odası
ATO	-Ankara Ticaret Odası
ATSO	-Antalya Ticaret ve Sanayi Odası
DTM	-Dış Ticaret Müsteşarlığı
H	-Hipotez
EİT	-Ekonomik İşbirliği Teşkilatı
ESİAD	-Ege Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
ESYO	-Eskişehir Sivil Yerel Oluşumu
ETO	-Eskişehir Ticaret Odası
ETSO	-Edirne Ticaret ve Sanayi Odası
GAP ÇATOM	-Güneydoğu Anadolu Projesi Çok Amaçlı Toplum Merkezleri
GAP GİDEM	-Güneydoğu Anadolu Projesi Girişimci Destekleme Merkezleri
GGK	-Genç Girişimciler Kurulu
İGEME	-İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi
İLK GK	-İl Kadın Girişimciler Kurulu
İŞKUR	-Türkiye İş Kurumu
KADAV	-Kadın Dayanışma Vakfı
KAGİDER	-Kadın Girişimciler Derneği
KAMER	-Kadın Merkezi
KEB	-Kadın Enformasyon Bürosu
KEDV	-Kadın Emekini Değerlendirme Vakfı
KGF	-Kredi Garanti Fonu
KGK	-Kadın Girişimciler Kurulu
KİGDP	-Kadının İstihdamını Geliştirme ve Destekleme Projesi

KİK	-Kamu İhale Kurumu
KOBİ	-Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme
KOSGEB	-Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi
KSGM	-Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
KSSGM	-Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü
MSÜ	-Mimar Sinan (Güzel Sanatlar) Üniversitesi
PAÜ	-Pamukkale Üniversitesi
SGK	-Sosyal Güvenlik Kurumu
SPK	-Sermaye Piyasası Kurumu
TESK	-Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
TMMOB	-Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TOBB	-Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TPE	-Türk Patent Enstitüsü
TSE	-Türk Standardları Enstitüsü
TÜBİTAK	-Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	-Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRSAB	-Türkiye Seyahat Acentaları Birliği

TABLOLAR LİSTESİ

1.Tablo:	Bilgi Kaynaklarının Türleri	32
2.Tablo:	Bilgi Arama Sürecinin Aşamaları	67
3.Tablo:	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği İl Kadın Girişimciler Kurulu Üye Sayıları	137
4.Tablo:	Kadın Girişimcilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	140
5.Tablo:	Kadın Girişimcilerin Eğitim Seviyelerine Göre Dağılımı	141
6.Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bölgelere Göre Dağılımı, Anketi Yanıtlama ve Temsil Durumu	143
7.Tablo:	Kadın Girişimcilerin Sektörel Dağılımı	145
8.Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bulundukları Sektörde Çalışma Süreleri	148
9.Tablo:	Kadın Girişimcilerin İşletme Büyüklükleri	150
10.Tablo:	Kadın Girişimcilerin Rakiplerini Belirleme Yöntemleri	152
11.Tablo:	Kadın Girişimcilerin Sivil Toplum Kuruluşu (STK) Üyelikleri	155
12.Tablo:	Kadın Girişimcilerin Sivil Toplum Kuruluşlarının İş Hayatına Katkıları Üzerine Görüşleri	156
13.Tablo:	Kadın Girişimcilerin Üye Oldukları Sivil Toplum Kuruluşları	158
14.Tablo:	Kadın Girişimcilerin Genel Eğitim Gereksinimleri	160
15. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Girişimcilik Faaliyetleri Sırasında Karşılaştıkları Problemler	164
16. Tablo:	Kadın Girişimcilerin İş Yaşamlarında Gereksinim Duydukları Bilgi Türleri	168
17. Tablo:	Kadın Girişimcilerin İş Yaşamlarında Gereksinim Duydukları Bilgi Türleri – Birleştirilmiş Ölçekli	170
18. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Gereksinim Duydukları Bilgiye Erişim Sağlama Durumu	172
19. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Gereksinimlerini Karşılama İçin Başvuracakları Kişi/Kurum/Kuruluş Konusundaki Bilgi Düzeyleri	176
20. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Gereksinimlerini Karşılama İçin Bilinen Kişi/Kurum/Kuruluşlara Başvurma Durumu	177

21. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Gereksinimlerini Karşılama İçin Başvurdukları Kişi/Kurum/Kuruluşlar	178
22. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Tercih Ettikleri Bilgi Kaynakları/Kanalları	182
23. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Kaynaklarını Kullanma Nedenleri	186
24. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Kaynağı Seçme Kriterleri	188
25. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Tercih Ettikleri İletişim Kanalları	190
26. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Sözlü İletişimi Tercih Etme Sebepleri	191
27. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Yazılı İletişimi Tercih Etme Sebepleri	192
28. Tablo:	Sözlü İletişimi Tercih Eden Kadın Girişimcilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	193
29. Tablo:	Yazılı İletişimi Tercih Eden Kadın Girişimcilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	193
30. Tablo:	Sözlü İletişimi Tercih Eden Kadın Girişimcilerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	194
31. Tablo:	Yazılı İletişimi Tercih Eden Kadın Girişimcilerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	194
32. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgiye Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu	196
33. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Erişim Sürecinde Karşılaştıkları Engeller ve Dereceleri	197
34. Tablo:	Bilgi Erişim Süreci ve Bilgi Kaynakları Konusunda Eğitim İsteyen Kadın Girişimcilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	201
35. Tablo:	Bilgi Erişim Süreci ve Bilgi Kaynakları Konusunda Eğitim İsteyen Kadın Girişimcilerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	202
36. Tablo:	Bilgi Erişim Süreci ve Bilgi Kaynakları Konusunda Eğitim İsteyen Kadın Girişimcilerin Bölgelere Göre Dağılımı	203
37. Tablo:	Bilgi Erişim Süreci ve Bilgi Kaynakları Konusunda Eğitim İsteyen Kadın Girişimcilerin Sektörel Dağılımı	203
38. Tablo:	Bilgi Erişim Süreci ve Bilgi Kaynakları Konusunda Eğitim İsteyen Kadın Girişimcilerin Faaliyet Gösterdikleri Alanda Çalışma Sürelerine Göre Dağılımı	204

39. Tablo:	Bilgi Erişim Süreci ve Bilgi Kaynakları Konusunda Eğitim İsteyen Kadın Girişimcilerin İşletme Büyüklüklerine Göre Dağılımı	205
40. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgiye Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu ve Yaş İlişkisi	206
41. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgiye Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu ve Eğitim İlişkisi	207
42. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgiye Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu ve Yaşanılan Bölge İlişkisi	208
43. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgiye Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu ve Faaliyet Gösterilen Sektör İlişkisi	209
44. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgiye Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu ve Çalışma Süresi İlişkisi	209
45. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgiye Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu ve İşletme Büyüklüğü İlişkisi	210
46. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Gereksinimlerini Karşılama İçin Başvuracakları Kişi/Kurum Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Yaş İlişkisi	212
47. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Gereksinimlerini Karşılama İçin Başvuracakları Kişi/Kurum Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Eğitim İlişkisi	213
48. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Gereksinimlerini Karşılama İçin Başvuracakları Kişi/Kurum Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Yaşanılan Bölge İlişkisi	214
49. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Gereksinimlerini Karşılama İçin Başvuracakları Kişi/Kurum Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Faaliyet Gösterilen Sektör İlişkisi	214
50. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Gereksinimlerini Karşılama İçin Başvuracakları Kişi/Kurum Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Çalışma Süresi İlişkisi	215

51. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Gereksinimlerini Karşılama İçin Başvuracakları Kişi/Kurum Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve İşletme Büyüklüğü İlişkisi	215
52. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haberdar Olma Durumu	216
53. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haberdar Olma Durumu ve Yaş İlişkisi	218
54. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haberdar Olma Durumu ve Eğitim İlişkisi	219
55. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haberdar Olma Durumu ve Yaşanılan Bölge İlişkisi	219
56. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haberdar Olma Durumu ve Faaliyet Gösterilen Sektör İlişkisi	221
57. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haberdar Olma Durumu ve Çalışma Süresi İlişkisi	222
58. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haberdar Olma Durumu ve İşletme Büyüklüğü İlişkisi	223
59. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Haberdar Olduğu Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlar	224
60. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haberdar Olma Biçimi	225
61. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Hizmeti Alma Durumu	226
62. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Bilgi Hizmeti Aldığı Kurum/Kuruluşlar	228
63. Tablo:	Kadın Girişimcilerin Aldıkları Bilgi Hizmetleri	230

ŞEMALAR LİSTESİ

1.Şema:	Bilgi Arama Gereksinimleri ve Bilgi Arama Davranışını Etkileyen Faktörler	26
2.Şema:	Enformasyon Okuryazarı Birey - Bilgi İlişkisi	30
3.Şema:	Bilgi Erişim Sistemi	45
4.Şema:	Ingwersen'in Bilgi Erişim Süreci Modeli	52
5.Şema:	Belkin'in Serüven Modeli	53
6.Şema:	Saracevic'in Bilgi Erişim Süreci Modeli	55
7.Şema:	Spink'in Bilgi Erişim Etkileşim Süreci Modeli	57
8.Şema:	Wilson'un 1981 Yılı Bilgi Arama Davranışı Modeli'nin Basitleştirilmiş Hali	62
9.Şema:	Dervin'in Anlamlandırma Üçgeni	64
10.Şema:	Dervin'in Anlamlandırma Yapısı	64
11.Şema:	Wilson'un (1996 yılı) Bilgi Arama Davranışı Modeli	68
12.Şema:	Girişimci Bilgi Arama Davranışı Modeli	90
13. Şema:	Farkındalık Temelli Bir Bilgi Erişim Süreci Modeli	237
14.Şema:	Kadın Girişimciler İçin Bir Bilgi Arama Davranışı Geliştirme Modeli	240
15. Şema:	TOBB Sektörler ve Girişimcilik Dairesi - Bilgi Hizmetleri Dairesi Mevcut Yapılanma ve Kaynaklar (Derleme Çalışması)	246
16. Şema:	TOBB Girişimci Bilgi Merkezi Hizmet Planlaması (Model Önerisi) – 1. Aşama	248
17. Şema:	TOBB Girişimci Bilgi Merkezi Hizmet Planlaması (Model Önerisi) – 2. Aşama	249
18. Şema:	TOBB Girişimci Bilgi Merkezi Hizmet Planlaması (Model Önerisi) – 3. Aşama	249

GRAFİK LİSTESİ

1. Grafik:	Anket Cevaplama Oranı	138
------------	-----------------------	-----

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Günümüzde “bilgi”nin sermaye, hammadde, teknoloji, enerji ve insangücü gibi üretim unsurlarından biri haline dönüştüğü görülmektedir. Ekonomide hammadde ve ürün olarak kullanılan bilgi, herkes tarafından paylaşılmakta, toplum içerisinde kültürel bir değer olarak kabul edilmekte ve bilgi-iletişim teknolojileri de her alanda kullanılmaktadır. Paylaşılan bilginin artması, farklı bilgi erişim yollarının ve kanallarının ortaya çıkması toplumlarda, kurumlarda, değerlerde ve insanlarda hızlı bir değişime yol açmaktadır. Bu değişimin, mevcut sosyal ve ekonomik ilişkileri temelden etkilediği ve bilgi toplumunun oluşumu yönünde belirgin bir dönüşümü başlattığı görülmektedir.

Bilgi toplumunun üyesi aktif vatandaşlar olarak hareket etmek, demokratik seçimler yapmak, içinde yer alacağımız tüm organizasyonlarda kendi hak ve sorumluluklarımızın bilincinde olmak için bilgiye ulaşmamız gerekmektedir. Bilgiye erişim olmadığında ve/veya bilgi erişimde sorunlar yaşandığında insanlar, seçim yapma ve seçimleri aracılığıyla kendilerine sağlanan hizmetlerin ve ürünlerin organizasyonu üzerinde etkili olma gücünden yoksun kalmaktadır (Moore, 2002, 297-298 ss.). Ekonomik açıdan bakıldığında, özellikle bilginin temel üretim faktörü olarak ön plana çıktığı bilgiye dayalı ekonomilerde, “enformasyon yönetimi” olarak adlandırılan, gereksinimlere uygun bilgiyi elde etme, sistematik hale getirme, işleme ve yayma işlevlerinin etkin bir şekilde yerine getirilmesi gerektiği görülmektedir. Ülkelerin gelişmelerinde ve kalkınmalarında büyük paya sahip olan işletmelerin ve ulusal ekonominin başarısı, bilginin üretilmesinin yanı sıra elde edilmesini,

sistematik hale getirilmesini, depolanmasını, içselleştirilmesini ve etkili bir şekilde kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak bu yolla, toplumlar, içinde bulunulan bilgi çağının gerekliliklerini yerine getirebilmekte; değişim sürecinin meydana getirdiği olumsuz değil olumlu etkiler ile çağdaş sistemlerini ve gelişimlerini koruyabilmektedir.

Ülkemizin bilgi toplumu olma sürecini sağlıklı bir şekilde tamamlaması, bilginin ve öğrenmenin esas olduğu sağlıklı bir ekonominin yaratılması için de bireylerin bilgiyi etkin bir şekilde kullanmalarının sağlanması önem taşımaktadır. Yeniliğin ve yaratıcılığın hâkim olduğu bir ekonomi oluşturmak ve kalkınmada sürekliliği sağlamak için, fırsatları değerlendirmeye ve belirli yeteneklere sahip olmaya önem veren; öğrenmeye ve değişime dayalı birikim ve deneyimler tarafından yönlendirilen bir yapı gerekmektedir.

Sağlıklı bir ekonomik gelişimin sağlanması için, toplumun gereksinim duyduğu ürünleri/hizmetleri sunarak ya da ticaret yaparak kendi işini kurmak için harekete geçen ve üretim unsurlarını en iyi koşullar altında bir araya getirmeye çalışan girişimcilerin de bilgi erişim sürecine katılması önem taşımaktadır. Amerika, İngiltere ve Japonya gibi gelişmiş ülkeler, “girişimci ruh”un, kendilerini küçük tarıma dayalı endüstri sahiplerinden, endüstri devlerine dönüştürdüğüne inanmaktadır. Bu inançla hareket eden gelişmekte olan ülkelerin de yüksek seviyelerde ekonomik büyüme için girişimciliği destekledikleri görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde girişimciler, üretim faktörleri içinde anahtar bir rol oynayan; işgücü, doğal kaynak, sermaye gibi diğer bileşenleri harekete geçiren; verimin,

kazancın ve istihdamın arttırılmasını sağlamak için çok büyük potansiyele sahip bireyler olarak görülmektedir (Rani, 1996, 4.s.).

Özellikle, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde genel anlamda girişimciliğin, özelde ise kadınların girişimci niteliklerinin geliştirilmesinin önemi giderek artmaktadır. Bu bağlamda, son yirmi yıldır kadınların ekonomik statülerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmaların yoğunlaştığı Türkiye’de de kadın girişimciliğine verilen desteğin arttığı görülmektedir (Ecevit, 2007b, 47.s.). Bununla birlikte, kadınların ve erkeklerin işgücüne katılımında var olan eşitsizlik, kadınların erkeklere oranla daha fazla girişimsel niteliklere sahip olmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle, kadınlar için kimliklerini girişimci nitelikleriyle bütünleştirebilecekleri; yenilikçilik ve yaratıcılık gibi girişimsel değerleri iletişim yetenekleri, problem çözme ve kişisel bilgi yönetimi becerileri ile pekiştirebilecekleri bir ortam yaratılması önem taşımaktadır. Böyle bir ortamın yaratılması için de kadın girişimcilere, iş kurma ve işi devam ettirme konusunda destek olunması, girişimcilik sürecinin tüm aşamalarında gereksinim duyacakları nitelikli bilgiyi elde edebilmeleri için temel bilgi ve becerilerin kazandırılması gerekmektedir.

Bilgi ve teknolojiye dayalı yeni ekonomik düzen içinde varlığını sürdürebilecek kadın girişimcilere, bilgi erişim için gerekli olan temel bilgi ve becerilerin kazandırılmasını sağlayacak şartların ve ortamların yaratılması ise sosyal bilimler alanında, özellikle bilgi ve belge yönetimi disiplinde yapılacak çok yönlü analitik çalışmalarda kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerinin konu edilmesi ile mümkün olacaktır. Bu değerlendirmeden de anlaşılabileceği üzere, bilgi ve belge yönetimi alanında bilginin toplumsallaşması, bilgiye yaklaşım sorunları, bilgi

kullanımı, bilgi arama davranışı, bilgi erişim süreçleri, vb. konular üzerinde dikkatle durulması ve araştırmaların zenginleştirilmesi, sadece alan açısından değil, ülkenin ekonomik gelişimi ve sosyal yapının bilgi çağına uygun olarak şekillendirilmesi açısından da önem taşımaktadır.

Genel bilim literatüründe yer alan ampirik çalışmalar değerlendirildiğinde, örneklem grupları içinde kadın ve erkeğin birarada ele alındığı görülmektedir. Bilgi ve Belge Yönetimi disiplini açısından bakıldığında da aynı durum söz konusudur. Bununla birlikte, özel olarak kadın girişimcilerin ya da kadınların bilgiye yaklaşım biçimi ve bilgi kullanımına yönelik bir araştırma, henüz ülkemizde gerçekleştirilmemiştir.

Bu doğrultuda tezde, bilgi toplumunun bireyleri ve ekonomik ilerlemenin destekçileri olarak kadın girişimcilerin, talep ettikleri farklı türlerdeki bilgi ve bilgi ile ilgili davranışları analiz edilmeye; bilgi ve bilgi ile ilgili faaliyetler açısından değer yargıları belirlenmeye; bilgi gereksinimlerini karşılama sürecinde izledikleri yol, karşılaştıkları problemler, tercih ettikleri kaynaklar, vb. saptanmaya ve elde edilecek veriler göz önünde bulundurularak, kadın girişimciler için sunulacak bilgi hizmetlerine ilişkin öneriler getirilmeye çalışılmıştır.

I.1. Konunun Önemi

Birey, gereksinim duyduğu bilgiyi tanımlarken, bilgi gereksinimini karşılamak için bir yol ararken, bu bilgiyi kullanırken ya da günlük yaşama aktarırken birbirine bağlı faaliyetler içine girmektedir. Bu faaliyetlerin bütünü

bireylerin bilgi davranışlarını ortaya koymaktadır. Bilgi arama davranışı, var olan bilgidaki bir eksiklik ile başlamakta ve bu eksiklik giderilinceye kadar devam etmektedir. Bilgi gereksiniminin ve bilgi arama davranışının tam olarak anlaşılabilmesi için, bilgiye gereksinim duyan bireyin içinde bulunduğu çevrenin, işinin, sosyal yaşamının bilinmesi gerekmektedir. İçinde bulundukları toplumların özellikleri, bireylerin bilgi arama davranışlarını ve iletişim kanallarının seçimini etkilemektedir. Bu durum bilgi gereksinimi ve kullanımı ile ilgili çalışmalar için çok geniş bir inceleme alanı oluşturmaktadır.

Yurtiçi ve yurtdışı mesleki yazında bilgi talebi, bilgi arama davranışı, bilgi erişim, bilgi kullanımı vb. alanlarda yapılan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Wilson, 1981; Önal, 1993; Wilson, 1994; Gürdal, 1996; Uçak, 1997a; Uçak, 1997b; Wilson, 1997; Uçak & Kurbanoglu, 1998; Uçak, 1999; Wilson, 1999; Gürdal, 2000; Uçak & Al, 2000; Nicholas, 2000; Gürdal, 2001; Uçak & Güzeldere, 2006; Tonta, 2001; Tonta, 2002; Case, 2002; Moore, 2002; Gürdal, 2003; Cooper, 2004; Spink & Cole, 2006; Nagy, 2004; Özlük, 2006; Tanrikulu, 2006; Birinci, 2006, 2007; Information and Emotion..., 2007; Xie, 2007; Önal, 2008; Gürdal Tamdoğan, 2009). Bilgi arama davranışı modelleri de bu alanda kapsamlı olarak ele alınan bir diğer araştırma alanını oluşturmaktadır. Endüstri, bilim, teknoloji, tüketim, vb. pek çok alanda bilgi gereksinimine ve kullanımına yönelik araştırmalar bulunmaktadır. Çalışmalara bakıldığında bilginin, öğrencilik yılları boyunca özümseyen eğitimsel bilgi, iş hayatında verilen sorumlulukları yerine getirebilmek için gereksinim duyulan düzenli bilgi ya da insanın günlük yaşamını sürdürebilmesi için gerek duyacağı sosyal bilgi gibi farklı yönleriyle ele alındığı görülmektedir. Bunlarla

birlikte, mesleki alanda kadınlar üzerine yapılan çalışmaların azlığı da dikkat çekmektedir.

Yurtdışında da kadınların bilgi gereksinimlerine ve bilgi kullanımına yönelik çalışmaların sayısının çok az olduğu ve bu konuda geliştirilmiş bir teorinin bulunmadığı görülmektedir. Bu alanda yazılan bilimsel makalelerde de bu duruma sıkça değinilmekte ve kadınlar ile ilgili araştırmaların artırılmasının; ulusal ve uluslararası çalışmaların yürütülmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, yurtdışında yapılan çalışmalar incelendiğinde, kadınların bilgi gereksinimleri ile ilgili araştırmaların sonucunda her biri ayrı ayrı irdelenebilecek ilgi çekici bulguların ortaya çıktığı görülmektedir. Kadınların bilgi gereksinimlerini resmi yollar ile karşılamada başarısız oldukları ve resmi bilgi kaynaklarından habersiz oldukları, çoğu araştırmanın endüstri dünyası ile ilişkili olduğu, kadınların bilgi gereksinimlerinin sosyo-ekonomik sorunlarla ilişkili olduğu ve kendilerine özgü bilgi gereksinimlerinin olduğu, kadınların bilgi gereksinimlerinin yüksek ölçüde durumsal olduğu ve daima değiştiği, etkin bir iletişim ağı oluşturmalarının girişimcilik faaliyetlerindeki ilerlemelerini etkilediği ve oluşturdukları ağın genellikle kadınlardan oluştuğu; eğitim ve öğrenim konularında erkeklerden daha çok bilgiye gereksinim duydukları, kadınların teknolojiyi kabul etmede daha toplumsal algılamalarda bulundukları ve aşırı bilgi yüklenmesinden daha fazla etkilendikleri, bilgi arama sürecine erkeklerden daha dikkatli yaklaştıkları söz konusu bulgular arasında yer almaktadır (Scott, 1986; Nelson, 1987; Harris & Dewdney, 1994; King, 1995; Dasgupta, 2001; Marcella, 2001; Mooko, 2005; Yusuf, 2008; Weeks, 2009; Roomi, Harrison & Beaumont-Kerridge, 2009).

Ülkemizde, bilgi ve belge yönetimi alanında, toplumun her alanında aktif olarak rol alan kadın girişimcilerin bilgi gereksinimini ve kullanımını konu alan, mevcut bilgiye ne şekilde eriştiklerini ortaya koyan, bu süreçte sergiledikleri bilgi arama davranışlarını inceleyen ve bilimsel ortama taşıyan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışma, hem bilgi ve belge yönetimi alanına teorik bir katkı sağlayacak olması, hem farklı bir disiplindeki olası engellerin aşılmasına yardımcı olacak veriler sunacak olması, hem de çalışmadan elde edilecek verilerin uygulamada kullanılabilecek olması açılarından önem taşımaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Birey, kendini doğrulama, mevcut bilgisini arttırma, kendisini geliştirme, vb. amaçlarla bilgiye gereksinim duymaktadır. Bireyin kişilik özellikleri, yaptığı iş, içinde bulunduğu toplumun ekonomik sistemi ve politik yapısı gibi faktörler bilgiyi talep etme durumunu ve elde etme sürecini etkilemektedir. Günümüzde toplumların gelişmişlikleri de bireylerin bilgi kullanım düzeyleri ile ölçülmektedir. Bu nedenle, gelişmiş bir birey ve toplum için temel amaç, bilginin en üst düzeyde kullanımı olmaktadır. Bireylerin doğru kararlar verebilmeleri, kendilerine sunulan ürünlerden/hizmetlerden etkili şekilde yararlanabilmeleri, yaşam kalitelerini arttırmaları, içinde bulundukları toplumun gelişimine katkı sağlamak amacıyla üretmeleri ve demokratik haklarından faydalanabilmeleri için güvenilir ve doğru bilgiye erişimlerinin sağlanması gerekmektedir. Bu durum da, bilgi toplumunu oluşturacak bireylere, günümüz bilgi çağının gerekli kıldığı bilgi erişim becerilerinin kazandırılmasını zorunlu kılmaktadır.

Sağlıklı bir bilgi toplumunun ve bilgiye dayalı ekonominin yaratılması için, ülkenin sahip olduğu işgücünün verimli kullanılması gerekmektedir. Ancak, ülkemizde kadınların işgücüne katılım oranının düşük olduğu görülmektedir. “2008 yılı Eylül döneminde, Türkiye genelinde işgücüne katılma oranı, geçen yılın aynı dönemine göre 0.5 puanlık artışla % 49.4 olarak gerçekleşmiştir. Erkeklerde işgücüne katılma oranı geçen yılın aynı dönemine göre değişmeyerek % 72.6, kadınlarda ise 1 puanlık artışla % 26.7 olmuştur. Kentsel yerlerde işgücüne katılma oranı 0.4 puanlık artışla % 46.6, kırsal yerlerde ise 0.8 puanlık artışla % 54.4 seviyesinde gerçekleşmiştir. Lise altı eğitimlilerde erkeklerin işgücüne katılma oranı % 71.7 iken, kadınlarda % 23’tür. Yükseköğretim mezunlarında erkeklerde işgücüne katılma oranı % 83.9 iken, kadınlarda % 70.7” olarak ifade edilmektedir (T.C. Başbakanlık Türkiye..., 2008).

Bununla birlikte, Türkiye’nin Avrupa Birliği (AB) ülkeleri içinde de kadın istihdam oranının en düşük olduğu ülkeler arasında yer aldığı bilinmektedir. Ülkemizdeki kadın işgücüne ilişkin rakamlardaki dengelerin değiştirilmesi ve kadınların iş yaşamında daha aktif hale gelmelerinin sağlanması için kadın girişimcilerin desteklenmesi, bilgilendirilmesi ve onlara bilgi gereksinimlerini karşılamada yardımcı olacak kaynak ve hizmetlerin sunulması gerekmektedir. Aktif işgücü politikalarının uygulanması noktasında da kadınlara öncelik verilerek kadın girişimcilerin beceri ve niteliklerinin artırılması, danışmanlık hizmetlerine ve gereksinim duydukları bilgiye erişimlerine olanak sağlanması önem taşımaktadır.

Fırsatları bulup yakalayan ve uygulanabilir fikirlere dönüştüren, bunlara değer katan, kadın girişimcilerin; girişimcilik fırsatının tanımlanmasından,

değerlendirilmesine; iş planının geliştirilmesinden gerekli kaynakların belirlenmesine ve teminine; girişiminin yönetilmesinden sürdürülebilirliğinin sağlanmasına kadar, girişimcilik faaliyetlerinin tüm aşamalarında gereksinim duyacakları bilgilerin ve bilgi gereksinimlerini gidermede kullanacakları bilgi kaynaklarının belirlenmesi gibi konular üzerinde hassasiyetle durulması gerekmektedir. Bu bağlamda, kadın girişimcilere eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme gibi üst düzey düşünme becerilerinin ve bunları gerçekleştirmek için gereksinim duyulan bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma, örgütleme ve iletme gibi enformasyon okuryazarlığı becerilerinin kazandırılması da önemli konular arasında yer almaktadır.

Yapılan araştırmalar, kadınların kendilerine özgü bilgi gereksinimlerinin olduğunu ve bunların statik değil dinamik bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir (Mabawonku, 2006; Hess, Fuller & Mathew, 2006). Bu nedenle, toplumun her alanında farklı roller ile karşımıza çıkan kadınların bilinçli, doğru kararlar alabilen, elde ettikleri bilgiyi etkili şekilde kullanabilen ve üreten bireyler olarak hayatlarını sürdürmeleri, ekonomik kalkınmaya destek olabilmeleri için bilgi erişim süreci içindeki yerlerinin ayrı olarak ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

Bu verilerden yola çıkılarak araştırmada kadın girişimcilerin bilgiye yaklaşımları değerlendirilmeye çalışılacaktır. Araştırmanın amacı, teorik düzlemde; kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerini belirlemek, bilgi arama davranışlarını analiz etmek ve bilgi erişim süreçlerine ilişkin bir yol haritası ortaya çıkarmaktır; uygulama düzleminde ise kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerine cevap verecek şekilde bir bilgilendirme ortamı yaratmak için gerekli verileri toplayarak, bu veriler ışığında kadın girişimcilere verilecek bilgi hizmetlerinin işlevselliğini arttırmaktır.

I.3. Araştırmanın Hipotezi

Araştırma, “kadın girişimcilerin nitelikli bir bilgi erişim süreci yaşamaları, onların bilgiye yaklaşımlarının, bilgiyi talep etme durumlarının, bilgi erişim sürecinde sergiledikleri bilgi arama davranışlarının belirlenmesine ve bilgi erişim sistemlerinin sundukları bilgi hizmetlerinin bu doğrultuda tasarımına ve/veya geliştirilmesine bağlıdır” varsayımından hareketle şu temel ve alt hipotezler üzerine kurulmuştur:

Temel Hipotez:

¹_H Kadın girişimcilerin sahip oldukları bireysel özellikler (yaş grubu, eğitim durumu); çevresel değişkenler (yaşadıkları bölge, faaliyet gösterdikleri sektör, bu sektördeki tecrübeleri, sahip oldukları işletmelerin büyüklüğü) ve bilgi erişim teknikleri konusunda sahip oldukları bilgi altyapıları, bilgi erişim süreçlerini etkilemektedir.

Temel hipotezi destekleyen alt hipotezler aşağıda sıralanmıştır:

²_{AH1} Kadın girişimcilerin, bilgi erişim kanallarına/kaynaklarına ilişkin farkındalıkları ve bilgi alt yapıları yeterli değildir.

_{AH2} Kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri doğrultusunda tasarlanan bilgi hizmetlerinin ve/veya bilgi erişim sistemlerinin yetersizliği, bilgi erişim sürecini olumsuz yönde etkilemektedir.

¹ H: Hipotez

² AH: Alt Hipotez

^{AH3}Sahip oldukları bireysel özellikler ve çevresel faktörler, kadın girişimcilerin bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusundaki farkındalıklarını şekillendirmektedir.

^{AH4}Sahip oldukları bireysel özellikler ve çevresel faktörler, kadın girişimcilerin, bilgi erişim sürecinde yaşadıkları tikanıklıklar/engeller üzerinde etkili olmaktadır.

^(AH5)Kadın girişimciler, bilgi erişim teknikleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları için etkin ve etkili bir bilgi erişim süreci yaşayamamaktadır.

1.4. Araştırmanın Kapsamı

Tez çalışmasının başlangıcında, örneklem grubunun belirlenmesine yönelik araştırmada, Kadın Girişimciler Derneği'nin (KAGİDER) asil üyesi olan 142 kadın girişimci üzerinde bir kullanıcı araştırması yapılmasına karar verilmiştir. Bu karar verilirken, KAGİDER üyelerinin Türkiye'deki kadın girişimcilerin genel görüntüsünü ortaya koyabileceği düşünülmüş ve KAGİDER'in asil üyesi olmak isteyen kadın girişimcilerin, yeterliliklerinin önceden belirlenmiş olması, sınırlamanın kendiliğinden oluşması nedeniyle KAGİDER tercih edilmiştir.³Ancak, yeniden yapılan değerlendirme sırasında KAGİDER sayfasında yer alan üyelerin listesinden çalıştıkları kuruluşlar tespit edilip adresleri saptanmaya çalışıldığında, bu derneğe üye olanların çoğunun İstanbul'da yerleşik olduğu ve Türkiye genelini yansıtmaktan uzak olduğu fark edilmiştir. Adres araştırması yapılırken dikkati çeken bir diğer konu da Dernek üyelerinin çoğunun kuruluşların kurucuları olmaktan çok

³KAGİDER'e üye olacak kadın girişimcilerin; sahibi veya ortağı oldukları ticari işletmelerde en az iki yıl süre ile bilfiil çalışmış olmaları ve minimum 5 resmi çalışan istihdam etmeleri gerekmektedir. *Türkiye Kadın Girişimciler Derneği*. (14 Haziran 2010). <http://www.kagider.org/> adresinden erişilmiştir.

yönetim kurulu üyeleri olduklarıdır. Ayrıca, üyelerin sadece 20 tanesinin herhangi bir odaya (sanayi odası, ticaret odası ya da her ikisine birden) bağlı olduğu belirlenmiştir. Tüm bu faktörler göz önünde bulundurularak, KAGİDER'in bu tez çalışmasında hedeflenen nitelikteki verileri toplamaya uygun olmayacağına karar verilmiştir.

KAGİDER üyelerinin araştırmanın örnekleme için istenilen nitelikleri taşınamaması nedeniyle, örneklem belirlemek için yeniden çalışmalara başlanmıştır. Bu amaçla Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Ankara Ticaret Odası (ATO), Ankara Sanayi Odası (ASO) gibi kurumlarla iletişime geçilerek kadın girişimcilerin listesi elde edilmeye çalışılmıştır. Araştırmalar sırasında ASO'dan bilgi elde edilememiş, ATO'da listenin bulunduğu ancak izinsiz verilemeyeceği bilgisi edinilmiştir. Bununla birlikte, ATO ile yapılan görüşmelerde, izin alınsa bile listede yer alan kadın girişimcilerin adreslerine erişimde ve iletişimde sıkıntı yaşanabileceği, genellikle iş kurma sürecinde erkeklerin eşlerini ortak olarak gösterdikleri, verilecek listede yer alan kadınlarla gerçekleştirilecek kullanıcı araştırmasında gereksinim duyulan nitelikte verilerin sağlanmasında zorluk çekilebileceği konusunda uyarıda bulunulmuştur. Ancak, ATO'da iletişime geçilen kişiden, TOBB'da Kadın Girişimciler Kurulu'nun (KGK) oluşturulmaya başlandığı, bu amaçla Türkiye genelindeki kadın girişimcilerin tespit çalışmalarının tamamlandığı bilgisi de alınmıştır. TOBB ile yapılan görüşmeler sonucunda, Türkiye genelinde oluşturulan kadın girişimci listesinin Web üzerinden kullanıma açık olduğu öğrenilmiş ve Web sayfası üzerinden TOBB tarafından oluşturulan liste incelenmiştir. Bu liste sayesinde 73 ildeki Oda ve Borsalara kayıtlı olarak çalışan 1.271 kadın girişimci bilgisine

ulaşılmıştır⁴. Böylece, araştırmanın örneklemini belirlemek için gereksinim duyulan kadın girişimcilerin listesi TOBB KGK il listesi aracılığıyla elde edilmiştir.

KGK il listesinde yer alan 73 ildeki kadın girişimci sayılarının eşit olmadığı, bazı illerde sayının 30'ların üstüne çıktığı, bazılarında ise 4–5 kişi ile sınırlı kaldığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte her ilde, Kurulu oluşturan kadın girişimci sayısı doğrultusunda başkan ve başkan yardımcılarının belirlenmeye çalışıldığı anlaşılmıştır. Bu bilgiler ışığında evrenimizi oluşturan 73 ildeki 1.271 kadın girişimci içinden Türkiye genelini yansıtacak şekilde veri toplanabilmesi için TOBB İl Kadın Girişimciler Kurulu (İLKGK) başkan ve başkan yardımcıları, örneklem grubu olarak seçilmiştir. İl listesinde yer almasına rağmen başkanı belirlenmemiş iller dikkate alınmamıştır. Bu bağlamda anket uygulanacak örneklem grubu; 73 ilde 67 başkan ve 131 başkan yardımcısı ile toplamda 198 kadın girişimci olarak belirlenmiştir. Kullanıcı araştırması bulguları ve analizine yer verilen dördüncü bölümde de metodolojiye ve alan araştırmasının sınırlılıklarına detaylı olarak yer verilmiştir.

I.5. Araştırma Yöntemi ve Veri Toplama Teknikleri

Çalışmanın öncesinde Beck ve Manuel'in (2008, 15-33 ss.) kitaplarında yer verdikleri "araştırma süreci" başlıklı bölüm incelenerek, doğru yöntem ve tekniklerin belirlenebilmesi için bir ön okuma yapılmıştır. Bunun sonucunda, araştırmada her tür kaynağın saptanmasında, hem nicel hem de nitel veri toplama tekniklerinin kullanılmasına karar verilmiştir. Bu tekniklerden biri de belgesel taramadır.

⁴Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB). (Kasım 2008). *TOBB Kadın Girişimciler Kurulu*. <http://www.kadimgirisimciler.org.tr/> adresinden erişilmiştir.

“Var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya belgesel tarama denir. Tarananlar: Geçmişteki olguların anında iz bıraktığı resim, film, plak, ses ve resim kayıtlı bantlar, araç-gereç, bina heykel, vb. kalıntılarla; olgular hakkında sonradan yazılmış ve çizilmiş, her türlü mektup, rapor, kitap, ansiklopedi, resmi ve özel yazı ve istatistikler, tutanak, anı, yaşam öyküsü, vb.leridir” (Karasar, 2003, 183.s.).

Kullanılan diğer bir veri toplama tekniği olarak ise “anket” tir. Hazırlanan anket aracılığıyla, Pickard’ın (2007, 96.s.) da ifade ettiği gibi; araştırma evrenini temsil eden örneklem grubuna sorular yöneltilerek araştırma konusu ile ilgili bilgi toplamak ve toplanan bilgiyi analiz etmek hedeflenmiştir. Bu bağlamda, kadın girişimcilerin bilgi erişim süreçlerine ilişkin veriler, TOBB KGK’larının kurulduğu 73 ildeki başkan ve başkan yardımcılara uygulanan “anket” yolu ile elde edilmiştir. Veri toplama tekniği olarak kullanılan “anket”te hem kapalı uçlu⁵ sorulara (25 soru) hem de açık uçlu⁶ bir soruya yer verilmiştir.

“Anket bir yazışma tekniğidir, belli bir amaç ve plana göre düzenlenmiş “soru listesi”dir. Ankette az ya da çok soru olabilir. Bunlar, genellikle, geniş kitlelere uygulanırlar ve sonuçlar üzerinde istatistiki değerlendirmeler yapılır” (Karasar, 2003, 176.s.). “Anket tekniği, sosyal bilimler araştırmalarında laboratuvar niteliğinde olup, kolay ve maddi imkânları fazla zorlamadan verileri doğrudan doğruya toplamaya da elverişli bir tekniktir” (Aslantürk, 1999, 111.s.).

⁵Kapalı uçlu sorular, bu tür sorularda cevap seçenekleri önceden geliştirilip sorularla birlikte verilmektedir. Örneğin; “medeni durumunuz nedir?” sorusu için () 1. Evli () 2. Bekar 3. () Dul seçeneklerinin verilmesi gibi. Böylece, kaynak kişi, kendisine sunulan cevap seçeneklerinden hangisini uygun görüyorsa onu işaretlemekle yetinir (Karasar, 2003, 176.s.).

⁶Açık uçlu sorular için serbest cevaplar verilir, kaynak kişi, genel sınırlar içinde soruyu istediği kapsam ve derinlikte ve kendi anlatımı ile cevaplama serbestisine sahiptir (Karasar, 2003, 176.s.).

Çalışmada, mevcut durumu saptayabilmek için betimleme yöntemi kullanılmıştır.

“Betimleme; ...olayların, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan incelemelerdir. Bunlar nedir? Sorusuna cevap bulmaya yöneliktir. Bununla mevcut durumlar, koşullar, özellikler aynen ortaya konmaya çalışılır. Betimleme araştırmaları, mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedefler” (Kaptan, 2000, 59.s.).

Çalışmada, APA (American Psychological Association)’nın atıf gösterme ve kaynakça için belirlediği ilkeler esas alınmıştır. APA’nın belirlediği ilkelere ilişkin bilgiler için Szuchman (2011) ve APA (2010) tarafından hazırlanan elkitabından yararlanılmıştır. Kullanıcı araştırması sonucunda elde edilen verilerin istatistiksel analizi SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) ile gerçekleştirilmiştir.

1.6. Araştırmanın Düzeni

Giriş bölümünde, konunun önemine, araştırmanın amacına, hipotezine ve kapsamına, araştırma yöntemi ve veri toplama tekniklerine, araştırmanın düzenine ve kullanılan kaynaklara ilişkin bilgiye yer verilmiştir.

Giriş bölümünü izleyen ikinci bölümde, “bilgi gereksinimi”, “bilgi erişim” ve “bilgi arama davranışı” gibi temel kavramlar kuramsal olarak ele alınmıştır. Bu çerçevede, bilgi erişim süreci ve bilgi erişim sistemlerine ilişkin detaylı bilgilere de yer verilmiştir. Aynı bölümde çalışmanın şekillenmesine katkıda bulunan bilgi erişim

süreci ve bilgi arama davranışı modelleri de ele alınmıştır. Kavramsal ve kuramsal çerçeve dışında, bilgi erişim sürecinde elde edilen bilginin etkili bir şekilde kullanımının problem çözme, karar verme ve aşırı bilgi yüklemesi ile ilişkisine vurguda bulunularak bilginin yarattığı değere kısaca yer verilmiştir. Son olarak konuyla ilgili Türkçe yazındaki çalışmalara ilişkin bilgiler paylaşılmıştır.

Üçüncü bölümde, kadın girişimciler, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri ve bilgi arama davranışları ele alınmıştır. Disiplinlerarası bir çalışma olduğu için öncelikle girişimcilik ve girişimcilik süreci hakkında bilgi verilmeye çalışılmış, girişimciler için bilgi hizmetleri planlamasına da kısaca değinilmiştir. Ardından kadın girişimciliği ele alınmış ve Türkiye’deki kadın girişimcilerin mevcut durumuna ilişkin bilgiler paylaşılmıştır. Bölümde ayrıca, kadınlar için bilginin önemine, çalışmada ele alınacak olan kadın girişimcilerin bilgi kullanıcıları olarak taşıdıkları özelliklere yer verilmiştir. Sonrasında, kadın girişimcilerin bilgi kullanıcısı olarak sahip oldukları özellikler doğrultusunda oluşan bilgi gereksinimleri, bunları ortaya çıkaran etkenler ve sergiledikleri bilgi arama davranışlarını saptanmaya yönelik bilimsel çalışmalara değinilmiştir. Bölüm, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerine ve bilgi arama davranışlarına ilişkin yurtdışı yazında yer alan örneklerle yer verilerek sonlandırılmıştır.

Dördüncü bölümde, konu ile ilgili yazına dayalı olarak ele alınan, genel anlamda kadın bilgi kullanıcıları ve özelde kadın girişimciler ile ilgili bilgilerin ülkemizdeki kadın girişimciler için geçerliliğini görmek, benzeyen ve ayrılan yönlerini belirlemek ve değerlendirmelerde bulunmak üzere yapılan kullanıcı araştırmasına yer verilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular analiz

edilmiş; bilgi kullanıcıları olarak ülkemizdeki kadın girişimcilerin özellikleri, bilgi gereksinimleri, bilgiyi talep etme nedenleri, bilgi erişim yolları ve bilgiyi kullanma biçimleri incelenerek bilgiye yaklaşımları ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın kuramsal alt yapısı ve kullanıcı araştırması bulguları dikkate alınarak oluşturulan “Farkındalık Temelli Bir Bilgi Erişim Süreci Modeli” ve “Kadın Girişimciler İçin Bir Bilgi Arama Davranışı Geliştirme Modeli”ne; TOBB’un mevcut yapısı ve TOBB İLKGK başkan ve başkan yardımcılarının bilgiye yaklaşımları göz önünde bulundurularak geliştirilen üç aşamalı “TOBB Girişimci Bilgi Merkezi Hizmet Planlaması”na ilişkin model önerisine de bu bölümde yer verilmiştir.

Sonuç ve önerilerin yer aldığı beşinci bölümde, kadın girişimcilere ilişkin elde edilen verilerin değerlendirmesi yapılarak, kadın girişimciler için verilecek bilgi hizmet ve sistemlerinin planlanmasında ve tasarımında dikkat edilmesi gereken unsurlara, kullanılabilecek ölçütlere ve bunların belirlenme yöntemlerine yer verilmiştir. Çalışmanın sonunda, Ek’ler, Kaynakça, Özet ve Summary sunulmuştur.

I.7. Kaynaklar

Araştırma yapılan konu ile ilgili mevcut bilgi birikimini elde edebilmek için, bilgi merkezleri ve bu merkezlerde yer alan bibliyografik kaynaklar sistematik bir biçimde taranmış, gözden geçirilmiştir. Bu bağlamda, çalışmanın kuramsal çerçevesi oluşturulurken geniş çaplı bir literatür taraması yapılmıştır. Çalışma süresince konu ile ilgili yeni araştırma sonuçlarının takip edilmesine çalışılmıştır. Bu amaçla, seçilen veritabanları üzerinden belirlenen anahtar kelimelerle oluşturulan sorgulama formülasyonu kullanılarak yapılan tarama sonuçlarına eklenen yeni içeriğin aylık

olarak e-posta ile bildirilmesi için güncel duyuru alarmları oluşturulmuştur.

Yararlanılan basılı ve elektronik ortamdaki kaynaklar aşağıda sıralanmıştır:

Milli Kütüphane Çevrimiçi Kataloğu (1995 – 2009)

Türkiye Makaleler Bibliyografyası (Çevrimiçi versiyonu, 1995 - 2009)

Türkiye Tez Kataloğu (Çevrimiçi versiyonu, 1970 - 2009)

Üniversite Kütüphanelerinin Çevrimiçi Katalogları:

Ankara Üniversitesi Kütüphanesi	Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi
Gazi Üniversitesi Kütüphanesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphanesi

Veritabanları:

Annual Reviews	Blackwell Reference Online
Business Source Complete	Cambridge Journals Online
Ebrary	Emerald
ISI Web of Science	JSTOR
LISTA with Full Text	Oxford Journals Online
Periodicals Archive Online	Proquest Dissertations and Theses
Sage Journals Online	Sage Reference Online
ScienceDirect	Scopus
Taylor & Francis Online Journals	Wiley Online Library

II. BÖLÜM

BİLGİ GEREKSİNİMİ, BİLGİ ERİŞİM VE BİLGİ ARAMA DAVRANIŞI:

KURAMSAL ÇERÇEVE

Kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerinin, sergiledikleri bilgi arama davranışlarının ve elde edilen bilginin kullanımının “bilgi erişim süreci” olgusu kapsamında ele alınacağı çalışmada, kullanılacak kavramların tanımlanması; değerlendirilmesi ve yorumlanması, konunun daha iyi anlaşılması için yararlı olacaktır.

Araştırma, bilgi gereksinimi ve bir bilgi erişim sisteminden yararlanması beklenen kullanıcının bilgi arama davranışı üzerine olunca, ele alınacak bileşenlerin ve dolayısıyla kavramların sayısı artmaktadır. Voos’un (1969, 39.s.) da vurguladığı gibi, kullanıcı araştırmaları konusundaki çalışmaların zorluğu, kullanıcıların gereksinim duydukları bilgilerin çeşitliliğinden, kullanıcıların bilgi ile olan ilişkilerinin; toplum, çevre, bilgi erişim sistemleri ve bu sistemler ile geçmişte yaşadıkları tecrübeler gibi pek çok unsurdan etkilenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum, çalışmada, sadece bilgi erişim sürecinde karşımıza çıkan kavramları değil, bilgi gereksinimini ortaya çıkaran kültür, kişilik, eğitim, sosyal çevre, vb. etkenlerin; bilgiyi elde etme, bilgi arama deneyimlerinin değerlendirilmesinde karşılaşılabilecek “yanlış enformasyon”, “aşırı bilgi yüklemesi”, “bilgi yorgunluğu”, “yaşamboyu öğrenme”, “enformasyon okuryazarlığı”, vb. kavramlara da yer verilmesini gerekli kılmaktadır.

Bilgi erişim sürecinin irdeleneceği çalışmada ilk ele alınması gereken kavramın “bilgi” olması düşünülmüştür. Kavram, pek çok bilim dalı, araştırmacı ve akademisyen tarafından ele alındığından tanımlamaya sınırlama getirilmiştir. Bu bağlamda bilgi kavramı, Kütüphanecilik ve Enformasyon Bilimi alanında yapılan tanımlamalar ile açıklanmaya çalışılmıştır.

II.1. Bilgi Kavramı

Bilgi ve Belge Yönetimi yazınında sıklıkla birbirinin yerine kullanılan enformasyon ve bilgi kavramlarının birbirine karıştığı görülmektedir. Çalışmada hedeflenen bu iki kavramın irdelenmesi değildir, bu nedenle giriş niteliğindeki bu bölümde, Kütüphanecilik ve Enformasyon Bilimi alanında kullanılan danışma kaynaklarındaki tanımlar olduğu gibi alınmış, değerlendirme ve yorumlamada bulunulmamıştır.

Dictionary of Information & Library Management⁷’da (2006, 100.s.), enformasyon kısaca bir kişiye onun anlayabileceği formda sunulan bilgi olarak tanımlanmaktadır. Dictionary for Library and Information Science⁸ (Reitz, 2004, 355.s.), benzer bir şekilde enformasyonu, belli bir alanda kullanıldığında, kendisine yüklenen anlamın kolayca anlaşılabilirdiği veri olarak açıklamıştır. Kavram, daha dinamik anlamıyla ele alındığında, iletişim ya da anlatım aracı kullanılarak iletilen bir mesaj olarak nitelendirilmekte, belirli bir mesajın bilgilendirici olup olmasının kısmen alıcının öznel algısına bağlı olduğu belirtilmektedir.

⁷Enformasyon ve Kütüphane Yönetimi Sözlüğü

⁸Kütüphane ve Enformasyon Bilimi Sözlüğü

Enformasyon ve bilgi kavramlarının farklı bağlamlarda kullanılma eğilimi olduğu halde, hâlâ ikisi arasındaki kavramsal ayrımın açık olmadığı International Encyclopedia of Information and Library Science (2003, 244.s.), ise enformasyonu, işlenerek anlamlı hale getirilmiş veri olarak tanımlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, “enformasyon” kolayca anlaşılabilen, iletilebilen ve kullanılabilen veriler topluluğu; ham verilere (raw facts) yüklenen anlam olarak ifade edilmektedir.

Dictionary of Information & Library Management⁹’da (2006, 113.s.) bilgi, bir kişinin bir konuda sahip olduğu öz enformasyon ve anlayış olarak tanımlanmaktadır. Dictionary for Library and Information Science¹⁰ (Reitz, 2004, 388.s.) ise bilgiyi, bilgi sahibi olan kişinin deneyimleri ışığında ve konuya entelektüel bakışı çerçevesinde kavranılan ve değerlendirilen enformasyon olarak nitelendirmektedir. “Bilgi”nin, bir amaca yönelik olarak kullanılmak üzere insan zihninde değerlendirilen ve organize edilen enformasyon olarak tanımlandığı International Encyclopedia of Information and Library Science¹¹ (2003, 341.s.)’da yapılan bu tanım doğrultusunda “bilgi”nin “kavrama” terimiyle bağlantılı biçimde ele alındığı görülmektedir.

Kochen, “enformasyon” kavramının, bilim insanları ve iletişim mühendisleri arasında belirsizliğin giderildiğinin bir işareti olarak kabul edildiğini belirtmiştir. “Enformasyon”un alıcı için bir anlam taşıması gerekmez. Bireyin şüphesini ortadan kaldıracak bir mesajdır ve muhtemelen kodlandırılmadan gönderilmiştir. Alınan

⁹Enformasyon ve Kütüphane Yönetimi Sözlüğü

¹⁰Kütüphane ve Enformasyon Bilimi Sözlüğü

¹¹Uluslararası Enformasyon ve Kütüphane Bilimi Ansiklopedisi

enformasyon, kişinin bakış açısına göre işleminden geçer, yorumlanır ve uygun eylemler için alıcıyı hazırlar, bu yönüyle enformasyonun ötesindedir. Kochen’e göre “enformasyon”, eylemi yönetmez ya da eylem için harekete geçirmez, sadece alıcıyı hazırlar (Kochen, 1975, 5.s.).

Saracevic (1999, 1054.s.), dar anlamda, geniş anlamda ve en geniş anlamda enformasyon tanımlamaları yapmaktadır. Buna göre yazar, dar anlamdaki enformasyonu, bazı olasılıklarla hesaplanabilen bir mesajın mahiyeti olarak kabul etmektedir. Geniş anlamda ise enformasyonu, bilişsel işlem ya da anlama yetisi ile doğrudan ilgili olarak görmekte, iki bilişsel yapının zihninin ve (genel olarak) metnin etkileşimi ile sonuçlandığını ileri sürmektedir. Bu bağlamda “enformasyon”un ruh halini etkileyen ya da değiştiren şey olduğunu savunmaktadır. En geniş anlamda ise enformasyonu, karar verme sürecinde çok az bilişsel işleminden geçen ya da hiç geçmeyen; algoritmalar ya da olasılıklar ile ifade edilebilen işlemler ile ilgili işaretler ya da mesajlar olarak kabul etmektedir. Bu tanımından yola çıkarak Saracevic, kütüphanecilik ve enformasyon bilimi alanında enformasyonun üçüncü ve en geniş anlamı ile ele alınması gerektiğini savunur. Çünkü yazar, gereksinim duyulan ve bu gereksinim sonucunda elde edilen enformasyonun, içinde bulunulan olaylar, durumlar ve ilişkiler örgüsü ile bağlantılı olduğuna inanmaktadır.

Buckland (1991, 351-352 ss.) ise, enformasyonu “süreç olarak enformasyon”, “bilgi olarak enformasyon” ve “nesne olarak enformasyon” olmak üzere üç ayrı anlamda ele almaktadır. Yeni bir şeyler öğrendiğimizde daha önceden bildiklerimizde değişiklik olabileceğini ve yeni öğrenilen ile ilişkili olarak bildiklerimizin gözden geçirilmesi gerekeceğini belirten yazar, böyle bir öğrenme

eylemi içinde, birisine bir şeyler aktarma ya da söyleme sürecinin de yaşanacağına dikkati çekmekte ve bu aşamaları “süreç olarak enformasyon” ifadesi ile tanımlamaktadır. Burada enformasyon, bilginin iletimi olarak değerlendirilmektedir. Buckland, bu süreç içinde karşı tarafa aktarılan şeyi ise “bilgi olarak enformasyon” biçiminde adlandırmakta ve enformasyonun belirsizliğin indirgenmesi aşamasında kullanıldığını belirtmektedir. Kitap, dergi, film, belge, vd. bilgi taşıyıcı, bilgilendirici nesneler anlamında kullanıldığında ise “nesne olarak enformasyon” dan söz edildiğini ileri sürmekte ve bu yol ile süreç sonunda elde edilen enformasyonun nesnelleştirildiğini ifade etmektedir.

Çalışma, verilen tanımlardan yola çıkarak, kadınların girişimcilik faaliyetlerinin başlangıcından sonuna kadar olan süreçte ve/veya faaliyetlerini sürdürme aşamasında bilgi ile ilişkilerini ortaya koymayı hedeflemektedir. Çalışma kapsamında bilgi, bilgi sahibi olan kişinin deneyimleri ışığında ve konuya entelektüel bakışı çerçevesinde kavranılan ve değerlendirilen enformasyon olarak kabul edilmiş, gereksinim duyulan ve bu gereksinim sonucunda elde edilen enformasyon da içinde bulunulan olaylar, durumlar ve ilişkiler örgüsü ile bağlantılı olarak değerlendirilmiştir¹².

Bu doğrultuda araştırmada, kadın girişimcilerin zihinlerinde var olan şüpheyi ortadan kaldıracak mesajları ne şekilde, hangi araçlar yardımı ile aldıkları; mesajı yorumlama sürecinde hangi bakış açısı ile, nelerden etkilenecek yorumlamada bulundukları; mevcut durumları içinde gereksinim duydukları, yorumlanan mesajlar

¹²Çalışmada kabul edilen bilgi tanımı Dictionary for Library and Information Science’de (Reitz, 2004, 388.s.) ve Saracevic’in (1999, 1054.s.) çalışmasında yer verilen tanımlardan yola çıkılarak oluşturulmuştur.

arasından seçtikleri bilgiyi eylemlerine nasıl yansıttıkları analiz edilmiştir. Böylece, kadın girişimcilerin sağlıklı bir bilgi erişim süreci yaşamalarını sağlayacak koşullar ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Bu bağlamda, bilgi erişim sistemleri değerlendirilirken sistemin tüm bileşenlerinin, bilgi gereksinimindeki kadın girişimcilerin doğru şekilde bilgilendirilmesini sağlayacak nitelikte tasarlanıp tasarlanmadığı üzerine yoğunlaşmıştır. Bilgi gereksinimlerini tespit edebilmek için öncelikle “bilgi gereksinimi” ile anlatılmak istenenin ne olduğunun ifade edilmesi yerinde olacaktır.

II.2. Bilgi Gereksinimi

Bilgi kavramı ile ilgili terminolojik sorunlar “bilgi gereksinimi” tanımlanırken de karşımıza çıkmaktadır. Bu sorunlar, yazarların/akademisyenlerin makalelerinde bilgi gereksinimi terimini değişik amaçlarla ve farklı şekillerde kullanmalarının yanı sıra bireylerin bilgi gereksinimlerini algılayışlarındaki farklılıklardan da kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, daha önce olduğu gibi burada da kavram kargaşasının önüne geçmek amacıyla öncelikli olarak terminoloji kaynaklarındaki tanımlara başvurulmuştur.

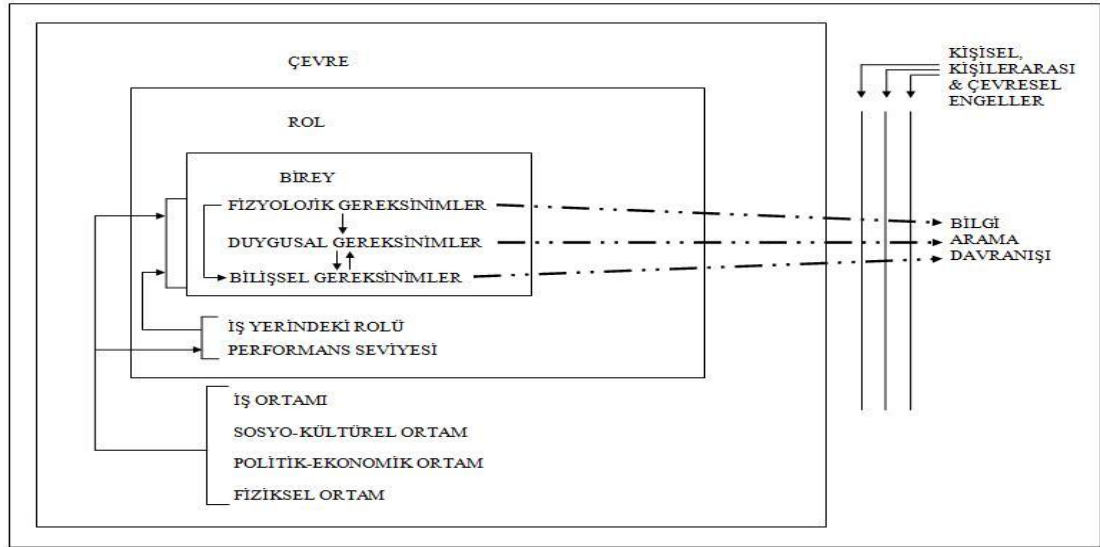
Gereksinim, “insanların yapmak istedikleri şeyi yapmaları için gerekli olan”dır (Dictionary of Information..., 2006, 139.s.). Burnkrant (1976), “gereksinim” kavramını, arzulanan ve erişilmek istenen bir amacın bilimsel olarak tanımlanması olarak ele almaktadır. Yazar, bilişsel yapının, bireylerin bilgi arama

davranışı üzerine yaptığı çalışmasında da bilgi gereksiniminin öznel ve fizyolojik bir güdü olduğunu ifade etmektedir.

Reitz (2004, 357.s.), bilgi gereksiniminin kişinin bilgisindeki bir boşluk olduğunu; cevap arayışı ile ortaya çıktığını ve kişinin bilincinde soru olarak şekillendiğini belirtmektedir. Case'e (2002, 5.s.) göre ise "bilgi gereksinimi", hedefe ulaşmak, hedefi yerine getirmek için sahip olunan bilginin yetersiz olduğunun farkına varmaktır. Tester'dan yaptığı alıntıda Moore (2002, 297.s.), bireyin bilgi gereksinimi ve sosyal yaşam arasındaki bağlantıyı kurarak kavramı, insanın yaşam kalitesini yükseltmek, kendisine sunulan hizmetlerden en iyi şekilde yararlanmak ya da kendisi için, en doğru olanı seçmesine yardımcı olmak için uygun olan bilginin eksikliği olarak tanımlamaktadır.

Bilgi gereksiniminin tanımlanmasındaki zorluklara, kişiden kişiye farklılık göstermesi kaynaklık etmektedir. Kavram, gereksinim içindeki bireyin kişiliğinden, eğitimine; aldığı kültürden, içinde bulunduğu sosyal çevreye; gelir düzeyinden, bilginin kullanılacağı alana kadar pek çok değişkeni bir araya getirmektedir. Bu durum, tanımlanmasında olduğu kadar kavramın sınırlandırılmasında da sıkıntılara yol açmaktadır.

Wilson'un (1981, 8.s.), bilgi gereksinimini ve bilgi arama davranışını etkileyen faktörlere yer verdiği şemada bu değişkenleri bir arada görmek mümkündür.

1. Şema: Bilgi Arama Gereksinimleri ve Bilgi Arama Davranışını Etkileyen Faktörler (Wilson, 1981, 8.s.)

1. Şema'yı yorumlayacak olursak, her birey karşılaştığı günlük problemleri çözmekten, hizmet sunumuna ve üretime; vatandaşlık görevlerini yerine getirmekten, demokratik hakların kullanımına; girişimde bulunmaktan, iş genişletmeye kadar pek çok konuda bilgiye gereksinim duymaktadır. Bu gereksinim hayatımızın farklı dönemlerinde farklı biçimlerde ortaya çıkmakta, içinde bulunulan duruma, üstlenilen role bağlı olarak farklı hedeflere ulaşmaya hizmet etmektedir.

Hayatta sahip olduğumuz değişik roller vardır ve bu rollerin her biri bir bilgi bileşenine sahiptir. Örneğin, öğrencilik yılları boyunca, pek çok eğitimsel bilgi özümsemektedir. Benzer şekilde, iş hayatımızda sorumluluklarımızı yerine getirmek için iş ile ilgili düzenli bir bilgi akışına gereksinim duyulmaktadır. Günlük hayatta topluluk üyesi olarak üstlendiğimiz vatandaş ve tüketici rollerini desteklemek; tüketiciler olarak, tükettiğimiz ürünler ve sunulan hizmetler ile ilgili bilinçli seçimler yapmak için de farklı bilgilere gereksinimimiz bulunmaktadır (Moore, 2002, 297-298 ss.).

Gereksinim duyulan bilgi ne olursa olsun ve bu gereksinim hayatımızın hangi alanında, hangi aşamasında ortaya çıkarsa çıksın, önemli olan, gereksinimi karşılayacak bilginin birey için yenilik, yeterlilik, anlamlılık, anlaşılabilirlik ve zamanlılık açısından değer taşımasıdır. Bu aşamada bilgi ve bilgi erişim konusu ele alınırken üzerinde hassasiyetle durulması gereken, bilgi ile ilgili diğer iki terimin ele alınması yerinde olacaktır: “yanıltıcı enformasyon” olarak çevirebilecek olan “disinformation” ve “yanlış enformasyon” olarak çevirebilecek olan “misinformation”.

Çalışmada, konu itibarıyla; önceden tasarlanmış, genellikle gizli olarak, başka birinin düşüncelerini ya da hareketlerini değiştirmek amacıyla kasıtlı olarak dağıtılan ve daha çok uluslararası ilişkiler ve askerlik alanında kullanılan “yanıltıcı enformasyon/uydurma propaganda” (disinformation) teriminden çok; yanlış enformasyon (misinformation) terimi ile ilgilenilecektir. “Yanlış enformasyon”, yalan yanlış ya da hatalı bilgi anlamına gelmekle birlikte, birine isteyerek ya da istemeyerek yanlış bilgilendirmede bulunma anlamını da karşılamaktadır (Reitz, 2004, 356.s.). Yaşam süresince bilinçli ya da bilinçsiz olarak sunulan yanlış bilgilendirmeye maruz kalınmakta, zaman zaman bunun ağır sonuçlarına katlanılmaktadır. Özellikle iş yaşamında; stratejik kararlar alma, projeler oluşturma, yeni ortaklıklara imza atma, farklı sektörlerle yatırım yapma, yeni girişimlerde bulunma sürecinde ve öncesinde yaşanan yanlış bilgilendirme de ciddi sonuçlar doğurmaktadır. Bu bağlamda, çalışma kapsamında, yanlış enformasyonun önüne geçme, kadın girişimcilerin sağlıklı bir bilgi erişim süreci yaşamalarına imkân verecek bir ortam yaratma hedefine uygun olarak, alınması gereken önlemlerin saptanmasına ve kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri çerçevesinde onlar için en

uygun bilgi kaynak ve/veya kanallarının ve sunucularının değerlendirilmesine çalışılacaktır.

Bilgi erişim sürecinde “bilgi gereksinimi” kavramının tanımlanması kadar, cevap arayışı içindeki bireyin; bilgi gereksiniminin farkına varması; gereksiniminin anlaşılması; gereksinimini tanımlaması, tanımlayamaması ve/veya ifade edememesi de çalışmaya konu olan bilgi erişim sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu konu, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylı olarak ele alınmış, bireyin merakını gidermek amacıyla zihninde oluşturduğu sorunun cevaplanması hedefiyle yola çıkması ile başlayan bilgi erişim sürecini etkileyen tüm değişkenler ele alınmaya çalışılmıştır. Bunun öncesinde, bilgi kullanımı üzerinde durmak, sağlıklı bir bilgi erişim süreci yaşamanın ve gereksinim duyulan bilgiyi elde etmenin, bireyler ve onların yaşamları üzerindeki etkisinin, yaratacağı katma değer anlaşılmaması açısından önem taşımaktadır.

II.3. Bilgi Kullanımı

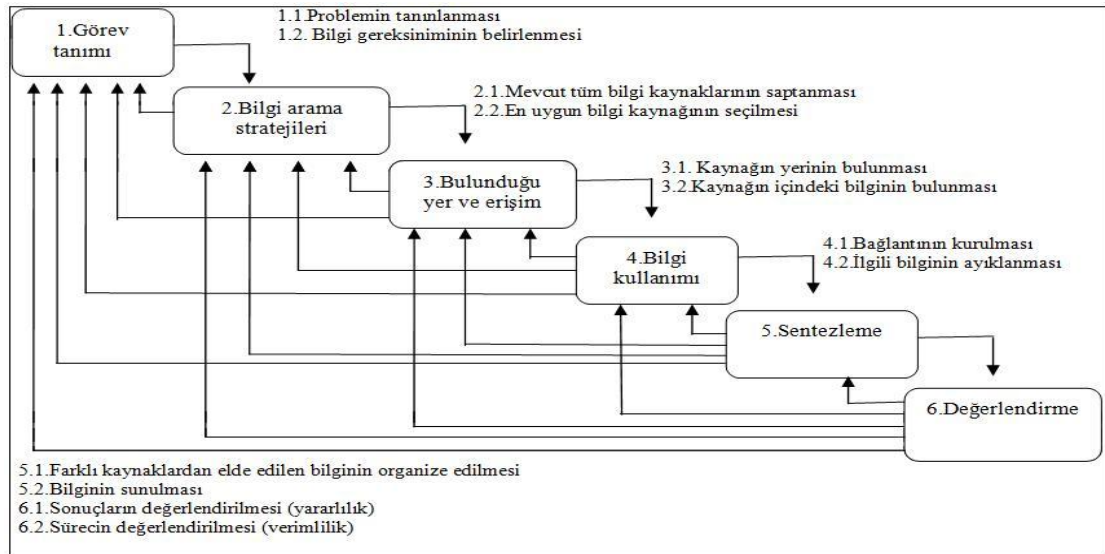
Bilgi, hayatımızın tamamına yayılır, içinde yaşadığımız toplumun ve yaşamlarımızın temel bir parçasıdır. İnsanlar bilginin özü, işleyicisi ve kullanıcısıdır. Bu yeni bir gelişme değildir. İnsanlar her zaman karar almada ve faaliyetlerine yön vermede bilgiye bağımlı olmuştur. Asıl değişim bilginin hacmindeki artışta ve bilgi sistemlerinin daha karmaşık hale gelmesinde yaşanmıştır (Eisenberg, 2008, 40.s.). İçinde bulunduğumuz bilgi çağı bu değişimin sebebi ve yaratıcısıdır.

Günümüz bilgi toplumunda stratejik kaynağın sermaye değil, bilgi olduğu ifade edilmektedir. Drucker (1993) da, kapitalist-sonrası toplum olarak adlandırdığı bu toplumda temel ekonomik kaynağın, yani ekonomistlerin deyimi ile üretim araçlarının, artık sermaye, doğal kaynaklar ya da emek değil, bilgi olacağını belirtmiş ve yeni toplumun üretim araçlarının ne olacağını böylece ortaya koymuştur.

Bugün bilgi, kalkınmanın en önemli unsuru ve rekabetin vazgeçilmezidir. Yeni ekonomide bilgi ve teknolojinin kişisel üretime uygulanması başarıyı getirmektedir (Stevenson, 2003, 11.s.). Bu bağlamda, başarıyı hedefleyen bir kadın girişimci için de bilginin etkin kullanımı önem taşımaktadır. Çünkü, bilginin etkin kullanımı Toffler'ın (1975, 38.s.) bahsettiği “geçiciliği anlamak”, içinde bulunan şartların ve buna bağlı olarak da bireylerin sahip olması gereken beceri ve niteliklerin değişeceğini anlamak, kadın girişimcilere yardımcı olacaktır. Toplumumuzda hızlı bir değişim süreci yaşanmaktadır. Yaşamı sürdürebilmek ve gelecek korkusuna kapılmamak için birey, eskisine göre daha kolay uyum sağlayabilmeli, daha yetenekli olmalıdır. Bu durum, bireyleri, bilgi gereksinimlerinin farkında olmaya, gereksinimlerini karşılamak için bilgiye ulaşmaya ve elde edilen bilgiyi etkin şekilde kullanmaya itmektedir.

Yeni bilgi, eskisini genişletmekte ya da çağdışı bırakmaktadır ve dün bildiğimizi sandığımız konuların bugün yeniden öğrenilmesi gerekmektedir (Toffler, 1975, 137.s.). Bu durum “yaşamboyu öğrenme” ve “enformasyon okuryazarlığı” kavramlarını, günümüzde sıkça kullanılır hale getirmiştir. Değişime ayak uydurabilmek, gelişimi desteklemek için yaşamımız süresince öğrenme eylemini devam ettirmemiz gerekmektedir. Yaşamboyu öğrenme bilincini yaratmak ve

yaymak, daha etkin bir şekilde öğrenmek için bazı becerilerimizin geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bu da Doyle'un (1994, 29-33 ss.) ifadesiyle, doğru ve yeterli bilginin karar vermede etkili olduğunun bilincinde, bilginin bir gereksinim olduğunun farkında; sorularını bu gereksinimlere göre formüle eden, potansiyel bilgi kaynaklarını belirleyen, başarılı tarama stratejileri geliştiren, bu yolda bilgisayar ve diğer teknoloji ürünlerine dayalı bilgi kaynaklarına erişen; elde ettiği bilgiyi değerlendiren, organize eden ve yeni bilgiyi mevcut yapısı ile bütünleştiren; bilgiyi eleştirel düşünme ve sorun çözme aşamalarında kullanabilen enformasyon okuryazarı bireylerin varlığını gerekli kılmaktadır. 2. Şema, enformasyon okuryazarı bireyin bilgi kullanımına ilişkin ipuçlarını verir niteliktedir.

2. Şema: Enformasyon Okuryazarı Birey - Bilgi İlişkisi (Eisenberg, 2008, 42.s.)

Burke (2008, 196.s.), bilgi edinmek, sadece bilgi depolarına erişmeye değil aynı zamanda bireyin zekasına, varsayımlarına ve alışkanlıklarına da bağlıdır demektedir. Bu bağlamda, yaşamboyu öğrenmeyi hayat felsefesi haline getirmemiş, enformasyon okuryazarlığı becerilerini kazanmamış bireyler, içinde bulunulan çağa

ayak uyduramamakta ve bilgi toplumu olmanın avantajlarından çok dezavantajlarını hissetmektedir.

Bireylerin dezavantajları hissetmelerindeki tek etken kendi kişisel gelişimleri ve becerileri değildir. Tüm bu özelliklere sahip birey de etkin ve etkili bir bilgi erişim sistemi olmaksızın gereksinim duyduğu bilgiye ulaşamamaktadır. Bu durum, çağı yakalamak, üretmek ve değer yaratmak amacıyla gereksinim duyulan bilgiye erişim için, bireyin kendisini geliştirmesinin yanı sıra, etkin ve etkili bilgi erişim sürecinin yaşanmasını olanaklı kılan bilgi erişim sistemlerinin varlığını da gerekli kılmaktadır.

2. Şema’da da görüldüğü gibi, bilgi arama stratejisi belirlenirken bilgi gereksinimi içindeki bireyin bu gereksinimi ile ilgili mevcut kaynakları saptaması ve kendisi için en uygun kaynağı seçmesi de gereksinimin tam olarak karşılanmasında önem taşımaktadır. Bu nedenle, bilgi erişim sistemi içinde yer alan bilgi kaynaklarının, niteliklerine göre dağılımına bakmak; ilerleyen bölümlerde sıkça kullanılacak olan resmi ve resmi olmayan bilgi kaynaklarının türlerini gözden geçirmek yerinde olacaktır.

Bilgi kaynakları, biçimi, durumu ve konumu itibarıyla üç kategori altında sınıflandırılabilir. Bu sınıflamaya ve buna bağlı olarak kaynakların niteliklerine göre dağılımına 1. Tablo’da yer verilmiştir (Kaye, 1995, 16-17 ss.).

	Resmi Olmayan Bilgi Kaynakları	Resmi Bilgi Kaynakları
Dış bilgi kaynakları	A Ticari bağlantılar Şahsi danışmanlar (mali, yasal, vb.) Meslekten arkadaşlar Sosyal ve ailevi bağlantılar	B Basılı yayınlar Elektronik bilgi hizmetleri Ticaret ve kalkınma dernekleri Öğrenim kurumları ve dernekler Üniversite ve kolejler Ticaret ve sanayi odaları Standart enstitüleri Radyo ve televizyon şirketleri Pazar araştırması şirketleri Reklam ajansları Menkul kıymetler borsası Bankalar ve sigorta şirketleri Hukuk firmaları Devlet daireleri ve kurumları Yerel otoriteler Sağlayıcılar, müşteriler, rakipler, hissedarlar Halk kütüphaneleri ve diğer kütüphaneler Uluslar arası kaynaklar (Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, vb.)
İç Bilgi Kaynakları	C Çalışma arkadaşları Amirler Altında çalışanlar Diğer birimlerin çalışanları Yönetim kurulu üyeleri	D Raporlar Muhtıralar İş talimatları Kodlar ve yönetmelikler Bütçe tabloları, hesaplar Emir ve talepler Faturalar İrsaliyeler Analiz ve test sonuçları Yönetim bilgi sistemleri/karar destek sistemleri/ Uzman sistemler Ofis otomasyon sistemleri Organizasyonel bölümler ve birimler

1. Tablo: Bilgi Kaynaklarının Türleri (Kaye, 1995, 16-17 ss.)

- Biçimlerine göre değerlendirildiklerinde bilgi kaynakları üçe ayrılmaktadır: “sözel ya da belgesel”, “metinsel ya da görsel-işitsel/multimedia” ve “kağıda dayalı ya da elektronik”.
- Duruma göre değerlendirildiklerinde bilgi kaynakları: “şahsi ya da şahsi olmayan”, “resmi ya da resmi olmayan” ve “basılı/açık ya da basılmamış/özel/gizli” olarak ifade edilmektedir. Burada yer verilen şahsi ve şahsi olmayan bilgi kaynaklarının örnekler ile açıklanması anlaşılmasını kolaylaştıracaktır. Örneğin, kurum/kuruluş içindeki iş arkadaşları, amirler ve emrindekiler, bir yönetici için şahsi bilgi kaynaklarıdır. Kitaplar, gazeteler, dergiler ya da kurum/kuruluşun yıllık raporları ise, şahsi olmayan bilgi kaynaklarıdır.

- Konumu itibariyle de bilgi kaynakları iç ve dış bilgi kaynakları olarak ikiye ayrılmaktadır. İç ve dış bilgi kaynak örneklerine 1. Tablo’da yer verilmiştir.

Gereksinim duyulan bilgi kaynağı kadar, bilginin sunulacağı iletişim kanalları da önemlidir. Bilginin iletilmesi çeşitli iletişim kanallarının varlığı ile mümkündür. İletişim şekline bakarak bilginin iletimi üç grupta toplanabilmektedir. Bunlar; tarih boyunca en fazla kullanılan, fakat en az belgelenen ‘sözlü iletişim’; ‘yazılı iletişim’ ve iletişim yöntemlerinin son basamağını oluşturan, bilgiyi geniş kitlelere anında aktarabilme özelliği ile diğer iletişim kanallarının yerini alan ‘elektronik iletişim’dir (Uçak, 2000, 155-156 ss.).

Daha önce ifade edildiği üzere, farklı durumlarda farklı bilgi gereksinimleri ortaya çıkabilmektedir. Buna paralel olarak bilgi gereksinimlerinin karşılanması için kullanılacak bilgi kaynakları, iletişim kanalları da değişiklik göstermektedir. Bu değişiklik özünde varolan bilgi gereksinimini karşılamak amacıyla elde edilen bilginin kullanım alanı ile ilişkilidir. Choo, Bergeron, Detior & Heaton (2008, 794.s.), Taylor’dan yaptıkları alıntıda bilgi kullanımını sekiz farklı sınıfta ele almaktadır:

- Aydınlatıcı bilgi (enlightenment)¹³
- Problemi kavrama (problem understanding)¹⁴
- Araç olarak bilgi (instrumental)¹⁵

¹³Bir yaklaşım oluşturmak, genel durumu ortaya koymak amacıyla ya da “benzer durumlar var mı?” bunlar nelerdir?”, “sahip olduğumuz tarih ve deneyim bize ne gösterir?” gibi soruları cevaplandırarak içinde bulunulan duruma açıklık getirmek amacıyla kullanılan bilgi.

¹⁴Bilgi, aydınlatıcı olmaktan daha özel bir şekilde kullanılır, burada bilginin belli bir probleme karşı daha iyi bir yaklaşım geliştirmek amacıyla kullanımı söz konusudur.

- Gerçek bilgi (factual)¹⁶
- Doğrulayıcı bilgi (confirmational)¹⁷
- İzdüşümsel bilgi (projective)¹⁸
- Güdüleyici bilgi (motivational)¹⁹
- Kişisel ya da siyasal bilgi (personal or political)²⁰

Görüldüğü gibi, bilgi gereksinimi içinde olan kişi, elde ettiği bilgiyi farklı amaçlarla kullanabilmektedir. Bu durum, içinde bulunulan ortamın bir sonucu olarak da değerlendirilmektedir. Gurvitch (1984, 197.s.), sosyo-kültürel ortamın, bilginin değişiminde ve dağılımında etkili olduğunu ifade etmektedir. Bilgi türlerinin fazlalığına dikkat çeken Gurvitch, bilgi türlerini yedi başlık altında toplamıştır. 1. Dış dünyanın algısal bilgisi (dinsel ve mitolojik bilgi); 2. Başkalarının, bizlerin, grupların, toplumların bilgisi (çeşitli büyüklükteki toplumsal grupların ürettiği bilgi); 3. Gündelik bilgi (günlük yaşam bilgisi); 4. Teknik bilgi; 5. Siyasal bilgi; 6. Bilimsel bilgi; 7. Felsefi bilgi (Gurvitch, 1984, 229-231 ss.).

Sonuç itibarıyla, hangi tür bilgi hangi amaç ile kullanılırsa kullanılsın, önemli olan, sağlanan bilginin gereksinimi tam olarak karşılaması, kişinin zihnindeki soru işaretini tamamıyla ortadan kaldırmasıdır. Bu da bilgi erişim konusunda çalışan bilim insanlarının üzerinde önemle durduğu bir diğer çalışma alanını oluşturmaktadır.

¹⁵Bireyin ne yapacağını ve herhangi bir şeyi nasıl yapacağını bilmesine yönelik bilgi kullanımıdır.

¹⁶Bir olaya ilişkin gerçeklerin belirlenmesinde, gerçeğin tanımlanmasında kullanılan bilgidir.

¹⁷Başka bir bilgi parçasını doğrulamak amacıyla kullanılan bilgidir.

¹⁸Gelecekte ne olacağını öngörmek amacıyla kullanılan bilgidir.

¹⁹Bireyin yaptığı işe başlamasını veya bir işi yürütmekteki başarısını sürdürmesini sağlayacak bilgidir.

²⁰İlişkileri kuvvetlendirmek, sahip olunan statüyü korumak, geliştirmek, saygınlık kazanmak ve kişisel sorumluluğu yerine getirmek amacıyla kullanılan bilgidir.

Kişinin eriştiği bilginin gereksinimi karşılayıp karşılamadığı; kişinin, aldığı hizmetten ya da sunulan bilgiden ne derece yararlandığı, eriştiği bilgiyi etkili bir şekilde kullanıp kullanmadığı, kişiye sunulan bilgi hizmetleri ve bunlardan duyulan memnuniyet, kullanıcı araştırmaları kapsamında değerlendirilmektedir. Kullanıcı memnuniyeti de bu alanda üzerinde çalışılması zor olan konulardan bir diğeridir. Çünkü, Voos'un (1969, 39.s.), ifade ettiği gibi kullanıcı memnuniyeti organik/yapısal bir ölçüt değildir; davranışsaldır. Bir bilgisayar donanımının mantığını ve akla uygunluğunu içermez ama insanların psikolojik donanımını ve mantıksızlığını içerir. Kullanıcı memnuniyetinin, kullanıcıları inceleyerek ve onlar ile görüşme yaparak ölçülmesi çok zordur, ama bu memnuniyet sadece sistem analizi yapılarak da ölçülemez.

Konu, sadece bilgi gereksiniminin tatmin edici bir şekilde karşılanması açısından ele alınsa bile, daha pek çok ölçütün dikkate alınması gerekmektedir. Bilgi gereksiniminin karşılanmasını, kimileri, yapılan araştırma sonucunda elde edilen bilginin araştırılan konu ile ilgililiği olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte, hem pratikte hem teoride bu konuda görüş birliğine varılamamıştır. Tatmin edicilik, bazen kullanılan bilgi erişim sisteminin sunduğu bilgi isteği ile ilgili uyumlu dokümanların sağlanması olarak algılanırken, bazen sadece bu yeterli olmamakta; bilgi erişim sistemleri aracılığıyla gerçekleştirilen farklı teknik ve yöntemler ile benzer kaynaklara erişimin de sağlanması tercih edilebilmektedir. Bireyin bilgi gereksinimini tanımlarken kullandığı ifadeler, tam olarak ne istediğinin ipucunu bize veremeyebildiği için elde edilen sonuç, gerçekte o kişinin bilgi gereksinimini karşılayamayabilmektedir (O'Connor, 1968, 200-202 ss.).

Bu konuda öne çıkan önemli bir diğer görüş ise, bilginin değerinin, üreticisi tarafından değil kullanıcısı tarafından belirlendiğidir. Bilgi kullanıcısının aradığı, gereksinimini en iyi şekilde karşılayacak alt bilgi kümeleridir. Kullanıcının hangi alt kümeye odaklandığına bağlı olarak elde edilen bilginin değeri artmaktadır. Gereksinim duyulan bilgiye erişim sağlanıncaya kadar olan süreçte kullanımına gerek olmayan pek çok bilgi ile karşılaşılır, bu bilgi biriktirilir ve bilgi toplumunun giderek yaygınlaşan fenomeni “aşırı bilgi yüklemesi” noktasına gelinir. Özetle, bilginin değeri konusunda kesin bir yargıda bulunmak mümkün değildir. Çünkü bilgi, farklı kişiler tarafından farklı algılanabilmekte ve hatta aynı kişi, içinde bulunduğu zaman dilimine, mekana ya da şartlara dayalı olarak bilgiyi farklı algılayabilmektedir. Bu bağlamda, bilginin değerini “bilgi kullanıcısı” belirlemektedir (Feather, 2008, 110-111 ss.).

II.4. Bilgi Erişim Süreci

Bilgi erişim, bir veri dosyasına kaydedilen bilgileri seçici olarak aramak için kullanılan süreç, yöntem ve prosedürlerdir. Kütüphanelerde ve arşivlerde arama genellikle bilinen bir öge için veya belli bir konudaki bilgi için yapılır ve sözü geçen veri dosyası genellikle bir insan tarafından okunabilir katalog, dizin veya çevrimiçi katalog ya da bibliyografik veritabanı gibi bilgisayara dayalı bilgi depolama ve erişim sistemidir. Bu sistemlerin tasarımında hız, doğruluk, maliyet ve etkinlik arasında bir denge olmalıdır (Reitz, 2004, 357-358 ss.). Bilgi erişim, bir terminoloji kaynağında, verilerin bir veritabanında depolanması ve bu verilerden yararlı bilgi üretilmesi süreci olarak tanımlanmaktadır (Dictionary of Information..., 2006, 102.s.).

1940’lardan bu yana bilgi depolama ve erişim konusuna olan ilgi artmaktadır. Bu durum doğru ve hızlı bir şekilde erişmenin her geçen gün zorlaştığı büyük miktarda bilgiye sahip olmamızdan kaynaklanmaktadır. Bunun bir sonucu olarak da doğrudan gereksiniminizle ilgili olan örtüsüz (uncovered) bilgiye erişim her geçen gün daha da zorlaşmakta ve doğru bilgiye erişim iki katı çalışmayı ve emek harcamayı gerektirmektedir (Van Rijsbergen, 1975, 3-4 ss.).

“Bilgi erişim” terimi, 1950’lerde Calvin Mooers tarafından kullanılmış ve kullanımı İkinci Dünya Savaşı süresince üretilen bilimsel dokümanlarla ilişkilendirilmiştir. Bilgi erişim terimi ile yığın içindeki bilginin bir dizi işlemde geçirilip, seçilerek alınmasına atıfta bulunmaktadır. Kavram, genellikle bir derme içindeki dokümanlardan veya doküman veritabanlarından ya da bir dizi doküman içinden özel bilginin (örneğin, olgu, paragraflar, ifadeler, vb.) belirlenmesini tanımlamaktadır. Bilgisayara dayalı sistemler bilgiyi farklı formatlarda depolamaya ve bilgiye farklı formatlarda erişim sağlamaya imkân verecek şekilde geliştirildiği için, bilgi erişim olgusunun tanımı da veri elemanlarına, sayısal ve istatistiki veritabanlarından değerlere; görüntü veritabanlarından görüntülere ve ses kayıt veritabanlarından işitsel içeriğe erişimi kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Griffiths, 2003).

Bilgi erişim süreci, daha geniş iletişim bağlamında dört temel fonksiyona odaklanmaktadır (Griffiths, 2003):

- Yazar/yaratıcı, başlık, cilt ve yıl gibi unsurların tanımlanması; özetleme; indeksleme ve diğer temsili işlemeyi kapsayacak şekilde bilgi içeriğinin analizi.

- Veritabanları ve diğer bilgi kümelerini gözden geçirme ve arama yolu ile bilginin belirlenmesi ve yerinin saptanması.
- Gözden geçirme ve arama yolu ile belirlenen ve erişilen bilginin değerlendirilmesi ve ölçümü.
- Basılı, mikrofilm, dosya transferi, görsel ekran ve ses kaydı gibi en uygun formatta belirlenen ve erişilen bilgiye fiziksel olarak erişimin sağlanması.

Eski bilgi erişim sistemleri elle yapılan (manual) basit sistemlerdi, oldukça ilkel konu indekslerinden oluşmaktaydı. Teknolojinin gelişimi ile birlikte bilgi erişim sistemlerinin becerileri genişledi ve yukarıda belirtilen dört temel fonksiyonun her birine uygulanabilen çok sayıda deney ve değerlendirmenin yapılmasına imkân verdi. İlk başta hedeflenen, bilgi erişim sisteminin doğasından gelen zayıflıklardı; cevap alma süresinin uzunluğu, pahalıya mâl olan insan müdahalesi ihtiyacı ve sınırlı ölçeklenebilirlik. Bunlara ek olarak, üzerinde çalışılan, göz ile görülen iki tür bilgi erişim hatası bulunmaktadır; ilgili bilgi ya da dokümanın kaçırılması ve ilgisiz olanlara erişim. Bu iki hatanın aza indirilmesi için başlatılan çalışmalar, teknolojik ilerleme ve becerilerle birlikte günümüzde de gelişimini sürdürmektedir (Griffiths, 2003).

Bilgi erişim sistemlerinde 1950'lerin başlarından itibaren önemli gelişmeler kaydedilmiş, bilgi erişim için delikli kartlar gibi basit mekanik araçlar geride kalmış, arama terimlerini birleştiren 'AND', "OR" ve "NOT/AND NOT" işleçlerini kullanarak sorgulama formülasyonu içindeki soruyu tanımlayan Boole mantığı kullanılmaya başlanmıştır. Başlarda odaklanılan konulardan bir diğeri de indeksleme (ya da doküman tanımlama) dilinin yapısı ve kalitesi olmuştur (Griffiths, 2003).

Bilgi erişim sistemlerindeki ikinci gelişim aşaması ise kendi kendini yöneten, otomatik, bibliyografik veritabanlarının geliştirilmesidir. Bu gelişme, kesik terim tarama, terimler, kelimeler arası ilişkilendirme, sonuçları sıralama, atıf tarama, doğal dil ile arama, vb. gibi otomatik indekslemedeki gelişmelerin yolunu açmıştır. İkinci aşama süresince ve üçüncü aşamanın başlangıcında ‘bilgi sisteminin değerlendirilmesi’, üzerinde durulan öncelikli konu olmuştur. Benzer şekilde ‘ilişkililik ve ilgililik kavramlarının tanımlanması’ üzerinde de hassasiyetle durulmuştur. Birçok bilgi erişim sistemi performans ölçümü, iki temel hatanın varlığını ve kapsamını ortaya çıkarmak için geliştirilmiştir. Bahsedilen iki ölçüt; erişim isabeti (recall) ve kesin isabet (precision) bugün hâlâ kullanılmaktadır. Bu iki erişim sorununa ilişkin değerlendirmeler, sorgu formülasyonundaki hatalar ve arama çıktılarının görüntülenmesi kadar girdi hatalarına ve konu indekslerinin ve doğal dilin tarama aracı olarak zayıf kalmasına da odaklanmıştır. 1960’larda iki deneysel ortam oluşturulmuştur; C. Cleverdon’ın Cranfield testleri ve G. Salton’un kullandığı SMART (System for the Mechanical Analysis and Retrieval of Text) sistemi (Griffiths, 2003). Cleverdon, indeksleme dillerinin geliştirilmesi ile ilgili çalışmalarında Cranfield testlerini kullanırken (Cleverdon, 1991); Salton, otomatik doküman erişim sistemi SMART üzerine çalışmalar yapmıştır (Salton & Lesk, 1965).

Üçüncü temel gelişim aşaması ise, çevrimiçi ve interaktif teknolojik becerilere dayanmaktadır. Bilgi erişim alanındaki araştırmalarda, tam metin ve doğal dil ile tarama, ilgili geribildirim, insan - bilgisayar etkileşimi öne çıkan konular olmuştur. Bu aşama, veritabanlarının ve tarama hizmetlerinin ticari olarak sunumunun arttığı süreçtir. Bu süreçte çevrimiçi tarama ve bunun sonucunda elde

edilen bilginin uygunluğu, bilgi erişim sistemlerinin yararları ve değeri, üzerinde sıkça çalışılan konular olmuştur (Griffiths, 2003).

Bilgi erişim ile ilgili gelişmelerin son aşaması elektronik/dijital yayıncılık, kütüphaneler, veri havuzları ve arşivler üzerinde derin etkisi olan Internet ve Internet sunucuları ağının sıradışı hacmi ve yaygınlığı olmuştur. Bu aşamada çalışmalar Web üzerinden sağlanan erişimin anlamsal (semantic) ve diğer yapılarının performansını arttırmak üzerine yoğunlaşmıştır (Griffiths, 2003).

Yaşanan bu hızlı gelişmelerin sunduğu fırsatların yanı sıra toplumun yüzleştiği tehditler de bulunmaktadır. Hızla gelişen bilgi teknolojileri, bilgi paylaşımını arttırmış, farklı formatlardaki bilgi yığınları birden çok kanaldan istenmeden sunulur hale gelmiştir. Bu durum, kayıtlı bilgiye seçici biçimde başvurmayı zorlaştırmış ve etrafı saran sayısız bilgi sistemi içinde sunulan içeriğin önemli olan parçasının algılanmasının ve ayrımının önüne geçmiştir. Mevcut şartlar altında, bilgi gereksinimini iyi tanımlayamayan, bilgi erişim sistemlerini ve bilgi kaynaklarını tanımayan kişiler için sağlıklı bilgi erişim sürecini yaşamak zorlaşmaktadır.

Günümüzde bilgi ortamı çok zengindir, çoğalan bilgi kaynakları ve bilgi sağlayıcıları, bilgi erişimde kullanılan yöntemlerdeki çeşitlilik ve birden çok kaynaktan elde edilen ve sürekli artan içerik ile karakterize edilmektedir. Bu “aşırı yüklenmiş” bilgi ortamında pek çok bilgi kullanıcısı bilgi yetersizliği ve kaygı duygusunu deneyimlemektedir (Prabha, Connaway, Olszewski & Jenkins, 2007, 74.s.). Benzer olumsuz deneyimlerin yaşanmasını engellemek için bilgi arama ve

erişim süreci incelenmekte, farklı bilgi erişim ve bilgi arama modelleri geliştirilmektedir.

Bu çalışmada da kadın girişimcilerin bilgi erişim süreci içinde yaşadıkları kaygıları en aza indirmek, onlar için süreci daha anlaşılır, güvenilir ve kolay kılmak hedeflenmiştir. Belirlenen hedefe ulaşmak için öncelikle bilgi erişim sürecinin tanımlanması ve bileşenlerinin detayları ile ele alınması gerekmektedir. Çalışmanın bu bölümünde kayıtlı bilgiye, gereksinimler doğrultusunda ve seçici bir biçimde başvurarak bilgi sistemlerindeki belgelere ve/veya belgelerin içindeki bilgiye erişimi kapsayan “bilgi erişim süreci” ele alınmıştır.

Bugün bilgi, sınırsız sayıda kütüphaneye, İnternet’e ya da birçok bilgisayar dosyasına erişebilen bizler için ulaşılabilir durumdadır. Bu çokluk, bizimle ilgili olan, aradığımız belirli bir veri parçacığını bulmak için mücadele etmemize neden olmaktadır. Daha önce kütüphanelerin kart kataloglarından, yazar, başlık, anahtar kelime ya da konu üzerinden elle tarama yapılırken, artık tarama yapmamızı sağlayan bilgisayar dosyaları bulunmaktadır. Birçok kütüphane, dermelerindeki veritabanlarının izinlerini uzaktan erişim ile ya da bilgisayar dosyaları üzerinden ulaşılabilir hale getirmektedir. İnternet değişik öğelerden oluşan verileri; resim, müzik, film ve metine erişim imkânı sunmakta ve dünyanın herhangi bir yerinden verilere ulaşmayı mümkün kılmaktadır (Luenberger, 2006, 284.s.). Kısacası etrafımız bilgi gereksinimimizi gidermek üzere tasarlanmış bilgi sistemleri ile çevrilidir.

Bilgi erişim sisteminin iki önemli öğesi bulunmaktadır. Bunlar, “dizin” ve “sorguya alınan yanıt”tır. Dizinler bilgi erişim için temeldir. Dizin, alfabetik olarak

listelenmiş terimler ve bu terimlerin yer aldığı anahtar sayfalardan oluşur. Sorguya alınan yanıt ise diğer önemli unsurdur. Bir veri koleksiyonu, Internet’te olduğu gibi, çok geniş ise erişim sisteminin karmaşık sorgulara etkili bir şekilde yanıt verebilmesi gerekir. Çoğu erişim sistemi sadece birlikte çalışan bir dizin ve sorgu yanıt sisteminin birleşiminden oluşmaktadır (Luenberger, 2006, 285.s.). Ancak, bilginin kayıt altına alınmasını bu seviyede ele almak yanıltıcı olacaktır. Çünkü, bilgi erişimin, sistem, bilim ve dil felsefesine dayalı entelektüel temelleri bulunmaktadır. Bilgi erişim süreci de bu temellerden yola çıkılarak sistematik hale getirilmektedir. Bilgi gereksinimi içindeki bireyin bu gereksinimi karşılamak için başvuracağı bilgi sistemini tanımlamak, bilgi erişimin entelektüel temellerini tanımakta; bilginin kayıt altına alınmasındaki önemini vurgulamakta bize yardımcı olacaktır.

Bilgi sistemi, bilgi edinme amacıyla kullanılan ve kullanıcıların gereksinimleri göz önünde bulundurularak tasarlanan bilgisayar sistemidir (Dictionary of Information..., 2006, 102.s.). Genellikle sürekli ve düzenli olarak veriyi olumlamak/kabul etmek, depolamak, işlemek, analiz etmek ve sonuçları raporlamak için tasarlanmış bir bilgisayar yazılım ve donanımdır. Bir bilgi sistemi, çoğunlukla, veri giriş ve raporlama alt sistemlerinden oluşur. Büyük ölçüde bilimsel araştırma, işletme yönetimi, tıp ve sağlık, kaynak yönetimi ve istatistiki raporlama gerektiren diğer alanlarda kullanılır (Reitz, 2004, 358.s.). Bilgi sistemlerinin gelişiminde bilgi teknolojileri de önemli bir yere sahiptir. Bilgi teknolojisi en geniş tanımı ile, bilgiye erişim için gerekli yazılım ve donanımı da kapsayacak şekilde bilginin bütün yanları ile bilgisayar tarafından yönetilmesini ve işlenmesini kapsayan bir terimdir (Reitz, 2004, 359.s.). Bilgi teknolojilerinin gelişimi ile bilgi sistemleri daha kusursuz hale getirilmeye çalışılmaktadır. Bununla birlikte, sağlıklı bir bilgi

erişim sürecinin yaşanabilmesi için kusursuz yazılım ve donanımın en son teknolojilerle desteklenmesi yeterli değildir.

Sürecin başlayabilmesi için öncelikle kişinin gereksiniminin farkında olması gerekmektedir. Bu farkındalık, kişiye gereksinimini ifade etme imkânı sağlayacaktır. Kişi gereksiniminin farkında olsa bile, iyi ifade edemeyebilir. Bu noktada devreye ilerleyen bölümlerde detaylı bir şekilde ele alınacak olan “uzman desteği” kavramı ile bilgi ve belge uzmanının girmesi muhtemeldir. şu anda gelinen noktada ise, gereksiniminin farkındalığı ile kendini/sorusunu iyi ifade eden bir kişinin beklentisini karşılayacak nitelikte bilgiye erişememe riski hâlâ vardır. Teknolojinin tüm desteğine rağmen, iyi depolanmayan ve ilişkilendirilmeyen bilgi de erişilebilir olmayacaktır. Bir dosyalama ya da depolama sisteminin hedefi, depolanan dokümanların daha sonraki bir zaman diliminde erişilebilir olmasını sağlamaktır (Encyclopedia of Librarianship, 1968, 222.s.). Bilgiye hızlı ve kolay bir şekilde erişim için ise, bilgi erişim sistemini oluşturan unsurların varlığı kadar niteliği de önemlidir.

Özetle, bilgi erişim süreci, bilgi gereksiniminin farkında, gereksinimini doğru olarak ifade edebilecek bir kişi; iyi depolanmış ve ilişkilendirilmış kayıtlı bilgi; kayıtlı bilgiye erişimi mümkün kılan bilgi teknolojileri ile desteklenmiş bilgi sistemlerinin varlığı ile gerçekleşmektedir. Bu bilgiler ışığında, bilgi gereksinimi içindeki kişi ile bilgi arasında etkileşimi sağlayan bilgi erişim sisteminin ve bilgi erişim modellerinin detaylı olarak ele alınması, daha sonraki bölümlerde yer verilecek olan “bilgi arama davranışı”nın tanımlanmasında ve değerlendirilmesinde yarar sağlayacaktır.

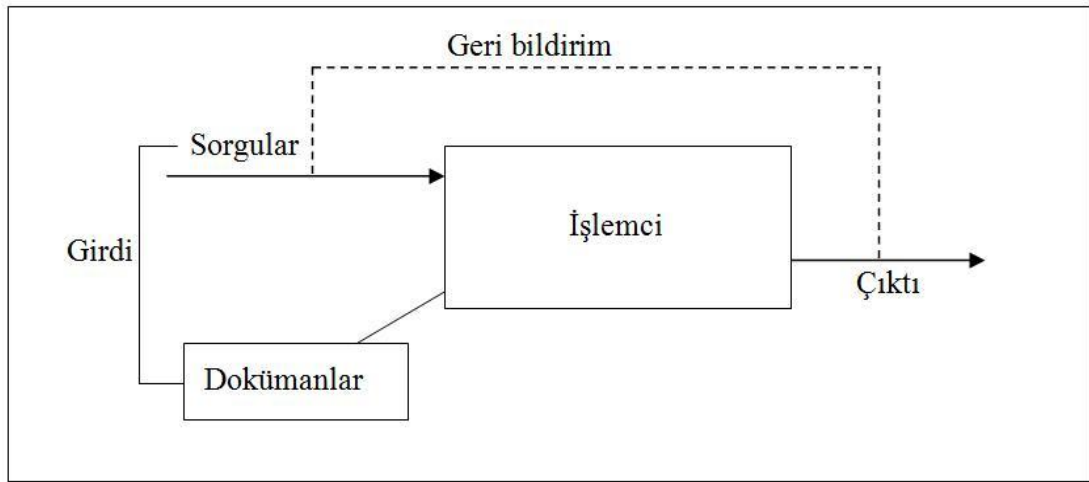
II.4.1. Bilgi Erişim Sistemleri

Bilgi erişim, köklü bir geçmişe sahip olan ve değişen anlamlarda kullanılan bir kavramdır. Eskiden bilgi erişim sistemi denildiğinde, çok özel bir başlık ya da alanda derinlemesine bilgi sunan bilgi sistemi anlaşılmaktaydı. Sistem genellikle tüm dokümanların, özetlerin ve bibliyografik danışma kaynaklarının karşımını kapsardı. Bunun için günümüzden bir benzetme yapacak olursak Internet’e bağlı olmayan bir çeşit kiosk sistemi örnek olarak verilebilir. Bugün, Internet’in hayatımıza girmesi ile birlikte bahsedilen bu sistemlerin sayısı azalmış bilgisayara dayalı sistemler tarafından oluşturulan daha fazla doküman, çevrimiçi ortamda erişilebilir hale gelmiştir (Nagy, 2004).

Günümüzde bilgi erişim sistemini bilgisayara dayalı bir araştırma aracı olarak tanımlamak mümkündür. Bilgi erişim sisteminin amacı, belirli bir soru ile ilgili bilgi parçalarına ulaşmak için yararlanılabilecek kaynakları sağlamaktır. Bilgi erişim sistemlerinin geleneksel karşılığı olarak kart kataloglardan, özet ve açıklamaların yer aldığı bibliyografyalardan bahsedilmektedir (Nagy, 2004). Bilgi erişim sistemi, kullanıcıını sorgu konusunda çok detaylı bilgilendirmemektedir. Sadece sorgu ile ilgili bilginin var olup olmadığı ve ilgili dokümanlara nereden ulaşabileceği hakkında bilgi vermektedir (Lancaster, 1968, 1.s.).

3. Şema’da görüleceği gibi, tipik bir bilgi erişim sistemi üç bileşenden oluşur; girdi, işlemci ve çıktı. Sistem, bu şekilde üçe bölündüğünde biraz basmakalıp bir görüntü ortaya çıkabilir, ancak bileşenler, üzerinde tartışılacak uygun nedenler dizisini oluşturur. Durumu “girdi” tarafından başlayarak tartışacak olursak, buradaki

temel problem her doküman ve sorgunun bir bilgisayar tarafından kullanımına uygun şekilde gösterilişinin belirlenmesidir. Erişim sistemi çevrimiçi ortamda olduğunda, kullanıcı bir arama oturumu süresince sorgusunu değiştirebilir, böylece bir önceki tarama geliştirilerek bir sonraki tarama gerçekleştirilir. Bunun için uygulanan prosedür geribildirim olarak adlandırılmaktadır. İşlemciye gelirse, işlemci, erişim süreci ile ilgilidir. Süreç, bilgiyi sınıflandırarak ya da uygun başka yöntemler ile bilginin yapılandırılmasını içermektedir. İşlemci aynı zamanda sorguya yanıt olacak arama stratejisini yürütmekte, temel erişim fonksiyonunu yerine getirmektedir. Şemada, dokümanların erişim süreci içinde sadece girdi olarak değil, yapıları itibariyle erişim sürecinin bir parçası olarak da görülebileceğini vurgulamak amacıyla dokümanlara ayrı bir kutucuk içinde yer verilmiştir. Çıktı ise, genellikle bibliyografik kimlik ya da doküman dizileridir (Van Rijsbergen, 1975, 5-6 ss.).

3. Şema: Bilgi Erişim Sistemi (Van Rijsbergen, 1975, 6.s.)

Tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere bir bilgi erişim sisteminin temel işlevi, mevcut bilgi kaynakları arasından kullanıcının, bilgi gereksinimini karşılayacak nitelikteki belgelere ve/veya belgelerin içindeki bilgiye erişimi

sağlamasıdır. Süreç içinde mevcut tüm bilgi kaynakları taranır, ilgili ve ilgisiz dokümanlar ayrıştırılır. Bu işlemin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için bir araya getirilen bilgi kaynaklarının dizinlenmesi, ilgili dizin terimlerinin oluşturulması ve bilgi gereksiniminin sorgusunun iyi tanımlanması gerekir. Böylece, içeriğin ve sorgunun eşleştirilmesi, kullanıcıya bilgi gereksinimi giderecek nitelikte belge ve/veya bilginin sunumu gerçekleşir. Etkili ve etkin bir bilgi erişim sürecinin yaşanabilmesi için bilgi erişim sistemlerinde; amaç, parça-bütün ilişkisi, etkileşim-uyumluluk ve denge unsurları bulunmalıdır.

Lancaster'ın (1968, 208-217 ss.) da belirttiği gibi, tek bir mükemmel bilgi erişim sistemi yoktur. Büyük bir ulusal bilgi merkezinde kullanılan ve son derece başarılı görülen bir indeksleme dili, indeksleme politikası ve arama politikası bazı küçük sanayi hizmetleri açısından tatmin edici olurken bir başkası için yeterli olmayabilir. Tek bir organizasyon içinde çok sayıda farklı bilgi erişim sistemlerine gereksinim olabilir. Öncelikli olarak akılda tutulması gereken unsur, bir bilgi erişim sisteminin kullanıcılarının gereksinimine cevap verecek nitelikte olmasıdır. Bu nedenle, bir bilgi erişim sistemi tasarlanırken yapılacak ilk çalışma, potansiyel kullanıcı grubunun karakteristiğini ve bilgi gereksinimlerini ortaya koyacak, bazı özgün gereksinimleri de karşılayacak bir araştırma yapılmasıdır. Bu araştırmada farklı teknikler kullanılabilir, ama bazı bilgilere mutlaka sahip olunması gerekmektedir. Bunlardan bazıları aşağıda sunulmuştur:

- Kullanıcıların meslekleri ve ilgi alanları,
- Kullanıcıların eğitim seviyeleri ve deneyim düzeyleri,
- Gereksinim duyulan araştırma ürününün türü,

- Tarama fonksiyonunun kimin tarafından gerçekleştirilmesinin istendiği (kütüphane personeli mi, araştırmacının kendisi mi?),
- Kullanıcıların yabancı dildeki materyalleri anlama seviyesi,
- Gereksinim duyurulacak dokümanların zaman süreci (yeni bilgiye mi gereksinim var, eski bilgiye mi, vb.),
- Tercih edilen araştırma çıktısı formatı,
- Gereksinim duyulan erişim sistemi modeli (Lancaster, 1968, 208-217 ss.).

Bununla birlikte, her ne kadar “sistem” sağlıklı bir bilgi erişim sürecinin temel gereklerinden biri ise de tek başına yeterli değildir. Sağlıklı bir bilgi erişim süreci yaşanması için “sistem etkinliği”nin yanı sıra, kullanıcıların hedeflerine tam ve doğru şekilde ulaşmalarını sağlayan, başarı ile tamamlanan taramalara; tarama sonucunda elde edilen konu ile ilişkili doküman sayısı ve taramanın süresi dikkate alınarak ölçümlenebilecek olan “kullanıcı etkinliği”; bilgi arama davranışını tanımlamaya yardımcı olan “kullanıcı çabası” ve arama davranışı çalışmalarına sıklık ile konu olan insan faktörünü ve bireysel farklılıkları içeren “kullanıcı özellikleri” de önem taşımaktadır (Al-Maskari & Sanderson, 2010).

Bilgi erişim sisteminin, bilgiye seçici biçimde yaklaşan ‘kullanıcı’ ile sistematik hale getirilmiş ve depolanmış ‘bilgi’ arasındaki bilgi akış sürecini kesintisiz biçimde sağlamak üzere bir araya gelen, her biri kendi üzerine düşen işlevi yerine getiren, birbiriyle etkileşimli ve uyumlu parçaların bileşkesi olduğu unutulmamalıdır (Gürdal Tamdoğan, 2009, 162.s.). Sistemi meydana getiren parçalardan birinde yaşanan sorun sistemin tümünü etkilemektedir.

Bilgi erişim sistemlerinin, kullanılabilirliklerini ve sorumluluklarını arttırarak kullanıcılarına daha iyi hizmet verebilmeleri gerekmektedir. Daha iyi hizmet için kullanıcıların ve onların gereksinimlerinin sistemin işleyişinin odağında yer alması önem taşımaktadır. Kullanıcı gereksinimleri, bilgi erişim sistemlerinin yeniden tasarlanması ihtiyacını doğurabilmektedir (Dervin & Nilan, 1986, 6.s.).

Bizler farkında olmasak ya da günlük yaşamda onları erişim sistemi olarak adlandırmamak bile çevremiz bilgi erişim sistemleri ile çevrilidir. İnternet kullanıcılarının vazgeçilmezi haline gelen tarama motorları, veritabanları bunlara örnektir. “Kütüphaneler ve diğer bilgi merkezleri, kullanıcıları için diğer tüm bilgi erişim sistemi türlerini bünyesinde bulundurabilen bugün için, tek bilgi erişim sistemi türüdür. Bilginin ve/veya bilimin birikimli ilerlemesi ilkesi ile kütüphane kurumu ve diğer bilgi merkezleri, sahip oldukları basılı ve e-kaynakları içeren dermeleri yanında ulusal ve uluslararası düzeyde hazırladıkları, üretilmiş bilginin bibliyografik denetimini sağlayan fiş/e-katalogları ve geleneksel ya da web-tabanlı sundukları bilgi hizmetleri aracılığıyla bilginin erişilebilirliği ve kullanılabilirliği için kullanıcılarına eşsiz fırsatlar sunmaktadır” (Gürdal Tamdoğan, 2009, 162-164 ss.).

Çalışma kapsamında, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerinin, bilgi erişim sürecindeki sorunlarının belirlenmesi ve bunların giderilmesine yönelik çözüm önerileri sunulurken onlar için uygun bir bilgi erişim sisteminin de tasarlanması ve/veya gereksinimlerini karşılayacak nitelikteki bir sistemi oluşturulacak unsurların belirlenmesi de hedeflenmiştir. Bu belirlemeler yapılırken kadın girişimcilerin, sistem çıktısı olarak elde edilen, erişim sağlanan bilgiyi girişimcilik faaliyetlerinin

başlangıcında ve sonrasında ne şekilde kullandıklarına da yer verilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda erişilen bilginin niteliği de önem taşımaktadır.

Bilgi erişim sistemi içinde yer alan bilginin erişilebilirlik, yeterlilik, doğruluk, anlaşılabilirlik, anlamlılık, yenilik, zamanlılık, vb. gibi birtakım özellikleri olmalıdır. Bu özellikler tamamen kullanıcı odaklılık ilkesi çerçevesinde düşünülmelidir. Çünkü sistemin, varlık nedeni olan bireyin merakını, şüphesini gidermesi ve bireyin üzerinde etki yaratabilmesi için bilginin erişilebilir, doğru, anlamlı, zamanlı ve tam olması; bireye en uygun kanal aracılığıyla erişime sunulması gerekmektedir.

Bilgi erişim sisteminden elde edilen bilginin taşınması gereken özellikler aşağıda tanımlanmaya çalışılmıştır (Dictionary of Information..., 2006, 100-102 ss.):

- Erişilebilirlik (accessibility): Kullanıcının gereksinim duyduğu bilgiyi ne kadar kolay bir şekilde elde edeceğinin bir göstergesidir.
- Doğruluk (accuracy): Bir bilgi parçasının ne kadar doğru olduğunun göstergesidir.
- Anlamlılık (relevance): Elde edilen bilginin kullanıcı için değerinin göstergesidir.
- Zamanlılık (timing): Bilginin gereksinim duyulduğu zaman dilimi içinde sağlanıp sağlanamadığının göstergesidir.
- Bütünlük (completeness): Bilginin her bakımdan gereksinim duyulan bilgileri içerip içermediğinin göstergesidir.

Bilgi erişim sistemi içinde bilgi kanalları da önemli bir yere sahiptir. Bilgi kanalları, bilginin dağıtıldığı araçlardır (Dictionary of Information..., 2006, 101.s.).

Bir bilgi kanalı, X rastgele değişkeni ile ilgili bir bilgiyi Y rastgele değişkenine ulaştırabilir. Yani, kanal kavramı geleneksel iletişim sisteminden daha geneldir. Kanal, bir rastgele değişkeni incelerken başka bir rastgele değişken ile ilgili bir şeyin açıklanması gibi herhangi bir durumu da temsil edebilir (Luenberger, 2006, 55.s.). Sistem çıktısı olan bilginin kullanıcıya sunumunda uygun kanalın seçilmesi de önemlidir. Basit ve belirgin bir örnekle durumu açıklamak gerekirse, Internet bağlantısı olmayan bir kullanıcıyı Web üzerinden erişebileceği bilgi kaynaklarına yönlendirerek kullanıcının bilgi gereksinimi karşılanamayacaktır.

Daha önce de vurgulandığı üzere, sistemi oluşturan tüm unsurların kendi başlarına taşınması gereken özellikler bulunmaktadır ve bunların sistem içindeki görevlerini eksiksiz olarak yerine getirmeleri etkili ve etkin bilgi erişim sistemlerinin varlığı için şarttır. Bu başlık altında dikkat çekilen noktalar üzerinde pek çok araştırmacı çalışmıştır. Kullanıcı ve sistem arasındaki etkileşim, bu etkileşim sonucunda ortaya çıkan bilgi arama davranışları bu alanda odaklanılan önemli alt konu başlıkları olmuştur. Bilgi erişim sistemi ve kullanıcı göz önünde bulundurularak çeşitli bilgi erişim ve bilgi arama davranışı modelleri geliştirilmiştir.

Çalışmada, kadın girişimcilerin mevcut bilgi erişim sistemleri ile ilişkileri ve bilgi erişim süreci boyunca sergiledikleri bilgi arama davranışları da ele alınacağından, kadın girişimcileri incelemeye başlamadan önce bu alanlardaki araştırmalara göz atmak yararlı olacaktır. Bu amaçla, takip eden bölümlerde öncelikle bilgi erişim süreci modellerine yer verilmiş, ardından da bilgi arama davranışı açıklanmaya ve modellerinden örnekler verilmeye çalışılmıştır.

II.4.2. Bilgi Erişim Süreci Modelleri

Çalışmada, kısaca aşağıda listelenen dört modele değinilmiş, detaylı değerlendirme ve analizden ziyade modeller şema ile gösterilmiştir:

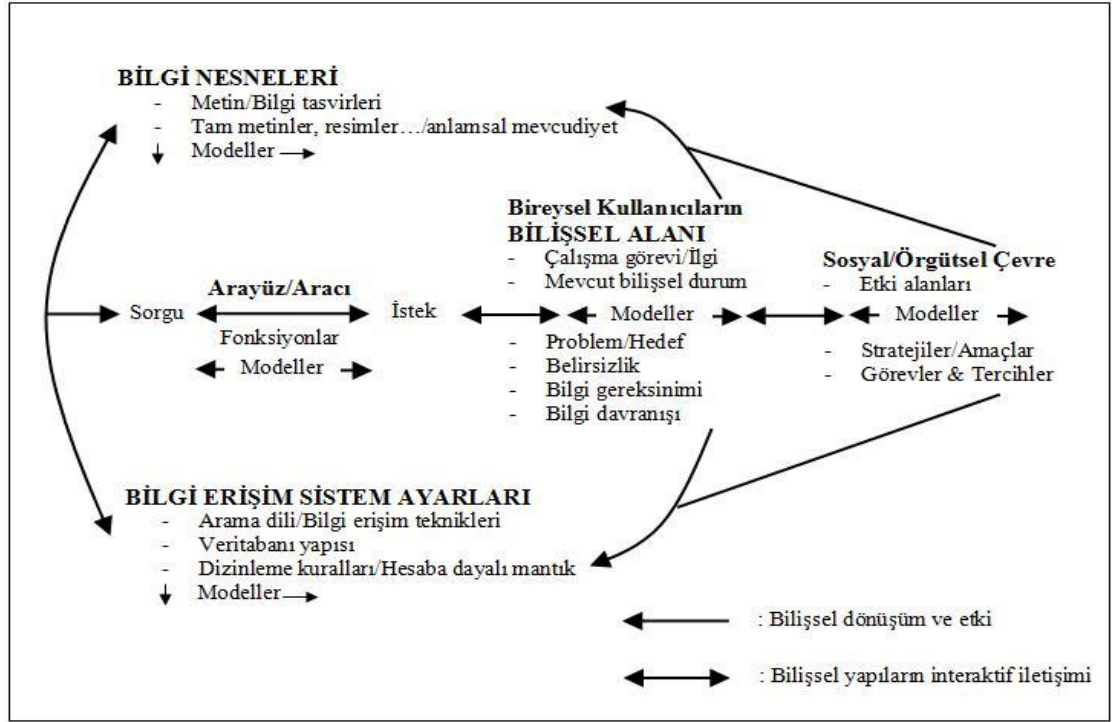
- Ingwersen'in Bilgi Erişim Süreci Modeli,
- Belkin'in Serüven Modeli,
- Saracevic'in Bilgi Erişim Süreci Modeli,
- Spink'in Bilgi Erişim Etkileşim Süreci Modeli.

Modeller, bilgi erişim süreci boyunca sistem ve bilgi kullanıcısı arasındaki etkileşimin önemine vurgu yapmakta; iki unsuru birlikte ve ayrı ayrı değerlendirmektedir. Bu bağlamda modeller, kadın girişimciler için tasarlanacak bilgi erişim sistemlerinin ipuçlarını da içinde barındırmaktadır.

II.4.2.1. Ingwersen'in Bilgi Erişim Süreci Modeli

Ingwersen, birçok unsuru bu model ile açık hale getirmektedir. Öncelikle modelin her alanında bilgi kullanıcısının işlevi ortaya konmakta, sistem yöneticilerine modelin ne yapabileceğinin ve nasıl çalışacağının bilişsel modeli açıklanmaktadır. İkinci olarak Ingwersen, ayrıntılı bir bilgi arama davranışı modelinin sorgulama yapan kişinin ilgi göstereceği bilgi nesnelerinin yer alacağı bir sistemi içermesi gerektiğini öne sürerek bilgi erişim sisteminin bir resmini çizmektedir. Üçüncü olarak ise, kullanıcıların içinde yaşadığı dünyadan yola çıkarak, bir problem ile ilgili deneyimlerinin ya da bilgi nesnelerinin tatmin edici bir şekilde araştırılabileceğini; yararlı bilgi nesnelerini tanımlayıcı göstergelerin olduğu

durumlarda amacın tanımlanabileceği değişik bilişsel dönüşümlerin yaşanabileceğini göstermektedir (Wilson, 1999, 259.s.).

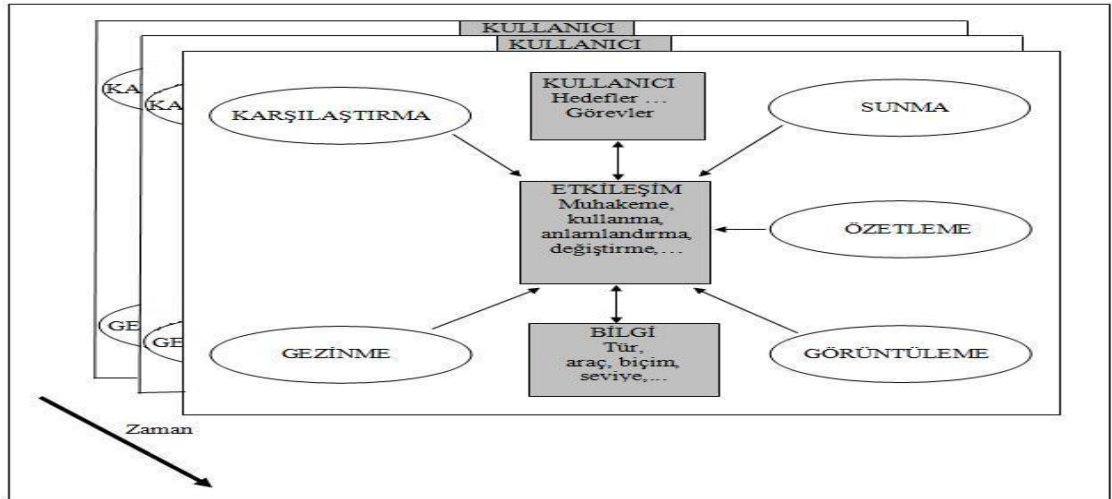

4. Şema: Ingwersen'in Bilgi Erişim Süreci Modeli (Ingwersen, 1996, 9.s.)

Bu sonuçla, Ingwersen'in modeli, bir dereceye kadar, bilgi davranışı ve bilgi gereksinimleri ile ilgili düşünceler ile bilgi erişim sistemi tasarım konularını birleştirmekte ve bu, bilişsel yapılara odaklanma ve çoklu tasarım düşüncesi ile birlikte modelin önemli bir gücünü oluşturmaktadır. Borlund ve Ingwersen (1997), bu modele dayalı olarak bir değerlendirme stratejisi geliştirmiş ve modelin değerini interaktif bilgi erişim sistemini test ederek kanıtlamıştır. Modelin önemli bölümlerinden biri de "aktif araştırma" sürecinin ve bu sürecin unsurlarının tanımlanmasıdır (Wilson, 1999, 260.s.).

II.4.2.2. Belkin'in Serüven Modeli

Belkin ve arkadaşları (1995, 379.s.), bilgi erişimin asıl probleminin etkin bir etkileşime imkân veren bir tasarımlama olduğunu ifade etmektedir. Geleneksel bilgi erişim öncelikli olarak metinlerin sunumu ve sorgu süreci ile bu sunumların karşılaştırılması ile ilişkilidir. Bunun öncesinde indeksleme ya da sınıflandırma, sonrasında da çeşitli erişim tekniklerinin kullanım süreci yer almaktadır. Geleneksel süreçler hâlâ çok önemlidir. Bununla birlikte pek çok açıdan bilgi erişim süreci aynı zamanda doğası gereği etkileşimin de öne çıktığı bir süreçtir. Etkili bir bilgi erişim sistemi tasarımı için kullanıcı ve sistemin diğer bileşenlerinin etkileşimi kritik öneme sahiptir. Bilgi erişimdeki etkileşim yaklaşımı, sorgulama formülasyonu ve yeniden formüle etme, erişim sağlanan materyallerin değerlendirilmesi ve muhakemesinde kullanıcı yönelimli faaliyetleri bilgi erişimin merkezine almaktadır.

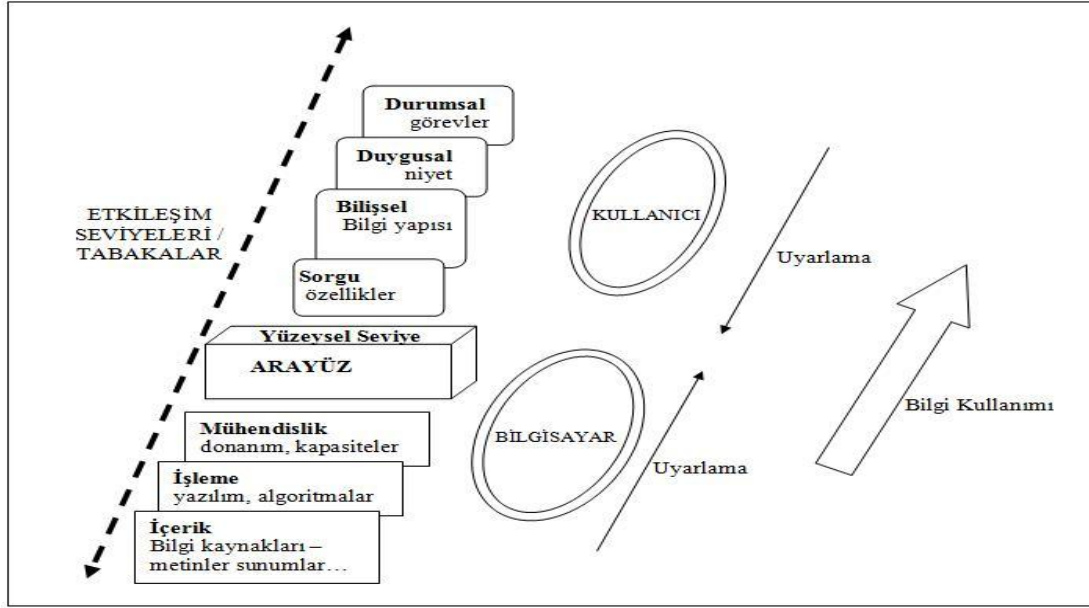
5. Şema: Belkin'in Serüven Modeli (Saracevic, 1996, Figure 3)

Belkin ve arkadaşları, bilgi erişim sürecini “alışılmışın dışındaki bilgi” (ASK: Anomalous State of Knowledge) açısından ele almıştır (Kuhlthau, 1991, 362.s.; Saracevic, 1996). Belkin'in serüven modeli, kullanıcının bilgi erişim sistemi ile olan

etkileşimini bilgi arama serüvenindeki farklı zincirleme etkileşimler olarak düşünmektedir. Modelde sunma, karşılaştırma, özetleme, gezinme, görüntüleme olarak sıralanan geleneksel bilgi erişim süreçleri farklı yollarla somutlaştırılabilmektedir. Bununla birlikte, kullanıcı zamanla o anki hedefleri, görevi, niyeti, etkileşim içinde bulunulan nesneler, vb. çeşitli faktörlerin etkisi ile farklı etkileşimleri iç içe geçirebilmektedir. Farklı etkileşimler de muhakeme, anlamlandırma, değiştirme, gözden geçirme ve benzeri çeşitli süreçleri destekleyebilmektedir. Burada konu, farklı etkileşimleri ve bilgi arama stratejilerini en uygun biçimde destekleyecek yöntemleri bulmaktır (Saracevic, 1996, 6.s.).

II.4.2.3. Saracevic'in Bilgi Erişim Süreci Modeli

Saracevic (1996), bilgi erişim sistemleri ve bu sistemler ile etkileşim içinde olan kullanıcılara ilişkin çeşitli modelleri değerlendirmek istemiş ve bu amaçla üç model belirlemiştir. Bilgi erişim sistemin unsurlarının ve süreçlerinin bir noktada birleştirildiği sistem ve kullanıcı olarak iki dişli çatala benzetilen “geleneksel model”; tüm bilgi işleme unsurları ile ilgili olan kavrama süreçlerinin tanımlanmasına konsantre olan Ingwersen'in, “bilişsel modeli”; bilgi arama serüveninde kullanıcı ve bilgi erişim sistemi arasındaki etkileşim zincirini göz önünde bulunduran Belkin'in “serüven modeli” Saracevic'in belirlediği üç modeldir. Bunun sonucunda Saracevic, bilgi kullanımının “sağlama-kavrama-uygulama” modelinin tüm yapısı içinde geliştirdiği “tabakalaştırılmış etkileşim modeli” (stratified interaction model) olarak adlandırdığı modelini ortaya çıkarmıştır (Wilson, 1999, 258.s.).

6. Şema: Saracevic'in Bilgi Erişim Süreci Modeli (Saracevic, 1997, 316.s.)

Bu model, Ingwersen'in modeli ile güçlü bir benzerlik göstermektedir. Yüzey seviyesinde kullanıcı bir arayüz aracılığıyla komutları ya da istekleri temsil eden sistem ile etkileşim halindedir. Bu bazı bakımlardan, bir problem ifadesi olarak görülebilmektedir. Aynı seviyede, sistem ya metaveri (metadata) ya metinler, imajlar vb. ile cevap verir ya da problemin yapısında yer alan önceki kullanıcı bilgileri ile kendi tasarımı içinde oluşturulan istekler ile bilgi sağlar. Bilişsel seviyede kullanıcı, sistemden elde ettiği çıktı ile ya da sistem ile yaşanan etkileşim sonucunda elde elden metinler ile etkileşim halindedir. Bu yol ile kullanıcının baştaki problemi ile ilgili olarak elde ettiği metnin yararını değerlendirmesi sağlanmaktadır. Durumsal seviyede ise kullanıcı, bilgi gereksinimine yol açan ve bu gereksinimi bir soru ile sonuçlandıran içinde bulunduğu belirli bir durum ya da problem ile etkileşim halindedir. Araştırmanın sonuçları problemin tamamen giderilmesi ya da bir parçasının giderilmesi için kullanılabilir.

II.4.2.4. Spink'in Bilgi Erişim Etkileşim Süreci Modeli

Spink'in Bilgi Erişim Etkileşim Süreci Modeli'ne (Model of the IR Interaction Process) göre her tarama stratejisi bir ya da daha fazla dönüşten/devirden meydana gelir, bir ya da daha çok arama komutu erişilen parçaların görüntülenmesi ile sonuçlanır. Her dönüş/devir bir ya da daha fazla interaktif geribildirim olayından meydana gelir (kullanıcı girdisi, bilgi erişim sistemi çıktısı, kullanıcı yorumu ve yargısı). Bir girdi aynı zamanda tarama stratejisi içindeki bir hareketi temsil edebilir ve yapılan aramadan başka bir arama için arama taktiği olarak göz önünde bulundurulabilir. Her hareket bir kullanıcı girdisi ya da sistem çıktısı isteyen bir sorudan oluşur (Spink, 1997, 392.s.).

Bu bilgi erişim etkileşim görüntüsünün önemi, doğrudan deneysel bir araştırmaya dayanmasından ve kullanıcı yargılarının ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır. Tarama taktikleri ve interaktif geribildirim döngüleri genelde bilgi erişimi doğrudan bilgi arama davranışı ile birleştirir. Bu bağlamda kullanıcılar tarafından ortaya koyulan yargılar daha önceki bilgi arama faaliyetleri sonucunda elde edilen deneyimlere dayanmalıdır. Taktikler ve hareketler diğer interaktif bilgi erişim sistemlerinden elde edilen en iyi sonucu elde etmeyi sağlayan ayarlar göz önünde bulundurularak araştırmaya taşınan davranışlardır (Wilson, 1999, 262.s.).

7. Şema: Spink'in Bilgi Erişim Etkileşim Süreci Modeli (Spink, 1997, 391.s.)

Kişisel araştırma yapanlar çoğunlukla mevcut bilgilere genel bir göz atma eğilimi içindedir. Bilgi arayışı içindeki kişinin araştırmasının başında resmi bir tarama stratejisi yoktur. Hatta, kendi zihninde bile ne aradığı, ne tür bilginin kendisi için yararlı olacağına dair net bir önermesi yoktur. Bundan dolayı bu araştırma genellikle bulgusaldır. Kişi kendi araştırma konusu ile ilgili muhtemel konu başlıkları üzerinde durur, bunlardan yola çıkarak elde ettiği bilgi sunan dokümanlardaki göndermeleri takip eder ve sahip olduğu çeşitli araçları kullanarak birtakım çıkarımlarda bulunmaya çalışır. Bu yol ile araştırmaya başladığında hiç aklında olmayan, fakat zihnindeki soruyu gidermesine yardımcı olacak farklı konu alanları hakkında bilgi sahibi olur ve bu bilgiye ulaştıracak farklı araçlara başvurur. Tüm araştırma süreci boyunca bilgi gereksinimi değişikliğe uğrar, kapsamı genişler veya daralır. Süreç tamamlandığında kişinin elde ettiği bilginin formatı, bilgiye eriştiği kanal başlangıçtakinden farklı olabilir (Lancaster, 1968, 181-182 ss.).

Bilgi akışında karşılaşılan iki temel problem; bilginin erişilebilir hale getirileceği kanalların oluşturulması ve kanallar aracılığıyla sağlanacak bilgiye

gereksinim duyan bireylerin bu kanalları kullanmaya özendirilmesi olarak ifade edilmektedir. Sadece bilgiyi erişilebilir kılmak, onun kullanımını garanti altına almamaktadır. Bu nedenle, bilgi gereksinimlerinin karşılandığından emin olmak için, bireylerin bilgi arama şekillerini anlamak önem taşımaktadır (Baruchson-Arbib & Bronstein, 2007, 2269.s.).

Bu bağlamda, bilgi gereksinimi içindeki kişinin bilgi erişim sistemi ile etkileşimi önem taşımaktadır. Kişinin başvuracağı araştırma merkezi, danışma merkezi ve/veya kütüphanedeki uzman kütüphanecinin yönlendirmeleri başlangıç aşamasında ne derece önemli ise, kişinin bilgi erişim sürecinde başvuracağı araçlar ve kanallarla arasındaki etkileşim de o derece önemlidir. Bu etkileşim bilgi arama davranışlarını da etkilemektedir.

II.5. Bilgi Arama Davranışı ve Bilgi Arama Davranışı Modelleri

Bilgi arama davranışı, farkına varılan bir bilgi gereksiniminin karşılanmasıyla ilgili dürtünün yerine getirilmesi için yürütülen bireysel bir etkinliktir (Rouse & Rouse, 1984, 129-130 ss.). Bilgi arama davranışı probleminin kökeninde, 1981’de Wilson tarafından kanıtlanan; “gereksinim, kişinin zihninde oluşan öznel bir deneyimdir, dolayısıyla süreci sadece gözlemleyen bir kişi için doğrudan erişilebilir değildir” şeklinde ifade edilen “bilgi gereksinimi” kavramı yatmaktadır. Gereksinim deneyimi, sadece davranışlardan ya da gereksinim içindeki kişinin raporları aracılığıyla açığa çıkartılabilmektedir (Wilson, 1997, 552.s.). Bilgi kaynakları arasında gereksinimlere en uygun bilgiyi tanımlama ve seçme olarak ifade edilen bilgi arama işleminde en önemli unsur ‘insan’dır. Kişinin bilgi gereksinimleri, bilgi

arama stratejilerinin belirlenmesi ve açıklanması ile ilişkilidir. Bilgi arama davranışı, karar verme, problem çözme ve kaynak bulma gibi sürecin bir parçası olduğu gibi, kendisi de diğer parçalardan bağımsız dinamik bir işlemdir (Rouse & Rouse, 1984, 129-131 ss.).

Sahip olunan bilgideki eksiklik ile başlayan bilgi arama davranışı eksiklik tamamlanıncaya ve konu anlaşılıncaya kadar devam etmektedir. Bilgi kullanıcısının yeni bilgi ile olan etkileşimi de kendisine ait gerekçeler ile ilgilidir (Westbrook, 1993, 542.s.). Bilgi erişim sistemlerini oluşturan temel unsurlar şunlardır: Bilginin depolanması, işlenmesi, düzenlenmesi ve sunumu. Bilgi arama davranışını oluşturan gereksinimlerin farklılığı, içinde bulunulan ortam, fiziksel, duygusal ve kavramsal durum vb. etkenler bir araya geldiğinde derinlemesine inceleme gerektiren kullanıcı araştırmaları alanını ortaya çıkarmıştır.

Bilgi gereksiniminin anlaşılabilmesi için öncelikle bilgi arama davranışında belirleyici olan değişkenlerin ele alınması gerekmektedir. Bu görüşü destekleyen Uçak (1997b, 319-321 ss.), öncelikle yurtdışındaki araştırmacıların çalışmalarından derlediği bilgi arama davranışında belirleyici olan değişkenlerden 15'ini bir araya getirmiş ardından da bunları kendi içinde sınıflayarak üç ana kategoriye ayırmıştır:

(1) Gereksinimin karşılanması önemi, (2) bilginin erişilebilirliği ve tam olarak elde edilip edilemediği, (3) erişilebilen bilginin miktarı, (4) erişilebilen bilginin isabet oranı, (5) bilginin bedeli, (6) iletişim kanalı, (7) zaman açısından uygunluk, (8) bilginin kesinliği ve anlam açısından derinliği, (9) daha önceden kazanılan bilginin düzeyi, (10) bireyin içinde yaşadığı çevre, (11) bireyin görev ve iş

yeri, (12) bireyin içinde bulunduğu politik ve ekonomik sistem, (13) bireyin sosyal ve kültürel düzeyi, (14) bireyin kişilik özellikleri ve yaşı, (15) bireyin öğrenme özelliği.

Uçak'ın (1997b, 321.s.), üç ana kategorisi şu şekildedir: (1) Bilgi kaynağı ve bilgi erişim ile ilgili faktörler, (2) bireyin içinde yaşadığı çevre ile ilgili faktörler, (3) bireysel özellikler.

Wilson da aynı yıl içinde yaptığı çalışmada bilgi arama davranışını etkileyen değişkenleri üç grup altında ele almış, bu ana grupları da aşağıdaki şekilde alt gruplara ayırmıştır (Wilson, 1997, 556-557 ss.):

(1) Bireysel özellikler; duygusal değişkenler (bilişsel uyumsuzluk, amaç olarak seçme, psikolojik, bilişsel ve duygusal özellikler), eğitimsel değişkenler (eğitim seviyesi, bilgi temeli), demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, vb.), (2) Sosyal değişkenler, (3) çevresel değişkenler (zamanlama, coğrafya, kültür); ekonomik değişkenler, bilgi kaynağının özellikleri (erişilebilirlik, güvenilirlik, iletişim kanalı).

Çalışma kapsamında benimsenen kategorizasyon ise, Wilson ve Uçak'ın kategorilerinin bileşimidir: Wilson'un üç kategorisi temel alınmış, ancak, çevresel değişkenlerin sosyal/toplumsal değişkenlerle birlikte değerlendirilmesine ve alt başlığı olan "kaynak özellikleri"nin ayrı bir başlık olarak değerlendirilmesine imkân tanımak üzere olan Uçak'ın "bilgi kaynağı ve bilgi erişim ile ilgili faktörler" kategorisinin "bilgi erişim değişkenleri" olarak ele alınmasına karar verilmiştir. Böylece konunun temelini oluşturan "bilgi erişim"e ilişkin verilerin detaylı

değerlendirmesi de mümkün olacaktır. Bu çerçevede verilerin analizi; “Bireysel Özellikler”, “Çevresel Değişkenler”, “Bilgi Erişim Değişkenleri” olmak üzere üç kategori atında değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışma kapsamında gerçekleştirilen kullanıcı araştırmasından elde edilen veriler de bu kategorizasyon doğrultusunda değerlendirilmiştir.

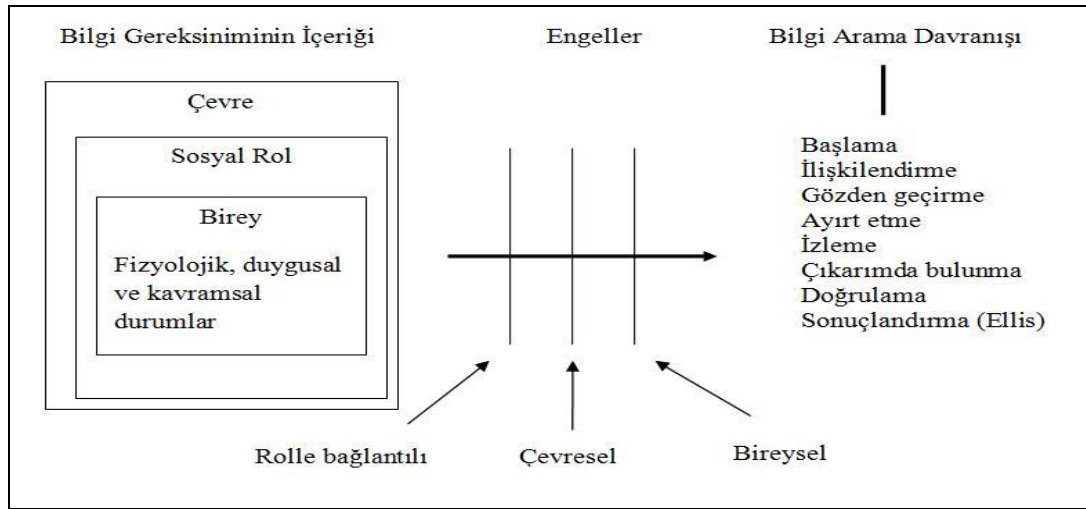
II.5.1. Bilgi Arama Davranışı Modelleri

Çalışmada, belirli bir bilgi arama davranışı modeli seçilerek bu modele göre elde edilecek verilerin analizini yapmak yerine, mevcut farklı bilgi arama davranışı modellerine yer verilmiştir. Bu yol ile, mevcut modeller göz önünde bulundurularak elde edilecek bulgular ışığında ülkemizdeki kadın girişimcilere uygun bilgi hizmetlerinin tasarımında dikkat edilmesi gereken unsurlar tespit edilmeye; kadınlar için bir girişimci davranış modelinin bileşenleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada, mevcut bilgi arama davranışı modellerinden aşağıda sıralanan beş tanesi ele alınmıştır:

- Wilson’un Bilgi Arama Davranışı Modeli,
- Dervin’in Anlamlandırma Teorisi (Sense-Making Theory),
- Ellis’in Bilgi Arama Stratejileri Davranış Modeli,
- Kuhlthau’nun Bilgi Arama Davranışı Aşamaları Modeli,
- Wilson’un 1996 yılı Bilgi Arama Davranışı Modeli (1981 yılında ortaya attığı modelin enformasyon bilimi dışındaki alanlardaki yazını analiz ederek oluşturduğu geliştirilmiş bilgi arama davranışı modeli).

II.5.1.1. Wilson'un Bilgi Arama Davranışı Modeli, 1981

Wilson'un 1981 yılında oluşturduğu bilgi arama davranışı modeli, iki temel önermeye dayanır. Birincisi; bilgi gereksinimi öncelikli değildir ama, diğer temel gereksinimleri doğrulayan ikincil bir gereksinimdir. İkincisi; bilgi isteyen kişi, bir gereksinimini karşılamak için bilgiyi keşfetme gayretindeyken muhtemelen farklı türdeki engellerle karşılaşır (Wilson, 1999, 252.s.).

8. Şema: Wilson'un 1981 Yılı Bilgi Arama Davranışı Modeli'nin Basitleştirilmiş Hali (Wilson, 1999, 252.s.)

Bu model bilgi gereksinimlerinin nasıl ortaya çıktığını ve bilgi için yapılan gerçek aramalarda neyin engel teşkil ettiğini ortaya çıkarmaktadır. Model aynı zamanda dolaylı olarak, bilgi davranışı ile ilgili test edilebilir belirgin hipotezleri somutlaştırmaktadır. Örneğin, farklı iş rolleri için bilgi gereksinimleri farklı olabilir önermesi ya da kişisel özellikler bilgi aramayı engelleyebilir ya da destekleyebilir önermesi. Bu nedenle, model bu tür modellerin genel işlevi olan "hipotezlerin" kaynağı olarak kabul edilebilir. Model, Wilson'un 1981 modelinin basitleştirilmiş

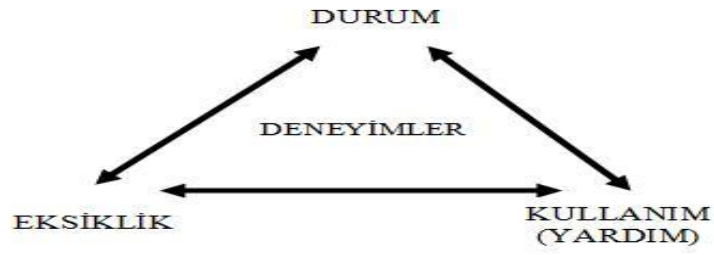
versiyonudur ve Ellis (1989), tarafından tanımlanan arama davranışlarını da içermektedir (Wilson, 1999, 252.s.).

II.5.1.2. Dervin'in Anlamlandırma Modeli, 1983, 1996

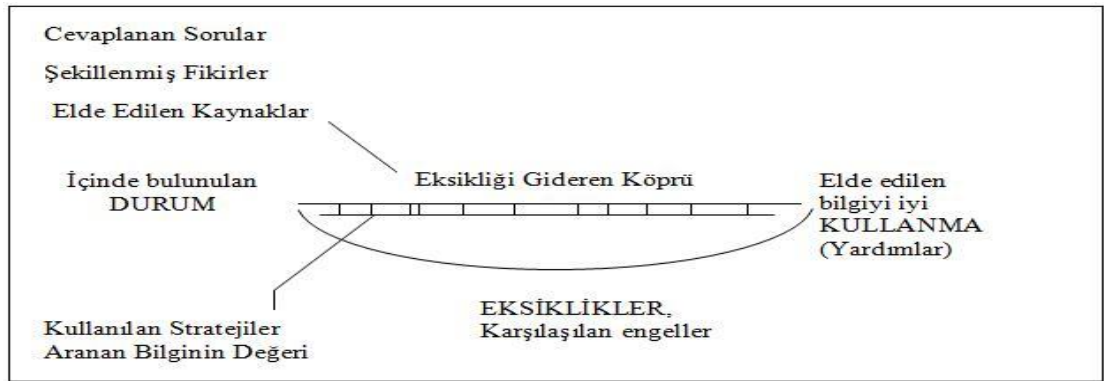
Dervin (1983), anlamlandırma yaklaşımını bir bilgi davranışı modelinden çok bir varsayımlar serisi, kuramsal bir bakış açısı, yöntembilimsel bir yaklaşım, bir araştırma yöntemleri serisi; ve var olduğu kabul edilen hem karmaşık hem de düzenli olabilen bir gerçeğin anlam ifade etmesi için bilgi ile başa çıkmak üzere tasarlanmış bir uygulama olarak tanımlamaktadır.

Yaklaşım, bilgi arama ve bilgi kullanımının bireylerin karşılaştıkları belirli bir durumu aşmak için yeni bir “algı” geliştirmeksizin ilerleme kaydedememeleri halinde gerçekleştiğini varsaymaktadır. Bilgi gereksinimleri bu nedenle içinde bulunulan duruma bağlı olarak engellenmektedir (Dervin & Dewdney, 1986, 507.s.).

Anlamlandırma üçgeni, bileşen dört unsura göre uyarlanır: bilgi problemlerinin ortaya çıktığı şartları ve çevreyi tanımlayan, zamanda ve uzayda bir “durum”. İçeriksel durum ve arzu edilen durum arasındaki farkı belirleyen bir “eksiklik” (örneğin: şüphe). Sağduyu sürecinin bir sonucu olan bir “ürün” ve durum ile ürün arasındaki boşluğu kapatan varlık bir “köprü”. Dervin, bu unsurları “anlamlandırma yapısı” şemasında görüldüğü üzere bir üçgen içinde sunmuştur. Bununla birlikte, köprü benzetmesinin doğrudan ve “değiştirilmiş anlamlandırma yapısı” şeklinde olduğu gibi kullanılması tercih edilebilmektedir (Wilson, 1999, 253.s.).

9. Şema: Dervin'in Anlamlandırma Üçgeni (Dervin, 1992, 69.s.)

10. Şema: Dervin'in Anlamlandırma Yapısı (Dervin, 1992, 68.s.)

Dervin'in modelinin etkinliği kısmen modelin yöntembilimsel sonuçlarıdır. Model, bilgi arama davranışı ile ilişkisinden dolayı, şüpheli durumun içeriğini, şüphenin, karışıklığın ya da hepsinin yol açtığı bilgi eksikliğini gidermek için köprü görevi görecek bilgi hizmetlerinin kapsamını ve bilginin kullanımıyla ortaya çıkan sonuçların içeriğini ortaya koyacak sorgulamayı yaparken yol gösterici olabilir (Wilson, 1999, 253-254 ss.).

II.5.1.3. Ellis'in Bilgi Arama Stratejileri Davranış Modeli, 1989, 1993

Ellis, bilgi arama içinde yer alan farklı davranışları detaylandırırken farklı davranışların oluşturduğu tek bir aşama seti ortaya koymaktadır. Bu aşamalar ve tanımları şu şekildedir:

- Başlama: Bilgi aramaya başlarken kullanıcılar tarafından kullanılan yöntemler, örneğin, bilgili bazı meslektaşlara sorma.
- İlişkilendirme: Bilinen materyaldeki dipnotları ve atıfları takip etme ya da atıf indeksleri aracılığıyla bilinen maddeler ile ilişkilendirmeyi ilerletme.
- Gözden geçirme: Yarı yönlendirilmiş ya da yarı yapılandırılmış arama.
- Ayırt etme: Bilgi kaynaklarındaki bilinen farkları elde edilebilir bilginin kapsamını filtrelemek şeklinde kullanma.
- İzleme: Güncellemeleri takip etme ya da mevcut arama farkındalığı.
- Çıkarımda bulunma: Bir bilgi kaynağından ilgili materyali seçici olarak tanımlama (Ellis, 1989, 178.s.).
- Doğrulama: Bilginin doğruluğunu kontrol etme.
- Sonuçlandırma: Eksik noktaları son bir tarama ile tamamlamak olarak tanımlanabilir (Ellis, Cox & Hall, 1993, 359.s.).

Ellis'in bilgi arama aşamalarının etkinliği, gözlemsel araştırmaya dayanması ve sonradan yapılan araştırmalar ile denenmiş olmasıdır. Ellis, herhangi bir bireysel bilgi arama örneğindeki özelliklerin detaylı ilişkisinin ya da etkileşimin o kişinin bilgi arama etkinliği sırasındaki zaman dilimi içinde bulunduğu nokta ile ilgili olarak kendine özgü koşullara dayandığını belirtmektedir. Gözden geçirme, ilişkilendirme ve izleme arama prosedürleri iken, ayırt etme bir filtrelendirme sürecidir ve çıkarımda bulunma bilgi kaynakları ile ilgili olarak sergilenen bir hareket olarak görülebilir (Wilson, 1999, 254.s.).

Geri kalan davranışlar, belirli bir düzen içinde önemli bir yere sahip değildir ve bu davranışlar tüm arama sürecinde farklı zamanlarda farklı düzenlerde başlatılabilir. Ellis'in hesaplarına göre farklı özellikler arama davranışının mikro-analizi (başlama, ilişkilendirme, çıkarımda bulunma, doğrulama, sonuçlandırma) ve arama davranışının makro-analizi (gözden geçirme, izleme, ayırt etme) arasında şekillenmektedir (Wilson, 1999, 255.s.).

II.5.1.4. Kuhlthau'nun Bilgi Arama Davranışı Aşamaları Modeli, 1991

Kuhlthau'nun çalışması Ellis'in çalışmasını “bilgi arama süreci”nin aşamalarını duygu, düşünce ve hareketlerle, ve uygun bilgi görevleri ile birleştirerek tamamlar. Duygu, düşünce ve hareketlerin birleşimi Kuhlthau'nun bilişselden daha ziyade felsefi olan bakış açısını açıkça tanımlar. Örneğin, sürecin başlama aşaması şüphe, belirsizlik ve problem ile ilgili genel düşünceler olarak karakterize edilebilir ve bilgi aramanın arka planı ile ilişkilendirilir; bu noktada “uygun görev” basitçe bilgiye gereksinim olduğunu hissetmedir. Bunun dışında kalan uygun görevler; aramada her zaman yer alan genel başlık “tanımlama”dır; bilgi soruşturma ya da arama da bu genel başlıktadır; formüle etmek başlıktaki daha özel bir alana odaklıdır; “toplama” odaklanılan bilgiden sonuç çıkarmakla ilişkilidir ve tamamlama, bilgi aramayı sonlandırır (Wilson, 1999, 255.s.).

Bilgi arama sürecinin aşamaları	Her aşamadaki ortak algılar	Her aşamadaki ortak düşünceler	Her aşamadaki ortak hareketler	Kuhlthau modeline uygun görevler
1. Başlama	Belirsizlik	Genel/Bulanık	Sahip olunan eski bilgileri arama	Farkına varma
2. Seçme	İyimserlik			Tanımlama
3. İnceleme	Şaşkınlık/Gerilim/Kuşku		İlişkili bilgiyi arama	Araştırma
4. Formülasyon	Aydınlanma	Daraltılmış/ Daha net		Formüle etme
5. Toplama	Yön duygusu/ Güven	Artan ilgi	İlişkili bilgi ya da odaklanılan bilgiyi arama	Bir araya getirme
6. Sunum	Rahatlama/ tatmin ya da düş kırıklığı	Netlik ya da odaklanma		Tamamlama

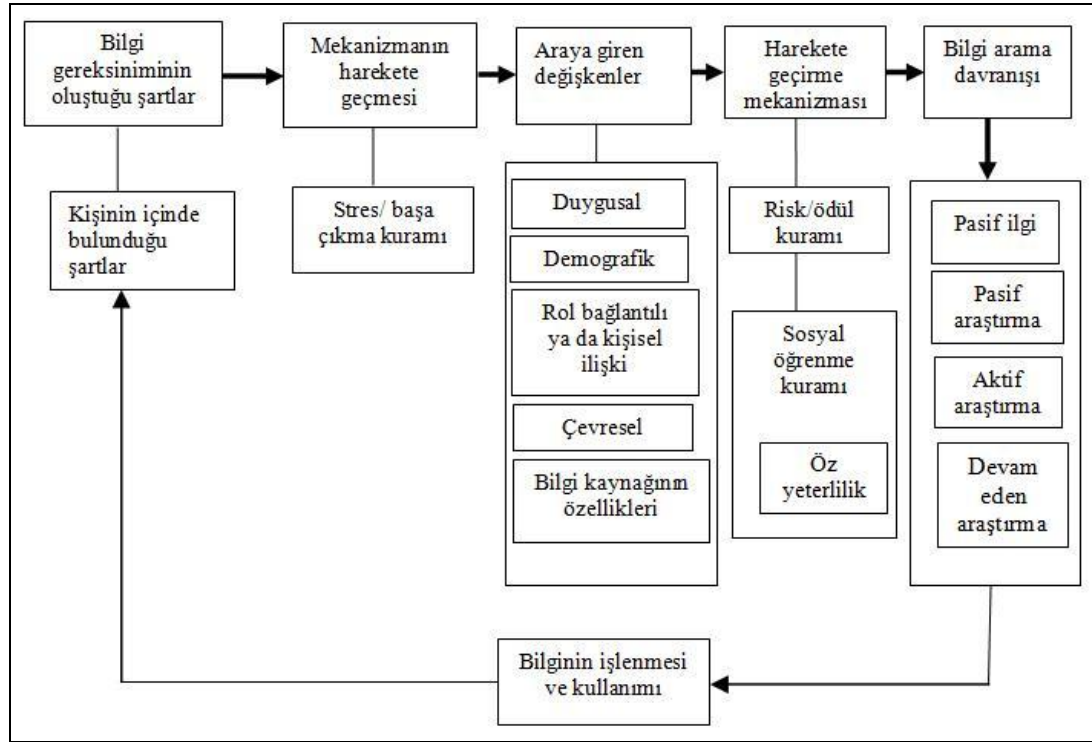
2. Tablo: Bilgi Arama Sürecinin Aşamaları (Kuhlthau, 1991, 367.s.)

Kuhlthau'nun modeli, Ellis'in dikkat çektiği çeşitli aşama ve faaliyetlerle ilgili duygulardan daha geneldir. Buradaki temel önerme, arama sürecinin başında şüphe duygusunun bilgi arama gereksinimi ile birleşerek kuşkunun, kafa karışıklığının ve engellenmenin belirmesine neden olduğu ve gittikçe artan bir başarı ile bu duyguların değiştiği, arama konusu ile ilgili materyallerin toplanması ile kişinin kendisine duyduğu güvenin arttığı ve bu güven duygusunun rahatlama, tatmin ve yön duygusu ile birleştiğidir (Wilson, 1999, 256.s.).

II.5.1.5. Wilson'un Bilgi Arama Davranışı Modeli, 1996

Wilson'un 1996 yılında sunduğu model, 1981 yılında geliştirdiği modelin gözden geçirilmiş halidir. Bu model Wilson'un enformasyon bilimlerinden farklı olarak karar verme, psikoloji, inovasyon, sağlık iletişim ve tüketici araştırmaları gibi

çeşitli alanları kapsayan bir araştırması üzerine ortaya çıkmıştır. 1981'deki modelin temel yapısı durmaktadır (Wilson, 1999, 256.s.).

11. Şema: Wilson'un (1996 yılı) Bilgi Arama Davranışı Modeli (Wilson, 1999, 257.s.)

Wilson, yeni modelinde, birbiriyle ilişkili üç kuramsal fikir sunmaktadır. Bunlar; bazı gereksinimlerin niçin bilgi arama davranışına başvurmayı gerektirmediğini açıklayan olasılıklar öneren stres/başa çıkma kuramı (Folkman, 1984); hangi kaynakların belirli bir kişi tarafından diğerlerinden daha fazla kullanıldığının açıklanmasında yardımcı olabilecek risk/ödül kuramı (Murray, 1991); ve “öz yeterlilik” kavramını ve “kişinin istenen sonuca ulaşmak için istenen davranışı başarılı bir şekilde yerine getirebileceği” düşüncesini kapsayan “sosyal öğrenme kuramı”dır (Abbasi, 2008) .

Bu modeller, bir yandan bilgi arama sürecinin başlamasını çevreleyen genelleştirilmiş davranışlardır ve diğer yandan, bilgi arama davranışının geniş perspektifinden bakıldığında basit bir şekilde bilgisayara dayalı bilgi erişim sistemlerinin kullanımınıdır. Araştırmalardaki genel bilgi davranışı alanının bilgi erişim sistemleri içinde taşıdığı anlam bu tür sistemlerin geniş kapsamlı tasarım prensipleri hakkında bilgi verebilir ve bilgi aracılığıyla bilgi içeriğini genişletenlerin ne tür dolaşım rotalarına gereksinim duyduğunun daha açık tanımlamasına imkân verebilir ve tam olarak ne tür bilgi ya da veri türlerinin kaydedilmesi gerektiğini ortaya koyabilir (Wilson, 1999, 258.s.).

II.6. Erişilen Bilginin Kullanımı ve Yarattığı Değer

Bilgi, insana mevcut seçenekler içinden tercih yapabilmesini sağlayacak donanımı sunmaktadır. Zamanında elde edilen bilginin iyi kullanımı kişinin doğru karar vermesine, performansın ve üretkenliğin artmasına imkân tanımaktadır (Mabawonku, 2006, 73.s.).

Bilgi ve belge yönetimi alanındaki pek çok kullanıcı araştırması, karar verme, problem çözme, aşırı bilgi yükmesi, bilgi yorgunluğu, bilgi uçurumu vb. konulara da ışık tutmaktadır. Kullanıcı araştırması kapsamına giren konuların çeşitliliği diğer disiplinler ile etkileşiminin bir sonucudur. Bu bağlamda, kadın girişimcilerin bilgiyi iş yaşamında kullanmalarının yanı sıra; elde ettikleri bilginin kişisel yaşamları ve içinde bulundukları sosyal ortamda problem çözme, karar verme, aşırı bilgi yüklemesinden kaçınma gibi konular üzerindeki etkilerine kısaca değinilmiştir.

II.6.1. Problem Çözme ve Karar Verme

Bilgi arama süreci ile ilgili yazının büyük bir kısmı karar verme ve problem çözme konuları ile ilgilidir. Her ne kadar problemleri çözmek, kararlar vermek ve yargılamak bilgi arama ile ilgili çalışmaların merkezinde olmasa da hiç kuşkusuz hayatımızda önemli bir yere sahiptir (Case, 2002, 80.s.).

Problem çözme ve karar verme süreci birbiriyle çok yakından bağlantılı olduklarından çoğu zaman bunların aynı anlama geldiği düşünülmektedir. Oysa problem, bir şeyin şu anda bulunduğu yer ile olması gereken yer arasındaki farktır. Genellikle problem çözme süreci, hali hazırda olmuş bir durum ve bu durumun düzeltilmesine ilişkindir. Karar verme, genellikle iki ya da daha fazla alternatif arasından seçim yapma işidir. Bu süreç, her an her yerde karşımıza çıkar. Karar verme ve problem çözme arasındaki fark; problem çözmenin daha önce yapılmış bir hatanın düzeltilmesi ile, karar vermenin ise geleceğin şekillendirilmesi ile ilgili olmasıdır (Kneeland, 2001, 15-16 ss.).

Problem çözme bir beceridir ve bu beceri, düşünme ve çözüm sürecinin doğru olarak uygulanmasına bağlıdır. Bir problemi çözebilmek için problemin anlaşılmasının ardından gelen ikinci adım o problemin çözümünde kullanılmak üzere gerekli bilgilerin toplanmasıdır. Problemin anlaşılması için durumla ilgili gerçekleri, bilgileri toplayıp analiz etmeye gereksinim vardır. Bilgi toplamaya başlamadan önce bilginin neden arandığı, nerede kullanılacağı, sağlayacağı fayda konusunda emin olunmalı ve gereksinim duyulan bilgi, sistematik olarak toplanmalıdır. Her ne kadar bilgi toplama süreci problemin köküne inme, çözüm yolları geliştirme ve en iyi

çözüm yolunun seçiminden önceki bir adım olsa da, problem çözülünceye kadar daha fazla bilgi elde edilmesi gerekebilmektedir. Toplanan bilgilerde de seçici olunması gerekmektedir. İş yerinde karşılaşılan bir problemin aşılmasında gereksinim duyulan bilgi, şirket kütüphanesi, arşivi, genel kütüphaneler, değişik endüstri toplulukları, bakanlıklardan, şirketin iletişim ağından ya da Internet'ten elde edilebilmektedir (Kneeland, 2001, 7-32 ss.).

Havelock (1975, 92.s.), problem çözmeyi bir diyalog olarak değerlendirmektedir. Sosyal yapı içinde pek çok seviyede gerçekleşen ve insanlar arası ilişkilerde olduğu kadar kurum içinde de uygulanabilen problem çözme diyalogunun kullanıcı (sistemleri) ile kaynak (sistemleri) arasındaki ilişkilerin formülasyonundan meydana geldiğini belirtmektedir. Bu diyaloga göre kullanıcı gereksiniminden yola çıkılarak problem çözmede kullanılan bilgi için yapılan yararlı araştırma, aynı zamanda araştırma sonuçlarının bireyin içinde bulunduğu sisteme uygulanmasını ve entegre edilmesini sağlamaktadır.

Araştırmanın odak noktasında bulunan kadın girişimcilerin, öncelikli olarak bilgiyi yönetsel karar verme sürecinde kullanmaları beklenmektedir. Daft (1991, 188-195 ss.)'ın tanımı ile yönetsel karar verme süreci; yöneticilerin bir problem ya da ortaya çıkan bir fırsat ile yüzleşmesi sonucunda ortaya çıkan karar verme gereksinimi ile başlamaktadır. Süreç, nedenlerin tanımlanması ve analizi, alternatiflerin geliştirilmesi, gerekli alternatifin seçimi ve seçilen alternatifin uygulanması ile devam etmekte verilen karar doğrultusunda hayata geçirilen uygulamanın değerlendirilmesi ve geribildirimlerin alınması ile sonuçlanmaktadır. Ortaya çıkan her karar verme gereksinimi bu sürecin tekrar yaşanmasını

sağlamaktadır. Yöneticinin problemlerle ya da yeni fırsatlarla yüzleşmesinden karar vermesine kadar her aşamada pek çok resmi ve resmi olmayan kaynağa başvurması gerekmektedir.

Kadın girişimcilerin, bilgi gereksinimlerini giderilebilmeleri için, öncelikle bilgilerindeki boşluktan hareketle bilinçlerinde oluşan soruları şekillendirmeleri ve tanımlamaları gerekmektedir. Fark edilen bilgi gereksinimi ile ilgili dürtünün yerine getirilmesi, bilgi eksikliğinin giderilmesi için problem çözmeye ilişkin süreçlerin ortaya konması önem taşımaktadır.

Problemin çözülebilmesi için öncelikle problemin anlaşılması; eldeki verilerin değerlendirilmesi, mevcut koşulların ortaya konması ve hangi bilinmeyen araştırılacağına tam olarak belirlenmesi; bilinmeyen tanımlandıktan sonra karşılaşılan sorunun aşılmasını ve bilinmeyen veriyi elde etmeyi sağlayacak bir planın bulunması gerekir diyen Polya, bu görüşleriyle kadın girişimcilere de yol göstermektedir (Miller, Galanter & Pribram, 1960, 179-180 ss.; Polya, 1997, 7.s.).

Polya'nın problem çözme süreci içinde ortaya koyduğu dört aşamının ilk iki basamağını oluşturan bu iki aşama, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerini en iyi şekilde karşılayacak alt bilgi kümelerine odaklanmalarına da yardımcı olacaktır. Bilgi gereksiniminin anlaşılması, ortaya konması ve gereksinimin karşılanması için oluşturulacak stratejinin seçimi elde edilen bilginin birey için değerini ortaya koyacağından bu aşamaların dikkat ile ele alınması gerekmektedir. Bilgideki eksiklikleri tamamlamak üzere resmi ve/veya resmi olmayan bilgi kaynakları ya da hizmetlerinden yararlanmaya çalışan kadın girişimcinin başarısının ve

başarısızlığının pek çok nedeni olabilir. Ancak, bilgi arama sürecinin başlangıcında hangi bilinmeyenin araştırılacağına kesin bir şekilde ifade edilmesinin ve bu kapsamda belirlenecek stratejinin doğruluğunun hem süreci hızlandıracağı hem de elde edilen bilginin zihindeki sorunun tam anlamı ile cevaplanmasını sağlayacağı muhakkaktır.

Tıpkı problem çözmek gibi karar vermek de günlük yaşantımızın bir parçasıdır. Daha önce ifade edildiği gibi kararlar alternatifler içinden yapılan seçimlerdir. Farklı alternatifler olduğunda ve karar vericinin bunlardan birini seçmesi gerektiğinde; seçenekler arasında değerlendirme ve karşılaştırma yapılabilmesini sağlayacak tüm bilgi toplanmalıdır. Değerlendirmek zorunda olunan alternatiflerin ve öz niteliklerin sayısını arttırmak konusunda çok dikkatli davranılması gerekmektedir. Çünkü bu alternatif ve öz niteliklerin sayısı onun üzerine çıktığında aşırı bilgi yüklemesi ile karşılaşmaktadır (Case, 2002, 81-82 ss.).

II.6.2. Aşırı Bilgi Yükleme

Bilgi her yerdedir. Günün her dakikası duyularımız bilgiyi toplar, beynimiz süzer ve organize eder. En temel düzeyde, bilgi bizi çevreleyen dünyayı algılamamızı, dolayısıyla tutumlarımızı, duygularımızı ve hareketlerimizi renklendirir. Kayıtlı bilginin sınırlarını çizmek güçtür, çünkü etrafımızdaki pek çok şey bize farklı bilgiler sunmaktadır. Farklı ortamdaki tüm bilgiler içinde yaşadığımız toplumun algısını şekillendirmektedir (Rowley, 1998, 243.s.). Farklı kanallardan, çok çeşitli kaynaklarla paylaşılan bilginin etkileyeceği bir diğer şey de

istediğimizden ve gereksinimimizden fazlasıyla karşılaştığımızda içine düşeceğimiz durumdur.

Bir kişinin bilgiye sahip olup olmadığı belirlenebilmektedir. Belirleme süreci, kişinin ne bildiğinin ve bilmediğinin yanı sıra; bildiği ve bilmediği şeyler arasında ilişki kurmak için nelere gereksinim duyduğunun farkında olup olmadığını da ortaya çıkarır. Sorduğu soruların derinliğinden ve verilen cevabı anlamasından yola çıkarak bir kişinin anlama yetisine sahip olup olmadığı anlaşılabilmektedir (Information for Action...,1975, 5.s.). Ancak, çok fazla bilgi ile yüzleştildiğinde, bunun günlük hayata nasıl gölge düşürdüğü fark edilemeyebilmektedir. Herhangi bir şey hakkında bilgisiz olmak kadar, bir konu hakkında çok fazla bilgi sahibi olmak da mümkündür (Case, 2002, 98.s.). Fırsat olmaktan çıkıp tehdite dönüşen yığınlar halindeki bilgi ile başa çıkmak da hiç kolay değildir.

İnsanların erişebilecekleri bilginin miktarı büyük bir hız ile artmaktadır. Bunun anlamı insanların günlük hayatlarında gittikçe artan bilgi ile başa çıkmak zorunda kaldığıdır. Bu nedenle, insanların bir şeyin içinde boğulma hissi ile ilişkilendirdikleri aşırı bilgi yüklemesi ile karşı karşıya kalması şaşırtıcı değildir. Aşırı bilgi yüklemesi insanoğlunun etkin bir şekilde işleminden geçirebileceği bilginin, sahip olduğu algı kapasitesi ile sınırlı olması nedeniyle meydana gelir. Aşırı bilgi yüklemesi, bir bireyin ya da sistemin işleme alabileceğinden ve değerlendirebileceğinden daha fazla iletişim girdisi ile karşılaştığını ifade eden, arızaya neden olan durum olarak tanımlanabilir (Jones, 2003).

Çok fazla bilgi genellikle daha az gerçeğin bulunması anlamına gelmektedir (Kneeland, 2001, 13-32 ss.). Bilgi yığını ile karşı karşıya kalındığında, hemen durulması ve onun belli bir parçasına dikkatin verilmesi gerekmektedir. Neyi bilmeye gereksinim duyulduğu ile neyi bilmenin sadece hoş olabileceği arasındaki fark hesaba katılabilmelidir (Paisley, 1993).

Miller, Galanter & Pribham (1960), aşırı bilgi yüklemesine neden olan durumları yedi kategori altında sınıflandırmakta ve böyle durumlarda insanların deneyimlerini göz önünde bulundurmaları gerektiğini belirtmektedir:

(1) Atlama (omission), bazı girdilerin işleme alınmaması; (2) hata (error), bilgiyi bir şekilde hatalı olarak işleme; (3) bekletme (queuing), daha sonra bakmak üzere bazı bilgilerin geç işleme alınması; (4) filtreleme (filtering), sadece yüksek önceliğe sahip olduğu düşünülen bilgilerin işleme alınması; (5) benzerlik (approximation), girdilerin ve cevapların doğru bir şekilde kategorize edilmesinde kullanılan düşük standartlar; (6) kanalların çokluğu (multiple channels), cevabı ilgili alanlara dağıtırken bilginin parçalara ayrılması; (7) kaçma (escaping), girdileri bütün yönleriyle değerlendirmekten vazgeçmek.

Bunlar ve benzeri durumlar bilgi gereksinimi içindeki bireyin elde ettiği bilgiyi değerlendirmesini ve kendisi ile ilgili olanları bütün içinden çıkarmasını engellemekte, psikolojik olarak bireyi etkilemektedir. Ancak, bunların önüne geçmek mümkündür. Yapılması gereken; bilgi gereksinimi olan kişilerin bu farkındalık ile bilgi erişim süreci içine girerken tarama stratejilerini iyi belirlemeleri, sahip oldukları enformasyon okuryazarlığı becerilerini süreç içinde etkili bir şekilde kullanmalarıdır.

Bunun için kullanıcılarının gereksinimleri doğrultusunda tasarlanmış etkin bilgi erişim sistemleri ise ilk şarttır.

Bu çalışmada da, kadın girişimcileri, başlarına gelebilecek olası aşırı bilgi yüklemesi durumu ile karşı karşıya bırakmamak üzere doğru bilgi hizmetlerine ve sistemlerine yönlendirmek göz önünde tutulmuştur. Bu bağlamda, gereksinim duydukları bilgileri güvenilir, hızlı ve doğru şekilde elde etmeleri amacıyla kendileri için en uygun bilgi erişim kanalları ve kaynakları ortaya konulmaya; sağlıklı bilgi erişim sürecini yaşatacak ortam ve araçlar belirlenmeye çalışılmıştır.

II.7. Türkçe Yazında Bilgi Gereksinimi, Bilgi Erişim ve Bilgi Arama Davranışı

İkinci bölümün başında ifade edildiği üzere, bölümde ele alınan konular genellikle yurtdışı yazından yapılan alıntılarla zenginleştirilmiştir. Bununla birlikte, ülkemizde de bilgi gereksinimi, bilgi erişim ve bilgi arama davranışı konularında kapsamlı çalışmalar yapılmıştır. Kadın girişimcilerle ilgili bölüme geçmeden önce konu ile ilgili çalışma yapacak diğer araştırmacılara fikir vermesi açısından bu bölümde ele alınan konular kapsamında ülkemizde gerçekleştirilen çalışmalara seçmeli olarak yer vermeye çalışılmıştır.

Doktora tezini bilim adamlarının bilgi arama davranışı üzerine yapan Uçak (1997b), çalışmasını takip eden süreçte hem yazınıımıza önemli katkılarda bulunmuş hem de bu konuda yapılan tez çalışmalarında danışmanlık yapmıştır (Tanrıku, 2006; Olşen, 2001). Bu bağlamda, Uçak'ın (1997a), "Bilgi gereksinimi ve bilgi arama davranışı" başlıklı makalesi bu konuda çalışanlar için iyi bir başlangıç noktası

olacaktır. Yazarın, akademisyenlerin, sosyal ve insan bilimleri alanlarında çalışan bilim adamlarının, bilgi gereksinimleri ve bilgi arama davranışları üzerine yaptığı çalışmalar da kullanıcı araştırmaları alanına ilgi duyanlara kaynaklık edecektir (Uçak & Kurbanoglu, 1998; Uçak, 1999). Uçak'ın (2000), bilgi kavramını kuramsal olarak ele aldığı makalesi, “bilgi”nin tanımlanması ile ilgili terminolojik zorlukların yanı sıra bilgi türleri, bilginin iletilmesi ve bilgi kanalları hakkında da detaylı içeriğe ve kapsamlı bir kaynakçaya sahiptir. Uçak ve Al (2000), birlikte yazdıkları makalede Internet kullanıcıları ve onların Internet'i kullanma özellikleri üzerinde durmuştur. “Bilişsel yapının ve işlemlerin bilgi arama davranışı üzerine etkisi” adlı makale de yazarın bilgi arama davranışı konusundaki diğer bir çalışmasıdır (Uçak & Güzeldere, 2006).

Gürdal'ın (1991), bir olgu olarak “enformasyon” kavramını ele aldığı “Enformasyon: Terminolojik yaklaşım” başlıklı makalesi, bilgi ve enformasyon kavramlarının terminolojik tanımlaması üzerinde yoğunlaşanlar için en önemli yurtiçi çalışmalardan biridir. Doktora çalışmasını tekstil endüstrisinin enformasyon gereksinimleri üzerine yapan Gürdal (1996), bilgi gereksinimi, bilgi erişim ve bilgi davranışı konularında çalışma yapacak araştırmacılar için temel alınacak çalışmaların sahibidir. Yazar, “Tekstil endüstrisinde enformasyon olgusu” adlı kitabında enformasyonun örgütlenmesi ve yayımı konularında detaylı bilgi sunmaktadır (Gürdal, 2000). Yazarın (Gürdal, 2001), ekonomi alanında fenomen olarak enformasyon ve enformasyon gereksinimi konusunu ele aldığı “Enformasyon ekonomi için bir fenomen midir?” başlıklı bir de bildirisi bulunmaktadır. Gürdal'ın (2004), günümüz bilgi toplumundaki bireyin taşıması gereken özelliklere yer verdiği, bu bağlamda bilinçli bilgi erişim süreci yaşamının, bu süreçteki tıkanıklıkları

aşmanın önemine; bir değer olarak bilgiyi algılarına taşıyan ve yaşamına kanallize eden bireylerin kazanımlarına yer verdiği çalışması, bilgi erişim süreci üzerine çalışma yapacak kişilerin araştırmalarının başlangıcında okuması gereken kaynaklar arasındadır. Yazarın, “Internet’te bilgi erişim ve bilgiye erişim kaynakları” başlıklı yazısı, bilgi erişim süreci ve bilgi erişim sistemine ilişkin kısa ve özlü bilgi sunmaktadır (Gürdal, 2003). Gürdal Tamdoğan, 2009 yılında yayınlanan makalesinde bilgi erişim sistemlerini ve bilgi erişim sürecinde kütüphaneleri ve diğer bilgi merkezlerini konu almıştır. Çalışma hem içeriği hem de kaynakçası ile yol göstericidir. Gürdal Tamdoğan, Özlük’ün (2006) “Halk kütüphanesi kullanıcılarının bilgi arama davranışı” başlıklı tezine danışmanlık yapmıştır.

Önal’ın (1993), “Bilgi ve bilgi gereksinimi” başlıklı makalesi de kavramsal çalışma yapacak kişiler için nitelikli bir kaynakça sunmaktadır. Önal, ayrıca Birinci (2006) tarafından hazırlanan “Tarih alanındaki kullanıcıların bilgi gereksinimleri ve bilgi kullanım özellikleri” başlıklı yüksek lisans tezine danışmanlık yapmıştır. Yazarın, bunlara ek olarak ülkemizdeki gazetecilerin bilgi gereksinimleri üzerinde duran ve bilgi arama davranışlarını inceleyen bir makalesi yayınlanmıştır (Önal, 2008).

Yılmaz’ın, bilgi üzerine yaptığı çalışmalarda bilginin kavramsal analizi, bilgi kullanımının sosyo-kültürel temelleri, bilgi ve toplum ilişkisi ele alınmıştır. Bu çalışmalar, kaynakçaları ve içerikleri ile bilginin sosyojik açıdan değerlendirilmesinde; toplumsal hayata ve sosyo-kültürel gelişime etkilerinin anlaşılmasında yardımcı olacak niteliktedir (Yılmaz, 1996; Yılmaz, 1997; Yılmaz, 2006; Yılmaz, 2009).

Subaşıoğlu'nun (2004), "Bilginin sosyal yönleri ve kütüphanecinin değişen rolü" başlıklı çalışması da bilginin ekonomik ve toplumsal değerine vurgu yapmaktadır.

Tonta'nın, bilgi erişim, bilgi erişim sistemleri ve sorunları ile ilgili makaleleri bilgi erişim konusunda Türkçe yazında önemli bir yere sahiptir. Bunlara ek olarak, yazarın, bilgi toplumu, bilgi yönetiminin kavramsal tanımlaması ve uygulama alanlarına yer verdiği çalışmaları da konu ile ilgili araştırma yapacak kişilerin okuma listesinde yer alması gereken çalışmalardır (Tonta, 1995; Tonta, 1996; Tonta, 2001; Tonta, 2002; Tonta & Küçük, 2005).

Odabaş ve Anameriç'in editörlüğü ile (2006), yayınlanan ve konusunda uzman sekiz farklı yazarın makalelerinden oluşan "Bilgi..." kitabında, bilgi kavramı sosyal, felsefi, teknik ve kültürel açılardan ele alınmıştır. Yılmaz'ın (1996), "Bilgi sosyolojisi: Kütüphanecilik kuramı üzerine bir deneme" başlığı ile Türk Kütüphaneciliği dergisinde yayınlamış olduğu makalenin gözden geçirilmiş biçimi de "Bilgi sosyolojisi ve kütüphanecilik kuramı" (Yılmaz, 2006) başlığı ile bu kitaba alınmıştır.

Bilgi gereksinimi, bilgi erişim ve bilgi arama davranışı konularındaki yurtiçi mesleki literatüre bakıldığında görülmektedir ki, araştırma konuları, bilgi kavramının kuramsal olarak ele alınmasından başlayarak, akademisyenler, gazeteciler, tarihçiler, vb. farklı mesleklerdeki kişilerin bilgi gereksinimleri ve bilgi arama davranışları; bilgi erişim, bilgi erişim süreci ve bu süreçte yaşanan sorunlar gibi geniş bir yelpazede ele alınmaya çalışılmıştır.

III. BÖLÜM

KADIN GİRİŞİMCİLER, BİLGİ GEREKSİNİMLERİ VE BİLGİ ARAMA

DAVRANIŞLARI

Disiplinlerarası nitelik taşıyan bu çalışmada, bilgi ve belge yönetimi alanının temelini oluşturan bilgi erişim sürecine ilişkin analizlerin; işletmelerin ve işletmeciliğin temelinde yatan, insanın en önemli kişisel sermayelerinden biri olan girişimcilik unsuru ile birleştirilmesi düşünülmüştür. Düşüncenin temelinde yatan, girişimcilik sürecinin aşamaları olarak nitelendirebileceğimiz; fırsatın belirlenmesi ve değerlendirilmesinde, faaliyet planlarının geliştirilmesinde, gerekli olan kaynakların belirlenmesinde ve son olarak yaratılmış olan girişimin yönetilmesinde, kısaca girişimcilik faaliyetinin başlangıcından, geliştirilmesine ve sürdürülebilirliğine kadar her aşamasında bilgiye olan gereksinimin fark edilmiş olmasıdır. İfade edilen farkındalıktan hareket ile belirlenen araştırma konusunun sınırları çizilirken de tarih boyunca çalışma hayatında önemli bir yeri olan kadınların bilgi gereksinimlerinin ve bilgi arama davranışlarının değerlendirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu bağlamda, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerini ve arama davranışlarını inceleyerek bilgi erişim sürecinde yaşadıkları sorunların en aza indirgenmesi; onlar için süreci daha anlaşılır, güvenilir ve kolay kılacak bilgi hizmet ve sistemlerinin tasarlanması için öneriler getirilmesi hedeflenmiştir.

Farklı disiplinlerin bir araya getirildiği çalışmalarda her iki disipline ait temel kavramların, hitap edecekleri farklı gruplar göz önünde bulundurularak kısa, açıklayıcı ve anlaşılır şekilde tanımlanması önem taşımaktadır. Bu amaçla kadın girişimcilerin bilgi erişim süreci ile ilgili değerlendirmelere geçmeden önce

girişimcilik ve girişimcilik sürecine ilişkin ön bilgilendirmede bulunulmasına ve konuyla ilgili kavramların özlü bir biçimde ele alınmasına çalışılmıştır.

III.1. Girişimcilik ve Girişimcilik Süreci

Kesin olan tek şeyin belirsizlik olduğu bir ekonomide sürekli rekabet üstünlüğünün tek güvenilir kaynağı bilgidir. Piyasalar değiştiğinde, teknolojiler çoğaldığında, rakipler fazlalaştığında ve ürünler neredeyse bir gecede eskidiğinde başarılı olmayı beceren firmalar; istikrarlı bir biçimde yeni bilgi yaratan, bu bilgiyi kuruluşun her yanına yayan, yeni teknolojilerde ve ürünlerde hızla kullanan firmalardır. Bilgi yaratan şirketi yaratmak için yöneticilerin bilginin ne olduğunu ve onu kullanmak için ne yapması gerektiğini doğru olarak anlaması gerekmektedir. Bilgi yaratan şirkette, bilginin yaratılması, sadece bir uzmanlık faaliyeti olan AR-GE (araştırma-geliştirme), pazarlama ya da stratejik planlama biriminin uzmanlık alanına giren bir etkinlik değildir. Bir davranış biçimi, aslında bir varoluş biçimidir ve bu çerçevede herkes bilgi işçisi, yani girişimcidir (Nonaka, 1991, 96-97 ss.).

Fransızca’da üstlenmek, üzerine almak anlamına gelen “entreprendre”den alınmış olan girişimci sözcüğü genel olarak aracı, arabulucu şeklinde çevrilmiştir. Girişimci örgütler, yönetir ve o işin riskini üstlenir. Girişimci, yenilik yapan veya geliştiren bir kişi olarak fırsatları bulup yakalar; bu fırsatları uygulanabilir/pazarlanabilir fikirlere dönüştürür; zamanla bu fikirlere emek, para veya becerileri ile değer katar; bu fikirleri uygulamak için rekabetçi pazar alanının risklerini üstlenir ve bu çabalarının karşılığını paraya çevirir (Kuratko & Hodgetts, 1991, 3.s.).

Girişimci, kısaca yeni fırsatlar ile ilgili düşünceleri olan ve bir şeyler yaratmak için yeni işlere girişebilen ya da yeni işler yaratma riskini organize eden, işleten ve üstlenen kişidir (Thompson, 1999, 209.s.; Baumol & Schilling, 2008).

Girişimci grubun güçlü ve büyük hacimli olması, bu grubu girişimci kültürün gelişerek korunup sürdürülmesinin önemli bir belirleyeni ve değişimin öncüsü kılacağı gibi, genel olarak sosyo-ekonomik gelişmenin de önemli bir itici gücü haline getirir (Cornwall & Perlman, 1990, 4.s.). Bu bağlamda çalışma, sadece ekonomik kalkınmaya değil, buna paralel olarak toplumsal ve kültürel yapı üzerine de etki eden girişimcilik faaliyetleri konusunda zengin bir potansiyele sahip olan kadın girişimcilerin ilerlemesine katkıda bulunmayı da amaçlamaktadır.

Girişimcilik sürecinde, girişimci, yaratıcılığı engelleyen güçlerin üstesinden gelerek fırsatları bulmalı, değerlendirmeli ve geliştirmelidir. Bu sürecin dört değişik aşaması bulunmaktadır (Hisrich & Peters, 1989, 30-33 ss.):

- Birinci aşama; fırsatın tanımlanması ve değerlendirilmesidir. Birçok girişim fırsatı birdenbire ortaya çıkmayıp, bir girişimcinin bunları hissetmesi veya, bazı durumlarda da, potansiyel olanları belirlemek amacıyla mekanizmalar oluşturması sonucu kendilerini belli etmektedir. Fırsatlar; ister tüketiciler, isterse aynı faaliyet alanında çaba gösteren kişiler, dağıtım kanallarının üyeleri veya teknik nitelikli kişilerden kaynaklansın, dikkatli bir şekilde titiz bir elemeyden geçirilmeli ve değerlendirilmelidir. Fırsatların değerlendirilmesi girişimci yönünden, özellikli ürün veya hizmetin getirisinin mal olacağı kaynağı temin edip edemeyeceğinin belirlenmesine olanak vermesi nedeniyle, belki de girişimcilik sürecinin en kritik aşamasıdır. Bu

değerlendirme sürecinin etmenleri, yaratma ve fırsat boyutu, gerçek ve algılanan değer, riskler ve getirileri, girişimcinin kişisel becerileri ve hedefleri ile uyumu ve rekabet alanının farklılık avantajı olarak açıklanabilir. Fırsat değerlendirme planı ürün ve hizmetin tanımını; fırsata ilişkin değerlendirmeyi; girişimci ve ekibi ile ilgili değerlendirmeyi; fırsatın bir girişim olarak yaşama geçirilmesine olanak sağlayacak faaliyet ve kaynakların özelliklerini; birinci ve ikinci aşama finansmanı olarak nitelenebilecek, girişimin faaliyete geçirilme ve büyümesi açısından elzem bulunan finansman için gerekli olan sermayenin kaynağı ile ilgili bilgiyi içermektedir.

- İkinci aşama; tanımlanan fırsattan yararlanma amacıyla bir iş planının geliştirilmesidir. İyi bir iş planı sadece fırsatların geliştirilmesi yönünden değil, gerekli olan kaynakların belirlenmesi, bu kaynakların sağlanması ve sonuçta yaratılan girişimin başarı ile yönetimi yönünden de elzem niteliktedir.
- Üçüncü aşama; gerekli olan kaynakların belirlenmesidir. Süreç girişimcinin mevcut kaynakları belirleme çabası ile başlar. Bu çabayı kritik nitelikteki kaynakların yardımcı nitelikteki kaynaklardan ayırdedilebilmesi işlemi takip eder. Gerekli kaynakların çeşit ve miktarının gerçek gereksinimin altında belirlenmesi, yetersiz ve gerçekçi şekilde belirlenmemiş kaynakların neden olabileceği birtakım riskler ile karşılaşılması sonucunu doğuracaktır.
- Dördüncü ve son aşama; yaratılan girişimin yönetimidir. Kaynaklar sağlandıktan sonra, girişimci faaliyet planının uygulama aşamasında bu fonları kullanıma geçirir. Büyüyen girişimin faaliyetine ilişkin konularda da

gerekli kararların alınması gereklidir. Bu amaçla bir yönetim stil ve yapısı oluşturulmalı, başarı için gerekli temel değişkenler belirlenmelidir. Sorun olan alanlarda gerekli düzenin sağlanabilmesi için bir kontrol sistemi oluşturulması gerekir.

Girişimcilik sürecini mercek altına alacak olursak başlangıcından sonuna kadar her aşamada girişimcinin bilgiye gereksinim duyacağı ortaya çıkacaktır.

Fırsatın tanımlanması ve belirlenmesi süreci, Hisrich ve Peters (1989, 31.s.) tarafından girişimcilik sürecinin en kritik aşaması olarak değerlendirilmektedir. Girişimcilik fırsatlarını ortaya çıkarmak için bakılması gereken yerler; yeni bilgilerin ve teknolojik değişikliklerin, değişen yasal düzenlemelerin, sosyal karışıklıklar ve yönetim yetersizliklerinin ve beğişen beğenilerin bulunduğu yerler olarak sıralanmaktadır (Luecke, 2008, 35.s.). Yeni bilgilerin, teknolojik değişikliklerin, değişen yasal düzenlemelerin takibini yapabilmek için bilgi erişim sürecinin yaşanması gerekmektedir. Bunun da ötesinde sürekli kontrolü sağlayacak, gerektiğinde gelişmeleri otomatik olarak hatırlatacak veritabanları gibi bilgi erişim sistemlerinin; aynı bilgi gereksinimi içinde olan kişilerin bilgi paylaşımında bulunduğu sosyal ağların iş hayatının bir parçası haline getirilmesini öngörmek mümkündür.

İş planı, Luecke (2008, 73.s.) tarafından bir iş fırsatını açıklayan, hizmet edilecek pazarı betimleyen ve girişimci örgütün nasıl yol almayı planladığını ayrıntılı şekilde gösteren belge olarak tanımlanmaktadır. Tanımın kapsamı belgenin hazırlanması aşamasında bilgi temelli çalışmaların yürütülmesinin son derece önemli

olduğunu gözler önüne sermektedir. İş planı girişimin belirlenen pazardaki finansal kapasitesini saptaması; girişimcinin planlama faaliyetlerini düzenlemede yardımcı olması ve finansman sağlanması konusunda önemli bir araç olarak görülmektedir (Hisrich & Peters, 1989, 126.s.).

Planlama süreci bilgi toplama süreciyle başlamaktadır. Planlama için işletmenin amaçları, strateji ve taktiklerinin neler olacağını kararlaştırmaya yardımcı olmak üzere bilgi toplanmakta ve planlamada kullanılmak üzere işlenmektedir. Planlama faaliyeti, plan için gerekli olan verilerin toplanıp bilgiye dönüştürülmesinden başlayarak planın ortaya çıkarılmasına kadar geçen aşamaları içermektedir (Küçük, 2007, 119.s.). Bu bağlamda iş planı hazırlamak amacıyla gerekli verilerin toplanabilmesi için yaşanan bilgi erişim sürecinin gereklilik değil bir zorunluluk olduğu anlaşılmaktadır.

Kaynağa dayalı girişimcilik teorisine göre kaynak, “faydalı herhangi bir şey ya da nitelik” olarak tanımlanmaktadır. Bir kaynak aynı zamanda bir organizasyonun stratejisini gerçekleştirmesine yardımcı olabilir, tüm rakipler için mevcut olamayabilir, kolayca ve ucuza kopyalanamayabilir, başka bir firmanın kaynağının aynısı olmayabilir. Teoriye göre altı tür kaynak bulunmaktadır (Dollinger, 1999, 37.s.):

(1) Fiziksel kaynaklar; firmanın yönetimde ve üretimde kullandığı maddi mallar. (2) Saygınlık kaynakları; firmanın çevresindekilerde uyandırdığı algı. (3) Örgütsel kaynaklar; firmanın yapısı, rutin işleri ve sistemleri. (4) Mali kaynaklar; temsil ettiği para varlığı. (5) Entelektüel kaynaklar ve insan kaynakları; girişimcinin,

birlikte çalıştığı elemanların ve yöneticilerin bilgisi, eğitimi ve deneyimi. (6) Teknolojik kaynaklar; süreçler, sistemler ve fiziksel transformasyonlar (Dollinger, 1999, 37.s.).

Tanımdan yola çıkılıp teoride yer alan kaynak türleri göz önünde bulundurulduğunda, üçüncü aşamadaki mevcut kaynakların ve gereksinim duyulacak kaynakların belirlenmesi aşamasında da yanılığı en aza indirecek detaylı araştırmalar sonucunda elde edilecek bilgiye gereksinim duyulacağı rahatlıkla anlaşılmaktadır. Bunun da ötesinde, işletmede iç bilgi paylaşımına imkân verecek olan bir “bilgi yönetim sistemi” de teknolojik kaynaklar kapsamında değerlendirilebilir.

Yeni bir girişimin varlığını sürdürmesi ve büyümesi girişimcinin stratejik, taktik beceri ve yeteneklerini, yenilikçiliği ve yaratıcılığı gerektirir. Bir girişimin büyümesi sıklıkla girişimle ilgili strateji değişikliğini beraberinde getirir. Büyüme ile birlikte kalıplaşmış, bürokratik yapının esnek, organik bir yapıya dönüşümü yaşanır (Kuratko & Hodgetts, 1991, 484-501 ss.).

Son aşama olan yaratılan girişimin yönetimi aşamasında yaşanacak değişim ve dönüşümün olumlu yönde etki etmesi, büyüme sürecinde doğru kararlar alınıp problemlerin hızlı bir şekilde çözebilmesi için yine bilgi temelli bir işleyiş olması beklenmektedir. Bu bağlamda, girişimci liderlikten yönetici liderliğe geçiş olacağı belirtilen gelişim aşamasında Eisenberg’in (2008, 39.s.), ifade ettiği gibi, yöneticilerin bilgi problemlerini tanımlayabilmesi, problem çözümüne ilişkin bilgiyi konumlandırabilmesi, kullanabilmesi, sentezleyebilmesi ve değerlendirebilmesi için

enformasyon okuryazarı becerilerine de sahip olunması gerektiğinin altını bir kere daha çizmekte yarar vardır.

Görüldüğü üzere, girişimcilik süreçleri ve bilgi erişim süreçleri iç içe geçmiştir. Bu durumda bilgi ve belge yöneticilerine düşen görev girişimcilerin oluşum ve büyüme süreçlerinde gereksinim duydukları bilgi türlerini saptayarak, bu doğrultuda bilgi hizmetlerinin şekillendirilmesini ve etkin bilgi erişim sistemleri üzerinden sunulmasını sağlamak olacaktır.

III.1.1. Girişimciler İçin Bilgi Hizmetleri Planlaması

Girişimciler, başlangıç aşamasında sadece ekipman, mekan ve para bulmaya değil, aynı zamanda tavsiyeye, bilgiye ve şüphelerinin/endişelerinin indirgenmesine de gereksinim duyarlar. Bu nedenle, hem resmi (bankalar, muhasebeciler, avukatlar, devlet kurumları) hem de resmi olmayan (aile, arkadaşar, iş bağlantıları) iletişim ağlarından sağlanan yardım ve rehberlik firmanın yapısı üzerinde önemli ölçüde etki etmektedir. Bununla birlikte, genel olarak bilgi gereksinimleri düşünüldüğünde, girişimcinin ulaşılabilir kaynaklara; ilerleme için en iyi olanın ne olduğuna, işin yürüyeceğine ilişkin güvenceye; donanım, mekan ve para kaynaklarına ilişkin bilgiyi aramasının tekrarlanan süreçler olduğu görülmektedir. Bu nedenle ilişki kurmak ve bir ağ oluşturmak bir girişimci için temel gereksinim olarak ifade edilmektedir. Buna ek olarak, resmi ve resmi olmayan iletişim ağlarının ayrılmamak üzere birbiriyle ilişkilendirilmesi önem taşımaktadır. Resmi olmayan ağı oluşturan unsurların resmi iletişim ağı için engel teşkil etmemesi, resmi olan ağlara geçişte aracı olmasının sağlanması gerekmektedir (Birley, 1985, 107-116 ss.).

Girişimcilerin bilgi gereksinimleri, aşağıda sıralanan fonksiyonel alanlara dayalı olarak kategorilere ayrılabilmektedir (Studdard & Munchus, 2009, 248.s.). Bununla birlikte, çalışmada öncelikli olarak kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri göz önünde bulundurulacağı için burada sadece genel olarak girişimcilerin bilgi gereksinimlerine başlıklar halinde yer verilmiş, derinlemesine bir analiz yapılmamıştır. Hedeflenen, genel çerçeveleri ile girişimcilerin bilgi gereksinimlerinin görülmesinin sağlanmasıdır. Girişimcilerin bilgi gereksinimleri Kazanjian (1988, 270-273 ss.) ile Studdard ve Munchus (2009, 248.s.) tarafından 10 başlık altında toplanmıştır:

(1) Genel yönetim, (2) finansal yönetim, (3) pazarlama ve satış, (4) pazar araştırması, (5) rn araştırma ve geliştirme, (6) mühendislik, (7) retim, (8) dağıtım, (9) hukuki işler, (10) kişisel gereksinimler.

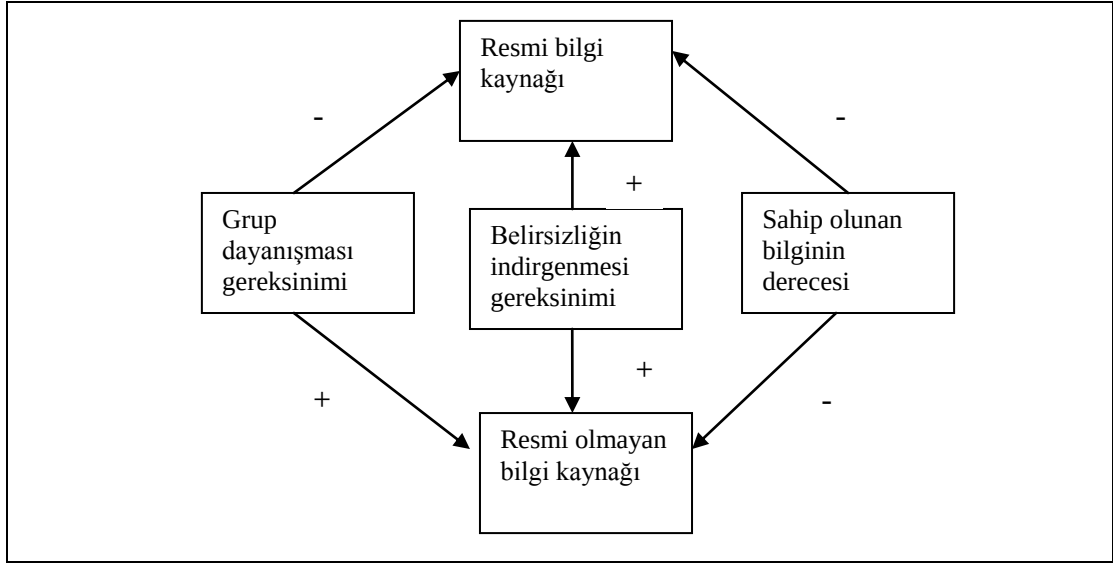
Kadın girişimcilere yönelik bilgi hizmetlerinin değerlendirilmesi noktasında katkı sağlayacak bir diğer konu da girişimcilerin bilgi erişim sürecinde karşılaştıkları sorunlardır. Bu konuda da kadın girişimcilere özel bir çalışmaya rastlanmadığından genel olarak girişimciler için yapılan çalışmalar sonucunda elde edilen bilgilere yer verilmiştir. Bu bağlamda girişimcilerin bilgi erişim sürecinde yaşadıkları sorunlar şu şekilde sıralanmaktadır (Chiwari & Dick, 2008, 32.s.) :

- Dış kaynaklardan bilgi elde etmenin zaman alması.
- Bilginin nereden sağlanacağının bilinmemesi.
- Gereksinim duyulan bilginin var olup olmadığını bilinmemesi.
- Ulusal kaynaklardan sağlanacak bilginin elde edilmesi için gereken prosedürlerin çok karışık olması.

- Bilginin çok pahalı olması.
- Elde edilen bilginin gereksinimi karşılamaması.

Johannessen ve Kolvereid (1994), çok az sayıda çalışmada girişimcilerin çeşitli bilgi kaynaklarını gerçekten kullanılıp kullanılmadığının ve bu kaynakların girişimciler için ne kadar önemli olduğunun ele alındığına vurgu yapmaktadır. Bu tespitten hareketle gerçekleştirdikleri çalışmada girişimcilerin fikir üretme sürecinde nasıl bilgi aradıklarına ve neyin onların bilgi arama davranışı üzerinde etki ettiğine odaklanmışlardır. Yazarlar, çalışma sonucunda elde ettikleri verileri kullanarak girişimsel bilgi arama davranışını gösteren bir model oluşturmuşlardır.

Model, grup dayanışmasına gereksinim duyan iş kurucuların resmi olmayan bilgi kaynaklarından araştırma yapacaklarını ve muhtemelen resmi bilgi kaynaklarından daha az araştırma yapacaklarını göstermektedir. Belirsizliğin indirgenmesi için duyulan gereksinim yüksek seviyede ise, girişimci hem resmi hem de resmi olmayan bilgi kaynaklarına yönelmektedir. Eğer bu gereksinim düşük ise, bilgi aramanın dış kaynaklardan devam ettirilmesi ihtimali de düşmektedir. Girişimci, kapsamlı bilgiye sahip ise resmi ve resmi olmayan bilgi kaynaklarından araştırma yapma seviyesi de düşmektedir. Son olarak, sahip olunan bilgi, gereksinimi karşılayamayacak kadar az olduğunda, resmi ve resmi olmayan bilgi kaynaklarından yapılan araştırmanın kapsamı daha da genişleyecektir (Johannessen & Kolvereid, 1994, 39-40 ss.).

12. Şema: Girişimci Bilgi Arama Davranışı Modeli (Johannessen & Kolvereid, 1994, 40.s.)

Modelin aynı zamanda bilgi sağlayıcıları için de genel önerileri vardır. Girişimcilerin, fikir geliştirme aşamasında ne şekilde bilgi aradıklarını ve hangi girişimci karakteristiklerinin bilgi arama davranışını etkilediğini ortaya çıkarmak için yapılan bu modeli tanımlayan çalışmaya göre, grup dayanışmasına gereksinim duyulan durumlarda resmi bilgi kaynakları tercih edilmektedir. Bu bağlamda, kamu kurumları ve profesyonel danışmanlar gibi bilgi sağlayıcılarının, kendilerine soru gelmesini beklemeden proaktif bir şekilde gereksinim duyulan bilgiye erişim sağlamak üzere harekete geçmeleri gerekmektedir. Aynı bulgular, kendilerini iş kurmak için gereksinim duyulan önemli bilgiye sahip kişiler olarak gören iş kurucular grubu için de kullanılabilir. Bu iş kurucular grubunun profesyonel danışmanların ve kamu kurumlarının temel hedef grupları olduğunu gösteren sebepler bulunmaktadır. Çalışmada elde edilen bulgular, profesyonel danışmanların ve kamu kurumlarının, pasif bir şekilde girişimcilerin bilgi talebi ile gelmelerini beklemek yerine, hedef grupları ile iletişim kurarak aktif bir şekilde araştırma yapmaları ve proaktif olarak girişimcilere, gereksinim duyabilecekleri bilgileri

sunmaları gerektiğini ortaya koymaktadır. Eğer bu gerçekleştirilemez ise bilgi sağlamada yanılgılar olabilecektir, bu yanılgılar bahsedilen bilgi sağlayıcıların gerçek hedeflerine de yansıyabilecektir. Eğer hedef sağlam, sürekliliği olan kârlı işletmeler ve hizmet fırsatlarını desteklemek ise, o zaman bilgi sağlayıcılarının kendilerine soru yöneltmeden bilgi gereksinimi içindekilere bilgi sunması gerekmektedir (Johannessen & Kolvereid, 1994, 40.s.).

Yeni gelişen işletmeler ve endüstriler, önceden elde edilmesi mümkün olmayan ölçekte dış, çevresel bilgiye gereksinim duymaktadır. Bu işletme ve endüstrilere yapılacak yatırımlar, aynı zamanda ülkenin ekonomik geleceğine de yapılmış olacaktır. Bu nedenle, yeni gelişen endüstri ve işletmelerin gereksinim duyacakları bilgilerin, bunlara erişmelerini sağlayacak kaynak ve kanalların belirlenmesi ve bilginin sunumunu da kapsayan bilgi hizmetleri politikalarının geliştirilmesi gerekmektedir. Gelecek için hazırlanacak bilgi politikası, bu politikaların işletmelerdeki bilgi hizmetlerinde ne şekilde uygulanacağını da dikkate almalıdır. Bu bağlamda özellikle işletmelerin bilgi gereksinimlerinin önceden nasıl tahmin edilebileceğine ve tanımlanabileceğine odaklanılmalıdır, böylece işletmelerin gereksinim duyacakları nitelikteki bilgi hizmetleri geliştirilecektir. Ancak, bu yolla yeni girişimciler için yararlı olacak bilginin farkına varılabilir ve sağlıklı pazar ekonomilerini destekleyecek bilgi hizmetlerinden söz edilebilir. Bilgi hizmetleri alanında çalışan uzmanlar, istenilen nitelikteki bilgi hizmetlerinin geliştirilebilmesi için işletmelerin bilgi gereksinimlerini belirlemede yardımcı olacak araçlar kullanabilirler. Böylece hazır bir pazar ve anlayışlı bir hedef kitle arayan iş sektörlerine bilgi hizmetleri ile ilgili olarak hedeflenen kaynaklar sağlanabilir. Hizmet planlaması; sektörel analiz, Porter'in beş güç analizi, değer zinciri ve bilgi

ihtiyacı analizi olmak üzere dört analitik araca dayalı olarak oluşturulabilir (Wilson, 1994, 19.s.).

Kadın girişimciliği ile ilgili bölüme geçmeden önce, bulguların analizini takiben değerlendirme ve sonuç bölümünde yer verilecek olan kadın girişimcilere yönelik bilgi hizmetlerin planlanmasına da ışık tutacağı düşünülen Wilson'un hizmet planlamasına ilişkin analizine kısaca değinilmiştir.

İşletme ve endüstrinin sektörel analizi; işletmeler genelde rakipleri, içinde bulunduğu pazar, cari ekonomi ve politik bilgi gibi çevresel bilgiye gereksinim duyacaktır. İşletmelere bilgi sağlamaya yönelik bir merkez, genelde şirketlerin bulundukları bölgedeki çevresel pazara ilişkin bilgiye (rakipler, piyasa, vb.) ve ihracat bilgisine azami derecede sahip olabilmek için bölgede sektörel analiz yapmalıdır. Aslında bu tür analizler bilgi politikaları içinde ele alınmalıdır, böylece hükümet girişimsel gelişime ilişkin önceden tahmin edilemeyen şeylerin sayısını arttırmak yerine hangi bilgi hizmetlerinin kendileri tarafından maddi olarak destekleneceğini ya da sağlanacağını belirleyebilir. Sektörel analiz, endüstrinin genel görünümüne bakmak için yapılan analizlerin en genelidir. Şirket seviyesine inildiğinde gereksinim duyulacak bilginin şirket ile ilgililiğini belirlemek için Porter'in 5 güç analizinden yararlanılabilir (Wilson, 1994, 19-20 ss.).

Porter'in 5 güç analizi sektördeki rekabetin yoğunluğunu beş temel güce bağlar. (1) Sektördeki rakipler, ortak pazarda sürekli tehdit oluşturacak rakipler kimlerdir, durumları nedir; (2) alıcıların pazarlık gücü nedir, fiyatları indirmek için

işleri başka yerle sürdüreceklerini söyleyen müşteriler; (3) ikame ürünlerin etkisi; (4) sektöre yeni girecek firmalar; (5) tedarikçilerin pazarlık gücü (Porter, 1985, 5-6 ss.).

Farklı şirketler ve farklı endüstri grupları 5 güç içinde farklı seviyelerde ele alınabilir ve bu durum bilgi hizmeti sağlayıcısına farklı şirketler için farklı hizmetler sunmalarına zemin oluşturur. Beş güç analizinin kullanımı, hedeflenen endüstri ve şirketlerin dikkatli bir şekilde incelenmesini gerektirmektedir ve bunun masrafsız olması mümkün değildir. Bununla birlikte, bilgi sağlayıcılarına pazar araştırma göstergelerini geliştirmede yol gösterici olur (Wilson, 1994, 20-21 ss.).

Değer, tüketicilerin işletmenin kendilerine sunduğu faydaya karşılık olarak ödemeye razı oldukları bedel olarak ifade edilmektedir. İşletmenin ortaya koyduğu değer, işletmenin stratejik olarak önemli ve birbiriyle bağlantılı faaliyetler sonucu elde ettiği kârdan oluşmaktadır. İşletmenin rekabet üstünlüğü sağlayabilmesi için, değer yaratma sürecinde ya rakiplerinden daha düşük maliyetlere sahip olması ya da farklılık ortaya koyması gerekmektedir. Değer zinciri analizi, işletmenin rekabetçi avantaj elde edebilmek için, her bir değer faaliyetini ve bu faaliyetler arasındaki ilişkileri açıklayarak daha düşük maliyetlere ulaşmasını ve farklılık yaratmasını sağlayan stratejik bir araçtır. Değer zinciri 5 temel faaliyet kategorisine ayrılır; içe doğru lojistik işlemleri, üretim, dışa doğru lojistik işlemleri, pazarlama ve satış, satış sonrası hizmetler (Porter, 1985, 33-38 ss.).

Porter'in "değer zinciri" kavramı, bir kurumun, hangi bölümlerinin yürüttükleri işlemlerin doğası gereği yoğun bir şekilde bilgiye gereksinim duyacağını bulmada kullanılabilir. Değer zincirindeki aşamalar rekabette avantaj sağlama ile

ilgili ise bilgi hizmetlerinin bu aşamaların etkililiğini ya da geçerliliğini iyileştirmek üzere kullanılması kurum için stratejik önem taşıyacaktır. 5 güç analizinde olduğu gibi bir kurumun değer zincirinde yer alan kritik alanların öncelikliler temelinde belirlenmesi için bilgi sağlayıcısının kritik sektör veya sektörleri tespit etmek amacıyla bir araştırma yapmaya ihtiyacı olacaktır (Wilson, 1994, 21.s.).

Hizmet planlamasında kullanılması planlanan analitik araçlardan dördüncüsü, bilgi gereksinimi analizidir. Bunun ile mikro seviyeye ulaşılmakta, farklı türdeki kümelerin, bireyler ve roller doğrultusunda bilgi gereksinimlerinin belirlenmesi mümkün olmaktadır. Unutulmamalıdır ki, bilgiye dayalı olarak çalışan firmaların yoğun bilgi kullanımı olan alanlarında bile çalışsak, bilgi hizmeti sağlama işinde başarılı olmak istiyorsak hâlâ hedef birey ve bölümleri tespit etmemiz; hizmetlerimizi ilgili kişilere pazarlamamız gerekmektedir. Peki, bilgi gereksinimi araştırması, hizmetlerin sunumunda ve paylaşımında bizlere yardımcı olacak ne gibi ipuçları verir? Bazı yazarlar iş dünyasının bilgi gereksinimlerinin “stratejik planlama”, “yönetim kontrolü” ve “işlem kontrolü” gibi başlıklar altında kategorize edildiğini kabul etmektedir. Bununla birlikte, bu kategorilendirmeler gerçek dünyada teoride olduğundan daha farklıdır ve iş dünyasındaki insanların gerçek bilgi gereksinimleri araştırıldığında bu fark ortaya çıkmaktadır. Değer analizinde, teorik kategoriler kullanmak yerine, kurum genelinde faaliyetleri destekleyen personel yönetimi ve mali kontrol gibi organizasyonel bölümler kullanılırsa, farklı görevleri yerine getiren farklı bireylerin bilgiye olan gereksinimlerinin her yönüyle önemli ölçüde çakıştığı görülür (Wilson, 1994, 21.s.).

Hizmet planlamaları yapılırken pek çok kurum/kuruluş/kişinin planlama sürecine dahil olması ve saptanan plan hedeflerinin gerçekleştirilmesinde aktif rol alması gerekmektedir. Bu bağlamda aşağıda girişimcilere sunulacak bilgi hizmetlerin planlanmasında devletin yapması gereken yatırımlara ve girişimcilere bilgi sağlayacak kişi/kurum/kuruluşların yapması gerekenlere yer verilmektedir.

Devletin yapması gereken yatırımlar:

- Mikro, küçük ve orta ölçekli işletme sahiplerinin iş konusundaki bilgi gereksinimlerinin ve bilgi arama alışkanlıklarının düzenli olarak gözden geçirilmesini sağlamak.
- Mikro, küçük ve orta ölçekli işletmeler için erişilebilir işletme bilgisini iyileştirmek.
- Mikro, küçük ve orta ölçekli işletmeleri, bilgi erişim ve işletme bilgisinin kullanılması konusunda eğitmek.
- Mikro, küçük ve orta ölçekli işletmeleri, işletme bilgisine erişimde kullanmak üzere bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı konusunda eğitmek.
- Mikro, küçük ve orta ölçekli işletmelerin bilgi erişimde yaşadıkları sosyal ve çevresel engellerin ortadan kaldırılması konusunda çalışmalar yapmak (Chiwere & Dick, 2008, 34.s.).

İşletme bilgisi sağlayıcıların yapması gerekenler:

- Daha fazla kampanya düzenleyerek mikro, küçük ve orta ölçekli işletmelerin mevcut işletme bilgileri konusundaki farkındalıklarını arttırmak.
- Finans, pazarlama, eğitim, üretim ve teknoloji gibi temel konularda işletme bilgisinin kalitesini arttırmak.

- İşletme personelini, bilgi toplama ve yayma, araştırma ve Internet'teki bilgi kaynaklarının kullanılması konusunda eğitmek.
- İşletme bilgisi sunan servisler arasında daha fazla ağ kurmak ve ağın koordinasyonunu sağlamak.
- Büyük işletmeler, devlet i ile mikro, küçük ve orta ölçekli işletmeler arasında bağ kurmayı kolaylaştırmak.
- Destek amacıyla ticari hizmet veren organizasyonların kaynaklarının mobilizasyonunu sağlamak (Chiware & Dick, 2008, 34.s.).

Çalışmanın sonunda, uygulanan anketlerden elde edilecek veriler, yukarıda yer verilen devlet yatırımları, bilgi sağlayıcıların sorumlulukları ve Wilson (1994)'ın bilgi hizmeti planlaması için önerdiği araçlar göz önünde bulundurularak kadın girişimcilerin sağlıklı bir bilgi erişim süreci yaşayabilmeleri için gerekli olan bileşenler belirlenmeye çalışılmıştır.

III.2. Kadın Girişimciliği

Kadın girişimciliği, son yıllarda ilgi çekici hale gelen konu başlıklarındandır. Konu, küçük işletme yönetimi ve girişimcilik üzerine odaklanan dünya genelindeki akademisyenler, uygulamacılar ve politika hazırlayanlar için öncelikli konulardan biri haline gelmiştir. Erkeklerle karşılaştırıldıklarında kadın girişimciler azınlıkta kalmaktadır ve hâlâ girişimcilik alanında en az temsil edilen gruptur. Bununla birlikte, gerçek girişimcilik yeteneklerinin kaynağı olarak kadınların önemi,

şimdilerde geniş çapta kabul edilmiştir. Global Entrepreneurship Monitor (GEM)²¹ tarafından hazırlanan raporlara göre, yeni işletmelerin meydana getirilme sürecinde yer alan kadın girişimcilerin sayısının artması, ülkelerin uzun dönemli ekonomik gelişimleri için kritik öneme sahiptir. Uluslararası karşılaştırmalar dünyanın en girişimci ekonomilerinin kadın girişimciler tarafından en yüksek oranda temsil edilen girişimlerin bulunduğu ekonomiler olduğunun altını çizmektedir (Henry, 2007). Ancak, kadın girişimciliğinin ekonomide etkinlik kazanması kısa sürede olmamıştır.

İlk kadın hareketlerinin, özünde ekonomik güçlerin yattığı köleliğin kaldırılması mücadelesine bağlı olarak Birleşik Amerika'da, 1840'lardan sonra Avrupa ülkelerinde ortaya çıktığı görülmektedir. İlk olarak, bireysel hareketler biçiminde gelişen kadın hareketlerine bu anlamda, kadınların giderek daha çok üretime katılmaları ve üretim aşamasında pek çok eşitsizlikle karşılaşmaları nedeniyle daha çok kapitalist toplumlarda karşılaşılmaktadır (Aklar, 1993, 99.s.). 2000'li yıllardaki araştırmalarda bile hâlâ kadın girişimciliğinin artmasında çalışma ortamında yaşanan ayrımcılığın da etkisi bulunduğu vurgulanmaktadır (Weiler & Bernasek, 2001, 87.s.).

İkinci Dünya Savaşı (1939-1945) sonrasında Birleşmiş Milletlerin kurulması, sömürgeciliğin büyük ölçüde sona ermesi, yeni bağımsız devletlerin ortaya çıkması gibi önemli olaylar, kadınların politik, ekonomik ve sosyal açılardan özgürlüklerini kazanmalarını beraberinde getirmiştir (Aklar, 1993, 99.s.). Savaş sonrasında kadınlar, yetenekleri; kendi ticari iletişim ağlarını oluşturma; müşteriler ile,

²¹Global Entrepreneurship Monitor (GEM) dünyanın girişimcilik ve ulusal ekononmik kalkınma arasındaki ilişki üzerine araştırmalar yapan , dünyanın ileri gelen konsorsiyumlarından biridir. *Global Entrepreneurship Monitor*. (14 Haziran 2010). <http://www.gemconsortium.org/> adresinden erişilmiştir.

sağlayıcılar ile, bankalar ile aralarında güvenilirliğe dayalı bir ilişki kurma konularında kendilerine güvenmeye ve başarılı işler kurmaya başlamıştır (Birley, 1989, 37.s.).

Kadınları girişimciliğe teşvikte UNDP (United Nations Development Programme=Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı), UNIDO (United Nations Industrial Development Organization=Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü), UNIFEM'in (United Nations Development Fund for Women=Birleşmiş Milletler Kadınlar Kalkınma Fonu), EU (European Union=Avrupa Birliği), WB (World Bank=Dünya Bankası) ve ILO (International Labor Organization=Uluslararası Çalışma Örgütü) gibi kurumların kadının statüsünü yükseltmeye yönelik tutumları önemli rol oynamıştır (Ecevit, 1996, 5.s. ; Ecevit, 2007b, 13-14 ss.).

Kadın girişimciliği ile ilgili araştırmalar/çalışmalar çok sayıdaki başlık altında ele alınmıştır (Moore, 1990, 276.s.). Bunlar genellenecek olursa beş kategori altında toplanabilir: Kadın girişimciliğinin ortaya çıkış nedenleri; kadın girişimci modelleri; kadın girişimcilerin karşılaştıkları engeller; kadın girişimcilerin motivasyonları; kadın girişimcilerin “girişim kültürü” (Bruni, Gherardi & Poggio, 2004, 260.s.). Kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri ve bilgi erişim süreçlerine ilişkin çalışmalar için ayrı bir başlık açılmadığı görülmektedir. Ancak, konunun kapsamı itibariyle ayrı bir başlık olarak literatürde yer alması düşünülebilir. Bununla birlikte bilgi gereksinimleri, bunların sonucunda ortaya çıkan ve bilgi erişim sürecinde sergilenen bilgi arama davranışları, hem kadın girişimcilerin karşılaştıkları engeller hem de kadın girişimci kültürü başlığı altında değerlendirilebileceğinden, tek bir konu başlığı

altında değil, çok yönlü olarak tartışılabileceği farklı konu başlıkları altında yer verilmesi ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır.

Kadın girişimciliği alanındaki çalışmalarda bilgi gereksinimlerinin belirlenmesine ilişkin ilk kapsamlı çalışmanın Nelson, tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir (Moore, 1990, 276.s.). Yazında bu konuda yer alan çalışmalara detaylı olarak yer verilmiştir. Ancak, bunun öncesinde kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerini etkileyebilecek ve bilgi arama davranışlarına yön verebilecek olan konulara kısaca değinmekte yarar vardır. Bu bağlamda, kadın girişimci tanımı ve özellikleri, kadın girişimci kategorileri ve kadın girişimci modellerine ilişkin bilgilere çalışmanın bu bölümünde yer verilmiştir.

Moore ve Buttner (1997, 13.s.), kadın girişimciyi; “yeni bir iş fırsatı yaratmak ve geliştirmek için kendi bilgisini ve kaynaklarını kullanan, girişimin yönetiminde rol alan, girişimin en az %50’sine sahip ve bir yıldan uzun süredir çalışmakta olan kişi” şeklinde tanımlamaktadır.

Bowen ve Hisrich (1986), kadın girişimcileri kariyer gelişimi açısından ele aldıkları çalışmalarında, Sonnenfeld ve Kotter (1982, 37.s.) tarafından oluşturulan kavramsal “kariyer gelişimi modeli”nde kullanılan dokuz değişkeni dikkate alarak kadın girişimcilerin özelliklerini ortaya koymuşlardır. Bu dokuz değişken şu şekilde sıralanmıştır:

(1) Eğitim ortamı, (2) kişilik, (3) çocukluk ve çocukluk dönemindeki aile ortamı, (4) iş geçmişi, (5) yetişkinlik dönemi, (6) yetişkinlik dönemindeki aile ortamı

ve çalışmadığı dönem, (7) mevcut iş durumu, (8) bireyin şu an sahip olduğu bakış açısı, (9) bireyin şu anki aile ortamı, çalışmadığı zamanlardaki durumu (Bowen & Hisrich, 1986, 404.s.).

Bruni, Gherardi & Poggio (2004, 261-262 ss.), kadın girişimcileri yedi kategoride tanımlamaktadır:

- Hedefi olmayan genç kadınlar²²
- Başarı odaklı genç kadınlar²³
- Fazlasıyla başarı odaklı kadınlar²⁴
- Dualist/ikici kadınlar²⁵
- Daha önceki işini bırakan kadınlar (genellikle düşük vasıflı)²⁶
- Gelenekçiler²⁷
- Radikaller²⁸

Neergaard, Nielsen & Kjeldsen (2006, 93.s.) ise, geniş anlamı ile kadın girişimcilerin altı kategori altında değerlendirilebileceğini ifade etmektedirler:

²² İşsizliğe alternatif olarak iş kuranlar.

²³ Rasgele ya da zorunluluk nedeniyle değil, uzun dönemli kariyer stratejisi içinde girişimciliği seçenler.

²⁴ Genellikle çocuk sahibi olmayan, girişimcilik faaliyetini profesyonel çalışmalarını yerine getirme fırsatı olarak gören ya da girişimciliği daha önce çalıştıkları işlerdeki kariyelerinde karşılaşılan engelleri alt etmek olarak gören kadınlar.

²⁵ İş deneyimi olan, iş hayatını ve ailesi ile ilgili sorumluluklarını bir arada yürütmek zorunda olan ve bu nedenle daha esnek çözümler arayan kadınlar.

²⁶ Daha önceki işlerini aileleri ile ilgilenmek için bırakan ve çoğunlukla ekonomik nedenlerle ya da ailesi dışında kendini gerçekleştirmek için bir alan yaratmayı isteyen kadınlar.

²⁷ Köklü bir işletmecilik (işletme sahibi ve yürütücüsü olan) geleneğinden gelen aile geçmişine sahip olan kadınlar.

²⁸ Geleneksel girişimcilik değerlerine sahip kültüre karşı çıkarak motive olan, kadınların toplumdaki menfaatlerini yükseltmek amacıyla girişimde bulunan kadınlar.

- Kendi işinde çalışan girişimci: Öncelikli meşguliyet olarak yeni bir teşebbüste bulunan kadınlar.
- Geleneksel, serbest çalışan işçiler: Var olan bir şirketi devralan ve işleten kadınlar.
- Büyümeye yönelik girişimci: Bir limited şirket kuran ve o şirketin ücretli çalışan elemanı olarak görünen kadınlar.
- Boş zaman değerlendirme ya da hobi amaçlı iş yapan girişimci: İkinci bir gelir elde etmek için bir işe başlayan kadınlar.
- Aile şirketi: Aileden miras olarak şirket sahibi olan kadınlar.
- Serbest acentalık/temsilcilik yapan ve proje bazlı çalışan kadınlar.

Görüldüğü gibi kadın girişimciler üzerine pek çok çalışma gerçekleştirilmiştir. Ancak, özellikle kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerine, bilgi erişim süreçlerine yoğunlaşan çalışmaların sayısı istenilen, ya da olması gereken sayıda ve seviyede değildir. Bununla birlikte, konu, izleyen bölümlerde varolan literatüre dayanarak irdelenmiştir. Takip eden bölümde kısaca, tezin odağında yer alan Türkiye’deki kadın girişimcilere ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

III.2.1. Türkiye’de Kadın Girişimciliği

Türkiye’de kadının statüsünün yükseltilmesi gerektiği düşüncesi ilk kez 19. yüzyılda Tanzimat hareketiyle başlamış, 1. Meşrutiyet’ten sonra o dönemin aydınları tarafından, kadının siyasi ve sosyal hayatta faal olarak yer almaması eleştirilmiş ancak ciddi sonuçlar alınamamıştır. Eğitim-öğretim ve seçme seçilme hakları dahil kadın-erkek eşitliğinin sağlanabilmesi yönünde bir dizi yasal düzenleme Mustafa

Kemal Atatürk döneminde Türk sosyal yaşantısına girmiştir. Ancak, yukarıda da bahsedildiği üzere gerçek anlamda kadınların ekonomik gücü ve rollerinin yeniden kamuoyu gündemine getirilmesi 1. ve 2. Dünya Savaşları sırasında kadın işgücünün yeniden iş piyasasına çıkması ve nihayet 1960'lı yıllarda uluslararası göç hareketinin yoğunlaşması ile birlikte olmuştur (Aklar, 1993, 99-100 ss.).

Türkiye’de kadın girişimciliği 1970’de yaşanan ekonomik bunalım sonrası yapısal dönüşümlerden ve IMF (International Monetary Fund=Uluslararası Para Fonu), Dünya Bankası gibi uluslararası finans kuruluşlarının üçüncü dünya ülkelerine önerdiği yapısal uyum politikalarından etkilenmiştir (Ecevit, 1995, 119.s.).

1970’ler ve 1980’lerin başlarında bunalımın tanımlanması, nedenleri, sosyal ve politik etkilerinin belirlenmesi, daha önce yaşanan ekonomik bunalımlardan farkları, ortaya çıkan yeni üretim yapısı ve yeni uluslararası iş bölümünün açıklanmasını içeren farklı kuramsal çabalar ortaya çıkmıştır. Gelişmiş ülkeler bunalım koşullarının çözümlenmesine yönelik olarak teknolojik değişim sonucu esnek üretim sistemi olarak adlandırılan yeni bir üretim ve işgücü organizasyonu sunarken, gelişmekte olan ülkeler bunalımın üstesinden gelebilmek amacıyla yeni uyum mekanizmaları üretmeye ve mevcut üretim sistemini yeni koşullara uyumlu hale getirmek için işgücünün ve üretimin örgütlenmesinde esneklikler getirmeye başlamıştır. Esneklik temel kavramı çerçevesinde üretim tekniklerinin ve makinaların esnekliği kadar, işgücünün kullanımı ve iş tanımlarındaki esneklikler de önem kazanmaya başlamıştır. Esnek üretim, işgücünün eski yeri ve rolünün değişmesini zorunlu kılmış, yeni üretim organizasyonu, meslek ve beceri gruplarının gözden

geçirilmesini gerektirmiş; etnik ve kadın işgücünün önemini arttırmıştır (Eraydın, 1992, 2-24 ss.).

Türkiye’de de genel olarak istihdam ve kadın istihdamının özel bir alanı olan kadın girişimciliği konusunda yapılan çalışmalar, 1980’li yıllardan itibaren yoğunluk kazanmıştır. Kadınların işgücüne katılımına, istihdamına, yönelik olan bu ilgi, özellikle gelişmekte olan ülkelerde benimsenen ihracata yönelik kalkınma stratejileri ile yakından ilişkilidir. Gelişmekte olan ülkelerin ithal ikamesi politikasında yaşanan sorunlar, yurtiçi kaynak kullanarak küresel pazar ile bütünleşme yollarının aranmasına neden olmuştur. Bu da kullanılan girdiler açısından ithalata bağımlı olmayan emek yoğun sektörlerin ve bu sektörlerde istihdam edilen “kadın emeği” nin önemini arttırmıştır. Bu durum 1980’li yıllara kadar ekonomik büyümeye katkıları açısından olumlu olarak değerlendirilmeyen, küçük işletme girişimciliğinin desteklenmesi ile de bağlantılıdır (Yetim, 2002, 79.s.). Türkiye’de yapısal uyum politikalarının etkisi ile geliştirilen stratejilerden biri de, azalan hane gelirlerine yönelik olarak kadınların kendi başlarına küçük işletmeler kurmaya yönlendirilmesi olmuştur (Ecevit, 2000, 122-123 ss.).

Ekonomik bunalım sonrası yaşanan dönüşümler ile; işgücü ve üretimin örgütlenmesinde esnekliğe yöneliş ile güçlenen kadın girişimcilerin tek etkilerinin kalkınma üzerinde olmadığı unutulmamalıdır. Kendi yaşadıkları şehirlerdeki ihtiyaçlara yönelik girişimleri ile kadın girişimciler, üstlendikleri rol ile yerel ekonominin ve dolayısıyla ülke ekonomisinin güçlenmesine katkı sağladıkları kadar, kültürel ve sosyal ilişkilerin de önemli bir parçası haline gelmektedir.

Mekânsal açıdan esnek üretim biçimleri, yerellik olgusunu ve kendi içinde bütünleşen yerel üretim sistemlerini öne çıkararak yerel ölçekte sanayileşmeyi sağlamaktadır. Bu durum, üretim odakları doğrultusunda yoğunlaşan, belirli üretim ilişkileri ile bireylerin arasında etkileşimin arttığı kent parçalarını gündeme getirmektedir. Böylece kentler, yeniden kültürel, sosyal ve ekonomik ilişkilerin mekanı olmakta, kentlerdeki insan toplulukları daha yoğun iletişim içine girmektedir (Eraydın, 1992, 26.s.).

Ülkemizde, kadınların işgücüne katılımı, sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir unsuru olarak kabul edilmekle birlikte, işgücüne katılım oranları düşüktür ve yıllara göre azalma göstermektedir. Kadının niteliksel gelişimini ve işgücü piyasasına girişini sağlayacak gerekli mekanizmaların oluşamaması bu düşüşün ve kadın istihdamının temel sorun alanlarından biri olarak görülmektedir. Kadınların işgücüne katılma oranı, 1990'da yüzde 34,1 civarındayken, 2002 yılında yüzde 26.9, 2004 yılında yüzde 25.4, 2008 yılı için yüzde 24.5'tir (T.C. Başbakanlık Kadının..., 2010, 19.s.).

Türkiye geneline bakıldığında, 2008 yılı verilerine göre, kadın istihdam oranı yüzde 21.6 iken Avrupa Birliği (AB)'nin 15 ülkeden oluştuğu süreçte bu oran yüzde 60.4; yeni üyelerin katılımıyla sayısı 27'ye çıkan AB'de bu oran yüzde 59.1 olarak ifade edilmektedir. Ülkemizde 2008 yılı verilerine göre istihdama katılan kadınların yüzde 42.1'i tarım sektöründe, yüzde 15.7'si sanayi sektöründe, yüzde 42,2'si ise hizmetler sektöründe çalışmaktadır. 100 kadından sadece 12,4'ü kendi hesabına ve işveren konumunda çalışmakta, 53.2'si herhangi bir ücret ya da yevmiye karşılığında çalışmakta ve 44.4'ü ücretsiz aile işçisi olarak çalışma yaşamında yer almaktadır.

Kadın işgücü ucuz emek olarak emek-yoğun iş kolları olan tekstil, gıda, hazır giyim, tütün gibi sanayi dallarında yoğunlaşmıştır. Ancak, tarım sektörü ile karşılaştırıldığında bu sektörlerdeki kadın işgücü oranı düşüktür. Tarım sektöründeki kadınların, çoğunluk ile ücretsiz aile işçisi konumunda olmaları nedeniyle gelir elde etmemeleri, gelir azlığı nedenleri ile, yasal bir engel olmamasına rağmen sosyal güvenlik kapsamına büyük ölçüde girememektedirler. Kadın işgücünün en çok istihdam edildiği ikinci sektör olan hizmetler sektöründeki iş alanlarından bazıları özellikle "kadınlar için uygun alanlar" olarak toplumsal kabul görmüştür (T.C. Başbakanlık Kadının..., 2010, 19-21 ss.).

Türkiye’de kadın girişimciliği konusu, çeşitli çevrelerce 1990’ların başında tartışılmaya başlanmıştır. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi) ve TESK (Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu) gibi kurumlar, üniversitelerin kadın çalışmaları bölümleri, KSGM (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü), bankalar ve bazı sivil toplum kuruluşları, çeşitli faaliyetleri kapsamında konuyu değişik boyutları ile ele almakta ve tartışmaktadır (Ecevit, 1996, 6.s.). Bunlara ek olarak, beş yıllık kalkınma planlarında insan kaynaklarının geliştirilmesi, işgücü politikalarının belirlenmesi gibi başlıklar altında kadınların kalkınmaya katkısı konu edilmektedir.

8. Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde önem kazanan aktif işgücü politikaları ile istihdamın artırılması düşüncesi, 9. Kalkınma Planı’nda (2007-2013) yer alan ana amaçlar kapsamında açıkça kadınlarla ilgili olan hedeflere dönüştürülmüştür. 9. Kalkınma Planı’nın Plan Dönemi Hedef ve Tahminleri kısmında kadınların işgücüne katılma oranının 2013 yılına kadar %29,6 olması

hedefi yer almaktadır. Ayrıca, planda kadın girişimcilere, işgücü piyasasında geçerli alanlarda iş fikrinden başlayarak iş kurma sonrası dahil ihtiyaç duyacakları bütün konularda eğitim ve bilgilendirme desteği sağlanması yönünde çalışmalar yapılacağı belirtilmektedir. Kadın girişimcilerin desteklenmesi kapsamında, 2007 yılında Gelir Vergisi Kanunu'nda yapılan değişiklikle hane içinde kadınlar tarafından üretilen ürünlerin düzenlenen kermes, festival, panayır ile kamu kurum ve kuruluşlarınca geçici olarak belirlenen yerlerde satılması sonucu kadınların elde ettikleri gelirler vergiden muaf tutulmuştur (T.C. Başbakanlık Kadının..., 2010, 21-22 ss.).

KOSGEB, “Girişimci Destek Programı”²⁹ ve KSGM, “Kadın İstihdamını Geliştirme Projesi”, “Küçük Girişimcilik Projesi”, vb. projelere destek vermiştir³⁰. Bunlara ek olarak İŞKUR (Türkiye İş Kurumu), aktif işgücü piyasası politikaları çerçevesinde Türkiye’de kadın istihdamını arttırmaya yönelik aktif politikalar geliştirmek üzere çalışmalar yürütmektedir.³¹

Ayrıca, kadın girişimcileri desteklemek amacıyla GAP ÇATOM³² (Güneydoğu Anadolu Projesi Çok Amaçlı Toplum Merkezleri) ve GAP GİDEM³³ (Güneydoğu Anadolu Projesi Girişimci Destekleme Merkezleri) gibi merkezler hizmete sunulmuştur.

²⁹T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı. (13 Haziran 2010). *Girişimcilik Destek Programı*. <http://www.kosgeb.gov.tr/pages/ui/Destekler.aspx?ref=8> adresinden erişilmiştir.

³⁰T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (13 Haziran 2010). *Projelerimiz*. <http://www.ksgm.gov.tr/projelerimiz.php> adresinden erişilmiştir.

³¹Türkiye İş Kurumu. (13 Haziran 2010). *Kadın İstihdamının Arttırılmasına Yönelik Strateji Geliştirme Projesi*. http://statik.iskur.gov.tr/tr/proje_protokol/kad_ist_des.htm adresinden erişilmiştir.

³²T.C. Başbakanlık Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı. (13 Haziran 2010). *GAP Bölgesi Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM)*. <http://www.gap.gov.tr/Turkish/catom-urun/casayfa.html> adresinden erişilmiştir.

³³T.C. Başbakanlık Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (13 Haziran 2010). *GAP Girişimci Destekleme Merkezi (GİDEM)*. <http://www.gap.gov.tr/Turkish/gidem.html> adresinden erişilmiştir.

Türkiye’deki kadın girişimciliği çalışmalarını destekleyen bir diğer kuruluş ise Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği’dir³⁴ (TOBB). TOBB pek çok alanda kadın girişimciliğini desteklemektedir. Türkiye'deki KOBİ'lerin rekabet seviyelerinin ve uluslararası piyasalarda aktivitelerinin arttırılması konusunda Avrupa Birliği Komisyonu ve TOBB, Türkiye’de üç İş Geliştirme Merkezi kurulması projesini finanse etmektedir. Proje kapsamında çeşitli bölgelerde Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri (ABİGEM)³⁵ kurulmuş, bu merkezler küçük ve orta büyüklükteki işletmelere (KOBİ) yönetim danışmanlığı, bilgilendirme ve eğitim hizmetleri sunmak üzere tasarlanmıştır. Çalışmalarına 2002 Mart ayında resmen başlayan merkezlerde kadın girişimcilere de eğitimler verilmiştir.

TOBB’un da üyesi olduğu Avrupa Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği (Eurochambres³⁶) ile bağlı üye kuruluşların kadın temsilcileri tarafından uzun vadede ekonomik büyümeye katkıda bulunmak ve çalışan kadının spesifik ihtiyaçlarını belirleyebilmek amacıyla 2003 yılında “Eurochambres Women Network (EWN)” kurulmuştur.

Türkiye’deki kadın girişimcilerin potansiyelini nitelik ve nicelik bakımından geliştirmek isteyen TOBB’un, ülkemize ve ülkemizdeki kadın girişimcilere en büyük katkısı TOBB Kadın Girişimciler Kurulu’nu (KGK) kurması ile olmuştur. TOBB KGK³⁷, TOBB bünyesinde teşekkül ettirilen ve TOBB Yönetim Kurulunun alacağı

³⁴Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB). (13 Haziran 2010). <http://tobb.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.

³⁵Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri Ağı (ABİGEM). (13 Haziran 2010). <http://www.abigem.org/> adresinden erişilmiştir.

³⁶Association of European Chambers of Commerce Industry. (11 Temmuz 2010). *Eurochambres*. <http://www.eurochambres.be/> adresinden erişilmiştir.

³⁷Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB). (Kasım 2008). *TOBB Kadın Girişimciler Kurulu*. <http://www.kadimgirisimciler.org.tr/> adresinden erişilmiştir.

kararlara ışık tutan kadın girişimcilik konusunda genel politikalar geliştiren ve görüş oluşturulmasına katkıda bulunan istişari bir kuruldur. Kurul aynı zamanda kadın girişimcilere eğitim, kapasite geliştirme desteği ile girişimci fikirlerini hayata geçirmelerinde destek sağlamak üzere kurulmuştur. TOBB KGK'nın çalışma esasları TOBB Yönetim Kurulu'nun 24.12.2007 tarihli ve 182 sayılı kararı ile değişik, 11.10.2005 tarihli ve 156 sayılı kararı ile kabul edilmiştir. Bu Esaslar, TOBB Başkanı tarafından yürütülmektedir. Kurul, Habitat için Gençlik Derneği, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, T.C. Başbakanlık Kadın Statüsünü Geliştirme Genel Müdürlüğü ve KOSGEB gibi farklı sektörlerle ilgilenen kadın girişimci temsilcilerinden oluşmaktadır.

İllerde kurdukları İl Kadın Girişimciler Kurulları ile, tüm Türkiye genelinde etkin olmaya çalışan TOBB KGK TOBB İl Kadın Girişimciler Kurulu (İLKGK) Çalışma Esasları³⁸, TOBB Yönetim Kurulu'nun 18/11/2008 tarih ve 07/142 sayılı kararı doğrultusunda, 19/01/2009 tarih ve 043-26 sayılı onaya istinaden yürürlüğe girmiştir. Çalışmada kullanılacak veriler TOBB İLKGK Başkan ve Başkan yardımcılara uygulanan anketlerden elde edileceği için İLKGK'lara ilişkin detaylı bilgilere ilerleyen bölümlerde yer verilmiştir.

TOBB, 2008 yılında kurulan ECO-CCI (Economic Cooperation Organization Chamber of Commerce and Industry = Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Ticaret ve Sanayi Odası) Kadın Girişimciler Konseyi³⁹'nin de üyesidir. ECO ülkeleri kadın girişimcileri arasında bölgesel bir diyalog ve işbirliği mekanizmasının oluşturulması

³⁸Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB). (Kasım 2008). *TOBB Kadın Girişimciler Kurulu*. <http://www.kadimgirisimciler.org.tr/> adresinden erişilmiştir.

³⁹Economic Cooperation Organization Chamber of Commerce and Industry. (11 Temmuz 2010). Women Entrepreneurs Council. <http://ecocci.com/NDC/Generic/Content/WomenEntrepreneursCouncil/> adresinden erişilmiştir.

amacıyla kurulan Kadın Girişimciler Konseyi, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı⁴⁰ (EİT) bölgesinde kadın girişimciliğinin desteklenmesi, kadının iş yaşamındaki ağırlığının artırılması yönünde faaliyetlerini yürütmektedir.

Kadın girişimcileri destekleyen ulusal kuruluşlar bunlarla sınırlı değildir. Vakıfbank, Ziraat Bankası, Halkbank, Garanti Bankası, vb. bankalar; Kredi Garanti Fonu⁴¹; Kadın Girişimciler Derneği⁴² (KAGİDER); Kadın Emeğini Destekleme Vakfı⁴³ (KEDV) de kadın girişimcileri desteklemektedir. Türkiye’deki diğer kadın örgütleri de (Kadın Dayanışma Vakfı (KADAV), Kadın Merkezi (KAMER), vb.) kadın girişimcileri desteklemektedir. Kadın girişimciler, Avrupa Birliği (AB) programları çerçevesinde de desteklenmeye çalışılmıştır ve halen devam eden projeler bulunmaktadır (T.C. Başbakanlık Kadının..., 2010, 21-22 ss.).

Bununla birlikte, farklı kurumlar ve sivil toplum örgütleri tarafından yapılan çalışmaların geliştirilmesi gerektiği, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından 2010 yılında hazırlanan ve Türkiye’deki kadınların durumunu değerlendiren raporda da vurgulanmıştır. Ayrıca raporda, kadın yoksulluğunu azaltmaya yönelik olarak Valiliklere gönderilen talimat doğrultusunda bazı illerde kadın girişimciler için mikro kredi uygulaması başlatıldığı ve uygulamanın sürdürüldüğü belirtilmektedir (T.C. Başbakanlık Kadının..., 2010, 24-25 ss.).

⁴⁰ *Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT)*. (11 Temmuz 2010). http://www.mfa.gov.tr/ekonomik-isbirligi-teskilati-_eit_.tr.mfa adresinden erişilmiştir.

⁴¹ *Kredi Garanti Fonu*. (14 Haziran 2010). <http://www.kgf.com.tr/> adresinden erişilmiştir.

⁴² *Türkiye Kadın Girişimciler Derneği*. (14 Haziran 2010). <http://www.kagider.org/> adresinden erişilmiştir.

⁴³ *Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV)*. (14 Haziran 2010). <http://www.kedv.org.tr/> adresinden erişilmiştir.

Yukarıda verilen örneklerde görüldüğü üzere, 1990'ların ikinci yarısından itibaren; kadınların yüksek işsizlik oranları karşısında politika yapıcıların girişimciliği destekleme yaklaşımı ve kentlerdeki yoksulluğun daha derinleşmesinin önüne geçilmesi isteği, kadın girişimciler için yürütülen programların ve projelerin tasarımı, uygulama süreçlerini de etkilemektedir (Ecevit, 2007b, 47.s.).

Kadın girişimciler arasında sosyal iletişim ağı kurmaya yönelik olarak KAGİDER, KSGM gibi kurumlar kadın girişimcilerin teşvik edilmesi ve desteklenmesi açısından önemli bir görev üstlenmiştir (Kutunis, 2006, 67.s.). Bununla birlikte, bu kurumların üstlendikleri görevleri yerine getirmede sıkıntılar yaşadığı da göze çarpmaktadır.

KSGM, kadınların çalışma yaşamına katılımına ilişkin her türlü bilgi birikimine sahip olacak ve doğru bilgi akışını sağlayacak “Kadın Danışma Merkezleri”nin yaygın biçimde ve en yerel küçük birim (mahalle/semt) bazında kurulmasının; resmi ya da özel kurum ve kuruluşların, kadınların çalışma yaşamına katılımını doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilendiren tüm konularda aldıkları kararların, yeni uygulamaların günlük basında (yazılı, göresel-işitsel) çekici ilanlarla duyurulmasının önemini çalışmalarında sıkça vurgulamıştır (T.C. Başbakanlık Kadının..., 2000, 162.s.). Bununla birlikte, KSGM tarafından oluşturulan Merkezin sunduğu hizmetlerin doğrudan ya da dolaylı olarak kadın girişimciler tarafından kullanılabilecek nitelikte olduğuna ilişkin bir açıklama bulunamamıştır.

Kadınların gereksinim duydukları bilgiye erişim sağlamaları için, KSSGM (Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü) tarafından Kadının İstihdamını

Geliştirme ve Destekleme Projesi (KİGDP) kapsamında Kadın Enformasyon Bürosu'nun (KEB) kurulması önerilmiştir. Büronun kuruluş amacı kadına ilişkin tüm bilgilerin toplandığı ve değerlendirildiği, Proje kapsamında kurulması önerilen diğer Bürolara (Kadın İstihdam Bürosu, Kadın Beceri Bürosu) geri hizmet veren bir birimin oluşturulmasıdır. KEB'in temel işlevleri ise kadın nüfusuna ilişkin tüm sayısal verileri toplamak, değerlendirmek ve yaygınlaştırmak; kadın istihdamı ve kadınlara beceri kazandırılmasıyla görevli diğer bürolara destek vermek; üniversitelerin ilgili bölümleriyle, özellikle kadın araştırma merkezleri ile eşgüdümlü çalışma içine girerek araştırmalar yapmak, yaptırmak ve yayınlamak; piyasanın gereksinim duyduğu alanlardaki emek talebini nitel ve nicel olarak belirlemek olarak sıralanmaktadır (T.C. Başbakanlık Kadının..., 1999, 256-257 ss.). Ancak, bu konularda yol alınamadığı görülmektedir.

Kadın girişimciliğinin desteklenmesine ilişkin çalışmalar yukarıda belirtilenler ile de sınırlı değildir. Konu üzerinde bilimsel çalışmalar da yürütülmektedir. Bununla birlikte, ülkemizde kadın girişimciler üzerine çeşitli araştırmalar yapılmış, ancak bunlardan kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri, bilgi arama davranışları ve bilgi erişim süreçlerine ilişkin herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmalar daha çok kadın girişimcilerin özellikleri (Kunatis, 2006; Ufuk & Özgen, 2001; Şahin, 2009), karşılaştıkları sorunlar (Aklar, 1993; Gürol, 2000; Bedük, 2005; Gürol & Marşap, 2007), motivasyonları (Yağcı & Bener, 2005), vb. üzerinedir. Kadın girişimciler üzerine yapılan çalışmalara öncülük eden isimlerden biri Yıldız Ecevit'tir, farklı konularda yapılmış çok sayıda çalışması (1993, 1995, 1996, 2000, 2007b) ile kadın girişimciliği ile ilgili yazına önemli katkılarda bulunmuştur. Yine Ecevit'in (2007a), "Kadının Emeği ve İstihdamı

Toplantısı Raporu”nda yer verilen Türkiye’de kadın emeği ve istihdamı alanında yapılan çalışmaları değerlendirdiği bölümde 1980’den çalışmanın yayınlandığı tarihe kadar olan zaman dilimi içinde yayınlanan çalışmaların hem konu hem yayın türüne göre dağılımı bulunmaktadır.

Yetim (2002), tarafından yazılan sosyal sermaye olarak kadın girişimcilerin ele alındığı makalede, girişimcilik faaliyetlerinde kadınların yararlandıkları kaynaklara da vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda, çalışma bilgi erişim sürecinde tercih edilen bilgi kanalları ve kaynaklarına ilişkin değerlendirmelerimizde de dikkate alınabilecek niteliktedir. Türk yazınındaki kadın girişimcilere ilişkin araştırmaların, bir önceki bölümde yer verilen Bruni ve arkadaşlarının (2004), kadın girişimcilik konusundaki çalışmaları topladıkları kategoriler ile paralellik gösterdiği görülmektedir.

Ecevit, kadın girişimciliği tartışmalarını olduğundan daha verimli kılacak niceliksel ve niteliksel bir bilgi birikiminin henüz sağlanamadığını, kadın girişimciler hakkında sağlıklı istatistiklerin olmadığını ifade etmektedir. Konunun çok boyutlu olduğu kadar çok disiplinli de olduğunu vurgulayan araştırmacı, devlet ve özel birçok kurumun ve yine birçok disiplinden çalışmacıların katılımıyla kadın girişimciliği üzerinde politikalar geliştirebilecek bir bilgi kümesi oluşturulabileceğini ifade etmektedir (Ecevit, 1996, 6-7 ss.). Bu bağlamda, kadın girişimcilerin bilgi erişim süreçlerine ilişkin bir yol haritası oluşturma hedefiyle yola çıkan bu çalışmanın alana önemli ölçüde katkı ve veri sağlayacağını; disiplinlerarası yeni projelerin başlatılması için öncülük edebileceğinin altını çizmekte yarar vardır.

Bilgi bağlamındaki toplumsal gereksinimlerin ortaya çıkarılması için bu ve benzeri pek çok disiplinlerarası çalışmaya ihtiyaç hissedilmektedir. Üzerinde çalışılmış olmakla birlikte bilgi kullanma alışkanlıkları, bilgi arama davranışı, bilgi erişim sistemlerine ilişkin farkındalık yaratılması; sağlıklı işleyen bilgi erişim sistemlerinin tasarlanması ve hizmete sunulması konusundaki araştırmaların sayılarının arttırılması, farklı meslek grupları üzerinde çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu tür araştırmalar, ülkenin üretkenliğini arttıracak, dolayısıyla kalkınmaya, yaşam standartlarının geliştirilmesine, demokratik hak ve özgürlüklerine sahip çıkan, eğitime ve kültürel gelişime önem veren toplumların yaratılmasına; mekânsal gelişim sürecinin desteklenmesine imkân verecektir.

Mekânsal gelişim sürecindeki iki önemli vurgudan biri insan, diğeri ise bilgi ve bilgi içerikli yeniliktir. Bir bölgenin veya bir kentin geleceğini kurgulayabilmesi için bilgi ve yeniliğe dayalı rekabet gücü olmalıdır. Gelişim sürecinin desteklenebilmesi için; yenilik odakları yaratılması, AR-GE ve Teknoloji Merkezleri ile Teknoparkların kurulması, bilginin yayılımını sağlayan kurumların ve kurumsal ağların oluşturulması, mekanın bu oluşumları destekleyecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Böylece üretim ve etkileşim ağları ile dünya sistemine bağlanılarak kendi iç dinamiklerimizden kaynaklanan yenilik kapasitesi ile rekabet gücü oluşacak; bilgiyi üreten ve çoğaltan olarak insan sermayesine yatırım yapılacaktır (Eraydın, 2006, 59.s.). Önce yerel ve bölgesel, bunları takiben ülke bazında rekabet gücü yüksek, ekonomik ve sosyal açıdan yeniden yapılanma sürecinin vazgeçilmez ögesi olan insana yatırım yapılarak, her platformda söz sahibi olan bir Türkiye yaratmak mümkün olacaktır. Bunun için bilgi gereksinimlerinin saptanmasına ve giderilmesine yönelik çalışmaların çeşitlendirilmesi ve sayılarının arttırılması önem taşımaktadır.

Türkiye’deki kadın girişimcilerin sorunlarını makro ve mikro boyutlarda ele alan Kutanis (2006, 65.s.), makro boyuttaki sorunları sermaye ve mal temini; işyeri bulma, donanım araç, gereç temini, resmi kuruluşlarla irtibat, toplumun bakışı, iş bağlantıları, kalifiye personel temini, piyasadaki dalgalanmalar, ödemeler, senetler ve diğer kadın girişimcilerle örgütlenememe olarak belirtmektedir. Kutanis tarafından mikro boyuttaki sorunlar ise, eğitim; tecrübesizlik, bilgisizlik ve yalnız kalma; sosyal bilgi ağına dahil olamama; müşteri ile gerekli iletişimi kuramama; aile tepkileri; iş yükü fazlalığı ve müşteri ve erkek meslektaşların algılamaları olarak sıralanmaktadır.

Kadın girişimcilerin sorunları arasında sayılması gereken bir diğer konu ise ülkemizdeki kadınların, girişimci olmak için gerekli bazı bilgilere sahip olmamaları ve eldeki bilgilerin de erkek girişimciler için düzenlenmiş olmasıdır. Bu bağlamda, araştırmalarda, kadın girişimcileri destekleyen kuruluş ve örgütlerdeki birimlerin çalışmalarını eşgüdümlü olarak sürdürmeleri gerektiği belirtilmekte, verilen hizmetlerin popularize edilerek teknoloji ile ilgili daha fazla bilgi paylaşımında bulunulmasının ve kadın girişimciler için danışmanlık hizmetlerinin gerekliliğinin altı çizilmektedir (Ecevit, 1996, 25.s.).

KSGM’ye göre kadınların eğitim düzeyi arttıkça, işgücüne katılım olanakları artmaktadır. Ancak, halen eğitimin her kademesinde kadınlar için bir eşitsizlik söz konusu olduğu ifade edilmektedir. Bu eşitsizliğin gelecekte giderilmesi ümit edilse bile, kadın emeğine vasıf kazandırabilmek için örgün eğitim yanında bilgi ve beceri geliştirmeye yönelik yaygın eğitime ihtiyaç olduğu belirtilmektedir (T.C. Başbakanlık Kadının..., 2010, 20-21 ss.).

Çalışmanın devam eden alt bölümlerinde kadın girişimciler için bilginin önemine yer verilmiş, ardından yurtdışı yazından alıntılarla kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri, bilgi erişim sorunları ve bilgi arama davranışlarına ilişkin bulgular paylaşılmaya çalışılmıştır.

III.3. Kadın Girişimciler İçin Bilginin Önemi

Önemli bilgilere doğru zamanda sahip olmak, iş yaşamlarında kadınları daha etkili hale getirmekte ve profesyonel alanda saygınlık kazanmalarına imkân vermektedir. Bu nedenle iş yaşamında bilgiye doğru ve zamanında erişim, kadınlar için önceliklidir ve bilgi gereksinimlerinin hızlı bir şekilde karşılanması gerekmektedir (Olorunda & Oyelude, 2003).

Bilgi gereksiniminin farkında olan ve zihnindeki sorunun cevabını bulmak için doğru araç ve kanallar aracılığıyla sağlıklı bir bilgi erişim sürecinden geçen kişiler, gereksinim duydukları nitelik ve nicelikteki doğru ve güvenilir bilgiye hızlı erişim sağlayabilecektir. Erişilen bilginin gereksinimlerini eksiksiz olarak karşılaması ile birlikte; problemlere hızlı çözümler bulan, yerinde ve doğru kararlar veren, aşırı bilgi yüklemesi ile başa çıkabilen bireylerin sayısı artacaktır. Bunun yanı sıra, tehdit olarak algılanan sosyal, ekonomik, politik pek çok sorun, yeni bakış açıları sunan fırsatlara dönüşecektir. Dolayısıyla “bilgi”, kadınların sadece girişimci ruhlarını desteklemek için değil, hayata geçirdikleri girişimlerini yönetmek için de gereklidir.

Bilgi, bir ‘değer’ olarak, bireysel anlamda yetkinliğin; toplumsal anlamda uyumluluğun; ulusal anlamda gelişmişliğin; evrensel anlamda barışın; bilimsel anlamda özgünlüğün; teknolojik anlamda yeniliğin; ekonomik anlamda üretkenliğin; siyasal anlamda bağımsız iradenin; düşünsel anlamda bilgeliğin; eğitimsel anlamda yaratıcılığın, özgüvenin ve özsaygının; askeri anlamda bağımsızlığın; demokratik anlamda özgürlüğün ve kültürel anlamda devamlılığın simgesidir (Gürdal, 2004, 63.s.).

Bu bağlamda, kadın girişimcilerin, bireysel, toplumsal, ulusal ve evrensel düzeyde üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirebilmeleri için bilgiye erişebilmeleri, ona sahip olmaları ve elde ettikleri bilgiyi etkili bir şekilde kullanmaları; kendilerini bu doğrultuda yetiştirmeleri ve geliştirmeleri önem taşımaktadır.

III.4. Kadın Girişimcilerin Bilgi Gereksinimleri ve Bilgi Kullanımı

Henüz mevcut pazarda ticarete konu olmamış mal, hizmet ve yenilikleri ticarete konu eden girişimciler, daha başlangıçta, girişimin amacını tanımlamak ve fikirlerini eyleme dönüştürmek için bilgiye gereksinim duyarlar. Devam eden süreçte işletmelerin rakipleri ile rekabet edebilmeleri de yine bilgiden yararlanma kaliteleri ile yakından ilgilidir. Çünkü, bilgiyi yönetme ve kullanma biçimi, kazanma ya da kaybetme durumunu belirlemektedir (Yeniçeri & İnce, 2005, 29-42 ss.).

Kendine özgü bir yapıyı gerektiren bilgi, şirketlerin gelişim aşamalarına dayalı olarak zaman içinde değişime uğramaktadır. Girişimlerini sürdürmek isteyen

şirketlerin; gereksinim duyulan bilgiyi, hızlı ve başarılı bir şekilde rekabet etmeyi sağlayacak araçlarla sağlamanın yollarını bulmaları gerekmektedir. Gelişim sürecinde, gelişimi ve karar vermeyi destekleyecek özel bilgi yönetim stratejilerine gereksinim ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, bilgi kaynaklarının yapıları, bilgiye erişimin kontrolü ve belirlenen stratejinin etkili bir şekilde uygulamaya geçirildiğinden emin olmak üzere, şirketlerin bilgi alt yapılarını belirlemesi gerekmektedir. Bilgi alt yapıları olmadan şirketler, bilgi kaynaklarının yönetimine dayalı olarak elde edilen rekabet üstünlüğünü kaybedebilmektedir (Lucas, 2010, 193-198 ss.).

Modern iş dünyasının kaotik ortamında, akan verilerin hacmi –ve bu verilerin takibinde geri kalındığı hissi- insanın içini kemiren bir kaygının kaynağı olabilir. Bu kaygıyı hafifletmenin yollarından biri de belirsizlik düzeyini azaltmaktır. Başarma gereksinimi yoğun olan insanların, yeni fikir ve bilgileri arayıp bulma eğiliminde oldukları bilinmektedir. Bu tür insanlar, bakış açılarını öğrenmek için düzenli olarak başkalarına başvurmakta, taze bilgiye ve kendileri için şart olan geribildirimle ulaşmak amacıyla, süregelen iletişim ağına başkalarını da katmaktadır. Bu yeterlilikten yoksun olan insanlar, önlerine çıkan bilgiler ile yetinmekte ya da sadece açık ve kolay elde edilen veri kaynaklarına başvurmaktadır. Oysa, geniş çaplı bir bilgi birikimi, tatsız sürprizleri en aza indirmekle kalmayıp, potansiyel fırsatları saptama ve yakalama olasılığını en yükseğe çıkarma imkânı da sunmaktadır. Gereksinim duyulan bilginin çokluğu, işleri sürekli daha verimli kılma isteğini de ortaya koymaktadır (Goleman, 2009, 151-152 ss.).

Dolayısıyla, güvenilir bilgi, doğru zamanda ve doğru kanal kullanılarak sunulduğunda kadın girişimci için değerli olacaktır. Bu nitelikteki bilgi, karar verme sürecinde kadın girişimcinin ekonomik ve politik gücünü etkili şekilde kullanmasında ona rehberlik etmektedir (Mchombu, 2000, 43.s.). Sahip oldukları tüm işletme bilgilerinden etkili bir biçimde yararlanmaları durumunda kadın girişimcilerin başarılı olma şansları da artmaktadır (Cuba, Decenzo & Anish, 1983, 45.s.).

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere, kadın girişimciler de bilgi gereksinimi içinde olan herkes gibi hedeflerine ulaşmak, aradıkları cevabı bulmak, yaşam kalitelerini yükseltip kendilerine sunulan hizmetlerden en iyi şekilde yararlanmak, yaşadıkları problemleri çözmek ya da kendileri için en doğru olanı seçmek için bilgiye gereksinim duymaktadır. Konuyu girişimcilik süreçleri çerçevesinde ele alacak olursak, yeni fırsatlar ile ilgili düşünceleri olan ve bir şeyler yaratmak isteyen kadın girişimciler, fırsatın tanımlanıp değerlendirilmesinden, girişimin yönetilmesine kadar tüm süreçlerde gereksinim duydukları bilgiye erişmek isterler.

Bu bağlamda, fırsatları bulup yakalayan ve bunu uygulanabilir/pazarlanabilir fikirlere dönüştüren ve bunlara değer katan kadın girişimcinin, fırsatın tanımlanması ve değerlendirilmesi aşamasında yeni fikirleri ortaya çıkarmak için bilgiye gereksinimi olacağı net bir şekilde görülmektedir. Yeni bilgi ve teknolojik değişiklikleri takip etmek; yasal düzenlemelerden haberdar olmak; sosyal, ekonomik ve politik gelişmeleri izlemek; toplumun değişen beğenilerini gözlemlemek gibi eylemlerin, her zaman kadın girişimcilerin hedefinde olması gerekmektedir. Kadın

girişimcilerin, hedeflerine ulaşmak, onları yerine getirmek için sahip oldukları bilginin ve bilgilerindeki boşluğun, belirsizliğin farkına varmaları; bilinçlerinde oluşan soru veya soruları belirleyerek cevap aramak üzere harekete geçmeleri, ilk adım olmalıdır. Bilgi gereksinimlerini tanımlamayı gerektiren bu ilk adım sadece girişimcilik faaliyetleri süresince kullanacakları bilgileri, bilgi araç ve kaynaklarını tanımlamak ile sınırlı olmayacaktır. Aynı zamanda, girişimcilik sürecinin ikinci aşaması olan iş planının geliştirilmesinde de kadın girişimcilerin, finansal kapasiteyi saptamak ve finansman sağlamak; strateji geliştirmek ve taktik belirlemek için veri toplamaları, bunları bilgiye dönüştürmeleri gerekecektir. Tüm bunları gerçekleştirebilmek için kadın girişimcilerin iç ve dış bilgiye gereksinimleri olacaktır.

Yaratılan girişimin yönetimi noktasında kullanıcı özelliklerini dikkate alarak tasarlanmış, kullanıcı yönelimli faaliyetleri bilgi erişim sürecinin merkezine almış, etkileşimli ve birbiriyle ilişkili birden çok sistemin var olması ve sağlıklı bilgi akışının varlığı da, tek başına, sağlıklı bir bilgi erişim sürecinin yaşanması için yeterli olmayacaktır. Bunun yanı sıra kadın girişimcilerin, enformasyon okuryazarı olmaları da gerekmektedir. Elde edilen bilgiyi etkili bir şekilde kullanabilen, sonuçların ve süreçlerin değerlendirmesini yapabilen kadın girişimciler, rekabetçi pazar alanının risklerini kolayca üstlenip çabalarının karşılığını paraya çevirebileceklerdir.

Daha önceki bölümlerde, ülkemizde kadın girişimcilerin bilgi erişim süreci bağlamında değerlendirildiği, bilgi gereksinimlerinin ele alındığı bir çalışma olmadığını belirtilmiş, tezin bu anlamda bir boşluğu dolduracağının altını çizilmişti.

Bu doğrultuda çalışmada, elde edilen verilerin değerlendirmeleri yapılmadan önce bu konuda yurtdışında gerçekleştirilen araştırmalar irdelenmeye çalışılmıştır. Türkiye’deki kadın girişimcilerin bilgiye yaklaşımlarını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen kullanıcı araştırmasında ele alınan başlıklara ilişkin bulgulara, çoğunlukla takip eden dördüncü bölümde karşılaştırmalı olarak yer verilmiştir.

III.5. Bilgi Erişim Sürecinde Kadın Girişimciler ve Bilgi Arama Davranışları

Araştırmacılar, bilgiye önem veren; eğitim ve iş yaşamında, kişisel yaşamlarında kullanılmak üzere pek çok farklı kategoride bilgi arayan kadınların, bilgi gereksinimleri ve bilginin onlar için erişilebilirliğinin kütüphane ve bilgi hizmetleri alanında üzerinde ciddiyetle durulan bir konu olmadığına; bu konuda bir teori geliştirilmediğine dikkat çekmektedir (King, 1995; Dasgupta, 2001; Marcella, 2001). Mchombu (2000, 48.s.) da, küçük işletme sahibi kadın girişimcilerin, bilgi gereksinimleri konusunda henüz kuramsal olarak çalışılmadığının altını çizmektedir. Bu bağlamda Dasgupta (2001), kadınların bilgi gereksinimlerinin, farklı durumlardaki bilgi arama davranışlarının ve bunların altında yatan nedenlerin, devlet kurumları ve sivil toplum örgütleri kadar, akademisyenler ve uygulamacılar tarafından da incelenmesi gerektiğine, ulusal ve uluslararası çalışmaların bu yöne kanalize edilmesinin gerekliliğine vurguda bulunmaktadır.

Mueller (2004, 199.s.) de, girişimcilikteki cinsiyet ayrımını ülkeler ve kültürlerarası boyutta ele aldığı çalışmasında, hem kadın girişimciler ile ilgili kuramsal çalışmaların çoğunda, girişimlerin başlangıç aşamasını yansıtan verilere yer verilmediğini, hem de girişimcilik alanındaki çalışmalara Amerika, Birleşik Krallık,

Kanada ve Avusturalya gibi İngilizce konuşulan ülkelerin liderlik yapması nedeniyle diğer ülkelerin, kültürler ve ekonomik şartlar arasındaki ilişkilerini ortaya koyan bulguların belirlenemediğini ifade etmektedir.

Yazar aynı zamanda, son dönemde girişimcilik karakteristiği ve performanslarda cinsiyete dayalı farklılıkları konu alan çalışmaların arttığının da altını çizmektedir (Mueller, 2004, 199-201 ss.). Sosyal baskıların ve/veya ayrımcılığın kadın girişimciliğini erkek girişimciliğine göre dezavantajlı duruma soktuğunu belirten Mueller'in bu görüşü, Fischer ve arkadaşlarının (1993), Starr ve Yudkin (1996)'in çalışmaları ile de desteklenmekte ve bu dezavantajın kadın girişimcilerin sayılarını, başarı oranlarını olumsuz yönde etkilediği de ifade edilmektedir.

Hisrich ve Brush (1984, 37.s.)'un çalışması da bu bulguları destekler niteliktedir. Araştırmacılar, kadın girişimcilerin mevcut tüm bilgi hizmetlerinden; alanlarındaki uzmanlardan; meslektaşlarından, resmi ve resmi olmayan iletişim ağlarına katabilecekleri ve destek sistemi olarak faydalanabilecekleri arkadaşlardan ve danışmanlardan faydalanmaları halinde, erkek egemen olan bu alandaki başarılarında artış olacağının altını çizmektedir.

Yurtdışında yapılan çalışmalarda kadın girişimcilerin eğitim aldıkları alanlara ilişkin detaylı bilgilerin de toplandığı ve yorumlandığı görülmektedir. Bu bağlamda, özel olarak işletme eğitimi almamış ve girişimde bulunduğu alanda tecrübe sahibi olmayan kadın girişimcilerin hem başlangıç hem de yaratılan girişimin yönetim

süreçlerinde problemler ile karşılaştıkları ifade edilmektedir (Hisrich & Brush, 1984, 34.s.; Bowen & Hisrich, 1986, 393.s.).

Nelson (1987, 38.s.) da, işletmecilik konusunda alt yapısı olmayan kadın girişimcilerin özellikle girişimcilik faaliyetlerinin başlangıcında iki kat sorun yaşadıklarını, kime hangi soruyu soracakları konusundaki bilgisizlikleri sonucunda ciddi engellerle karşılaştıklarını belirtmektedir. Ülkemizde yapılan bazı araştırmalar da kadınların, çalışma yaşamına katılımını etkileyen faktörler arasında; sosyo-ekonomik yapılanmadaki eksikliklerin, toplumda cinsiyete dayalı rol dağılımı/ayrımının ve eğitim düzeyinin öncelikli rol oynadığı belirtilmektedir (T.C. Başbakanlık Kadının..., 2000, 148-161 ss.).

Kadın girişimcilerin girişimcilik faaliyetleri sürecinde farklı sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Bu sorunların giderilmesi için kadın girişimciler, politika hazırlayanlardan; finansal kısıtlamaların, işin kuruluşu aşamasında yaşanan engellerin, iş kanunlarının ve mevzuatın, alt yapı maliyetlerinin durumunu değerlendirmelerini ve kadın işletme sahipleri için bir paylaşım platformu sağlamalarını istemektedir. Kadın ticari teşkilatlarından beklentiler; iş başlangıcı sonrasına odaklanacak şekilde genel işletme yönetimi ve liderlik becerilerinin kazandırılması; finansal yönetim eğitimi, yeni marketlere erişim imkanın sağlanması olarak ifade edilmektedir. Kadın girişimcilerin finans kurumlarından istekleri ise; kadınların sahip olduğu teşebbüslerdeki büyümeleri göz önünde bulundurarak sahip oldukları pazar potansiyeline yönelik araştırma yapmaları; küçük ve orta ölçekli işletmelerdeki genel durumu değerlendirerek kadınlar tarafından yönetilen işletmelerin bu pazara daha iyi hizmet sağlamaları için ürünlerini ve hizmetlerini ne

şekilde farklılaştıracaklarını anlamaya çalışmaları; mevcut ve potansiyel finansal portföy performanslarını cinsiyete göre değerlendirmek için iç araştırma kaynaklarından yararlanmaları; kendi pazarlarındaki iş kadını dernekleri ile yeni ilişkiler kurmak ya da oluşturmak için araştırma yapmaları şeklinde sıralanmaktadır (Weeks, 2009, 80-82 ss.).

Yapılan araştırmalar, 1980'lerin sonlarından beri kurulan küçük işletmeler arasında kadınların sayısının erkeklere oranla daha fazla arttığını göstermektedir (Ecevit, 1996, 11.s.). Bu bağlamda, doktora çalışması kapsamında da daha çok küçük ve orta ölçekli işletme sahibi olduğu düşünülen kadınların, girişimcilik faaliyetleri süresince gereksinim duyabilecekleri bilgiler, bilgiyi elde ettikleri kaynaklar ve elde etmekteki amaçları vb. ölçütler belirlenirken ve değerlendirmeler yapılırken küçük ve orta ölçekli işletmeler üzerine yapılan araştırmalarda elde edilen bulgular da dikkate alınmıştır. Bu yolun tercih edilmesine sadece kadın girişimcilerin genellikle küçük ve orta ölçekli işletmelere sahip olmaları neden olmamıştır. Buna ek olarak, yurtdışı yazında da (King, 1995; Mchombu, 2000; Dasgupta, 2001; Marcella, 2001; Mueller, 2004) sıklıkla tekrarlandığı üzere, özel olarak girişimci kadınların bilgi gereksinimlerinin konu edildiği çalışmaların azlığı da etkili olmuştur.

Mevcut çalışmaların şiddete maruz kalmış, köyde yaşayan, emekli olmuş, sağlık sorunu bulunan, vb. özel konumdaki kadınların özel bilgi gereksinimlerine ya da genel olarak ayırım yapmaksızın her yaş, ırk ve sosyal statüdeki kadınların bilgi gereksinimlerine yönelik olması (Harris, 1988; Harris & Dewdney, 1994; Chatman, 1992; King, 1995; Warner & Procaccino, 2004) gibi nedenler de bu kararın alınmasında da rol oynamıştır.

İşletmecilik tecrübesi olan girişimcilerin, bu konuda hiç tecrübesi olmayanlar ile karşılaştırıldıklarında kamu kurumları, profesyonel danışmanlar ve yazılı kaynaklardan daha çok araştırma yaptığı ifade edilmektedir. Yönetim tecrübesi olan girişimciler, bu tecrübelerinden olumlu yönde etkilenmektedir (Johannessen & Kolvereid, 1994, 37.s.).

Küçük işletme yöneticileri; rekabet koşulları, müşteriler, ekonomi, teknik, sosyokültürel yapı ve mevzuat ile ilgili konularda bilgi aramaya zaman ayırmaktadır. Bilgiyi elde etmek için başvurdukları kaynaklar ise rakipler, müşteriler, iş ortakları, devlet yetkilileri, görsel yayın araçları, kütüphaneler, gazeteler/sürelî yayınlar/magazinler, devlet yayınları, ticaret ve sanayi dernekleri, elektronik kaynaklar olarak sıralanmaktadır. Küçük işletme yöneticileri bilgi kaynağını seçerken öncelikli olarak erişilebilirliği ve güvenilirliği, sonrasında da kullanım kolaylığı ve aradıkları konuyla ilgililiğini dikkate almaktadır. Elde edilen bilgi, küçük işletme yöneticileri tarafından öncelikle karar vermede, sonra günlük işlerin yürütülmesinde ve iş çevresine ilişkin bilgi elde edilmesinde kullanılmaktadır (Jorosi, 2006).

Küçük işletme yöneticilerinin sırasıyla; pazar, teknoloji, ekonomik koşullar, büyüme potansiyeli ve hükümet ile ilgili konularda dış bilgiye ulaşmak için zaman harcadıkları ifade edilmektedir (Johnson & Kuehn, 1987, 57.s.). İşletme dışındaki; çalışma ortaklarının, sağlayıcıların, danışmanların, vb. yer aldığı dış iletişim ağının da küçük işletme yöneticilerinin girişim sahibi olmalarında etkili olduğu kabul edilmektedir (Robinson, 1982).

İngiltere’de küçük ve orta ölçekli işletmelerde yapılan çalışmalarda bilgi kaynaklarının kullanım sıklığı dikkate alındığında kaynaklar; kişisel ilişkiler, yazılı materyaller, Internet ve intranet, üniversiteler ve araştırma kurumları olarak sıralanmakta bundan sonra gelen kaynaklara başvurunun %5’in altına düştüğü görülmektedir (Blessing, Parker, Charlton, Zanker & Ahmed, 2000, 7.s.).

Drucker (2003, 81.s.), gereksinim duyulan bilginin/girdinin daha fazla miktarının kontrolümüzde olan insanlardan ve organizasyonlardan değil, ilişki kurduğumuz, ortaklığımızın olduğu –komutamız altında olmayan– insanlardan, bir başka deyişle paydaşlardan geleceğini belirtmektedir. Bu durum, kadın girişimcilerin dış kaynaklardan gelecek bilgiye de yönelmelerini zorunlu kılmaktadır. Çoğu zaman, işletme dışındaki bilgili insanlar ile iletişim içinde olmanın pahalı bir danışmanlık hizmeti almanın da yerine geçebileceği ifade edilmektedir (Hippel, 1976; Smeltzer & Fann, 1989, 27.s.). Bununla birlikte, Amerika’da yapılan kadın ve erkek girişimcilerin dış yardım programlarını kullanımına ilişkin araştırmada elde edilen bulgular da girişimcilerin ancak sahip oldukları kişisel ağ içinden yardım ya da destek sağlayamamaları durumunda dışarıdan destek ya da yardım almak için çabaladıklarına işaret etmektedir (Yusuf, 2008).

Kadınların, kişiler arası iletişim ağı oluşturmak üzere iyi düzenlenmiş stratejilere sahip oldukları ifade edilmektedir (Mutua-Kombo, 2001, 196.s.). Bununla birlikte, girişimlerinde yararlanmak üzere oluşturdukları iletişim ağının resmi yollar ile gelişimini destekleyen kadın girişimcilerin, planlanan toplantılar dışında ağ içindekiler ile iletişime geçmeyi tercih etmediklerine de araştırmalarda vurguda bulunmaktadır. Bu yapıdaki kadınların, yeni ilişkiler kurmak için daha az

tanındıkları kişiler yerine, arkadaşlarını ve kurum içi iş ortaklarını iletişime geçecekleri öncelikli kişiler olarak kullandıkları belirtilmektedir (DeWine & Casbolt, 1983, 64.s.).

Ülkemizde yapılan çalışmalarda, iş dünyasındaki sosyal iletişim ağının daha çok erkek girişimcilerce belirlenmiş olması nedeniyle, kadın girişimcilerin aralarında güçlü bir iletişim ağı kurmalarını gerekli kıldığı vurgulanmaktadır (Kutunis, 2006, 67.s.). Bu bağlamda, aşağıda, kadın girişimciler için oluşturulacak bilgi ağlarının işlevlerinin saptanmasına yardımcı olmak üzere ulusal ve bölgesel bilgi ağlarının işlevlerine yer verilmiştir (Valk, Dam & Cummings, 1999, 28.s.) :

Ulusal kadın bilgi ağının işlevleri:

- Kadınlara ilişkin bilgi ağının koordine edilmesi.
- Temel bir sosyoekonomik göstergeler listesi kullanarak birincil ve ikincil kaynaklardan kadınlarla ilgili istatistiki bilginin toplanması, organizasyonu, depolanması, erişime sunulması ve yayımı.
- Ülkedeki genel gelişmeler, insan hakları ve kadınlar ile ilgili diğer konuları içeren bağlantıların tüm devlet birimleri, araştırma ve öğretim kurumları, eğitim enstitüleri, Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve kitle iletişim araçları aracılığıyla yürütülmesi.
- Düzenli aralıklarla bibliyografik bilginin ulusal bilgi ağı üyeleri, bölgesel ve küresel merkezler için gözden geçirilmesi ve dağıtılması.
- Kadınlarla ilgili ulusal konferanslara, toplantılara, seminerlere, eğitim programlarına, siyasi ve yasal faaliyetlere ilişkin bilgilerin ulusal ağı üyeleri ve bölgesel merkezler için takip edilmesi ve paylaşılması.

- İmkanlar ve kaynaklar dahilinde toplantılar, seminerler, çalıştaylar ve eğitim programlarının organize edilmesi.
- Kitle iletişim araçları ile kamuoyuna dağıtılmak üzere kadınlarla ilgili konulardaki bilgilerin uygun format ve dillerde tekrar hazırlanması ya da özetlenmesi (Valk, Dam & Cummings, 1999, 28.s.).

Bölgesel kadın bilgi ağının işlevleri:

- STK'lar ve tüm seviyelerdeki diğer örgütlerle düzenli bilgi paylaşımının sağlanması.
- Kadınlara ilişkin bilgi içeren haber bültenlerinin çıkarılması ve dağıtılması.
- Ulusal ve bölgesel düzeydeki kadın bilgi merkezlerine ve ağlarına teknik yardım ve danışma hizmetlerinin sağlanması.
- Seminer ve çalıştayların organize edilmesi.
- Ulusal kadın bilgi merkezlerinin ve ağlarının kapasitelerinin artırılması ve yenilerinin oluşturulması.
- Bölgedeki kadınların sorunlarının dile getirilmesi.
- Kadın örgütleri için bir iletişim kanalı ve platform olarak hizmet etmesi ve örgütlerin faaliyetlerinin desteklenmesi (Valk, Dam & Cummings, 1999, 28.s.).

Kadınlar için oluşturulacak bilgi hizmetlerinin kapsamına girmesi gereken bilgi kaynak, kanal ve merkezleri üzerine de çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Valk, Dam & Cummings (1999, 27.s.), bilgi hizmetlerinin kapsamında;

- Uluslararası, ulusal ve yerel kadın bilgi merkezleri ve iletişim ağlarının,

- Üniversitelere bağlı kadın dokümantasyon ve araştırma merkezlerinin,
- Sivil toplum kuruluşlarından ve hükümet organlarından ulaşılabilecek cinsiyete dayalı bilginin,
- Diğer konuların yanı sıra kadınlara ilişkin verileri toplayan araştırma merkezlerinin ve kütüphanelerin,
- Kadın hareketlerinin hâlâ başlangıç seviyesinde olduğu ülkelerdeki kadınlarla paylaşılacak üzere kadın magazinleri, haber ajansları, radyo ve TV programlarını içeren bilginin yer alması gerektiğini ifade etmektedir.

Takip eden bölümde, ülkemizdeki kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerine ve bilgi arama davranışlarına ilişkin veri toplamak amacıyla gerçekleştirilen kullanıcı araştırmasından elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen veriler, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerini belirlemek, bu gereksinimler doğrultusunda oluşturulacak bilgi politikalarına ve bilgi hizmetlerine temel oluşturmak amacıyla bir araya getirilmiştir. Bunlar, kadın girişimcilerin sağlıklı bir bilgi erişim süreci yaşamalarını sağlamak amacıyla analiz edilmiş ve bulgular, kadın girişimciler için tasarlanacak bilgi erişim sistem(ler)inin sahip olması gereken özelliklerin, bilgi hizmeti planlamasında dikkat edilmesi gereken unsurların ve bu hizmetler kapsamında yer alması gereken bilgi kaynak, kanal ve merkezlerinin belirlenmesinde kullanılmıştır.

IV. BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİLERİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ VE BİLGİ ARAMA DAVRANIŞLARINA YÖNELİK KULLANICI ARAŞTIRMASI

IV.1. Amaç ve Kapsam

Önceki bölümlerde tekrarlandığı üzere, ülkemizde farklı konu alanlarında kadın girişimcilere ilişkin çalışmalar yapılmış olmakla birlikte, Kütüphanecilik ve Enformasyon Bilimi alanında bunun örneğine rastlanmamıştır. Bu bağlamda, çalışma kapsamında gerçekleştirilen kullanıcı araştırmasından elde edilen bulgular, ülkemizdeki kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerinin tanımlanması ve onlara sunulacak bilgi hizmetlerinin tasarlanması konusunda dikkat edilmesi gereken unsurların belirlenmesi açısından önem taşımaktadır.

Çalışmada, ülkemizdeki kadın girişimcilerin bilgiye yaklaşımına ilişkin elde edilen bulguların, yurtdışında gerçekleştirilen benzer nitelikteki araştırmalar ile ülkelerarası karşılaştırmalara imkân vereceği düşünülmüştür. Bu amaçla, sadece belirli bir coğrafi bölgede faaliyet gösteren kadın girişimcilerin değil, ülke genelinde farklı coğrafi bölgelerde girişimcilik faaliyetlerini sürdüren kadınlara ilişkin verilerin toplanması hedeflenmiştir.

Bu bağlamda, kullanıcı araştırmasında örneklem grubu, TOBB İLKGK (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği İl Kadın Girişimciler Kurulu)’da yer alan 67 ilden 67 başkan ve 131 başkan yardımcısı olmak üzere toplamda 198 kadın girişimci

olarak belirlenmiştir. Örneklem grubunun seçilmesine ilişkin açıklamalara metodoloji bölümünde detaylı olarak yer verilmiştir.

Elde edilecek verilerin nicelik olarak da geniş kapsamlı olması planlanmış, bu amaçla ülkemizdeki kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri ve bilgi arama davranışlarına ilişkin analizler yapılırken, girişimcilik faaliyetlerinin belli bir aşaması değil, tüm aşamaları göz önünde bulundurularak anket soruları hazırlanmıştır. Bu bağlamda, çalışma, girişimciliğin tüm süreçlerine ilişkin verileri içinde barındırma özelliği de taşımaktadır.

Daha önce de ifade edildiği üzere, kullanıcı araştırmaları, gereksinim duyulan bilgilerin çeşitliliği, kullanıcının bilgi ile ilişkisi, içinde yaşanılan çevre, kültür, bilgi erişim sürecinde yaşanmış tecrübeler başta olmak üzere pek çok değişkenden etkilenmektedir. Kullanıcı araştırmalarının bu zorluklarına ek olarak, nitelik ve nicelik açısından bu derece kapsamlı bir çalışma hedefi ile yola çıkıldığında, aşağıda belirtildiği üzere, farklı sorunlarla da karşılaşmıştır.

IV.2. Kullanıcı Araştırmasının Sınırlılıkları

- Kadın girişimcilere ilişkin veri bulmakta zorlanılmıştır⁴⁴.
- TOBB sayfasındaki verilerin yetersiz ve hatalı olduğu tespit edilmiştir⁴⁵.

⁴⁴Verilerin azlığı ve güvenilir olmaması, kullanıcı araştırmasının tasarımında sürecin uzamasına; evrenin ve örneklemin belirlenmesinde sıkıntılara yol açmıştır.

⁴⁵E-posta adreslerindeki harf hataları, anket formunun birçok kadın girişimciye zamanında ulaşmamasına neden olmuştur. Cevap alınamayan tüm e-postalar için kadın girişimciler ile telefon görüşmesi yapılarak e-posta adreslerinin doğrulanması yoluna gidilmiştir. Telefon görüşmeleri sonucunda e-posta adreslerindeki harf hatalarına ek olarak, kadın girişimciler tarafından kullanılmayan e-posta adreslerinin de TOBB İLKGG iletişim bilgileri arasında yer aldığı anlaşılmıştır. Bu durum araştırmacının zaman ve para kaybına sebep olmuştur.

- Verilerde güncellemelerin düzenli yapılmadığı, belli bir standardın olmadığı ve verilerin kontrolden geçmediği ortaya çıkmıştır⁴⁶.
- Bilgi ve iletişim teknolojilerinden ve bireylerin bu teknolojilerin kullanımına ilişkin beceri eksikliklerinden kaynaklanan sorunlar yaşanmıştır⁴⁷.
- Kadın girişimcilerin araştırma sorularına yanıt verme konusunda isteksiz oldukları gözlemlenmiştir⁴⁸.
- İLKKGK'nın yeni yapılanıyor olması, veri toplamada engel teşkil etmiştir⁴⁹.
- Kadın girişimcilerin, konuya ilgisiz ve bilimsel çalışmalara karşı duyarsız olduğu gözlemlenmiştir⁵⁰.

⁴⁶İş yerini kapatan, taşıyan ya da ortaklıktan ayrılan kadın girişimcilere ilişkin bilgiler güncellenmediği için, ancak uzun ve zahmetli bir araştırma sürecinin sonunda anketlerin cevaplanmama nedenleri anlaşılabilmiştir. İadeli taahhütlü posta ile gönderilip adres değişikliği ya da iş yerinin kapanmış olması nedeniyle geri dönen anket formları için de doğrulama ve güncelleme amacıyla telefon görüşmeleri yapılmıştır. Telefon görüşmeleri sonucunda ulaşılabilen kadın girişimcilerden yeni adresler ve/veya e-posta adresleri alınarak anket formun tekrar gönderilmesi gerekmiştir.Örnekleme oluşturan kadın girişimcilerin aileden başka kişilerin (eş, kardeş, vb.) e-posta adreslerini kullanıyor olmaları, elektronik ortamın kullanımındaki bilgi ve beceri eksiklikleri, çoğu kez bu iletişim kanalının kısmen ya da tamamen kapanmasına neden olmuştur. Kadın girişimcilerin yaşadığı yer ile sanayi ve/veya ticaret odalarına kayıtlı oldukları yer arasındaki farklılık, il bazında değerlendirmeye engel olmuştur. Dolayısıyla bölgesel değerlendirme yapılması tercih edilmiştir.

⁴⁷Elektronik olarak yollanan anketlerin gereksiz postalar arasına düşmesinin, kontrol edilip ayıklama yapılmadığı durumlarda bu postaların silinmesinin anketlerin kadın girişimcilere ulaşmamasındaki en ciddi problemlerden biri olduğu tespit edilmiştir.

⁴⁸Anket ellerine farklı yollarla ulaşmış olmasına rağmen deneklerin iletmediği, hamilelik, yeni doğum yapmış olmak, başkan tarafından konuyla ilgili olarak bilgilendirilmemiş olmak, düşük sezonunun başlamasından doğan iş yoğunluğu, vb. nedenlerle cevaplanmayan anketler ciddi veri kaybına sebep olmuştur.

⁴⁹2009 yılında kabul edilen çalışma esasları doğrultusunda yönetici ve üyelerin görev süresinin belirlenmesinden önceki sürede yaşanan değişiklikler veri toplamayı olumsuz yönde etkilemiştir. 6-7 ay gibi bir sürede anketi doldurmamış olmalarına rağmen görev değişikliği olduğunda e-posta ile veya telefon görüşmesinde görev değişikliği nedeniyle anketi kendilerinin cevaplayamayacağını bildirenler olmuştur.

⁵⁰Telefonla ulaşılmaya çalışıldığında bırakılan notların ilgiliye iletilmemiş olması; telefonu cevaplayan kişi tarafından istenen süreler içinde üst üste aramalar yapılmasına rağmen kadın girişimcilere ulaşılabilmesi ve not bırakılması durumunda bile tekrar aramanın araştırıcıdan bekleniyor olması tek bir kadın girişimciye ulaşmak için yapılan telefon görüşmesinden yanıt alabilmek için sürecin bir haftaya kadar uzamasına neden olmuştur. Arkadaşı ile aynı işi yaptıklarını söyleyerek soruların, kendi adreslerine yollanmasını isteyenler olmuştur. Elektronik ve basılı olarak dağıtılan anketlerde gönderi adresi açıkça belirtilmiş, hangi yollarla anketlerin gönderilebileceği dahi bildirilmiş olmasına karşın yapılan telefon görüşmelerinde anketi cevaplandırdıktan sonra nereye göndereceklerini anlamadıkları için yollayamadıkları gibi gerekçelerle karşılaşmıştır. Telefon görüşmelerinde anketin ellerine ulaştığı ve ilk fırsatta cevaplanacağı belirtilmiş olmasına rağmen cevaplandırılmış anketi göndermeyen kadın girişimciler olmuştur. Tüm bunlar, kullanıcı araştırması

IV.3. Metodoloji

Çalışma kapsamında yurtiçi literatüre olduğu kadar yurtdışı literatüre de katkı sağlayabilecek nitelik ve nicelikte bulgular elde edilebilmesi için uzun bir ön araştırma ve hazırlık süreci yaşanmıştır. Kullanıcı araştırmasının, Türkiye genelini yansıtacak nitelikte olması planlanmıştır. Yapılan araştırmalarda Türkiye’deki kadın girişimcilerin temsil edildiği ve/veya desteklendiği farklı illerde kurulan, çoğu birbirinden bağımsız iş kadını dernekleri, kadın dayanışma dernekleri, kadın girişimci dernekleri, vb. olduğu tespit edilmiştir. Bunlar içinde en öne çıkan Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER) olmuştur. Kasım 2007’de 142 üyesi olduğu belirlenen KAGİDER üyelerinin Türkiye’deki kadın girişimcilerin genel görüntüsünü ortaya koyabileceği düşünülmüştür. Ancak, yeniden değerlendirme sırasında KAGİDER sayfasında yer alan üyelerin listesinden, çalıştıkları kurumlar tespit edilip adresleri saptanmaya çalışıldığında, bu derneğe üye olanların çoğunun İstanbul’da yerleşik olduğu ve Türkiye genelini yansıtmaktan uzak olduğu fark edilmiştir. Adres araştırması yapılırken dikkati çeken bir diğer konu da Dernek üyelerinin çoğunun kurumların kurucuları olmaktan çok yönetim kurulu üyesi olmalarıdır. Ayrıca üyelerin sadece 20 tanesinin herhangi bir odaya (sanayi odası, ticaret odası ya da her ikisi birden) bağlı olduğu belirlenmiştir. Tüm bu nedenler göz önünde bulundurularak KAGİDER üyelerinin bu tez çalışmasında hedeflenen nitelikteki verileri toplamaya uygun olmayacağına karar verilmiştir.

süresince motivasyonun bozulmasına; veri toplama sürecinin planlanandan uzun sürmesine; beklentinin çok altında ankete cevap alınmasına neden olmuştur.

Ardından, girişimcilerin tespiti için en güvenilir birincil kaynak olarak Türkiye’deki Ticaret ve Sanayi Odaları ile iletişime geçilerek kadın girişimcilere ilişkin verilerin elde edilmesi düşünülmüştür. Ankara Ticaret Odası (ATO) ile yapılan görüşmelerden istenilen nitelikte veri elde edilememiştir. ATO’dan, sahip olunan sistemin verilerinin bütününden kadın girişimcilere ait olan bilgilerin seçiminin zorluğu ve genelde eşlerin ortaklığı şeklinde adı geçen bireylerin aslında işletmelerde aktif rol almadığı öğrenilmiştir. Bununla birlikte, görüşme esnasında TOBB tarafından yürütülmekte olan çalışmalar hakkında da bilgi edinilmiştir. Elde edilen bu bilgiden yola çıkılarak yapılan araştırmalar sonucunda görevi; “ülkemizdeki kadın girişimci potansiyelinin nicelik ve nitelik bakımından geliştirilmesi ve daha donanımlı hale getirilmesi amacıyla politika belirlemek ve girişimcilik kültürünün kadınlar arasında gelişmesine öncülük etmek” olarak belirlenen TOBB Kadın Girişimciler Kurulu (KGK)’na ait bilgilere ulaşılmıştır. Ülke genelindeki kadın girişimcilere ulaşmayı hedefleyen çalışmaları doğrultusunda TOBB’un Türkiye genelindeki kadın girişimcilere ilişkin bilgileri derlemeye başladığı tespit edilmiştir. TOBB, bu çalışması ile TOBB KGK’nın varlığı ile yetinmeyerek, kadın girişimcilere öncülük etmek üzere başlattığı faaliyetlerin etkinliğini arttırmak üzere her ilde Kurul ile koordineli çalışacak İl Kadın Girişimciler Kurulu (İLKGK) oluşturmayı hedeflemiştir.

Hedefi doğrultusunda TOBB, ülke genelindeki kadın girişimcilerin bilgilerini içeren listeyi oluşturmuş ve İLKGK’ların çalışma esaslarını belirlemiştir. Bu esaslara göre; illerde kurulacak İLKGK’ların koordinasyon ve sekreteryaya hizmetlerini yürütmek, o ildeki oda ve borsaların yarısından bir fazlasının mutabakat ile seçilen, mutabakat sağlanamadığında TOBB tarafından belirlenen oda/borsanın

sorumluluğundadır. Her ilin İl Kadın Girişimciler Kurulu, kendi üyeleri arasından bir başkan ve üye sayısına göre başkan yardımcısı seçer. Üye sayısı 50 olan iller üç başkan yardımcısı, 20–40 arası olan iller iki başkan yardımcısı ve 10 olan iller de bir başkan yardımcısı seçer. İLKGGK başkan ve üyelerinin görev süresi iki yıldır ve görev süresi TOBB İLKGGK çalışma esaslarının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren geçerlidir. Çalışma esasları da TOBB Yönetim Kurulu’nun 18/11/2008 tarih ve 07/142 sayılı kararı doğrultusunda, 19/01/2009 tarih ve 043-26 sayılı onayına istinaden yürürlüğe girmiştir.

TOBB ile yapılan görüşmeler sonucunda Türkiye genelinde oluşturulan İLKGGK listesinin Web üzerinden kullanıma açık olduğu öğrenilmiş ve Web sayfası üzerinden TOBB tarafından oluşturulan liste incelenmiştir. Bu liste sayesinde 73 ildeki Oda ve Borsalara kayıtlı çalışan 1.271 kadına ulaşılmıştır⁵¹. Böylece araştırmanın örneklemini belirlemek üzere ihtiyaç duyulan kadın girişimcilerin listesine TOBB KGGK İl Kurul Listesi aracılığı ile ulaşılmıştır.

Evrenimizi oluşturan 73 ildeki 1.271 kadın girişimciden, güvenilir ve doğru verilere ulaşmak için, her ilin İl Kadın Girişimciler Kurulu’nun kendi üyeleri arasından seçerek atadığı başkan ve başkan yardımcılarına detaylandırılmış anket sorularının gönderilmesi planlanmıştır. Böylece, seçilmiş kişilerden bölgesel olarak değerlendirilebilecek nitelikli ve kapsamlı veri toplanması hedeflenmiştir. Bu düşünceler ışığında TOBB İLKGGK Başkan ve Başkan Yardımcıları örneklem grubu olarak seçilmiştir. Çalışma kapsamında, örneklemin netleştirildiği tarihte, başkan ve

⁵¹Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB). (Kasım 2008). *TOBB Kadın Girişimciler Kurulu*. <http://www.kadimgirisimciler.org.tr/> adresinden erişilmiştir.

başkan yardımcıları belirlenmemiş olan 6 il (Erzurum, Giresun, Hakkari, Hatay, Rize ve Yozgat) faaliyete geçmemiş oldukları düşünülerek değerlendirmeye alınmamıştır. Bu bilgiler doğrultusunda anket uygulanacak örneklem grubu; 67 ilden 67 başkan ve 131 başkan yardımcısı olmak üzere toplamda 198 kadın girişimci olarak belirlenmiştir. Örneklem listesine 1. Ek'te yer verilmiştir.

Örneklem grubunun tespit edilmesinin ardından hazırlanan anketin değerlendirilmesi amacıyla bir pilot çalışma yapılmıştır. Bu amaçla, hazırlanan anketin Karabük İLK GK üyesi olan ve Karabük/Safranbolu Sanayi/Ticaret Odası'na bağlı bulunan 10 kadın girişimciye uygulanması için 07-08 Mart 2009 tarihlerinde Karabük TOBB İLK GK Başkanı Aysel Özbay ile görüşme yapılmıştır. Görüşme sırasında yapılmakta olan tez çalışması hakkında bilgi verildikten sonra tez konusu ile ilgili veri toplamak amacıyla hazırlanan anketin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi konularında kendilerinin desteğine ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Destek vermeyi kabul etmeleri üzerine 10 adet anket Karabük İLK GK üyelerine dağıtılmak üzere kendisine teslim edilmiştir. Cevaplanan anketler, 21.05.2009 tarihinde teslim alınmıştır. Ön anket çalışması sonucunda elde edilen verilerden hareketle, hazırlanan anket tekrar değerlendirilmiş ve incelenen anketlerden elde edilen veriler göz önünde bulundurularak anket geliştirilmiş, Türkiye geneline uygulanmak üzere son haline getirilmiştir⁵². Anket formları, ilk olarak Ağustos 2009 tarihinde paylaşılmıştır. Anket formu, 2. Ek'te verilmiştir.

⁵² Anket sorularının net ve anlaşılır olmasına çalışılmıştır. Teknik terimlerin kullanılmamasına özen gösterilmiş, mecbur kalınan durumlarda kullanılan terimlerin açıklamalarına yer verilmiştir. Anket soruları oluşturulurken girişimcilik faaliyetinin tüm aşamaları göz önünde bulundurulmuştur.

Anket formu, iletişim bilgileri içinde elektronik posta adresine ulaşılan kadın girişimcilere elektronik olarak; elektronik posta adresi olmayanlara iadeli taahhütlü posta ile dağıtılmış, cevaplanan anketlerin karşı taraf ödemeli olarak gönderilmesi istenmiştir. Dağıtılan anketlerin 15 gün içinde cevaplandırılması talebinde bulunulmuştur⁵³. Çalışma süresince, cevaplanan anketlerin ulaştığına dair yapılan yazışmalar ve geri dönen postalar hariç, tekrarlarla birlikte, yaklaşık 800 adet e-posta gönderilmiştir.

Basılı olarak yollanan anketlerin takibi iadeli taahhütlü gönderi kartları ve telefon ile yapılmaya çalışılmıştır. 60 adet iadeli taahhütlü posta gönderilmiştir. Gönderi kartlarındaki ulaştı bilgisi, adres değişikliği, adresinde bulunamadı, vb. bilgi notları dikkate alınarak normal posta yolu ile gönderilen anket formuna cevap vermediği belirlenen kadın girişimcilere telefonla ulaşılmaya çalışılmıştır. Telefonda hem bilgilerin doğruluğunun kontrol edilmesine hem de başka bir yolla anketin paylaşılmasını tercih edip etmeyeceklerine ilişkin bilgi alınmaya çalışılmıştır⁵⁴.

⁵³Ne elektronik olarak ne de normal posta yolu ile gönderilen anketlere bu süre zarfında cevap alınabilmiştir. İlk başlarda, elektronik posta ile yollanan anketler için iki ayda bir hatırlatma gönderilmiş, üst üste üç kere elektronik posta yollandığı halde, altı ay sonucunda, cevap alınamayan anketler için telefon görüşmelerine başlanmıştır.

⁵⁴6 ay içinde geri gelen anket sayısı 30'un altında kalmıştır. Bunun üzerine belirtilen süre zarfında hiçbir şekilde yanıt alınamayan kadın girişimcilerden elektronik posta ile ulaşılmaya çalışanlara iş adresi üzerinden elektronik posta yollamak yerine, onların sahip oldukları adreslerin uzantılarına uygun olarak gmail, yahoo ve hotmail üzerinden anketler tekrar gönderilmiş; telefon ile ulaşılabilenlerden alternatif elektronik posta adresleri istenmiştir. Daha önce basılı olarak anket yollanan ve adres değişikliği olduğu tespit edilen kadın girişimcilerin yeni adresleri alınarak düzeltilmiş adreslere anket tekrar yollanmıştır. Normal ve elektronik posta takibi amacıyla, cep telefonu aramaları hariç, 200'ün üzerinde telefon görüşmesi yapılmıştır. Telefon görüşmesinin sayısını, arama saatinde iş yerinde bulunamayan ve telefon numarası alınıp geribildirimde bulunacağı söylemesine rağmen geri dönmeyen kadın girişimcilerin birden çok kez aranmak zorunda kalınması artırmıştır.

Araştırmacının ailesinin bulunduğu Karadeniz Bölgesi'ndeki illerden; Karabük, Bartın, Kastamonu ve Zonguldak'da anket uygulanacak kadın girişimcilerden randevu alınarak anketler elden teslim edilerek veri toplanmaya çalışılmıştır. Nevşehir ve Adana'dan alınan cevaplar, yine ailesi bu illerde yaşayan arkadaş çevresinin anket formunu kadın girişimcilere elden teslim etmesi ve cevaplandırıldıktan sonra formun elden teslim alması yolu ile toplanmıştır.

Bu arada eksik iletişim bilgilerinin tamamlanması için düzensiz aralıklarla TOBB KGK sayfası kontrol edilmiştir. 3. Tablo'da kontrol tarihleri ve elde edilen karşılaştırmalı bilgilere yer verilmiştir.

Tarih	KGK İl Sayısı⁵⁵	KGK Üye Sayısı	Başkan & Başkan Yardımcısı Sayısı
2008 Kasım	67	1.271	198
2009 Temmuz	70	1.299	203
2010 Mayıs	77	1.441	213
2010 Ağustos	77	1.471	213

3. Tablo: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği İl Kadın Girişimciler Kurulu Üye Sayıları

Tüm bu çalışmalar sonucunda 198 anketten, 82 tanesine cevap alınmış; böylece anket formu yollanan kadın girişimcilerin %41,4'ünden veri toplanabilmiştir.

Anket; genel bilgi, iş yaşamına ilişkin bilgi, bilgi gereksinimi ve bilgi arama davranışı ve bilgi hizmetleri başlıkları altında yapılandırılmış toplam 26 sorudan

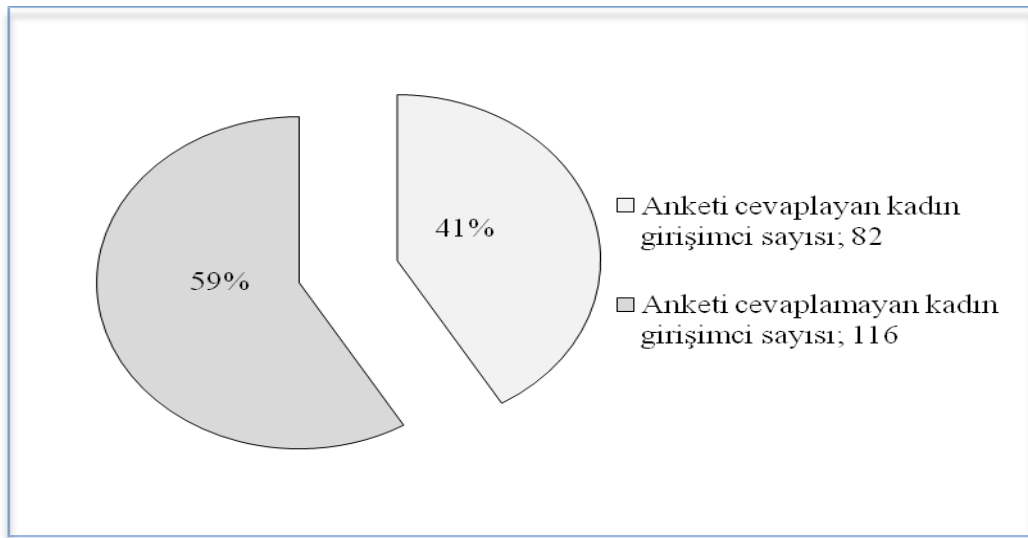
⁵⁵İl sayıları verilirken TOBB İLKKGK listesinde yer alan tüm illerin sayısı değil, başkan ve başkan yardımcısı belirlenen illerin sayıları dikkate alınmıştır.

oluşturulmuştur. Soruların 25 tanesi kapalı uçlu, 1 tanesi açık uçludur. Kullanıcı araştırması ile elde edilen verilerin istatistiksel analizi SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) ile gerçekleştirilmiştir.

IV.4. Bulgular ve Analiz

Bilgi gereksinimlerinin saptanması, bilgi gereksinimi içindeki bireylerin bilgi arama davranışlarının belirlenmesinde ve bu doğrultuda verilecek bilgi hizmetlerinin planlanmasında yol gösterici olmaktadır. Bu amaçla, verilerin değerlendirilmesine, bilgi gereksinimlerini etkileyen değişkenler ile başlanmıştır. Araştırma kapsamında ele alınacak kategoriler belirlenirken, Kütüphanecilik ve Enformasyon Bilimi alanındaki bilimsel makaleler ve kadın girişimciler üzerine yapılan araştırmalar da dikkate alınmıştır.

198 kadın girişimciye dağıtılan anketlerden 82 tanesi cevaplanmış, 116'sına cevap alınamamıştır. Genel görünüme 1. Grafik'te yer verilmiştir.

1. Grafik: Anket Cevaplama Oranı

IV.4.1. Bireysel Özellikler

Çalışmada, bireysel özellikler, sadece bilgi arama davranışını belirleyen değişkenlerden biri olarak değerlendirilmemiştir. Bu başlık altında bir araya getirilen veriler, aynı zamanda kadın girişimciler için sunulacak bilgi hizmetlerine ilişkin unsurların belirlenmesinde de dikkate alınmıştır. Bireysel özellikler kapsamında elde edilen yaş ve eğitim durumuna ait veriler, farklı başlıklar altında yapılan karşılaştırmalı değerlendirmelerle güçlendirilmiş ve bilgi erişim sistemi kullanıcısı olarak kadın girişimcilerin bilgiye yaklaşımlarının belirlenmesinde de kullanılmıştır.

Bu bağlamda, Türkiye’deki kadın girişimcilerin bireysel özelliklerini belirlemek; bunların girişimcilik faaliyetleri ve bilgi gereksinimleri üzerindeki etkilerini ortaya koymak üzere anket formunda, “Genel Bilgi” başlığı altında yer alan yaş, eğitim durumu ve yaşanan yer ile ilgili cevaplar değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, bireysel özellikler başlığı altında yaş⁵⁶ ve eğitim⁵⁷ durumu dikkate alınmıştır.

IV.4.1.1. Yaş Grubu

Yurtiçinde ve yurtdışında yapılan çalışmalarda kadın girişimcilerin daha çok 35-45 yaşları arasında iş kurdukları, ailelerindeki girişimcilerden etkilendikleri ve genellikle ailede ilk çocuk oldukları ortaya çıkmıştır (Hisrich & Brush, 1984, 32.s.; Bowen & Hisrich, 1986, 399.s.; Neider, 1987, 25.s.; Kutanis, 2006, 37.s.). Beş Orta

⁵⁶2.Soru

⁵⁷3.Soru

Doğu ve Kuzey Afrika ülkesinde yapılan araştırmada ise kadın girişimcilerin yaş aralığı 35-54 olarak ifade edilmiştir (Weeks, 2009, 79.s.).

YAŞ GRUBU	Sıklık	Yüzde
36-45	31	39,7
25-35	23	29,5
46-55	17	21,8
56+	7	9,0
Toplam⁵⁸	78	100,0

4. Tablo: Kadın Girişimcilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Ankete cevap veren kadın girişimcilerin, diğer çalışmalarda da sıkça rastlandığı gibi, yoğunlukla 36-45 yaş aralığında olduğu ortaya çıkmıştır. Bunu gruplamadaki en genç yaş aralığı olan 25-35 yaş arası kadın girişimciler takip etmiştir. En üst sınır olarak belirlenen 56 ve üzerinde yaş grubunda ise az sayıda kadın girişimcinin varlığı söz konusudur.

Bu veriler ışığında, genç girişimci kadınların ülkemizde daha çok söz sahibi olma çabası içinde olduklarını söylemek yanlış olmayacaktır.

IV.4.1.2. Eğitim Durumu

Kadın girişimcilerle ilgili çalışmalar incelendiğinde, aldıkları eğitimin, önceki deneyimlerinin ve yetkilendirme becerilerinin kadın girişimcilerin hedeflerini belirlemeleri, planlama, organizasyon, rehberlik ve kontrol gibi yönetim süreçlerine daha fazla konsantre olmalarına imkân verdiği görülmüştür (Cuba, Decenzo & Anish, 1983, 45.s.; Nelson, 1987, 38.s.). KSGM tarafından yapılan yayınlarda da

⁵⁸4 kadın girişimci bu soruyu cevaplamamıştır.

eğitim düzeyinin kadınların çalışma kararlılığını yönlendiren önemli etkenlerden biri olduğuna, kadınların eğitim düzeyinde görülen artışın işgücüne katılımlarının niteliğine de yavaş yavaş yansdığına vurguda bulunulmuştur (T.C. Başbakanlık Kadının..., 2000, 151.s.).

Bu bilgilerin geçerliliğini ve kadın girişimcilerin eğitim durumlarının bilgiye yaklaşımları üzerine etkilerini belirlemede kullanılmak üzere anket aracılığıyla kadın girişimcilerin eğitim durumları da öğrenilmiştir.

Anketi cevaplayan kadın girişimcilerin eğitim durumları incelendiğinde, hiç ilköğretim mezunu bulunmadığı görülmüştür. En düşük eğitim seviyesi orta öğrenim olarak belirlenmiştir. Geribildirimde bulunan 50 kadın girişimci yüksek öğrenim görmüş; 9 kadın girişimci ise yüksek lisanslarını tamamlamıştır. Bu durum, ülkemizdeki kadın girişimcilerin yurtdışı yazınında sıklıkla yer verilen eğitim sorunun üstesinden gelmek anlamında ciddi bir atılımda bulunduklarının göstergesi olarak yorumlanmıştır.

Eğitim Durumu	Sıklık	Yüzde
Yüksek öğrenim	50	61,0
Orta öğrenim	21	25,6
Yüksek Lisans	9	11,0
Doktora	2	2,4
Toplam	82	100,0

5. Tablo: Kadın Girişimcilerin Eğitim Seviyelerine Göre Dağılımı

IV.4.2. Çevresel Değişkenler

Çalışmanın önceki bölümlerinde yer verildiği üzere, kadınların çalışma hayatını etkileyen faktörler arasında bireysel özelliklerin yanı sıra; yaşadıkları bölge, sosyoekonomik şartlar, içinde bulunulan toplumun yapısı ve kültürü gibi etkenler de önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda, yapılan ön araştırmalardan elde edilen bilgiler doğrultusunda hazırlanan ankete, Türkiye’deki kadın girişimcileri etkileyen çevresel değişkenleri ortaya koymaya yardımcı olacak sorular da eklenmiştir.

Yaşadıkları bölgenin, faaliyet gösterdikleri sektörün ve bu sektördeki tecrübelerinin, sahip oldukları işletmelerin büyüklüğünün, rakiplerinin ve içinde bulundukları sosyal ortamların bilgi gereksinimlerini etkileyeceği varsayımından yola çıkarak hem mevcut verilerle karşılaştırma yapmak hem de bilgi arama davranışlarını belirleyici değişkenleri tespit etmek amacıyla kadın girişimcilere yöneltilen sorulara verilen cevaplar bu alt başlıkta değerlendirilmiştir.

Burada değerlendirilen veriler de, yaş grubu ve eğitim durumu gibi farklı bölümlerde ele alınan alt başlıklarla ilişkilendirilerek, birden fazla değerlendirme ölçütü ile birlikte tekrar analiz edilmiştir. Böylece hem çalışmanın temel hipotezi sınanmak istenmiş hem de bu hipoteze kaynaklık eden; Wilson’ın 1981 ve 1996 yıllarında geliştirdiği bilgi arama davranışı modellerinde, Dervin’in bilgi arama davranışını değerlendirdiği anlamlandırma modelinde yer verdikleri bilgi probleminin ortaya çıktığı şartlar, problemle karşılaşan bireyin içinde bulunduğu çevre, sosyal ortam gibi unsurların bilgi davranışı üzerindeki etkilerinin ülkemizdeki kadın girişimciler için de geçerli olup olmadığı değerlendirilmiştir.

IV.4.2.1. Yaşanılan Bölge

Hem kadın girişimcilerin Türkiye’deki dağılımını hem de yaşadıkları bölgenin bilgi arama davranışları üzerindeki etkilerini analiz etmek amacıyla ankette yer alan “Genel Bilgi” başlığı altına “Yaşadığınız yer”⁵⁹ sorusuna yer verilmiştir.

Katılımcılar, yaşadıkları yere ilişkin bilgileri, kimi zaman doğrudan ilçe kimi zaman da bağlı bulunulan il şeklinde ifade etmiştir. Böyle durumlarda bağlı bulunulan iller değerlendirmeye alınmıştır. İlk değerlendirmeler, iller üzerinden yapılmıştır. Ancak, başkanı ya da başkan yardımcısı oldukları TOBB İLK GK dışında, aynı bölgede başka bir ilde yaşayanlar olduğu tespit edilmiştir. Bunun üzerine, değerlendirmenin bölge bazında yapılması tercih edilmiştir.

Yaşanılan Bölge	Sıklık N/n	Yüzde (temsil durumu)	Yüzde (yanıtlama durumu)
Karadeniz Bölgesi	43 / 19	23,2	44,2
İç Anadolu Bölgesi	32 / 15	18,3	46,9
Marmara Bölgesi	34 / 13	15,9	38,2
Akdeniz Bölgesi	20 / 11	13,4	55,0
Ege Bölgesi	24 / 9	11,0	37,5
Doğu Anadolu Bölgesi	21 / 8	9,8	38,09
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	24 / 7	8,5	29,16
Toplam	198 / 82	100,1⁶⁰	

6. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bölgelere Göre Dağılımı, Anketi Yanıtlama ve Temsil Durumu

⁵⁹ 1.Soru

⁶⁰ Yuvarlama hatasından dolayı toplam yüzde verileri %100’den farklıdır.

6. Tablo’da görüldüğü üzere, ankete en yoğun katılım, 19 kişi ile Karadeniz Bölgesi’nden olmuştur. Bunu 15 kişi ile İç Anadolu, 13 kişi ile Marmara ve 11 kişi ile Akdeniz Bölgesi takip etmiştir. En az katılım yedi kişi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nden olmuştur.

Karadeniz Bölgesi’nden yoğun katılımın olması, Bölge’deki kadın girişimcilerin konu ile diğer bölgelerden daha ilgili olmalarından çok araştırmacının yaşadığı il ve çevresini kapsamamasından, en çok anket formunun da bu bölgeye dağıtılmış olmasından ileri gelmiştir. Anketin dağıtıldığı ilk bir sene içinde cevaplanıp gelen anket sayısının azlığı, imkânlar dahilinde anketlerin elden dağıtılması ve doldurulduktan sonra elden teslim alınması yoluna gidilmesini gerekli kılmıştır.

Araştırmacının yaşadığı il olan Karabük ve çevresindeki Bartın, Zonguldak, Kastamonu’nun KGK Başkan ve Başkan Yardımcıları’nın anketi cevaplandırması bu şekilde sağlanmıştır. İç Anadolu ve Akdeniz Bölgelerinde yine, araştırmacının arkadaş çevresinin katkıları ile anketler dağıtılıp toplanmıştır. Doğu illerinde yaşayan kadın girişimcilerin elektronik posta adreslerine ulaşamadığı için özellikle normal posta yolu ve telefon görüşmeleri ile iletişime geçilmeye çalışılmış, ancak iadeli taahhütlü olarak gönderilen postalara alındı bilgisi ulaşmakla birlikte cevaplanıp gönderilmeyen çok sayıda anket olmuştur.

IV.4.2.2. Faaliyet Gösterilen Sektör

Kadın girişimciler ile ilgili yurtdışında yapılan çalışmalar, kadınların daha çok hizmet ve perakende satış, eğitim, danışmanlık ve halkla ilişkiler alanlarına yöneldiklerini ve daha düşük gelir getiren, az kârlı alanlarda girişimlerde bulunduklarını ortaya çıkarmıştır (Hisrich & Brush, 1984, 32.s.; Bowen & Hisrich, 1986, 393.s.; Scott, 1986, 40.s.; Neider, 1987, 28.s.; Ljunggren & Kolvereid, 1996; Kutanis, 2006, 37.s., Weeks, 2009, 78.s.; Klapper & Parker, 2010, 1.s.).

Türkiye’deki durumun tespit edilmesi için ankette “ İş Yaşamına İlişkin Bilgi” başlığı altında “Hangi sektörde çalışıyorsunuz?”⁶¹ sorusuna yer verilmiştir.

Sektör	Sıklık
İmalat	23
Diğer hizmet faaliyetleri	17
İnşaat	11
Finans ve sigorta faaliyetleri	8
Toptan alım satım ve perakende satış, motorlu araç ve motosiklet tamiri	6
Eğitim	6
Taşımacılık ve depolama	4
Konaklama ve yiyecek içecek servisi	4
Bilgi ve iletişim	4
Madencilik ve taşocakçılığı	3
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	3
Ziraat, avcılık, ormancılık	2
Yönetim ve yardım hizmetleri faaliyetleri	1

7. Tablo: Kadın Girişimcilerin Sektörel Dağılımı

Soruya verilecek cevapların rahatlıkla sınıflandırılabilmesi için, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından da kullanılmakta olan ISIC (International Standard

⁶¹ 4. Soru

Industrial Classification of all Economic Activities=Tüm Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması) kullanılmıştır. Detaylı bir sınıflandırma olmasına rağmen kadın girişimcilerden gelen cevaplar, sıklık ve yüzdelik verilerin yer aldığı anlamlı bir tabloya ulaşılmasına imkân vermemiştir.

Bu durumun birden çok nedeni olduğu tespit edilmiştir. Öncelikle, kadın girişimcilerin, aynı anda birden fazla birbiriyle ilgili olmayan iş alanında faaliyet gösterdikleri belirlenmiştir. Buna ek olarak, anket cevaplarının tamamında hissedilen bir algılama sorunu söz konusudur. İlk karşılaşıldığında dikkatsizlik şeklinde düşünülebilecek bu sorunun, anketin ilerleyen bölümlerinde cevap seçeneklerinde boş bırakılan alanların çokluğu; farklı başlıklar altında tekrar edilerek yöneltilen hileli sorulara verilen tutarsız cevaplar; seçenekler arasında sunulan aynı içerikteki bilginin farkına varılmadan “diğer” seçeneğinde benzer içerikli ifadelerle yer verilmesi gibi nedenlerle algı sorunu olarak ifade edilmesi tercih edilmiştir.

Yukarıda belirtilen nedenlerle, SPSS üzerinden elde edilen veriler, elle yeniden sınıflandırılmış ve yüzde yerine tekrar sıklığı dikkate alınarak kadın girişimcilerin sektörlere göre dağılımını gösteren 7. Tablo oluşturulmuştur. Ankete katılan kadın girişimcilerin hepsi çalıştıkları sektörü belirtmiştir. Kadın girişimciler birden fazla seçeneği işaretlediğinden, işaretlenen seçeneklerin tamamı kendi içinde yeniden dağıtılmıştır. Çünkü, aynı anda farklı iki ya da üç işi yapan kadın girişimciler bulunmaktadır. Birden fazla alanda faaliyet gösterenlere, aynı zamanda “inşaat, toptan alım satım ve perakende satış, motorlu araç ve motosiklet tamiri, bilgi ve iletişim, eğitim” alanlarında hizmet veren kadın girişimci güzel bir örnektir. Ankette verilen cevap seçeneklerini yetersiz bularak “diğer” seçeneğinde çalıştığı

sektöre ilişkin “makine mühendisliği proje taahhüt, LPG montajı, Internet kafe işletmeciliği” açıklamalarını ekleyen bir kadın girişimci de bulunmaktadır.

Seçenekler içinde yer almasına rağmen, çalıştığı alanı işaretlemek yerine bu bilgiyi “diğer” seçeneği altında verenlerin cevapları da dikkate alındığında, imalat sektörünün ülkemizdeki kadın girişimcilerin en çok çalışmayı tercih ettiği alan olduğu ortaya çıkmıştır. “Diğer” seçeneğini işaretleyen 22 kadın girişimciden beşi aslında imalat sektöründe faaliyet göstermektedir. Bu durumda, “diğer” seçeneğini işaretleyen ve sunulan seçenekler arasında yer almayan farklı faaliyet alanlarını belirten kadın girişimci sayısı 17’ye düşmüş, ülkemizdeki kadın girişimcilerin en çok faaliyet gösterdiği alan da 23 kişi ile imalat sektörü olmuştur.

Listede yer almayan ve sıkça tekrarlanan diğer alan ise danışmanlık hizmetleridir. Buna ek olarak tercüme bürosu, temizlik işleri de kadın girişimcilerin hizmet sundukları alanlar arasındadır. Elde edilen veriler, yurtdışında olduğu gibi yurtiçinde de kadın girişimcilerin daha çok hizmet ve perakende satış, eğitim ve danışmanlık alanlarına yöneldikleri ve daha düşük gelir getiren, az kârlı alanlarda girişimlerde bulundukları şeklindeki bulguları desteklemiştir.

IV.4.2.3. Çalışma Süreleri

Çalışma kapsamında değerlendirmeye alınan bir diğer faktör de kadın girişimcilerin faaliyet gösterdikleri sektördeki çalışma süreleri olmuştur. Burada değerlendirmeye alınan verileri, anketteki “İş Yaşamına İlişkin Bilgi” başlığı altında

yer alan “Kaç yıldır bu sektörde çalışıyorsunuz?”⁶² sorusuna verilen cevaplar oluşturmuştur.

Çalışma Süresi	Sıklık	Yüzde
8 yıl ya da daha fazla	64	78,0
5–7 yıl	9	11,0
2–4 yıl	9	11,0
Toplam	82	100,0

8. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bulundukları Sektörde Çalışma Süreleri

Ankete cevap veren kadın girişimcilerin 64’ünün sekiz yıl ya da daha uzun süredir bulundukları sektörde çalıştıkları görülmüştür. İki-dört yıl, beş-yedi yıl aralığında, bulundukları sektördeki faaliyetleri sürdüren kadın girişimcilerin sayısı eşittir. Mevcut tabloya bakıldığında, bir yandan kadın girişimcilerin kurdukları işletmeleri yönetme ve sürdürülebilirliğini sağlama konularında başarılı oldukları görülmüş, diğer yandan da son on yıllık dönemde kadınların girişimcilik faaliyetlerinde istenilen artışın olmadığı şeklindeki yorumların önü açılmıştır.

Anketi cevaplayan TOBB İLK GK Başkan ve Başkan Yardımcıları arasında hiç, bir yıl ya da daha az süredir girişimcilik faaliyeti yürüten bulunmamaktadır. Yani, başkan ve başkan yardımcılığı görevlerini yürüten kadın girişimcilerin alanlarında en az iki yıllık tecrübe sahibidir. İlk başta bu durum, kullanıcı araştırması için bilgi ve tecrübe düzeyleri yüksek olacakları varsayılarak özellikle seçilen başkan ve başkan yardımcılarının potansiyel olarak araştırma konusu ile ilgili anket çalışmasına en uygun kişiler olduğunun bir göstergesi olarak da değerlendirilmiştir.

⁶² 5. Soru

Bununla birlikte, ilerleyen süreçte, hem anketin ellerine ulaştığı bilinmesine rağmen cevaplanıp gönderilen anketlerin sayısının azlığı, hem de cevaplanıp gelen anketlerden elde edilen verilerin tutarsızlığı bu görüşü sarsmıştır. Kullanıcı araştırması; örneklem seçiminden, uygulanacak anketin hazırlanmasına, sunumundan dağıtımına kadar her yönüyle özenle ve planlı olarak tasarlanmıştır. Buna rağmen, ankete cevap verenlerin azlığı; ankete katılan kadın girişimcilerin büyük bir kesiminin yeterli bilgi birikimine sahip olmamaları ve farkındalık düzeylerinin çok düşük olması, istenilen nicelikte veri toplamaya imkân vermediği gibi nitel olarak da beklenileni tam olarak karşılamamıştır.

IV.4.2.4. İşletme Büyüklüğü

Çalışmada, dikkate alınan diğer bir ölçüt de işletme büyüklüğüdür. Burada değerlendirmeye alınan verileri, anketteki “İş Yaşamına İlişkin Bilgi” başlığı altında yer alan “İşletmenizin büyüklüğü”⁶³ sorusuna verilen cevaplar oluşturmuştur.

Veriler, ülkemizdeki kadın girişimcilerin genelde mikro, küçük ve orta ölçekli işletme sahibi olduklarını göstermiştir. Bu bağlamda, yabancı araştırmacılar tarafından elde edilen bulgular ile bu çalışmada elde edilen bulguların kadın girişimcilerin sahip oldukları işletmelerin büyüklükleri konusunda örtüştüğü görülmüştür. Seçeneklerde sunulan ölçeklendirme 2005/9617 karar sayılı “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik” dikkate alınarak belirlenmiştir.

⁶³6. Soru

İşletme Büyüklüğü	Sıklık	Yüzde
Çalışan sayısı 2–9 kişi	42	51,9
Çalışan sayısı 10–19 kişi	15	18,5
Çalışan sayısı 20–49 kişi	13	16,0
Çalışan sayısı 50- 249 kişi	11	13,6
Toplam	81⁶⁴	100,0

9. Tablo: Kadın Girişimcilerin İşletme Büyüklükleri

Küçük ve orta büyüklükteki işletme (KOBİ) tanımı ulusal ve uluslararası pek çok kurum ve kuruluş tarafından yapılmıştır. Çalışmada, 19.10.2005 tarihinde, 2005/9617 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilen ve 18.11.2005 tarih ve 25997 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik”de yer alan bilgiler dikkate alınmıştır.

Bu yönetmeliğe göre; yasal statüsü ne olursa olsun, bir veya birden çok gerçek veya tüzel kişiye ait olup, bir ekonomik faaliyette bulunan birimler işletme olarak anılmaktadır. Yönetmelikte, 10 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden işletmeler çok küçük ölçekli (mikro) işletme, 50 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden işletmeler küçük işletme ve 250 kişiden az yıllık çalışanı olanlar da orta büyüklükte işletme olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda, ankete cevap veren kadın girişimcilerin mikro, küçük ve orta ölçekli işletmelere sahip oldukları tespit edilmiştir. Ankete katılanlar içinde büyük ölçekli işletme sahibi bulunmamaktadır.

⁶⁴1 kadın girişimci bu soruyu cevaplamamıştır.

IV.4.2.5. Rakipleri Belirleme Yöntemleri

Önceki bölümlerde girişimcilerin özellikleri sıralanırken “rekabetçi pazar alanının risklerini üstlenir” ifadesi kullanılmış; girişimcilerin, genelde içinde bulundukları pazar, cari ekonomi, rakipler ve politik bilgi gibi çevresel bilgiye gereksinim duyacakları belirtilmiştir. Bu bilgiler göz önünde bulundurulduğunda, ülkemizdeki kadın girişimcilerin rakiplerini ne şekilde belirlediklerinin, yani çevresel bilgi gereksinimini karşılamada izledikleri yolun ve tercih ettikleri kaynakların belirlenmesinin çalışma sonunda getirilecek bilgi hizmetlerine ilişkin önerilerin alt yapısını hazırlamakta yardımcı olacağı düşünülmüştür. Bu amaçla, anketteki “İş Yaşamına İlişkin Bilgi” başlığı altında kadın girişimcilere, “Çalıştığınız iş alanındaki rakiplerinizi nasıl belirliyorsunuz?”⁶⁵ sorusu yöneltmiştir. Soruda birden fazla seçeneğin işaretlenebileceği belirtilmiştir. Bir kadın girişimci dışında, anket formunu dolduranların hepsi bu soruyu cevaplamıştır.

Alınan cevaplar, TOBB İLK GK’da yer alan yönetim kadrosunun yarısından çoğunun (43 kişi) rakiplerini belirlerken işe başlamadan önce yapılan ön araştırma verilerini kullanmayı tercih ettiklerini ortaya çıkarmıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen sektör analizleri konusunda hangi kanallara başvurdıklarına ilişkin bilgilere ilerleyen bölümlerde, gereksinim duyulan bilginin karşılanmasında kullanılan kaynak/kanalların detaylı değerlendirmesi yapılırken yer verilmiştir. Ön araştırma verileri dışında kadın girişimcilerin rakipleri ile ilgili bilgiyi sıklıkla; müşterilerden (35 kişi), Web kaynaklarından (34 kişi) ve fuarlardan (31 kişi) sağladıkları görülmüştür. Basılı kaynakların sadece 20 kadın girişimci tarafından kullanılıyor

⁶⁵7. Soru

olması dikkat çekicidir. Tercih edilen bilgi kaynaklarının/kanallarının değerlendirileceği bölümde bu bilginin geçerliliği bir kere daha test edilmiştir.

Rakipleri Belirleme Yöntemleri	Sıklık	Yüzde
İşe başlamadan önce yaptığım ön araştırma verilerine dayanarak belirliyorum	43	52,4
Müşteriler söylüyor	35	42,7
Web kaynaklarından/İnternet'ten öğreniyorum	34	41,5
Fuarlarda görüyorum	31	37,8
Basılı ortamda bulunan dergi ve diğer kaynaklardan	20	24,4
Tüm komşularım rakip, çevredeki firmalarla aynı işi yapıyorum	18	22,0
Reklamları takip ederek belirliyorum	18	22,0
Diğer	12	14,6
Dernekler aracılığı ile öğreniyorum	7	8,5

10. Tablo: Kadın Girişimcilerin Rakiplerini Belirleme Yöntemleri

Rakiplere ilişkin bilgilere ulaşmak için en az başvuru kanalı yedi kadın girişimcinin tercihi ile “dernekler” olmuştur. Kadın girişimcilerin dernekler ile olan ilişkilerini gösteren veriler, sivil toplum kuruluşu üyeliği ve sivil toplum kuruluşlarının iş hayatına katkıları bağlamında tekrar değerlendirmeye alınmıştır. Bu sorudan elde edilen cevaplar iş yaşamında gereksinim duyulan bilgi türlerinin belirleneceği bölümde de tekrar analiz edilmiştir.

Rakipleri belirleme yöntemleri ile ilgili cevap seçenekleri arasında “diğer” seçeneğinin 12 kişi tarafından tercih edilmesi ilk başta yeni yöntemlerin belirlenmesi açısından yardımcı olacakmış izlenimi verse de, yapılan açıklamalar daha çok kadın

girişimciler tarafından konunun anlaşılmadığını, verilen seçeneklerin tam olarak algılanamadığını ve kadınların girişimci olarak yeterli bilinç seviyesine ulaşmadıklarını işaret etmiştir. Durumun daha iyi anlaşılabilmesi için üzerinde herhangi bir oynama yapmadan önerilere yer verilmiştir:

- Bazı yazılı istatistiklerden takip ediyorum, yaptıkları işlerden takip ediyorum piyasayı sıcak takip ediyorum.
- Belirleminiyorum.
- Ben en iyisini yapmaya çalışıyorum rakiplerimle çok ilgilenmiyorum.
- Bulunduğum yer çok küçük olduğu için fazla rakibim olmuyor.
- Çalıştığımız alanlara yeni firmalar girdiğinde rakiplerimiz kendi kendini gösteriyor.
- İlimizde bizim dışımızda iki özel okul daha var. Sayı az olduğu için birbirimizi takip edebiliyoruz.
- İnebolu'da üç adet benzin istasyonu var ve yanyana çalışıyoruz.
- Kadın kooperatifiyiz oluşumlarımız 2000'li yıllarda başladı. Önümüzde bir model yok biz kendimize uygun modelleri bulup alanımızı oluşurmaya çalışıyoruz bizi örnek alıp bireysel ve kollektif girişimciler oluyor evremizde.
- Mevcut işletmeler.
- Müşavirlik ve alan araştırması.
- nemli olan dnden daha iyi ve gelişmiş olmam.
- Rakibimiz olduğunu düşünmüyorum, çünkü üretimi evlerimizde yapıyoruz.

Yukarıda görüldüğü gibi, “diğer” seçeneğini işaretledikten sonra yer verdikleri açıklamaların bazıları, anket formunda verilen seçenekler içinde açık bir şekilde ifade edilmiş olmasına rağmen, anketi cevaplayan bazı kadın girişimciler kendi ifadelerini kullanmayı tercih etmiştir. Buna ek olarak, rakiplerini önemsemeyen ve hatta rakiplerinin var olabileceğini bile düşünmeyen kadın girişimcilerin olduğu görülmüştür. Faaliyet gösterdikleri alanda gerçekten rakiplerinin olmayabileceği düşünülse bile genel tablo, kadın girişimcilerin, girişimcilik faaliyetleri konusunda ciddi bilgi eksikleri olduğunu; girişimcilik konusunda eğitime, bilgilendirilme ve danışmanlık hizmeti alma gereksinimi içinde olduklarını ortaya koymuştur.

IV.4.2.6. Sivil Toplum Kuruluşları İle İlişkiler

Yapılan araştırmalar, kadınların, diğer kadınlar ile iletişime geçerek; çevrelerini genişletmek, kendileri için başarılı rol modeller oluşturmak, problemlere çözümler üretmek, ve bilgi yaymak için planlı bir strateji ile girişimcilik faaliyetlerini sürdürebilecekleri iş çevrelerini oluşturduklarını ortaya çıkarmıştır. Araştırmacılar, buradaki en önemli noktanın, bu çevrenin genellikle kadınların birbirleri ile iletişimi sonucunda oluşması olduğunu belirtmiştir (DeWine & Casbolt, 1983, 58.s.; Smeltser & Fann, 1989, 25-26 ss.).

İngiltere’de kadınlara ait küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişmelerinin araştırıldığı bir çalışmanın sonucunda, etkin bir ağ oluşturmanın sadece nicel değil, aynı zamanda nitel büyümeyi de etkileyen faktörlerden olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, resmi ağlar ile kadınlara ait işletmelerin büyümesi arasında sınırlı bir ilişki olduğu, resmi olmayan ağlar arasında (özellikle aile üyeleri ve arkadaşlarla kurulan

ağlar) ise olumlu bir ilişki bulunduğu ortaya çıkarılmıştır (Roomi, Harrison & Beaumont-Kerridge, 2009, 283.s.).

Yapılan bilimsel araştırmaların sonuçlarından da anlaşıldığı üzere, kadın girişimciler için oluşturacakları iletişim ağı çok önemlidir. Etkili bir iletişim ağı kurulması için ise, resmi ve resmi olmayan iletişim kanallarının/kaynaklarının birbiriyle etkileşim halinde olması gerekmektedir. Toplumdaki çeşitli sorunları resmi kurumlardan bağımsız olarak ele alıp kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatma görevi bulunan sivil toplum kuruluşlarının (STK) da, kadın girişimcilerin oluşturacakları iletişim ağı içinde önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu bağlamda, ankette “İş Yaşamına İlişkin Bilgi” başlığı altında kadın girişimcilere, “Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?”⁶⁶ ve “Cevabınız evet ise, bu tür kuruluşların iş hayatına olumlu katkıları olduğunu düşünüyor musunuz?”⁶⁷ soruları sorularak onların, sivil toplum kuruluşları konusundaki görüşleri ve tutumları da değerlendirilmeye çalışılmıştır.

STK Üyelikleri	Sıklık	Yüzde
Evet	75	91,5
Hayır	7	8,5
Toplam	82	100,0

11. Tablo: Kadın Girişimcilerin Sivil Toplum Kuruluşu (STK) Üyelikleri

Ankete cevap veren kadın girişimcilerin 75’inin bir sivil toplum kuruluşuna üye olduğu, sadece yedisinin üyesi olduğu hiçbir kuruluş bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, kadın girişimcilerin sivil toplum örgütlerinin iş hayatlarına katkılarına ilişkin görüşlerini daha da önemli hale getirmiştir.

⁶⁶ 8. Soru

⁶⁷ 9. Soru

Ankette yer verilen sivil toplum kuruluşlarının iş hayatına katkıları ile ilgili tüm seçenekler, kadın girişimciler tarafından hemen hemen aynı seviyelerde tercih edilmiştir. Bu tür bir sonucun ortaya çıkacağı öngörüsü ile birden fazla seçeneğin işaretlenmesine imkân verilmiştir. 10 kadın girişimci dışında, anket formunu dolduranların hepsi bu soruyu cevaplamıştır.

Burada dikkate değer en önemli noktalardan biri, rakiplerin belirlenmesi ile ilgili sorunun cevap seçenekleri arasında yer alan “dernekler aracılığı ile öğreniyorum” seçeneği yedi kadın girişimci tarafından tercih edilirken (Bkz. 10. Tablo), bu soruda güncel bilgi edinme konusunda sivil toplum örgütlerine 41 kadın girişimcinin başvuruyor olması; boş bırakılan “Evet, çünkü...” seçeneğine sivil toplum kuruluşlarının bilgi paylaşımına imkân tanıdığı şeklinde eklemelerin yapılmasıdır. Güncel bilgiye erişim ve bilgi paylaşımı için başvurulmuş derneklere rakiplerin belirlenmesi amacıyla bu kadar düşük oranda başvurulması şaşırtıcı bulunmuştur.

Sivil Toplum Kuruluşlarının İş Hayatına Katkıları	Sıklık	Yüzde (n:82)
Evet, çünkü konferans, sempozyum, vb. toplantılardan haberdar oluyorum.	49	59,8
Evet, çünkü meslektaşlar arası iletişim mümkün oluyor.	46	56,1
Evet, çünkü yayınları sayesinde güncel bilgi elde ediyorum.	41	50,0
Evet, çünkü fuar, vb. etkinliklerden haberdar olup, katılabiliyorum.	37	45,1
Evet, çünkü,	19	23,1

12. Tablo: Kadın Girişimcilerin Sivil Toplum Kuruluşlarının İş Hayatına Katkıları Üzerine Görüşleri

Dikkat çekici bir başka nokta, yine diğer seçeneği yerine geçen seçeneğin çokca tercih edilmiş olmasıdır. Bu soruda da 19 katılımcı, boş bırakılan “Evet, çünkü...” seçeneğini işaretleyerek görüş bildirmiştir. Görüşler genellendiğinde,

kadın girişimcilerin, çevrelerinden destek görme ve iş çevresini/iletişim ağını genişletme gereksinimlerinin karşılanmasına ilişkin beklentilerinin STK'ların iş hayatlarına sağladıkları katkılar arasında öne çıktığı görülmüştür.

Yurtdışında yapılan çalışmalarda, kadın girişimciler için aile desteğinin ve kişilerarası ilişkilerin önemli olduğuna ilişkin göstergeler bulunmuştur (Nelson, 1987, 43.s., Smeltzer & Fann, 1989, 31.s.; Ljunggren & Kolvereid, 1996). Miller ve arkadaşları (1960, 119.s.), kadınların sorunları çözmeye çalışırken öncelikle çevrelerindeki diğer insanlardan nasıl yardım alabileceklerini araştırdıklarını tespit etmiştir.

Anketi cevaplayan kadın girişimcilerin, STK'ların katkılarına ilişkin açıklamaları arasında yer alan “bir kadın girişimci olarak yalnız olmadığımı hissediyorum”, “ilişkilerimi sağlamlaştırıyor ve geliştiriyorum”, “dayanışma sağlanıyor ve fikir alışverişinde bulunuyoruz” gibi ifadeler, yurtdışı yazınından verilen örneklerde olduğu gibi, ülkemizdeki kadın girişimcilerin de “güçlü destekleri olması eğiliminde olduklarını ve onlar için kişilerarası ilişkilerin önemli olduğunu” ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte, kadın girişimcilerin sivil toplum örgütü üyeliklerinin ardında yatan gerekçelerden en çok tekrarlananın da “topluma faydalı olma” isteği olduğu görülmüştür.

Ortaya çıkan topluma yararlı olma isteği ise, çalışmanın başlarında vurguda bulunulduğu üzere kadın girişimcilerin sadece ekonomik gelişimin ve ekonomik kalkınmanın değil, aynı zamanda mekânsal gelişimin de destekçisi olmak için çaba harcadıklarının önemli göstergesi olarak algılanmıştır. Sadece bilgi eksiklerini

gidermek değil, kendi bilgilerini paylaşmak, sahip oldukları imkânları kullanarak toplumun gelişmesine ve ilerlemesine katkıda bulunmak; toplumsal gelişimi desteklemek ve siyasette yer sahibi olmak da kadın girişimcilerin hedefleri arasındaki yerini almıştır.

Anketi cevaplayan kadın girişimcilerin üyesi oldukları STK'lar incelendiğinde de kadın girişimcilerin topluma çok yönlü katkı sağlama isteklerinin ipuçları görülmüştür. Katılımcıların doğası itibarıyla TOBB KGK'ların ve sanayi/ticaret odalarının üyeleri oldukları göz önünde bulundurularak, değerlendirmeler, bunlar ve sivil toplum örgütü olarak değerlendirilemeyecek olan siyasal parti üyelikleri dışında kalan dernek, vakıf, sendika,vb. arasında yapılmıştır. Bu kapsamda elimize ulaşan 111 sivil toplum kuruluşu adı olmuştur.

Üye Olunan Sivil Toplum Kuruluşları	Yüzde (N=111)
Koruma ve Yardımlaşma Dernekleri	29,73
Sanayici ve İş Adamı/İş Kadını Dernekleri	23,42
Kadın Dernekleri	13,51
Gruplandırılmayan Diğer Örgütler	10,81
Eğitimi Destekleyen Dernekler	6,31
Kent Konseyi	6,31
Atatürkçü Düşünce Derneği	4,50
Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği	2,70
Rotary Kulübü	2,70
Toplam	99,99⁶⁸

13. Tablo: Kadın Girişimcilerin Üye Oldukları Sivil Toplum Kuruluşları

⁶⁸ Yuvarlama hatasından dolayı toplam yüzde verileri %100'den farklıdır.

Derneklerden örnekler verilecek olursa; koruma ve yardımlaşma dernekleri içinde özellikle, zihinsel ve bedensel engellileri korumaya yönelik derneklerin; Türkiye Yardım Sevenler Derneği üyeliklerinin; Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı, Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı gibi çevreci örgütlerin öne çıktığı görülmüştür. Üretime Ekolojik Bakan İş Kadınları Derneği gibi adı çok duyulmamış olan yine çevreci olarak nitelendirebileceğimiz derneklere üye olan kadın girişimcilerin de varlığı söz konusudur.

Burada öne çıkan bir diğer önemli nokta da kadın girişimcilerin üyesi oldukları kadın derneklerinin, sanayici ve işadamları derneklerinden bağımsız olarak, %13'ler seviyesinde olmasıdır. Bu sonuç, kadınların iş çevrelerinin, diğer kadınlarla iletişime geçerek oluşturdukları planlı bir stratejinin sonucu olduğu görüşünü desteklemektedir.

IV.4.2.7. İş Geliştirme Eğilimleri

Ülkemizdeki kadın girişimcilerin, sivil toplum kuruluşlarına ilişkin düşünceleri kadar, kendilerini geliştirmek istedikleri konu alanları hakkında bilgi sahibi olunmasının da, bilgi hizmetleri planlamasına katkı sağlayacak bulgular sunacağı düşünülmüştür. Bu amaçla, kadın girişimcilerin eğitim gereksinimlerini belirlemek üzere anketteki “İş Yaşamına İlişkin Bilgi” başlığı altına “İşinizi geliştirmek için kendinizi ne yönde eğitmek istersiniz?”⁶⁹ sorusu da eklenmiştir. Sorunun cevap seçenekleri, onların, bilgi erişim sürecine bakış açılarına ve hangi konularda daha çok bilgiye gereksinim duyduklarına ilişkin görüşlerine yönelik

⁶⁹10. Soru

ipucu verecek şekilde düzenlenmiştir. Bu soruda da kadın girişimcilere birden fazla seçenek işaretleme imkânı sunulmuştur. Ankete katılan tüm kadın girişimciler bu soruyu cevaplamıştır.

Genel Eğitim Gereksinimleri	Sıklık	Yüzde (n:82)
Yeni ürün ve hizmet geliştirme konusunda	45	54,9
İşletme yönetimi konusunda	36	43,9
Finansal konularda	36	43,9
Halkla ilişkiler / pazarlama konusunda	34	41,5
Yabancı dil konusunda	32	39,0
Bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusunda	20	24,4
Diğer (Lütfen belirtiniz):...	4	4,9

14. Tablo: Kadın Girişimcilerin Genel Eğitim Gereksinimleri

Kadın girişimcilerin, genel eğitim gereksinimleri yeni ürün ve hizmet geliştirme (45 kişi) konusunda yoğunlaşmıştır. Bunu sırasıyla; işletme yönetimi (36 kişi), finansman (36 kişi), halkla ilişkiler ve pazarlama (34 kişi), yabancı dil (32 kişi) konuları takip etmiştir. Elde edilen sonuç, 20 kadın girişimci ile, en az istek gören eğitim gereksiniminin “Bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları” konusu olduğunu ortaya koymuştur.

Diğer yandan, sıklıkla tercih edilen “yeni ürün ve hizmet geliştirme”, “işletme yönetimi”, “finansman” ve “halkla ilişkiler/pazarlama” konularındaki eğitimler, kadın girişimcilerin, girişimcilikle ilgili teknik konularda bilgi eksiklikleri, dolayısıyla bilgi gereksinimleri olduğunu göstermiştir. Bu sonuçla, Nelson’ın (1987, 41.s.), kadın girişimcilerin başlangıç aşamasında teknik bilgilere üst seviyede gereksinim duydukları yönündeki bulguları desteklenmiştir.

Başka bir çalışmada da kadınların, kendi işletmelerini kurma sürecinde kuracakları iletişim ağının önemli olduğu ve bunun kadınların gereksinim duydukları çok miktardaki teknik bilgiden kaynaklandığı belirtilmiştir (Cuba, Decenzo & Anish, 1983, 45.s.; Smeltzer & Fann, 1989, 31.s.). Bu bağlamda, burada elde edilen veriler, iş yaşamında gereksinim duyulan bilgi türlerinin ve bunlara duyulan gereksinimin derecelendirileceği, bu bilgilere erişim sağlanıp sağlanamadığı yönündeki verileri sunacak olan bölümlerde detaylı olarak değerlendirilmiştir.

Ankette verilen seçenekler dışında dört katılımcı gereksinim duyulan eğitim konusunda yorumlarını paylaşmıştır. Bu alanda yer verilen cevaplar yine, sorunun/seçeneklerin algılanması ve/veya yorumlanması aşamasında kadın girişimcilerin sorun yaşadıklarını göstermiştir. Durumun tam olarak anlaşılabilmesi için aşağıda kadın girişimcilerin belirttiği diğer eğitim gereksinimlerine aynen yer verilmiştir:

- AB ve ABD ülkelerindeki örnek işletme yapılarının tarihi gelişmeleri ve hangi yasalarla korunduklarına dair bilgi edinmek isterim.
- Doktoramı yapmak.
- Her zaman her konuda danışman olabilmek için bilmek gerekir.
- İş ile ilgili bilgi birikimini daha üst seviyeye çıkarmak ve güncellemek amacıyla eğitim almak isterim.

Görüldüğü üzere bunlar arasındaki en kayda değer olan “AB ve ABD’deki örnek işletmeler konusundaki gelişmeler ve yasal temelleri” konusundaki bilgi talebidir. Bu geribildirim, kadın girişimcilere sunulacak bilgi hizmetlerinin tasarlanmasına katkı sağlayacak niteliktedir.

IV.4.3. Bilgi Erişim Değişkenleri

Ankette, kadın girişimciler ile gereksinim duydukları bilgiye seçici biçimde yaklaşımlarına imkân verecek bilgi erişim sistemi arasındaki etkileşimi ortaya çıkarmak amacıyla “Bilgi Gereksinimi ve Bilgi Arama Davranışı” başlığı altında 12 soruya yer verilmiştir. Alınan cevaplar, kadın girişimciler ile etkileşimli ve uyumlu bir şekilde çalışacak bilgi erişim sistem(ler)inin tasarlanmasında önemli role sahip olan bilgi erişim değişkenlerini detaylı bir şekilde irdeleme ve kadın girişimcilerin sağlıklı bir bilgi erişim süreci yaşamalarını sağlayacak nitelikteki bilgi hizmetlerinin kapsamını belirleme konusunda önerilerde bulunabilmek amacıyla değerlendirilmiştir.

Bu aşamada, Ingwersen’in “Bilgi Erişim Süreci Modeli”nden yola çıkılarak kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerinin ve bilgi arama davranışlarının belirlenmesi, bunların kadın girişimciler için tasarlanacak bilgi hizmetlerinin şekillendirilmesinde kullanılması hedeflenmiştir. Elde edilen verilerin analizleri; bilgi kullanıcısı olarak kadın girişimcilerin bilgi erişim sürecindeki işlevinin, kadın girişimciler için önerilecek bilgi erişim sisteminin süreçteki rolünün ve kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri doğrultusunda kaynak seçiminin planlanmasında kullanılmaya çalışılmıştır. Bu yolla, Ingwersen’in yaptığı gibi bilgi erişim sürecindeki unsurlar değerlendirilirken kadın girişimcilerin aktif araştırma sürecinin dikkate alınması hedeflenmiştir.

Öncelikle kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri konusundaki bilinç düzeyleri ölçülmeye, girişimcilik faaliyetleri ile bilgi arasında bir bağ kurup

kurmadıkları anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda kadın girişimcilere, iş kurma ve geliştirme sırasında karşılaştıkları problemler arasında bilgi erişim sürecinde yaşanan problemlerin yer alıp almadığı, girişimcilik faaliyetleri sırasında bilgilerindeki eksiklik nedeniyle problemler yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur.

Sorular hazırlanırken kadın girişimcilerin, bilgi düzeylerinin ölçüldüğünü ve/veya girişimcilik alanında sahip oldukları bilgilere göre yargılanacaklarını düşünmelerini engellemek amacıyla, daha önce yapılan girişimcilik konulu çalışmalar incelenmiş, çalışmalardan elde edilen konu kapsamı dışındaki problemlere de seçenekler arasında yer verilmiştir. Bu yolla, kadın girişimcilerin kendilerini daha rahat hissetmeleri ve hedeflenenin bir bilgi testine tabi tutulmak değil, kendilerine yardımcı olmak olduğunun anlaşılması istenmiştir. Ankete cevap veren kadın girişimcilerin, iş kurma ve geliştirme sırasında karşılaştıkları problemler ile ilgili verilere 15. Tablo'da yer verilmiştir.

Genel değerlendirmede, çok önemli ve önemli değil oranlarının birbiriyle uyumlu olduğu görülmüştür. Bu yönü ile tablo, ölçekli cevap seçenekleri sunulan diğer tablolar arasında tutarlılığı ile öne çıkmıştır. Altı kadın girişimci diğer seçeneğini işaretlemiş ve birbirinden farklı problemlere yer vermiştir. Sadece üç kadın girişimci seçenekler arasına eklediği problem için derecelendirmede bulunmuştur. Bu nedenle diğer seçeneğine verilen cevapların ayrı olarak değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

Girişimcilik Faaliyetleri Sırasında Karşılaşılan Problemler	Çok Önemli	Önemli	Kısmen Önemli	Önemli Değil	Toplam	Cevapsız
Devlet desteğinin az olması	48	15	5	4	72	10
Bürokratik engeller	46	21	7	1	75	7
Müşterilerin ödeme güclüğü çekmesi ve müşteri sayısının azalması	44	16	5	1	66	16
Çalışanlarla ilgili sorunlar (uygun eleman temini)	37	22	10	1	70	12
Kredilendirme/fon bulma konusunda bilgi olmayışı	35	23	9	3	70	12
Sermaye sağlama ile ilgili bilgi olmayışı	30	25	6	6	67	15
Kiraların yüksek olması	26	19	14	6	65	17
Girişimcilik ile ilgili bilgi kaynağının azlığı	25	27	9	10	71	11
Pazarda tanınmamış olmak	20	27	12	8	67	15
Bilginin nereden ve nasıl bulunabileceğine ilişkin bilgi yetersizlikleri	20	16	17	9	62	20
Çok sayıda rakibin varlığı	19	26	15	7	67	15
Çok sayıda gereksiz bilgi ile karşılaşmak	16	14	18	14	62	20
Hammadde sağlamadaki zorluklar	12	21	11	10	54	28
Girişimcilikle ilgili bilgi birikimine sahip olmamak	10	7	25	28	70	12
Kaynakların çoğunlukla yabancı dilde olması	9	10	22	18	59	23

15. Tablo: Kadın Girişimcilerin Girişimcilik Faaliyetleri Sırasında Karşılaştıkları Problemler⁷⁰

Aşağıda diğer seçeneğine eklenen cevaplara ve önem derecelerine yer verilmiştir. Cevaplarda düzeltmeye gidilmemiş, yazılanlar aynen alınmıştır:

- Uluslararası platformlarda tanıtım desteği. (**Çok önemli**)
- Aile şirketleri içindeki problemler. (**Çok önemli**)
- Girişimcilik yapılacak sektörün erkek egemen olması (hırsı azaltabiliyor). (**Önemli**)
- Takım işi ve takım ruhunun gelişmiş olması.
- Meslek gruplarında bunu her sektör için söylüyorum kentin nüfus oranı göze alınarak ihtiyaç olan kadarına izin verilmeli aksi taktirde pastadan pay alanlar çoğaldıkça kazanç düşüyor.

⁷⁰11. Soru

- Aynı işi yapan kişilerin etik olmayan davranışları.

Cevaplar değerlendirildiğinde, devlet desteğinin az olması, bürokratik engeller ve çalışanlar ile ilgili sorunların ilk sıralarda yer aldığı görülmüştür. Bilgi eksikliğinin/yetersizliğinin ilk görüldüğü alan ise finansmandır. Kadın girişimciler özellikle kredi/fon bulma, sermaye konusunda bilgi olmayışını girişimcilik faaliyetleri sırasında karşılaştıkları çok önemli problemler arasında saymıştır. Çok sayıda gereksiz bilgi ile karşılaşmak ise önem sırasında alt sıralarda yer almıştır. Gereksinim duyulan bilginin olmayışı üst sıralara taşınırken kadın girişimcilerin bilgiyi nereden ve nasıl bulacakları konusundaki sorunlarının ve çok sayıda gereksiz bilgi ile karşılaşmak seçeneklerinin alt sıralarda yer alması kadın girişimcilerin, girişimcilik faaliyetleri sırasında sorunsuz bir şekilde bilgi kaynaklarını belirledikleri, onlara ulaştıkları, ancak ulaşılan kaynakların az ya da yetersiz olduğu düşüncesini yaratmıştır.

“Diğer” seçeneğine verilen cevapların, öncekilerin aksine oldukça aydınlatıcı ve kadın girişimcilerin sorunlarını ifade eder nitelikte olduğu görülmüştür. Özellikle, yurtdışındaki araştırmacıların çalışmalarında yer verilen, girişimcilik yapılacak sektördeki erkek egemenliğine ilişkin geribildirim öne çıkmıştır. Kadın girişimcilere verilecek bilgi hizmetleri kapsamında uluslararası platformlarda tanıtım desteğine yer verilmesi, varolan desteğin artırılmasına yönelik çalışmaların yapılması ve aile şirketlerinde yaşanan problemlerin aşılmasına yönelik danışmanlık hizmetlerinin kadın girişimcilere yönelik bilgi politikalarında yer almasının kadın girişimciler açısından önemli olacağı görülmüştür. Aynı sektörde çalışan kadın girişimcilerin kazançlarına ilişkin değerlendirme, verilecek bilgi hizmetlerinin ve oluşturulacak

bilgi ağının ulusal ve bölgesel planlamanın dışında yerel olarak da düşünülmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.

Bahreyn, Ürdün, Lübnan, Tunus ve Arap Emirlikleri'nde kadın işletme sahipleri ile yapılan yüzyüze görüşmelerden elde edilen verilere bakıldığında bu ülkelerdeki kadın girişimcilerin finansal yönetim, iyi eleman bulma ve çalıştırma, maddi kaynak temini, kamu hizmetlerinin pahalılığı, yüksek maliyet, genel işletme eğitimi ve teknik destek, yeni hizmet alanlarının belirlenmesi gibi konularda sorun yaşadıkları görülmüştür. Kadın işletme sahiplerinin, sorunlarının çözümü için; politika hazırlayanlardan, kadın ticari teşkilatlarından ve finans kurumlarından destek bekledikleri ortaya çıkmıştır (Weeks, 2009, 80-81 ss.). Diğer ülkelerdeki kadın girişimcilerin, sahip oldukları işletmelerin yönetimi ve yürütülmesi konusunda sorun yaşadıkları ve bu sorunlara ilişkin farklı kanallardan destek aradıkları; ülkemizdeki kadın girişimcilerin ise devletle ve kamu yönetimi ile ilgili sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir.

Çalışmanın takip eden bölümlerinde kadın girişimcilerin cevapları ile oluşturulan 15. Tablo'da yer alan veriler, farklı değerlendirme kriterleri ile karşılaştırılarak sınanmıştır. Bu yolla, problem olarak ilk sıralarda yer verilen devlet desteğinin azlığı, bürokratik engeller, finansal konularda kadın girişimcilere sunulan bilgilerin olmayışına; kadın girişimcilerin gerçekten, gereksinim duydukları bilgiyi nereden ve nasıl bulacakları konusunda bilgi sahibi olup olmadıklarına ilişkin verilerin, elde edilen diğer veriler ile karşılaştırılarak sorgulanması hedeflenmiştir.

IV.4.3.1. Bilgi Gereksinimleri

Yapılan bilimsel çalışmalarda, kadınların bilgi gereksinimleri; sosyal, ailevi, ekonomik, kişisel, eğitim/iş ile ilgili profesyonel, siyasi, tıbbi ve dini olarak gruplanmıştır (Dasgupta, 2001, 1.s.; Olorunda & Oyelude, 2003, 1.s.). Kütüphanecilik ve Enformasyon Bilimi alanında yapılmış araştırmalar dikkate alınarak yapılan değerlendirmede ise kadınların bilgi gereksinimleri; günlük bilgi, yaşamsal bilgi, iş bilgisi, yasal bilgi ve sağlık bilgisi olmak üzere beş kategori altında toplanmıştır (Mooko, 2005, 116.s.).

Kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri ise; iş yönetimi, finansal yardım kaynakları, iş çeşitlendirme ve yasal bilgi olarak ifade edilmiştir. Bununla birlikte, yapılan çalışmalarda genel anlamda, kadın girişimcilerin; uygun ürünlerin, malzemenin, materyallerin ve sağlayıcıların belirlenmesinden standartlara; ülkelerin endüstriyel gereksinimlerinden, malzemelerin teknik özelliklerine kadar tüm işletmecilik faaliyetlerinde bilgiye gereksinimleri olduğu belirtilmiştir (Mchombu, 2000, 39-43 ss.). Başka bir araştırmada ise, kadın girişimcilerin en çok pazara ilişkin bilgiye gereksinimi olduğu, bunu; hammadde kaynakları/sağlayıcıları, kredi ve donanım kaynakları, danışmanlık bilgisi, eğitim fırsatları hakkındaki bilgi gereksinimlerinin izlediği görülmüştür (Ikoja-Odongo, 2002).

Çalışma kapsamında da, Türkiye'deki kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerini tanımlamak üzere aynı seçeneklerin verildiği iki soru oluşturulmuştur. Bu yolla, öncelikle ne tür bilgilere hangi derecede gereksinim

duyulduğu belirlenmeye çalışılmış, ardından gereksinim duyulan bilgilerin hangilerine erişim sağlanabildiği araştırılmıştır.

İş Yaşamında Gereksinim Duyulan Bilgi Türleri	Çok sık	Sık	Nadiren	Hiç	Toplam	Cevapsız
Devlet destekleri ve yasal düzenlemelerle ilgili bilgi	21	28	15	3	67	15
Tüketici/müşteri bilgisi	20	25	17	3	65	17
Finans/sermaye/borçlanma bilgisi	18	29	16	5	68	14
Halkla ilişkiler ve pazarlama bilgisi	17	27	13	7	64	18
Rakip firmalarla ilgili bilgi	17	19	23	4	63	19
İşletme yönetimi / iş geliştirme bilgisi	14	35	13	5	67	15
Ürün profillerine ilişkin bilgi	13	20	18	9	60	22
Standartlar ile ilgili bilgi	13	24	22	5	64	18
İhaleler ve sözleşme bilgisi	13	21	20	10	64	18
İşletme hukuku, vergilendirme, vb. mevzuat bilgisi	13	28	19	5	65	17
İş ile ilgili teknik bilgi	12	25	20	5	62	20
Ticaret fuarları, toplantılar (konferans, kongre, sempozyum, vb.) ile ilgili bilgi	12	22	23	5	62	20
Çalışma alanına uygun teknolojilerle ilgili bilgi	11	36	15	4	66	16
Eğitim programları hakkında bilgi	11	27	18	4	60	22
Gereksinim duyulan bilgiye nereden ve nasıl ulaşılabileceği bilgisi	11	20	24	7	62	20
Yerel pazarlar ile ilgili bilgi	10	25	23	4	62	20
Uluslararası pazarlar ve kambiyo bilgisi	10	19	15	14	58	24
Üretim bilgisi	8	20	22	8	58	24
Hammadde bilgisi	7	14	24	13	58	24
Ülke profillerine ilişkin bilgi	7	28	20	8	63	19
Gereksinim duyulan iç ve dış bilgiyi yönetme konusunda bilgi	6	23	19	9	57	25
Diğer: Döviz bilgisi ⁷¹	0	0	0	0	0	0

16. Tablo: Kadın Girişimcilerin İş Yaşamlarında Gereksinim Duydukları Bilgi Türleri⁷²

⁷¹Anketi cevaplayan kadın girişimcilerden bir tanesi diğer seçeneğini işaretleyerek “döviz bilgisi” şeklinde açıklama yapmıştır. Ancak, gereksinim derecesine ilişkin bilgilendirmede bulunmamıştır.

⁷²12. Soru

16. Tablo’da ülkemizdeki kadın girişimcilerin iş yaşamında gereksinim duydukları bilgi türlerine yer verilmiştir. “Devlet destekleri ve yasal düzenlemelerle ilgili bilgi” en çok gereksinim duyulan bilgi türü olarak karşımıza çıkmıştır.

15. Tablo’da girişimcilik faaliyetleri sırasında karşılaşılan en önemli problemler arasında yer alan “finansman”, kadın girişimcilerin iş yaşamlarında gereksinim duydukları bilgi türlerinin yer aldığı 16. Tablo’da da birden fazla başlıkla ilk sıralarda yer almıştır. Bununla birlikte, gereksinim duyulan bilgiye nereden ve nasıl ulaşılabileceği bilgisi biraz da seçenek sayısının artmasına bağlı olarak bulunduğu sıralamada daha da alt sıralara düşmüştür.

Kadın girişimcilerin bu soruyu yanıtlarken “hiç” ölçeğini kullanma konusunda hassasiyet gösterdikleri dikkat çekmiştir. Cevap ölçeklerinden “sık” ve “nadiren” seçenekleri işaretlenirken, yorumlara ve değerlendirmeye önemli ölçüde etki edecek olan “çok sık” ve, özellikle, “hiç” ölçeğinin anketi cevaplayanlar tarafından etkili kullanılmaması sıkıntı yaratmıştır. Oysa ki, bu ölçekler belirlenirken cevap seçeneklerinin her sektörde faaliyet gösteren kadın girişimcilere uygun olmayacağı göz önünde bulundurularak “hiç” ölçeklendirmesine yer verilmiştir.

Elde edilen sonuçlar, kadın girişimcilerin iş yaşamında en çok gereksinim duydukları bilgilerin yurtdışındaki çalışmaların sonuçları ile büyük ölçüde örtüştüğünü ortaya koymuştur. Ülkemizdeki kadın girişimcilerin en çok devlet desteği ve yasal düzenlemeler ile ilgili bilgiye gereksinim duydukları ortaya çıkmıştır. Çoğunun (42 kişi) mikro ölçekli işletmelere sahip olduğu belirlenen ülkemizdeki kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerini; finans bilgisi, pazarlama

bilgisi, üretim bilgisi, iş geliştirme bilgisi, eğitim bilgisi, ham madde kaynakları, mevzuat/standart bilgisi, teknik bilgi vb. oluşturmuştur.

İş Yaşamında Gereksinim Duyulan Bilgi Türleri	Sık & Çok sık	Hiç & Nadiren
Devlet destekleri ve yasal düzenlemelerle ilgili bilgi	49	18
İşletme yönetimi / iş geliştirme bilgisi	49	18
Finans/sermaye/borçlanma bilgisi	47	21
Çalışma alanına uygun teknolojilerle ilgili bilgi	47	19
Tüketici/müşteri bilgisi	45	20
Halkla ilişkiler ve pazarlama bilgisi	44	20
İşletme hukuku, vergilendirme, vb. mevzuat bilgisi	41	24
Eğitim programları hakkında bilgi	38	22
Standartlar ile ilgili bilgi	37	27
İş ile ilgili teknik bilgi	37	25
Rakip firmalarla ilgili bilgi	36	27
Yerel pazarlar ile ilgili bilgi	35	27
Ülke profillerine ilişkin bilgi	35	28
İhaleler ve sözleşme bilgisi	34	30
Ticaret fuarları, toplantılar (konferans, kongre, sempozyum, vb.) ile ilgili bilgi	34	28
Ürün profillerine ilişkin bilgi	33	27
Gereksinim duyulan bilgiye nereden ve nasıl ulaşılabileceği bilgisi	31	31
Uluslararası pazarlar ve kambiyo bilgisi	29	29
Gereksinim duyulan iç ve dış bilgiyi yönetme konusunda bilgi	29	28
Üretim bilgisi	28	30
Hammadde bilgisi	21	37
Diğer: Döviz bilgisi ⁷³	0	0

17. Tablo: Kadın Girişimcilerin İş Yaşamlarında Gereksinim Duydukları Bilgi Türleri – Birleştirilmiş Ölçekli

Bununla birlikte, kadın girişimcilere sunulacak bilgi içeriğinin belirlenmesinde yardımcı olması amacıyla hazırlanan sorularda yer verilen seçeneklerin çoğunun işaretlenmemiş olması yorumlamada sıkıntıya yol açmıştır. Bu nedenle, verilerin farklı şekillerde değerlendirildiği birden fazla tablo oluşturularak

⁷³ Anketi cevaplayan kadın girişimcilerden bir tanesi diğer seçeneğini işaretleyerek “döviz bilgisi” şeklinde açıklama yapmıştır. Ancak, gereksinim derecesine ilişkin bilgilendirmede bulunmamıştır.

herhangi bir veri atlanmamaya, mevcut verilerin değerlendirilmesindeki farklılıkların, yorumlamada ciddi değişikliklere yol açıp açmayacağı anlaşılmaya çalışılmıştır. 17. Tablo'da cevapsız seçenekler göz ardı edilerek çok sık ve sık seçenekleri, hiç ve nadiren seçenekleri birlikte verilmiştir.

Ölçekler birleştirildiğinde ilk ve son sıralardaki verilerde ciddi ölçüde değişiklik olmadığı gözlemlenmiştir. Sıralamadaki bir-iki sıralık farklarla girişimcilik ile ilgili aynı bilgi türleri ilk ve son sıralardaki yerlerini korumuştur. 17. Tablo'da en dikkat çekici verilerden biri gereksinim duyulan bilgiye nereden ve nasıl ulaşılacağı bilgisine sık ve çok sık başvuran kadın girişimcilerle nadiren başvuran ve hiç başvurmayan kadın girişimci sayılarının eşit olmasıdır. Bu durum, yine aynı şekilde eşit sayıda gereksinim hissedilen uluslararası pazarlar ve kambiyo bilgisi gibi çalışan sektör ile ilişkilendirilemeyeceğinden, kadın girişimciler arasında bilginin nereden ve nasıl bulunacağına ilişkin ciddi uçurumlar olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

Gereksinim duyulan bilgiye erişim sağlama durumu, ayrı bir soruda ele alınmıştır. Kadın girişimcilerin, gereksinim duydukları bilgilere erişim durumlarında farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Gelen cevaplardan elde edilen verilere 18. Tablo'da yer verilmiştir. Kadın girişimcilerin hiçbirisi tarafından erişilemeyen ya da tamamı tarafından erişilebilen bir bilgi türü olmamıştır. Erişim durumundaki farklılıkların kadın girişimcilerin gereksinim düzeyleri ve bilgi türlerinin faaliyet alanı ile ilgililiği, faaliyet gösterilen sektör çerçevesinde değerlendirilmesinden kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, soruya sadece evet ve hayır şeklinde cevap verilecek olmasına rağmen çok sayıda seçeneğin cevapsız bırakılması

anketi yanıtlayan kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri konusundaki farkındalık ve bilinç düzeylerine ilişkin somut örnekler olarak karşımıza çıkmıştır.

İş Yaşamında Gereksinim Duyulan Bilgi Türleri	Gereksinim Duyulan Bilgiye Erişim Sağlama Durumu			
	Evet	Hayır	Toplam	Cevapsız
İş ile ilgili teknik bilgi	57	7	64	18
Standartlar ile ilgili bilgi	55	6	61	21
Çalışma alanına uygun teknolojilerle ilgili bilgi	54	12	66	16
Halkla ilişkiler ve pazarlama bilgisi	54	11	65	17
Finans/sermaye/borçlanma bilgisi	53	13	66	16
Tüketici/müşteri bilgisi	50	14	64	18
Ticaret fuarları, toplantılar (konferans, kongre, sempozyum, vb.) ile ilgili bilgi	50	4	54	28
İşletme hukuku, vergilendirme, vb. mevzuat bilgisi	48	17	65	17
Ürün profillerine ilişkin bilgi	47	14	61	21
İşletme yönetimi/iş geliştirme	47	17	64	18
Rakip firmalarla ilgili bilgi	46	17	63	19
Eğitim programları hakkında bilgi	46	10	56	26
Hammadde bilgisi	45	9	54	28
Üretim bilgisi	45	9	54	28
İhaleler ve sözleşme bilgisi	44	19	63	19
Yerel pazarlar ile ilgili bilgi	42	19	61	21
Devlet destekleri ve yasal düzenlemelerle ilgili bilgi	40	25	65	17
Ülke profillerine ilişkin bilgi	33	23	56	26
Gereksinim duyulan bilgiye nereden ve nasıl ulaşılabileceği bilgisi	31	20	51	31
Uluslararası pazarlar ve kambiyo bilgisi	25	27	52	30
Gereksinim duyulan iç ve dış bilgiyi yönetme konusunda bilgi	23	22	45	37
Diğer	0	0	0	0

18. Tablo: Kadın Girişimcilerin Gereksinim Duydukları Bilgiye Erişim Sağlama Durumu⁷⁴

⁷⁴13. Soru

Farkındalık ve bilinç düzeylerine ilişkin örneklerden biri, “Gereksinim duyulan bilgiye nereden ve nasıl ulaşılabacağı bilgisi”ne erişim ile ilgili cevap seçeneğidir. Bu seçenekte, 31 kişi gereksinim duyulan bilgiye nereden ve nasıl ulaşılabacağı bilgisine erişim sağlayabildiğini belirtirken, sadece 20 kişi erişim sağlayamadığını belirtmiştir. Bununla birlikte, soruya cevap vermeyen kişi sayısı da 31’dir. Bu durum farklı şekillerde yorumlanmaya açıktır; soruyu boş bırakan kadın girişimciler seçenekte anlatılmak isteneni anlayamamış ya da böyle bir bilgiye gereksinim duymalarını gerektirecek farkındalık düzeyinde olmadıkları için soruyu gereksiz görüp boş bırakmış olabilirler. Hangi yorum kabul görürse görsün, her iki durumda da ortaya çıkan sonuç, anketi cevaplayan kadın girişimcilerin faaliyetlerini sürdürmek için gereksinim duyulan bilgiye erişim sürecinin ne denli önemli olduğunun ve/veya yaşanacak sağlıklı bir bilgi erişim sürecinin faaliyetlerine ne şekilde yansıtacağıının farkında olmadıklarıdır.

Doğrudan bilgi erişim ile ilişkili olan “gereksinim duyulan iç ve dış bilgiyi yönetme konusunda bilgi”ye erişim seçeneğine verilen cevaplarda ortaya çıkan tablo da yukarıda altı çizilen görüşü desteklemektedir. 23 kadın girişimci iç ve dış bilgiyi yönetme konusundaki bilgiye erişim sağlayabilirken, 22 tanesi sağlayamamakta, 37 tanesi ise konuyla ilgili görüş bile belirtememektedir.

Daha önce kadın girişimcilere sorulan girişimcilik faaliyetleri sırasında karşılaştıkları problemler ile ilgili cevaplar arasında yer alan “girişimcilik ile ilgili bilgi birikimine sahip olmamak” seçeneğini büyük oranda önemsiz görmeleri bu tabloda elde edilen veriler de göz önünde bulundurularak değerlendirildiğinde, ülkemizdeki kadın girişimcilerin bilgi ile ilişkileri daha net ortaya çıkmaktadır (Bkz.

15. Tablo). Girişimcilik sürecinin aşamaları hakkında bilgi sahibi olmayan ve bunu gerekli görmeyen kadın girişimcilerin, bilgi eksikliklerinin farkında olamayacakları, bu eksikliği gidermek için bilgi arama çabası içine girmeyecekleri de aşıkardır. Nitekim bu durum, soruya verilen cevaplar detaylı olarak incelendiğinde kendini göstermiştir.

18. Tablo'ya genel olarak bakıldığında, kadın girişimcilerin çok az bir kısmının iş ile ilgili teknik bilgiye; standartlarla, çalışma alanına uygun teknolojilerle ve halkla ilişkilerle ilgili bilgilere erişimde sorun yaşadığı görölmektedir. Bununla birlikte, girişimcilik faaliyetleri sırasında karşılaşılan problemler arasında sayılan kredilendirme/fon bulma konusunda ve sermaye sağlama ile ilgili bilginin olmayışı gibilerinin bilgi erişimde sorun yaratmaması da şaşırtıcıdır.

Daha önce finansman konusundaki bilginin olmayışından (sermaye sağlama, kredilendirme/fon bulma gibi) bahsedilirken (Bkz. 15. Tablo), 18. Tablo'da 53 kadın girişimcinin finans/sermaye/borçlanma bilgisine erişim sağlayabildiği, sadece 13'ünün erişim sağlayamadığı görölmüştür. Soruya cevap vermediği ortaya çıkan 16 kadın girişimcinin soruya olumsuz cevap vermesi halinde bile ankete cevap verenlerin yarısından fazlasının finansman bilgisine sorunsuz şekilde erişim sağladığı ortaya çıkmaktadır. Olmadığı ileri sürölen bilgilere bu kadar çok kişinin erişim sağlayabilmesi, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerinin tanımlanması, elde edilen bilginin değerlendirilmesi ya da bir problemin giderilmesinde kullanılması aşamalarında sorun yaşandığının göstergesi olarak yorumlanmıştır.

Bu durum, yine girişimcilik faaliyetleri sırasında karşılaşılan problemler arasında ilk sırada yer alan devlet desteğinin azlığı ile ilgili değerlendirme ve yorumların da gözden geçirilmesi gereksinimini doğurmuştur. Acaba sorun gerçekten verilen devlet desteğinin az olması mıdır, devlet desteği ile ilgili bilgiye erişim sürecinde bir sorunun varlığı mıdır, yoksa devlet desteği ile ilgili bilginin sunumu ve erişilebilirliği mi sorgulanmalıdır? 18. Tablo'ya bakıldığında sıkça gereksinim duyulan devlet destekleri ve yasal düzenlemelerle ilgili bilgiye erişim sağlayabilenlerin sayısı 40, sağlayamayanların sayısı ise 25 olarak görülmektedir. Herhangi bir görüş bildirmeyen 17 kişinin erişim sağlayamadığını varsayarsak, bu bilgilere erişim sağlayanlar ve sağlayamayanlar neredeyse birbirine eşit olacaktır. Mevcut durum, devlet desteği ile ilgili bilginin olduğuna, ancak daha önce de belirtildiği üzere bilginin sunumu ve erişilebilirliği ile ilgili bir sorunun söz konusu olabileceğine işaret etmektedir.

Kadın girişimcilerin bilgi erişim süreçlerine ilişkin daha detaylı bilgi elde etmek, buraya kadar zihinlerde oluşması muhtemel soruların cevaplarını bulmak amacıyla ankette, birbirini tamamlayan sorulara yer verilmiştir. Bu amaçla, hazırlanan sorulardan ilkinde kadın girişimcilerin işleri ile ilgili bilgi gereksinimlerini karşılamak için nereye/kime başvuracaklarına ilişkin bilgi düzeyleri ölçülmek istenmiştir. Yönetilen “İşinizle ilgili bilgi gereksiniminizi karşılamak için nereye/kime başvuracağınızı biliyor musunuz?”⁷⁵ sorusuna olumlu cevap verenlere “Bilgi gereksiniminizi karşılamak için bu kişi/kuruluşlara şimdiye kadar başvurduğunuz mu?”⁷⁶ sorusu yöneltilmiştir. Başvuruda bulunanlardan başvurdukları

⁷⁵14. Soru

⁷⁶15. Soru

kişi/kurum/kuruluş isimlerini belirtmeleri istenmiştir. Kadın girişimcilerin işle ilgili bilgi gereksinimlerini karşılamak için nereye/kime başvuracaklarını bilme durumuna ilişkin verilere 19. Tablo’da yer verilmiştir.

Bilgi Gereksinimimi Karşılamak İçin Nereye/Kime Başvuracağını Bilme Durumu	Sıklık	Yüzde
Evet	74	91,4
Hayır	6	7,4
Bazı Konularda Evet/Hayır	1	1,2
Toplam	81⁷⁷	100,0

19. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Gereksinimlerini Karşılamak İçin Başvuracakları Kişi/Kurum/Kuruluş Konusundaki Bilgi Düzeyleri

Kadın girişimcilerin 74’ü işle ilgili bilgi gereksinimlerini karşılamak için nereye/kime başvuracaklarını bilirken, altı tanesi bilmediğini ifade etmiştir. Anketi cevaplayan kadın girişimcilerden bir tanesi ise sadece bazı durumlarda nereye/kime başvuracağını bildiğini belirtmiştir. Katılımcılardan sadece bir tanesi ise soruyu boş bırakmıştır.

Bununla birlikte, 74 kadın girişimciden sadece 52’si (Bkz. 20. Tablo), şimdiye kadar sahip olduğu bilgiden yararlanarak işi ile ilgili konularda bilgi gereksinimlerini karşılamak için bildiği kişi/kurum/kuruluşlara başvurmuştur. Bunlardan da 47 tanesi başvuruda bulunduğu kişi/kurum/kuruluşun adını vermiştir.

Elde edilen bu veriler, önceden edinilen veriler ile karşılaştırıldığında ve kendi içinde değerlendirildiğinde şu soruları akla getirmiştir: Daha önce bilgi gereksinimlerini karşılamak için nereye/kime başvuracağını bildiğini belirten kadın

⁷⁷1 kadın girişimci bu soruyu cevaplamamıştır.

girişimciden (74-52) 22'si, eęer řu ana kadar bu kiři/kurum/kuruluşlara başvurmadıysa, başvurabileceklerini dūřundūkları kiři/kurum/kuruluşların bilgi gereksinimlerini karşılamada kendilerine yardımcı olacaklarını nereden bilmektedir? Bu kişilerin ilk soruya verdikleri evet cevabının geğerliliği nedir? Sahip oldukları bilgiler ışığında bilgi gereksinimlerini gidermek için başvuruda bulundukları kiři/kurum/kuruluşların isimlerini vermeyen 5 kadın girişimcinin (52-47) evet şeklindeki cevaplarının gūvenilirlięi ve geğerliliği nedir?

Bilgi Gereksinimini Karşılamak İçin Bilinen Kişi/Kurum/Kuruluşlara Başvurma Durumu	Sıklık	Yūzde
Evet	52	65,8
Hayır	27	34,2
Toplam	79⁷⁸	100,0

20. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Gereksinimlerini Karşılamak İçin Bilinen Kişi/Kurum/Kuruluşlara Başvurma Durumu

47 katılımcıdan elde edilen kişi/kurum/kuruluş isimleri incelendiğinde de bu sorulara yeni eklemeler yapılmıştır. Başvuruda bulunulan kurum ve kuruluşların listesine 21. Tablo'da yer verilmiştir. Liste oluşturulurken sadece, standardın sağlanabilmesi için kısaltmaların yanına açık adları yazılmış, tekrarlanan kişi/kurum/kuruluşların sayısı bire indirilmiştir. Bunun dışında bilgiler anket formlarından aynen aktarılmıştır. Genellikle birden fazla kurum/kuruluş adı belirtildiği için listedeki kişi/kurum/kuruluş sayısı, bu bilgiyi sağlayan kadın girişimci sayısından fazladır.

⁷⁸3 kadın girişimci bu soruyu cevaplamamıştır.

Kadın Girişimcilerin İşle İlgili Bilgi Gereksinimlerini Karşılama İçin Başvurdukları Kişi/Kurum/Kuruluşlar		
ABİGEM (Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri)	Jeoloji Mühendisleri Odası	Sağlık Bakanlığı
Akredite olmuş tüm laboratuvarlar	Kalkınma Ajansları	Sağlıkbank
Anadolu Sigorta	KGF (Kredi Garanti Fonu)	Sanayi Bakanlığı
Avukat	KİK (Kamu İhale Kurumu)	Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü
Bakanlıklar	Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası	Sektörle ilgili dernek başkanlarına, aynı sektörde olduğum kişilere, ilgili dergilere, makalelere
Bankalar	KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı)	SGK (Sosyal Güvenlik Kurumu)
Çalışılan Firmalar	Kuruluş değil o konu ile ilgili bilgisi olduğuna inandığım ve o işi yapan kişilere başvuruyorum	SPK (Sermaye Piyasası Kurumu)
Danışmanlık firması	Kurumsallaşma ve kurum kültürü için uzman profesörden seminerler aldık	Tecrübeli büyükler
Dernekler	Maden İşleri Genel Müdürlüğü	Ticaret ve Sanayi Odaları
TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu)	Mali Müşavir	TMMOB (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği)
DTM (Dış Ticaret Müsteşarlığı)	Milli Eğitim Bakanlığı	TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği)
Eczacılar Odası	Meslek Odaları	TPE (Türk Patent Enstitüsü)
EximBank (Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş.)	Mimarlar Odası	TSE (Türk Standardları Enstitüsü)
İGEME (İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi)	Makina Mühendisleri Odası	TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu)
İhracatçı Birlikleri	Muhasebeciler Odası	Turizm Bakanlığı
İl Kültür Turizm Müdürlüğü	Müdürlükler	TÜRSAB (Türkiye Seyahat Acentaları Birliği)
İl Özel idaresi	Müşavirlikler ve dış ticareti destekleyen diğer devlet kuruluşları	Ulaştırma Bakanlığı
İl Sanayi Ticaret Müdürlüğü	Özel Bankalar	Üniversite
İnönü Üniversitesi İTİF	Özel İdareler	Valilik ve bağlı tüm müdürlükler
İşkur	Petrol Ofisi A.Ş. Bölge Müdürlüğü	Vergi Dairesi

21. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Gereksinimlerini Karşılama İçin Başvurdukları Kişi/Kurum/Kuruluşlar

Tablo incelendiğinde, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerini karşılamakta kullandıkları bilgi kaynakları/kanalları ile, anket formunda yer verilmiş cevap seçeneklerinde geçen kurum/kuruluşların (Bakanlıklar, Dernekler, Üniversite, Odalar, İGEME, TÜİK, Ticaret ve sanayi odaları, vb.) büyük ölçüde örtüştüğü ortaya

çıkmiştir. Bu durum, soruyu cevaplayan kadın girişimcilerin kendi bilgileri doğrultusunda mı, anketin içinde verilen seçeneklerden/ipuçlarından etkilenecek mi soruyu cevapladıklarını ya da kaçının kendi bilgilerinden, kaçının anketin içinde yer alan seçeneklerden/ipuçlarından hareketle anketi cevapladıkları sorusunu gündeme getirmiştir.

Bununla birlikte, anket içinde verilmeyen, ancak kadın girişimciler tarafından eklenen TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu), Kalkınma Ajansları, DTM (Dış Ticaret Müsteşarlığı) gibi bazı kurum/kuruluşlara da cevaplarda yer verilmesi dikkat çekmiştir. Verilen bilgiler arasında, kurum/kuruluşlar yerine kişilere başvurmayı tercih edenlerin “konu ile ilgili bilgisi olduğuna inandığım ve o işi yapan kişilere” ya da “tecrübeli büyüklere” şeklinde tanımlamaların da bulunduğu gözlemlenmiştir.

Kişi olarak “kütüphaneci” ya da “bilgi uzmanı”na yer verilmemiş olması kadın girişimcilerin bilgi hizmeti aldıkları kurum/kuruluşlarda kendilerine bu meslek grubunu tanıttıkları nitelik ve nicelikte görevli personelle karşılaşmadıkları ve/veya bilgi hizmeti sunmak üzere eğitim almış profesyonellerin varlığından haberdar olmadıkları düşüncesini uyandırmıştır.

IV.4.3.2. Bilgi Kaynakları/Kanalları

Kadın girişimcilerin, girişimcilik sürecinin ilk aşamasında bilgi için başvurdukları kişi/kurumların başında bankacıların, ticaret odalarının, avukatların ve özel danışmanların olduğu belirlenmiştir (Birley, 1985, 113.s.; Nelson, 1987, 42.s.;

Smeltser & Fann, 1989, 31.s.). Kişisel bilgi kaynağı olarak öncelikle ailelerini, arkadaşlarını ve müşterilerini dikkate alan kadın girişimcilerin, kişisel olmayan bilgi kaynaklarından en çok magazinlere, dergilere ve bunu takiben kitaplara başvurdukları ve bilgi kaynağı seçiminde kaynağın niteliğine baktıkları ortaya çıkmıştır (Smeltzer & Fann, 1989, 30-31 ss.).

Diğer bir araştırmada ise, kadınların bilgi gereksinimlerini karşılamak için başvurdukları kaynaklar/kanallar; kişisel tecrübeler, tanıdıklar ile iletişime geçmek, farklı insanlar ile konuşmak; arkadaş/akraba/iş yeri sakinlerine ve müşterilere danışmak; sosyal ağlardan faydalanmak, radyo/TV takip etmek şeklinde sıralanmıştır (Ikoja-Odongo, 2002).

Mchombu (2000, 39.s.), kadın girişimcilerin işleri ile ilgili bilgileri, resmi olmayan bilgi kanallarından elde ettiğini ve resmi bilgi kaynaklarının farkında olmadıklarını vurgulamıştır. Yetim (2002, 90.s.) ise kadın girişimcilerin, girişimcilik faaliyetleri ile ilgili olarak resmi olmayan kaynaklardan yararlanmasına karşın, kurumsal kaynaklı bilgi kanallarına da yöneldiklerini belirtmiştir. Bu çerçevede yazar, farklı uluslararası kuruluşların desteklediği kadın girişimciliğini özendirme ve geliştirme çalışmalarının, kadınların kurumsal kaynaklı bilgi kanallarına ulaşmasını kolaylaştırdığının altını çizmiştir. Böylece, iş kurma ve devam ettirme konusunda sorunlarla karşılaşan kadın girişimcilerin, gereksinim duydukları bilgi ve beceriyi resmi olmayan kaynaklardan, eşler ve arkadaşlar aracılığıyla edinmelerinin yanı sıra; danışmanlık hizmetleri ve eğitim olanakları ile yeni bilgi kaynaklarına erişip, kullandıkları bilgi kaynaklarını zenginleştirebildikleri ortaya çıkmıştır.

Mabawonku'nun (2006, 80-84 ss.), bulguları da, kadınların iş konusunda en çok gereksinim duydukları bilgiler arasında devlet teşkilatını, faaliyet gösterdikleri alan ile ilgili bakanlıkları ve teknik konulara ilişkin bilgiyi işaret etmiştir. Bilgi sağlamak için kullanılan kaynaklar arasında sırasıyla; gazete ve magazinler, meslektaşlar ile tartışma ve telefon görüşmeleri, radyo ve televizyon, kişisel ve diğer kütüphane dermeleri yer almıştır. En az başvuru alan bilgi kaynakları ise patentler, dizinler, kitap ve dergiler, referans kaynakları olarak belirlenmiştir. Kamu çalışanı kadınların iş konusundaki bilgi gereksinimlerini irdeleyen çalışmada ayrıca, Internet ve diğer elektronik kaynakların iş performansını önemli ölçüde arttırdığı tespit edilmiştir.

Çalışma sonucunda sunulacak önerilerin etkili olabilmesi için, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri ve bunları gidermek amacıyla başvuracakları kişi/kurum/kuruluşlarla ilgili bilgi ve farkındalık düzeyleri kadar bilgi gereksinimlerini karşılamada kullandıkları bilgi kaynakları ve kanalları da önem taşımaktadır. Ancak bu konuda bilgi sahibi olduğunda, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerini eksiksiz olacak karşılayacakları bilgi hizmetlerinin, bilgi arama davranışları göz önünde bulundurularak şekillendirilmiş doğru kanal ve kaynaklarla sunumu ve dolayısıyla sağlıklı bir bilgi erişim sürecinin yaşanması mümkün olacaktır. Bu amaçla, anket çalışmasında, kadın girişimcilerin tercih ettikleri bilgi kaynak ve kanallarının neler olduğu, bunların ne sıklıkla kullanıldığı da ele alınmaya çalışılmıştır.

Tercih Edilen Bilgi Kaynakları/Bilgi Kanalları	Çok Sık	Sık	Nadiren	Hiç	Cevapsız
Elektronik kaynaklar/Web (Internet) üzerinden ücretsiz erişilebilen dergi, kitap, veri tabanı, blog, vb.	30	35	7	2	8
İşletme içinde bulabileceğiniz bilgi ve belge (iç bilgi)	24	26	10	5	17
Müşteriler	24	25	16	4	13
Sivil toplum örgütleri (dernek, oda, sendika, vb.)	16	27	21	7	11
Elektronik kaynaklar/abonelik ya da satın alma yoluyla erişilebilen dergi, kitap, veri tabanı, rehber, vb.	16	23	15	9	19
Medya (örn: gazete, televizyon, radyo)	13	24	26	5	14
Toplantılar (konferans, kongre, sempozyum, vb.)	13	35	20	5	9
Ticaret ortakları/sağlayıcı firmalar	10	31	17	6	18
İlgili Bakanlıklar	10	8	26	16	22
Rakiplerin faaliyetleri ve iş süreçleri	8	22	26	9	17
Arkadaşlar	8	21	34	3	16
Basılı kaynaklar/abonelikle sağlanan kitap, dergi, rapor vb.	7	32	21	6	16
Basılı kaynaklar/ücretsiz sağlanan kitap, dergi, rapor, vb.	7	28	21	4	22
Aile üyeleri (anne-baba)	6	12	27	15	22
Yerel yönetim yetkilileri	5	23	30	11	13
İlan panoları	4	19	27	14	18
Akrabalar	3	7	26	23	23
Kütüphaneciler/ bilgi uzmanları	1	6	30	22	23
Araştırma merkezleri	1	13	25	23	20
Kurum kütüphaneleri	1	10	16	27	28
Ücret karşılığı hizmet veren danışmanlık firmaları	0	9	28	24	21
Milli kütüphane / halk kütüphanesi / üniversite kütüphanesi	0	2	10	41	29
Diğer	0	0	0	0	0

22. Tablo: Kadın Girişimcilerin Tercih Ettikleri Bilgi Kaynakları/Kanalları⁷⁹

22. Tablo’da da görüleceği üzere, anketten elde edilen veriler, ülkemizdeki kadın girişimcilerin en çok elektronik kaynaklardan bilgi elde etmeye çalıştıklarını, çoğunlukla Web üzerinden ücretsiz olarak erişilebilen elektronik kaynakları tercih ettiklerini göstermiştir. Abonelik yolu ile sağlanan ücretli elektronik kaynaklar ise

⁷⁹16. Soru

kadın girişimciler için işletme içinden bulunabilecek iç bilgi, müşterilerinden ve sivil toplum kuruluşlarından elde edilen bilgiden sonra gelmiştir.

Bu veriler, kadın girişimcilerin öncelikle ücretsiz olarak erişim sağlayabilecekleri bilgi kaynak ve kanallarına yöneldiğini; resmi bilgi kaynaklarından ziyade resmi olmayan bilgi kaynaklarını tercih ettiklerini ortaya çıkarmıştır. Ücret karşılığı hizmet veren danışmanlık firmalarına olan ilginin azlığı da bu görüşü destekler nitelikte görülmüştür. Elde edilen verilerin, daha önceki bölümlerde geçen yurtdışındaki çalışmalardan sağlanan bulguları genel olarak desteklediği görülmüştür.

Öne çıkan bir diğer önemli konu ise Milli Kütüphane/ halk kütüphanesi/ üniversite kütüphanesi; İGEME, TOBB, KOSGEB, Bakanlıklar, vb. kurum/kuruluşların kütüphaneleri, araştırma merkezleri, kütüphaneci/bilgi uzmanlarının en az başvuru alan bilgi kaynakları/kanalları olarak listede yer almalarıdır. Bu durum iki ayrı konuyu gündeme getirmiştir. İlki; ücretsiz bilgi elde etmeyi tercih eden kadın girişimcilerin kullanıcılarına genellikle ücret almaksızın bilgi hizmeti sunan (halk kütüphanesi, üniversite kütüphanesi, vb.) bilgi merkezlerinden yararlanmama nedenleridir. Ortaya çıkan tablo, kadın girişimcilerin buralarda verilen hizmetlerden habersiz olduğu ve/veya sunulan hizmetlerin tatmin edici olmaması nedeniyle yararlanılacak öncelikli kaynak/kanallar arasında bunları düşünmediği gibi yorumlar üzerinde yoğunlaşılmasına neden olmuştur.

Bu noktada, daha önceki bölümlerde yer verilen bilgi erişim süreci ve kullanıcı etkileşimi ile ilgili bilgilere atıfta bulunma ihtiyacı doğmuştur. Spink'in

(1997, 391.s.) bilgi etkileşim süreci modelinde yer verdiği gibi, bilgi kullanıcıları tarafından ortaya koyulan yargıların daha önceki arama faaliyetleri sonucunda elde ettiği deneyimlere dayandığı unutulmamalıdır. Bilgi hizmeti sunan kurum/kuruluşlarda görev yapan profesyonellerin yokluğu; bilgi kullanıcısının, bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşların hizmet tanımları hakkında bilgi sahibi olmayışı, gereksinim duyduğu bilgiye erişimde her zaman için engel teşkil edecektir. Buradan hareketle, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerini tam olarak karşılayacak nitelik ve nicelikteki bilgiyi en uygun kanal ve kaynaklarla sunma hedefi ile yapılacak planlamaya yer verilen bölümde, bilgi hizmetleri tasarımında onların başvuracakları araç ve kanallar ile arasındaki etkileşim üzerinden hassasiyetle durulmuştur.

Kadın girişimcilerin, bilgi gereksinimlerini gidermek için başvurdukları yerler söz konusu olduğunda İGEME, TOBB, KOSGEB, Bakanlıklar, vb. kurum/kuruluşlar öne çıkarken, 27 kadın girişimcinin bu kurum/kuruluşların kütüphanesinden hiç yararlanmaması, sadece bir kadın girişimcinin çok sık, 10'unun sık, 16'sının ise nadiren kullanması ve 28'inin bu seçeneği boş bırakması öne çıkan diğer konudur ve bu durum, daha önce elde edilen verilerin doğruluğunun sorgulanmasına neden olmuştur. Kurum kütüphaneleri seçeneğini işaretleyen kadın girişimcilerden hangilerini tercih ettiğini belirtenler KOSGEB, TSE, TOBB , İGEME ve MSÜ kütüphanelerinin isimlerini vermiştir. Katılımcılardan sadece iki tanesi halk kütüphanesini sık kullandığını, bir tanesi de üniversite kütüphanesini kullandığını belirtmiştir.

Yine bilgi gereksinimini karşılamak için başvuru alan kişi/kurum/kuruluş alanında sıkça yer verilen yerel yönetimlerin az başvuru alanı olarak görülmesi

daha önce verilen cevaplar dikkate alındığında çelişkili bulunmuştur. 21. Tablo’da görüleceği gibi il turizm müdürlükleri, il özel idareleri, il sanayi ticaret müdürlükleri, valilikler, vb. bilgi gereksinimini karşılamak için başvuru alan kurum/kuruluşlar arasında yer almıştır. Cevaplarda bakanlıklar, yerel yönetim yetkililerinin önüne geçmiştir. Bakanlıklara bilgi talebiyle başvuran kadın girişimcilerden 14 tanesi hangi bakanlıklara başvurduklarını da belirtmiştir. Bunlar; Bayındırlık, Dışişleri, İçişleri, Milli Eğitim, Orman, Enerji, Sağlık, Sanayi ve Ticaret, Tarım, Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı olarak sıralanmıştır.

En az tercih edilen bilgi kaynak ve kanallarının aynı zamanda en çok boş bırakılan seçenekler olması, kadın girişimcilerin bu kurum/kuruluş ve kişiler tarafından verilen hizmetlerden habersiz oldukları düşüncesinin ağır basmasına neden olmuştur. Ortaya çıkan tablo, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerinin belirlenmesinde sıkıntı yaşadıkları ve bunların giderilmesi için tercih edilen bilgi kaynak/kanalları konusunda bilgi birikimine ve tecrübeye sahip olmadıkları izlenimini uyandırmıştır.

Bu durum, anketi cevaplayan kadın girişimcilerin farklı ortamlarda sıkça duydukları ve kimi zaman ziyarette bulundukları kurum/kuruluşların sundukları bilgi hizmetleri konusunda bilgi sahibi olmadıklarının ve/veya bu kurum/kuruluşlar tarafından sunulan hizmetin bilgi gereksinimlerini karşılamaktan uzak olduğunun da düşünülmesine neden olmuştur. Böyle bir durumla karşılaşma olasılığından hareketle, durumu daha iyi analiz edebilmek amacıyla ankete kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerini karşılamak, hizmet almak için yaptıkları başvuruların gerekçelerini anlamaya yönelik sorulara da yer verilmiştir.

IV.4.3.3. Bilgi Kullanımı

Anketi cevaplayan kadın girişimcilere “Bilgi kaynaklarını hangi neden(ler)le kullanırsınız?”⁸⁰ sorusu yöneltildiğinde kadın girişimcilerin bilgiyi en çok (70 kişi) ileriye yönelik kararların alınabilmesi için kullandıkları ortaya çıkmıştır. Bunu, iş çevresi ile ilgili bilgi edinmek (67 kişi) izlemiştir. Günlük işlerin yolunda gidip gitmediğinin denetlenmesi (44 kişi) ve işlerin düzenli bir şekilde devam ettirilmesi amacıyla (43 kişi) bilgiyi kullananların sayısının birbirine çok yakın olduğu görülmüştür.

Bilgi Kaynaklarını Kullanma Nedenleri	Sıklık	Yüzde (n:82)
İleriye yönelik kararların alınabilmesi için kullanım	70	85,4
İş çevresi ile ilgili bilgi edinmek için kullanım	67	81,7
Günlük işlerin yolunda gidip gitmediğini denetlemek için kullanım	44	53,7
Günlük işlerin düzenli bir şekilde devam ettirilmesi için kullanım	43	52,4
Diğer	3	3,7
Kullanmam	0	0

23. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Kaynaklarını Kullanma Nedenleri

Ankete katılan tüm kadın girişimciler bu soruya cevap vermiştir. Birden fazla seçeneğin işaretlenebileceğinin belirtildiği soruda, sadece üç kadın girişimci diğer seçeneğini işaretlemiştir. Ancak, burada da durum daha önce diğer seçeneğinin işaretlendiği durumlardakinden farklı olmamıştır. Bilgi kaynaklarını “iş geliştirmek”, “mevzuata hakim olmak” ve “uygulamadaki yeni malzemeleri tanımak” için kullanım gibi halihazırda ankette yer verilen seçenekler arasında değerlendirilebilecek eklemeler yapılmıştır.

⁸⁰17. Soru

Nedenlere bakıldığında kadın girişimcilerin girişimcilik faaliyetlerinin başlangıcında; fırsatın tanımlanması ve değerlendirilmesi ya da iş planı geliştirilmesi, gerekli kaynakların belirlenmesi aşamasında değil, daha ziyade yaratılan girişimin yönetimi, faaliyetlerin sürdürülmesi aşamasında bilgi kaynaklarına başvurdıkları anlaşılmıştır.

Oysa, anketin ilk bölümünde yer verilen iş alanındaki rakiplerin belirlenmesi ile ilgili soruya alınan cevaplarda, “İşe başlamadan önce yaptığım ön araştırma verilerine dayanarak belirliyorum” seçeneği 43 kadın girişimcinin tercihi ile en çok işaretlenen seçenek olmuştur (Bkz. 10. Tablo). Bu sonuç özünde, kadın girişimcilerin işe başlamadan önce de birtakım araştırmalar gerçekleştirdiğini ortaya koymuştur. Bu nedenle, anketi cevaplayan kadın girişimcilerin sorunun diğer seçeneğine benzer nitelikte bir açıklamada bulunması yönünde bir beklenti oluşmuş, ancak bu beklenti karşılanmamıştır.

Kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerini karşılamada detaylı olarak ele alınan bir diğer konu da bilgi kaynağı seçme kriterleri olmuştur. Bu amaçla sorulan, “Hangi bilgi kaynağını kullanacağınızı neye göre belirlersiniz?”⁸¹ sorusuna verilen cevaplarda birden fazla seçeneğin işaretlenebileceği belirtilmiştir. Ankete katılan tüm kadın girişimciler bu soruya cevap vermiştir.

Kadın girişimcilerin cevapları değerlendirildiğinde bilgi kaynaklarını seçerken sırasıyla en çok kaynağın güvenilirliğini (60 kişi), elde edilmek istenen bilgi ile ilişkililiğini (59 kişi) ve güncelliğini (52 kişi) dikkate aldıkları ortaya

⁸¹18. Soru

çıkıştır. Kadın girişimcilerin en çok Internet üzerinden erişilen ücretsiz elektronik kaynaklardan yararlanmayı tercih ettikleri düşünüldüğünde, “güvenilirlik” ile ilgili seçeneğin 60 kadın girişimci tarafından öncelikli kaynak seçme kriteri olarak belirtilmesi şaşırtıcı bulunmuştur.

Bilgi Kaynağı Seçme Kriteri	Sıklık	Yüzde (n:82)
Bilgi kaynağının güvenilirliğine göre	60	73,2
Bilgi kaynağının ihtiyaç duyduğum bilgi ile ilişkililiğine göre	59	72,0
Bilgi kaynağının güncelliğine göre	52	63,4
Bilgi kaynağının erişilebilirliğine göre	34	41,5
Bilgi kaynağının kullanım kolaylığına göre	26	31,7
Herhangi bir kriter gözetmiyorum	3	3,7
Diğer	1	1,2

24. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Kaynağı Seçme Kriterleri

Bununla birlikte, daha önceki bölümlerde yer verilen aşırı bilgi yüklemesine neden olan durumların (atlama, hata, bekletme, filtreleme, benzerlik, kanalların çokluğu, kaçma) ücretsiz olarak Web üzerinden erişime sunulan kaynaklar söz konusu olduğunda daha büyük risk teşkil edecekleri endişesi de gündeme gelmiştir.

Bilgi kaynağının erişilebilirliği (34 kişi) ve kullanım kolaylığı (26 kişi) kadın girişimciler için son sıralarda yer almıştır. Kaynak seçiminde herhangi bir kriter gözetmeyen kadın girişimci sayısı üç ile sınırlı kalmıştır. Diğer seçeneğini işaretleyen kadın girişimci “başka bir kaynaktan teyit ettikten sonra” şeklinde düşüncesini ifade etmiştir ki, bunun da bilgi kaynağının güvenilirliği altında ele alınabileceği düşünülmüştür. Bu veriler ışığında kadın girişimciler için verilecek bilgi hizmetlerinde güvenilir bulacakları güncel kaynakların bilgi gereksinimlerini

tam olarak karşılayacak nitelikteki içerikte olmasına dikkat edilmesinin önem taşıdığı ortaya çıkmıştır.

Tercih edilen bilgi kaynak ve kanallarına ilişkin veriler, bilgi kullanımı başlığı altında yer alan; bilgi kaynaklarını kullanma nedenleri ve bilgi kaynağı seçme kriterleri göz önünde bulundurulduğunda kadın girişimcilerin, bilgi erişim kanallarına/kaynaklarına ilişkin farkındalıkları ve bilgi alt yapılarının yeterli olmadığını ortaya çıkarmıştır (AH1).

Kadın girişimciler, bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla öncelikli olarak Web (Internet) üzerinden ücretsiz erişilebilen dergi, kitap, veritabanı, blog, vb. kaynakları tercih etmektedir. Bu kanal üzerinden sunulan farklı kaynaklardan elde edilen bilgiler ise kadın girişimciler tarafından ileriye yönelik kararlar almak amacıyla kullanılmakta ve bu kanal/kaynakların güvenilir olduğuna inanılmaktadır. Oysa, tam tersi Web üzerinden pek çok kontrolsüz ve denetimden uzak bilgi erişime sunulmaktadır. Bu tehlike özellikle ücretsiz erişime sunulan Web kaynaklarında bulunmaktadır. Bunlara ek olarak, Web üzerinden yapılan taramalarda gelen sonuçların, en çok ziyaret edilen sayfalar göz önünde bulundurularak sıralandığı, bu sonuçlar üzerinden Web'deki bilgilere erişim imkânı veren tarama motorlarının gelişmiş arama özelliklerini kullanmayı bilmeyen kadın girişimciler için ciddi tehdit oluşturduğu görülmektedir.

Ücretsiz bilgi kaynaklarından yararlanmayı tercih eden kadın girişimcilerin, halk kütüphanelerini, üniversite kütüphanelerini ve ücretsiz bilgi hizmeti sunan diğer bilgi merkezlerini tercih etmemeleri; bilgi gereksiniminin karşılanması amacıyla

başvurulacak kişiler arasında kütüphanecilerin/bilgi uzmanlarını saymamaları da kadın girişimcilerin bilgi kaynak ve kanallarına ilişkin yeterli alt yapıya sahip olmadıklarını göstermektedir (AH1).

Ancak bu durumun, sadece kadın girişimcilerin bilgisizliği olarak değerlendirilmesi doğru olmayacaktır. Ortaya çıkan bu tabloda politikacıların, karar verme yetkililerinin, eğitim kurumlarının, bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşların, üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin ve kütüphanecilerin/bilgi uzmanlarının da rolü bulunmaktadır.

IV.4.3.4. İletişim Kanalları

Hazırlanan ankette kadın girişimcilerin tercih ettikleri iletişim şekli gerekçeleri ile birlikte sorgulanmıştır. Sorularda elektronik iletişim yazılı iletişimin altında değerlendirilmiştir.

İletişim Kanalları	Hiç	Nadiren	Sık	Çok sık	Değişiyor ⁸²	Toplam
Sözlü iletişim	0	13	40	26	1	80 ⁸³
Yazılı iletişim	0	10	38	24	1	73 ⁸⁴

25. Tablo: Kadın Girişimcilerin Tercih Ettikleri İletişim Kanalları⁸⁵

Kadın girişimcilerin cevaplarında sözlü ya da yazılı iletişimin öne çıkmadığı görülmüştür. Ankete katılanlardan hiçbiri yazılı ya da sözlü iletişimi hiç kullanmıyorum seçeneğini işaretlememiştir. Genelde her iki iletişim şeklinin de

⁸²Anket formunda böyle bir seçenek sunulmamış olmasına rağmen anketi cevaplayan kadın girişimci forma böyle bir seçenek eklemiştir.

⁸³Bu seçeneği 2 kadın girişimci cevaplamamıştır.

⁸⁴Bu seçeneği 9 kadın girişimci cevaplamamıştır.

⁸⁵19. Soru.

kullanıldığı görülmüştür. Böyle bir sonucun elde edilebileceği düşünülerek kadın girişimcilerin sözlü ya da yazılı iletişimi tercih etme sebeplerini öğrenmek amacıyla açık uçlu bir soru da ankete eklenmiştir. Bu soruya verilen cevaplar kendi içinde genellenip kategorize edilmiş ve elle hesaplamalar yapılarak tablolaştırılmıştır.

Sözlü İletişimi Tercih Sebepleri	Yüzde (n=58)
Diğer insanlarla etkileşim	41,4
Hızlı sonuç alma	31,0
Kolaylık	12,1
Güvenilirlik	5,2
Netlik	5,2
Kapsam	3,4
Güvenilir, hızlı, kolay	1,7
Toplam	100,0

26. Tablo: Kadın Girişimcilerin Sözlü İletişimi Tercih Etme Sebepleri⁸⁶

Sözlü iletişimi tercih ediyorum seçeneğini işaretleyip cevap yazan kadın girişimci sayısı 64 olarak belirlenmiştir. Bunlardan altı tanesi, açıklamalar alanında her iki iletişim kanalını da tercih ettiğini belirtmiş, bu nedenle değerlendirme 58 kişi üzerinden yapılmıştır. Hem sözlü iletişimi hem de yazılı iletişimi tercih eden bu altı kişinin gerekçelerinin de aynı olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda yapılan değerlendirmelerde kadın girişimcilerin genellikle diğer insanlarla etkileşim içine girmek amacıyla (%41,4) sözlü iletişimi tercih ettikleri, hızlı sonuç almanın (%31,0) ve bilgiyi elde etmenin kolaylaşmasının (%12,1) da en etkili sebepler arasında yer aldığı ortaya çıkmıştır.

Yazılı iletişimi tercih ediyorum seçeneğini işaretleyip cevap yazan kadın girişimci sayısı 61 olarak belirlenmiştir, ancak bunlardan beş tanesi açıklamalar alanında her iki iletişim kanalını da tercih ettiğini yazdığından değerlendirme dışı

⁸⁶20.1. Soru

bırakılmıştır. Kalan 56 kişiden iki tanesinin verdiği cevap da neden tercih ettiğini değil, etmediğini anlattığından bu iki seçenek de çıkarılmış, geriye kalan 54 kadın girişimcinin verdikleri cevaplar açıklamalara uygun olarak genellenmiştir.

Yazılı İletişimi Tercih Etme Sebepleri	Yüzde (n=54)
Kayıt altına alınmış olma	66,7
Güvenilirlik	9,3
Hızlı sonuç alma	7,4
Güncellik	3,7
Kapsam	3,7
Kolaylık	3,7
Düşük maliyet	1,9
Hızlı sonuç alma, kolaylık	1,9
Sözlü iletişim kurulamadığında	1,9
Toplam	100,2⁸⁷

27. Tablo: Kadın Girişimcilerin Yazılı İletişimi Tercih Etme Sebepleri⁸⁸

Bu doğrultuda yapılan değerlendirmelerde kadın girişimcilerin genellikle elde edilen bilginin kayıtlı olmasını (%66,7) ilerleyen zamanlarda bilgiden tekrar yararlanma imkânına sahip olmayı istedikleri için tercih ettikleri görülmüştür. Güvenilirlik (%9,3), hızlı sonuç alma (%7,4), kapsam (%3,7) ve kolaylık (%3,7) nedenleri sözlü iletişimde olduğu gibi yazılı iletişimde de tercih sebebi olarak geçmiştir. Hem sözlü iletişimde, hem de yazılı iletişimde farkı kişiler tarafından aynı tercih kriterlerinin kullanılmış olması da bireysel özelliklerin bilgi erişim süreci üzerindeki etkisinin bir yansıması olarak görülmüştür. Güncellik (%3,7) ve düşük maliyet (%1,9) ise sözlü iletişim içinde geçmeyen, ancak yazılı iletişimde tercih sebebi olarak gösterilen kriterlerdir.

⁸⁷Yuvarlama hatasından dolayı toplam yüzde verileri %100'den farklıdır.

⁸⁸20.2. Soru

Bilginin gereksinim içindeki kadın girişimciye sunumu açısından önemli yere sahip olan iletişim kanalı konusunda daha detaylı verilere sahip olmak amacıyla yaş ve eğitim durumunun iletişim kanalı tercihi üzerindeki etkisi de araştırılmaya çalışılmış, bu amaçla çakışma tabloları hazırlanmıştır.

Yaş aralığı dikkate alınarak hazırlanan tablolarda iletişim kanalı tercihinde çok ciddi farklılıklar görülmemiştir. En dikkat çekici veri, 36-45 yaş aralığındaki kadın girişimcilerin sıklıkla sözlü iletişimi tercih etmeleri noktasında elde edilmiştir.

Yaş Grubu	Sözlü İletişimi Tercih Durumu			
	Nadiren	Sık	Çok Sık	Toplam
25-35	4	11	7	22
36-45	3	21	7	31
46-55	5	2	9	16
56+	1	4	2	7
Toplam	13	38	25	76⁸⁹

28. Tablo: Sözlü İletişimi Tercih Eden Kadın Girişimcilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grubu	Yazılı İletişimi Tercih Durumu			
	Nadiren	Sık	Çok Sık	Toplam
25-35	7	7	8	22
36-45	2	16	11	29
46-55	1	9	4	14
56+	0	3	1	4
Toplam	10	35	24	69⁹⁰

29. Tablo: Yazılı İletişimi Tercih Eden Kadın Girişimcilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Aynı yaş aralığındaki kadın girişimcilerin yazılı iletişim konusundaki tercihlerine bakıldığında yazılı iletişimin de sıklıkla kullanıldığı, ancak sözlü iletişim seviyelerine çıkmadığı görülmüştür. 56 yaş ve üzerindeki kadın girişimcilerin sözlü

⁸⁹4 kadın girişimci yaş grubunu belirtmemiştir. Yaş grubunu belirten 2 kadın girişimci de sözlü iletişimi tercih durumuna ilişkin bilgi vermemiştir.

⁹⁰4 kadın girişimci yaş grubunu belirtmemiştir. Yaş grubunu belirten 9 kadın girişimci de yazılı iletişimi tercih durumuna ilişkin bilgi vermemiştir.

iletişime daha çok eğilimleri olduğu anlaşılmıştır. 25-35 yaş arasındaki kadın girişimcilere bakıldığında sözlü ve yazılı iletişimin aynı derecede tercih edildiği ortaya çıkmıştır.

Eğitim durumu açısından bir değerlendirme yapmak amacıyla hazırlanan tablolarda da, sözlü ya da yazılı iletişimi öne çıkaracak bulgulara rastlanmamıştır. En dikkat çekici veri, yükseköğrenim seviyesindeki kadın girişimcilerin sıklıkla sözlü iletişimi tercih etmiş olmalarıdır. Yüksek lisans ve doktora seviyesinde eğitime sahip olanların iş yaşamlarında sözlü ve yazılı iletişimi eşit seviyelerde tercih ettikleri görülmüştür.

Eğitim Durumu	Sözlü İletişim Tercih Etme Durumu				
	Nadiren	Sık	Çok Sık	Değişiyor⁹¹	Toplam
Ortaöğrenim	4	7	9	0	20
Yükseköğrenim	8	27	14	0	49
Yüksek Lisans	0	5	3	1	9
Doktora	1	1	0	0	2
Toplam	13	40	26	1	80⁹²

30. Tablo: Sözlü İletişimi Tercih Eden Kadın Girişimcilerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	Yazılı İletişim Tercih Etme Durumu				
	Nadiren	Sık	Çok Sık	Değişiyor⁹³	Toplam
Ortaöğrenim	2	11	3	0	16
Yükseköğrenim	8	22	17	0	47
Yüksek Lisans	0	4	4	1	9
Doktora	0	1	0	0	1
Toplam	10	38	24	1	73⁹⁴

31. Tablo: Yazılı İletişimi Tercih Eden Kadın Girişimcilerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

⁹¹Anket formunda böyle bir seçenek sunulmamış olmasına rağmen anketi cevaplayan kadın girişimci forma böyle bir seçenek eklemiştir.

⁹²2 kadın girişimci sözlü iletişim tercih durumuna ilişkin bilgi vermemiştir.

⁹³Anket formunda böyle bir seçenek sunulmamış olmasına rağmen anketi cevaplayan kadın girişimci forma böyle bir seçenek eklemiştir.

⁹⁴9 kadın girişimci yazılı iletişimi tercih durumuna ilişkin bilgi vermemiştir.

Daha önceki bölümlerde yer verildiği gibi, bilgiye erişim her geçen gün zorlaşmakta ve doğru bilgiye erişim için iki kat çalışmak, emek harcamak gerekmektedir. Bu zorluğun üstesinden gelmek için birbiriyle etkileşim ve uyum içinde çalışan parçalardan oluşturulan, bilgi gereksinimi içindeki kullanıcı ile kullanıcının gereksinimleri doğrultusunda derlenip sistematik hale getirilen ve kullanıma sunulan bilgi arasında kesintisiz bilgi akışını sağlayan bilgi erişim sistemlerine gereksinim duyulmaktadır. Kesintisiz bilgi akışının sağlanması için de sistemden yararlanacak bilgi kullanıcısının gereksinimleri, tercih ettikleri bilgi kaynak ve kanallarının, bilgiyi kullanma amaçlarının yanı sıra bilgi erişim süresince yaşadıkları engellerden/tıkanıklıklardan da haberdar olunması gerekmektedir. Bu amaçla ankette, kadın girişimcilerin bilgi arama davranışlarını etkileyen engellerin/tıkanıklıkların belirlenmesini sağlayacak sorulara da yer verilmiştir.

IV.4.3.5. Engeller/Tıkanıklıklar

Daha önceki bölümlerde ifade edildiği üzere, bilgi gereksinimi içindeki bireyler için bilginin kolay erişilebilir olması ve güvenilir kanallar aracılığı ile sunumu, onların bilgiyi etkin bir şekilde kullanmalarına imkân vermektedir. Bunun sağlanabilmesi için de bilgi arama şekillerinin anlaşılması ve bilgi kullanıcılarının bilgi gereksinimlerinin karşılanıp karşılanmadığından emin olunması gerekmektedir. Ancak bu yolla, bilgi erişim sürecinde yaşanan engellerin/tıkanıklıkların önüne geçmek mümkün olabilmektedir.

Kadın girişimcilerin bilgi erişim sürecine ilişkin çalışmaların azlığı/bulunmaması, onların, bilgi erişim sürecinde yaşadıkları engelleri/tıkanıklıkları

belirlemek için hazırlanan soruların tasarımında genel olarak girişimcilerin bilgi erişimde yaşadıkları sorunlar üzerinden gidilmesini gerekli kılmıştır. Bu bağlamda, önceki bölümlerde alıntılar yapılan girişimcilerin bilgi erişim sürecinde yaşadıkları sorunlardan yola çıkılarak hazırlanan sorular ve cevap seçenekleri ile ülkemizdeki kadın girişimcilerin bilgi erişim sürecinde etkili olan engeller/tıkanıklıklar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bilgi Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu	Sıklık	Yüzde
Evet	25	32,9
Hayır	51	67,1
Toplam	76⁹⁵	100,0

32. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgiye Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu⁹⁶

Ankete cevap veren kadın girişimcilerin 76'sı bu soruyu cevaplamıştır. Cevaplayanlardan 25'inin bilgi erişim sürecinde engellerle karşılaştıkları, 51'inin ise bu süreçte herhangi bir engelle karşılaşmadıkları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, daha önceki sorularda boş bırakılan seçenekler, birbiriyle tutarlı olmayan cevaplardan sonra kadın girişimcilerin cevapları sonucunda elde edilen bu yüzdelerin doğruluğu konusunda zihinlerde soru işaretleri oluşmuştur.

Engellerle karşılaşan kişilerin hangi engellerle, hangi zorluk derecesinde karşılaştıklarının belirlenmesi için daha detaylı bir soru hazırlanmıştır. 'Aradığınız bilgiye erişim sürecinde engellerle karşılaşıyor musunuz?' sorusunu cevaplamayan ya da hayır olarak cevaplayan kadın girişimcilerden bazılarının da sadece evet cevabı verenler için hazırlanmış bu soruyu cevaplandırıdıkları tespit edilmiştir. Bu durum

⁹⁵6 kadın girişimci soruyu cevaplamamıştır.

⁹⁶21. Soru

bile bilgi erişim sürecinde engellerle karşılaşılıp karşılaşılmadığını soran soruya verilen cevaplardan elde edilen sayısal verilerin tam olarak kadın girişimcilerin durumlarını ifade etmediğini göstermiştir.

Bilgi Erişim Sürecinde Karşılaşılan Engeller	A	B	C	D	Toplam
İlgili kuruluşların verdiği bilgi hizmetler yetersiz kalıyor	18	7	1	3	29
Ulusal kaynaklardan temin edilebilecek bilgiye ulaşmak için izlenmesi gereken prosedürler çok karışık ve fazla	16	6	2	2	26
Bilgi hizmeti veren kurumlardaki kütüphaneciler/ bilgi uzmanları yeterli bilgiye sahip değil	16	4	3	3	26
Dış kaynaklardan bilgi elde etmek çok uzun sürüyor, çok vakit alıyor	12	8	2	2	24
İstediğim nitelikteki bilgiyi bulamıyorum	11	10	2	5	28
İhtiyaç duyduğum konuyla ilgili bilginin var olup olmadığını bilemiyorum	6	8	4	6	24
İstediğim nitelikteki bilgiyi elde etmek çok pahalıya mâl oluyor	5	8	3	6	22
Bilgiyi nereden elde edeceğimi bilemiyorum	2	10	6	6	24

A: Temel zorluk, B:Nadiren zorluk çekiyorum, C:Zorluk çekmiyorum, D:Böyle bir engelle karşılaşmıyorum.

33. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Erişim Sürecinde Karşılaştıkları Engeller ve Dereceleri⁹⁷

Bilgi erişim sürecinde kadın girişimcilerin karşısında duran en büyük engel, ilgili kuruluşların verdiği bilgi hizmetlerinin yetersizliği olmuştur. Bunu, kaynaklara ulaşmak için izlenen prosedürlerin çokluğu ve bilgi hizmeti veren kurumlardaki kütüphanecilerin/bilgi uzmanlarının yeterli bilgiye sahip olmaması takip etmiştir. Bu sonuç, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri doğrultusunda tasarlanan bilgi hizmetlerinin ve/veya bilgi erişim sistemlerinin yetersizliğinin bilgi erişim sürecini olumsuz yönde etkilediğini göstermiştir (AH2).

⁹⁷22. Soru

Daha önce başvurulmuş kişiler arasında anılmayan kütüphanecilerin/bilgi uzmanlarının, yoğun bir şekilde yetersiz görülmesi bu sorudan elde edilen veriler içinde en şaşırtıcı sonuçlardan biri olarak görülmüştür. İstenilen nitelikteki bilginin elde edilmesinin pahalıya mal olması, bilginin nerede bulunacağını ve bilginin olup olmadığının bilinmemesi en az karşılaşılan engeller olmuştur. Bilgi erişim sürecinde engellerle karşılaştığını söyleme cesaretini gösteren kadın girişimcilerin bile, bilgi erişim sürecinde karşılaşılan engellerin kendilerinden kaynaklanmadığı konusunda emin oldukları görülmüştür.

Kadın girişimcilerin karşılaştıkları engeller, anket çalışmasında yer verilenler ile sınırlı değildir. Çalışmanın önceki bölümlerinde yer verildiği gibi, girişimcilik konusunda ülkemizde varolan bilgiler daha çok erkek girişimciler için düzenlenmiştir. Ancak, anketi cevaplayan kadın girişimciler ne engellerle ilgili soruda bu konuya vurguda bulunacak eklemeler yapmış, ne de girişimcilik faaliyetleri sırasında karşılaşılan problemler arasında girişimcilik ile ilgili bilgi kaynağının azlığını en üst sıralara taşımıştır.

Kadın girişimcilerin en önemli eksikliklerinin gereksinim duyulan bilgiye nereden ve nasıl ulaşılacağını bilmemeleri olması gerektiği düşüncesinden hareketle ankete eklenen seçenekler de sonucu değiştirmemiştir. Kadın girişimciler büyük oranda bilgiye nereden ve nasıl erişecekleri konusunda bilgi sahibi oldukları düşüncesiyle anketi cevaplamıştır. Farklı bilim dalları altında kadın girişimcilerle ilgili çalışmalar yürüten araştırmacılar, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri konusunda ciddi endişeler taşıırken, kendilerinin bunun bilincinde olmamaları onların gelişimlerinin önündeki en büyük engellerden biri olarak ortaya çıkmıştır.

IV.4.4. Kadın Girişimcilerin Bilgi Erişim Süreci ve Bilgi Arama Davranışı

Daha önceki bölümlerde de ifade edildiği üzere, bilgi gereksinimi ve bilgi arama davranışı ile ilgili çalışmalarda, sosyo-ekonomik şartlar, iş yaşamındaki roller, görevler; içinde bulunulan toplulukların, örgütlerin yapıları ve kültürleri gibi kişinin bilgi arama davranışını etkileyebilecek değişkenlere atıfta bulunulmuştur (Talja, Keso & Pietilainen, 1999, 752.s.; Olorunda, 2004).

Kadınların bilgi arayıcısı olarak rollerinin belirli türdeki bilgileri aramak ile sınırlı olmadığı ve yaşam döngüsü içinde değişen yaşam şartları altında hem bilgi gereksinimlerinin hem de rollerinin değişkenlik gösterdiği saptanmıştır. Bu nedenle, kadınların gereksinim duyulan bilgiye erişim sürecindeki tecrübelerinin çok karışık olduğu ileri sürülmüştür. Bazen bir telefon görüşmesi hızlı ve ucuz bilgi elde etmek anlamına gelirken, bazen yüzyüze görüşerek bilgi almanın tercih edildiği, net bilgi elde etmek için basılı materyallere yönelindiği, genel bilgilere erişim için gazetelerde ve magazinlerde yer alan makalelere eğilim gösterildiği, bazen de kitle iletişim araçlarının seçilebildiği ve bunların yine imkânlar dahilinde farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda, kadınların bilgi arama davranışlarının ve tercihlerinin; durumsal, kültürel ve demografik faktörlerden etkilendiği öne sürülmüştür (Urbis Keys Young, 2002).

Kadın girişimciler üzerine yapılan çalışmalarda, bilgi arama davranışlarını etkileyen faktörlerin; kültür, eğitim, sosyal durum ve ağ kurma, sosyal normlar, mali kaynaklar, ailevi sorumluluk, kadın girişimcinin doğası, motivasyon, girişimci

özellikleri, hükümet sübvansiyonları ve öğrenim durumu olarak sıralandığı görülmüştür. (Naser, Mohammed & Nuseibeh, 2009, 227.s.).

Bu bölüme kadar elde edilen veriler incelendiğinde, ülkemizdeki kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerini ortaya çıkardığı ve bilgi arama davranışlarını şekillendirdiği öne sürülen yaş, eğitim, yaşanılan bölge, faaliyet gösterdikleri sektör, vb. değişkenlerin yanı sıra, bilgiye olan gereksinim ve sağlıklı bilgi erişim sürecinin iş yaşamına sağlayacağı katkılar konusundaki farkındalığın da bilgi arama davranışlarını etkilediğini ortaya çıkarmıştır.

Bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusunda eğitim almak isteyen sadece 20 kadın girişimci bulunmaktadır. 45 kadın girişimci ise, en çok “yeni ürün ve hizmet geliştirme” konusunda eğitim almak istediğini belirtmiştir (Bkz. 14. Tablo). Oysa kadın girişimcilerin, yeni ürün ve hizmet geliştirebilmeleri için bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusunda eğitim almaları gerekmektedir. Ancak, bunun ayırdında değillerdir. Bu durum, ülkemizdeki kadın girişimcilerin henüz bilgiye dayalı ekonomik gelişmenin ve büyümenin öneminin, içinde bulunan yeni ekonominin gerektirdiği kişisel yeteneklerin farkında olmadıklarını göstermektedir.

IV.4.4.1. Farkındalığın Bilgi Erişim Sürecindeki Rolü

Çalışmanın temelinin oluşturan bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusundaki eğitim gereksiniminin sıralamada en altlarda yer alması, elde edilen bu verinin farklı değişkenlerle ilişkilendirilerek değerlendirilmesini gerekli kılmıştır. Bu bağlamda yaş grubu, eğitim durumu, yaşanılan bölge, faaliyet gösterilen sektör, bu

sektörde çalışılan süre ve işletme büyüklüğü gibi değişkenler göz önünde bulundurularak veriler yeniden analiz edilmiştir.

Yaş Grubu	Bilgi Erişim Süreci ve Bilgi Kaynakları Konusunda Eğitim İsteme Durumu
25-35	6
36-45	6
46-55	3
56+	3
Toplam	18⁹⁸

34. Tablo: Bilgi Erişim Süreci ve Bilgi Kaynakları Konusunda Eğitim İsteyen Kadın Girişimcilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

34. Tablo’da görüldüğü üzere 25 - 45 yaş arasındaki kadın girişimciler verilen diğer eğitim seçeneklerinin dışında kendilerini bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusunda eğitmek istemektedir. Bu durumu yeni nesil kadın girişimcilerin, ekonomik gelişmeleri daha yakından takip ettikleri, günümüz bilgi toplumunun bir parçası olarak karşımıza çıkan bilgi ve teknolojiye dayalı yeni ekonominin farkında oldukları şeklinde yorumlanmıştır. Önceki bölümlerde sıkça tekrarlandığı üzere dünyada ve ülkemizde bilgi, kalkınma ve gelişmede stratejik öneme sahiptir. Bilgi olmaksızın girişimcilik faaliyetlerine başlanması ve/veya mevcut girişimcilik faaliyetlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması kolay olmayacaktır.

35. Tablo’da, eğitim seviyesindeki yükselme ile bilgi erişim sürecinin öneminin anlaşılması arasında bir paralelliğin söz konusu olduğu görülmüştür. Bu tablo sevindiricidir, çünkü ankete cevap veren kadın girişimcilerin en düşük eğitim seviyesi ortaöğrenim olarak belirlenmiştir. Geribildirimde bulunan kadın

⁹⁸Bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusunda eğitim isteyen 2 kadın girişimci yaşlarını bildirmemiştir.

girişimcilerin 50'si yükseköğrenim görmüş; 21'i ise yüksek lisanslarını tamamlamıştır. Bu durum, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri konusundaki farkındalıklarının ve buna bağlı olarak sağlıklı bir bilgi erişim süreci yaşanması için kendilerine sunulacak bilgi hizmetleri konusundaki beklentilerinin ve taleplerinin artacağının işareti olarak yorumlanmıştır.

Eğitim Durumu	Bilgi Erişim Süreci ve Bilgi Kaynakları Konusunda Eğitim İsteme Durumu
Yükseköğrenim	14
Ortaöğrenim	4
Yüksek Lisans	1
Doktora	1
Toplam	20

35. Tablo: Bilgi Erişim Süreci ve Bilgi Kaynakları Konusunda Eğitim İsteyen Kadın Girişimcilerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Bölgelere dikkate alınarak yapılan akıştırmada, ankete katılımların da az olduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki kadın girişimcilerin bilgi erişim süreci konusunda ya da bilgi kaynakları hakkında eğitim almak gibi bir kaygılarının olmadığı gözlemlenmiştir (Bkz. 36. Tablo). Özellikle İç Anadolu ve Karadeniz Bölgesi'nde yaşayan kadın girişimcilerin yürüttükleri girişimcilik faaliyetlerinin bilgi temelli olması konusunda hassasiyete sahip oldukları gözlemlenmiştir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yaşayan kadın girişimcilerden hiçbiri bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusunda eğitim talebinde bulunmamıştır.

Bölge	Bilgi Erişim Süreci ve Bilgi Kaynakları Konusunda Eğitim İsteme Durumu
İç Anadolu	8
Karadeniz	6
Marmara	3
Ege	2
Akdeniz	1
Toplam	20

36. Tablo: Bilgi Erişim Süreci ve Bilgi Kaynakları Konusunda Eğitim İsteyen Kadın Girişimcilerin Bölgelere Göre Dağılımı

Kadın girişimcilerin aynı anda birbirinden farklı alanlarda faaliyet gösterdikleri, bu nedenle birden fazla seçeneğin işaretlendiği ve seçeneklerde yer almasına rağmen diğer hizmet faaliyetlerini tercih ettikleri göz önünde bulundurulduğunda, sektörel dağılımın bize gerçekçi bir tablo sunmayacağı düşünülmüştür. Bununla birlikte, genel bir değerlendirme yapılabilmesi için sektörel dağılım tablosuna da bu bölümde yer verilmesi uygun görülmüştür. 37. Tablo'da çoğunlukla, imalat sektöründe çalışanların bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusunda eğitim almak istedikleri görülmüştür.

Sektör	Bilgi Erişim Süreci ve Bilgi Kaynakları Konusunda Eğitim İsteme Durumu
İmalat	9
Ziraat, avcılık, ormancılık	2
Konaklama ve yiyecek içecek servisi	2
Eğitim	2
Madencilik ve taşocakçılığı	1
İnşaat	1
Toptan alım satım ve perakende satış, motorlu araç ve motosiklet tamiri	1
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	1
Bilgi ve iletişim	1

37. Tablo: Bilgi Erişim Süreci ve Bilgi Kaynakları Konusunda Eğitim İsteyen Kadın Girişimcilerin Sektörel Dağılımı

Bu durum anlaşılabilir olduğu kadar da sevindiricidir; çünkü ankete cevap veren kadın girişimcilerin sektörel dağılımı değerlendirildiğinde imalat sektörünün kadın girişimcilerin en çok tercih ettikleri sektörlerin başında olduğu görülmektedir. En çok tercih edilen sektördeki kadın girişimcilerin bilgi erişim ve bilgi kaynakları konusunda kendilerini geliştirmek istemeleri umut vericidir.

Faaliyet gösterdikleri alandaki çalışma süreleri açısından bakıldığında girişimcilik faaliyetlerini uzun süredir devam ettirmekte olan kadın girişimcilerin bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusundaki farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür (Bkz. 38. Tablo).

Çalışma Süresi	Bilgi Erişim Süreci ve Bilgi Kaynakları Konusunda Eğitim İsteme Durumu
8 yıl +	15
5-7 yıl	3
2-4 yıl	2
Toplam	20

38. Tablo: Bilgi Erişim Süreci ve Bilgi Kaynakları Konusunda Eğitim İsteyen Kadın Girişimcilerin Faaliyet Gösterdikleri Alanda Çalışma Sürelerine Göre Dağılımı

38. Tablo'dan takip edilebileceği üzere, toplamda bu konuda eğitim isteyen kişi sayısı 20 iken bunun 15'ini 8 yıl ve üstünde faaliyet gösteren kadın girişimciler oluşturmaktadır. Bu sonuç, girişimcilik faaliyetlerini uzun süredir devam ettiren kadın girişimcilerin, etkili bir bilgi erişim süreci yaşamının çalışmalarının devamlılığını sağlamadaki öneminin ayırdına vardıklarını ortaya çıkarmıştır.

İşletme büyüklüğü dikkate alınarak oluşturulan 39. Tablo'da, bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusunda mikro (7 kişi) ve küçük (7 kişi) ölçekli işletmelerden aynı seviyelerde eğitim isteği geldiğini göstermiştir. Orta ölçekli

işletmelere sahip kadın girişimcilerden sadece 5'inin bu konuda eğitim istediğini dikkate alındığında, işletme büyüdükçe bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusundaki eğitim isteğinin azaldığı görülmüştür.

İşletme Büyüklüğü (Çalışan Sayısı)	Bilgi Erişim Süreci ve Bilgi Kaynakları Konusunda Eğitim İsteme Durumu
2-9 kişi (mikro ölçekli)	7
10-19 kişi (küçük ölçekli)	2
20-49 kişi (küçük ölçekli)	5
50-249 kişi (orta ölçekli)	5
Toplam	19⁹⁹

39. Tablo: Bilgi Erişim Süreci ve Bilgi Kaynakları Konusunda Eğitim İsteyen Kadın Girişimcilerin İşletme Büyüklüklerine Göre Dağılımı

Çakışma tabloları göstermiştir ki yaş grubu, eğitim durumu, yaşanılan bölge, faaliyet gösterilen sektör, bu sektördeki çalışma süresi ve işletme büyüklüğü kadın girişimcilerin bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusundaki farkındalıklarını şekillendirmektedir (AH3).

IV.4.4.2. Kadın Girişimcilerin Bilgi Arama Deneyimleri

Kadın girişimcilerin büyük bir çoğunluğu anketin genelinde bilgi gereksinimi ve bilgi erişim sürecinde sorun yaşamadıkları konusunda görüş bildirirken, elde edilen bulgular bunun tersine işaret etmiştir. Tüm bu işaretlerin kadın girişimciler tarafından birebir görülmesi ya da kadın girişimcilerin bu farkındalık düzeyinde olmalarının beklenmesi de doğru değildir. Kuramsal bölümde de yer verildiği gibi, bilgi erişim sürecinin sağlıklı bir şekilde yaşanmasında ve bilgi arama davranışının şekillenmesinde etkili olan sadece kadın girişimcilerin gereksinimleri değildir. Aynı

⁹⁹Bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusunda eğitim isteyen 1 kadın girişimci işletme büyüklüğünü bildirmemiştir.

zamanda, sahip oldukları bireysel özellikler, çevresel değişkenler ve bilgi erişim değişkenleri de bilgi erişim sürecini etkilemektedir. Bu durum, anket kapsamında elde edilen verilerden oluşturulan karşılaştırma tablolarıyla sınanmıştır.

Bu bağlamda önce, kadın girişimcilerin bilgi erişim sürecinde engellerle karşılaşma durumu, yaş grubu, eğitim durumu, yaşanan bölge, faaliyet gösterilen sektör, çalışma süresi ve işletme büyüklüğü değişkenleri göz önünde bulundurularak incelenmiştir.

IV.4.4.2.1. Bilgi Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu

Yaş aralığı göz önünde bulundurulurularak oluşturulan 40. Tablo'da en çok 25-35 yaş arasındakilerin bilgi erişim sürecinde engellerle karşılaştığı, 36-45 yaş arasındaki kadın girişimcilerin büyük ölçüde bilgi erişim sürecindeki zorlukları aştıkları görülmüştür.

Yaş Grubu	Bilgi Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu		
	Evet	Hayır	Toplam
25-35	12	9	21
36-45	7	22	29
46-55	2	14	16
56+	2	5	7
Toplam	23	50	73¹⁰⁰

40. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgiye Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu ve Yaş İlişkisi

¹⁰⁰ 1 kadın girişimci hem yaşını bildirmemiş hem de “Aradığınız bilgiye erişim sürecinde engellerle karşılaşıyor musunuz?” sorusuna cevap vermemiştir. Geriye kalan 81 kadın girişimciden 3’ü yaş bilgisini vermemiş, 5’i de “Aradığınız bilgiye erişim sürecinde engellerle karşılaşıyor musunuz?” sorusuna cevap vermemiştir.

Eğitim durumunun, bilgi erişim sürecini ne şekilde etkilediğini gösteren 41. Tablo'dan çıkan sonuç; yükseköğrenim ve üstündeki eğitim seviyesine sahip kadın girişimcilerin engellerle daha az karşılaştığı olmuştur. Eğitim seviyesindeki artış ile bilgi erişim engelinin aşılması arasında olumlu bir etkileşim olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, ortaöğrenim seviyesinde eğitime sahip olan kadın girişimcilerin bilgi erişim sürecinde engellerle karşılaşmayacak ölçüde bilgi sahibi olmaları da dikkat çekmiştir.

Eğitim Durumu	Bilgi Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu		
	Evet	Hayır	Toplam
Yükseköğrenim	17	31	48
Ortaöğrenim	6	12	18
Yüksek Lisans	1	7	8
Doktora	1	1	2
Toplam	25	51	76 ¹⁰¹

41. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgiye Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu ve Eğitim İlişkisi

42. Tablo'da yer verilen bölgesel değerlendirmeler, bilgi erişim sürecinde yaşadığı engellerle öne çıkan bir kadın girişimci grubunu ortaya çıkarmamıştır. Bununla birlikte, daha önce oluşturulan ve bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusunda eğitim isteyen kadın girişimcilerin bölgelere göre dağılımını veren 36. Tablo'da yer almayan Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde faaliyet göstermekte olan kadın girişimcilerden üç tanesinin bilgi erişim sürecinde engelle karşılaşıyor olmasına rağmen bu konuda eğitim talebinde bulunmaması dikkat çekmiştir. 36. Tablo ile yapılan diğer karşılaştırmalarda Karadeniz'de faaliyet sürdürmekte olan kadın girişimcilerin verdikleri cevaplarda tutarlı oldukları

¹⁰¹Eğitim durumunu bildiren 6 kadın girişimci "Aradığımız bilgiye erişim sürecinde engellerle karşılaşılıyor musunuz?" sorusuna cevap vermemiştir.

gözlemlenmiştir. Akdeniz Bölgesi’ndeki kadın girişimcilerden sadece birinin bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusundaki eğitim talebini iletmesi, bilgi erişim sürecinde engelle karşılaşan kadın girişimci sayısının dörde çıkması, daha önceki bölümlerde de sıkça rastlanan tutarsızlıkların bir başka örneği olmuştur.

Bölge	Bilgi Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu		
	Evet	Hayır	Toplam
İç Anadolu	7	8	15
Karadeniz	6	11	17
Marmara	4	7	11
Akdeniz	4	7	11
Güneydoğu Anadolu	2	6	8
Ege	1	7	8
Doğu Anadolu	1	5	6
Toplam	25	51	76¹⁰²

42. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgiye Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu ve Yaşanılan Bölge İlişkisi

Çalışma kapsamında yapılan tüm sektörel değerlendirmelerde olduğu gibi burada da elde edilen veriler sağlıklı sonuçların elde edilmesini zorlaştırmıştır. 36. Tablo ile yapılan karşılaştırmada bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusunda eğitim isteyen ve imalat sektöründe çalışan kadın girişimcilere ilişkin verilerin, oluşturulan 43. Tablo’daki verilerle örtüştüğü görülmüştür. Bilgi erişim sürecinde de en çok imalat sektöründe çalışan kadın girişimcilerin engelle karşılaştıkları görülmüştür.

¹⁰²Yaşadığı yeri bildiren 6 kadın girişimci “Aradığınız bilgiye erişim sürecinde engellerle karşılaşıyor musunuz?” sorusuna cevap vermemiştir.

Sektör	Bilgi Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu			
	Evet	Hayır	Bazı Konularda Evet/Hayır	Toplam
Bilgi ve iletişim	1	1	0	2
Birden fazla alanda faaliyet gösterenler	2	5	0	7
Diğer hizmet faaliyetleri	4	13	1	18
Eğitim	0	3	0	3
Finans ve sigorta faaliyetleri	1	5	0	6
İmalat	9	8	0	17
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	2	1	0	3
İnşaat	1	7	0	8
Konaklama ve yiyecek içecek servisi	1	1	0	2
Madencilik ve taşocakçılığı	1	2	0	3
Taşımacılık ve depolama	1	2	0	3
Toptan alım satım ve perakende satış, ...	1	1	1	3
Ziraat, avcılık, ormancılık	1	0	0	1
Toplam	25	49	2	76¹⁰³

43. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgiye Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu ve Faaliyet Gösterilen Sektör İlişkisi

Çalışma süresi göz önünde bulundurulduğunda, sekiz yıl ve daha fazla süredir faaliyet gösterdiği alanda çalışmakta olan kadın girişimcilerin bilgi erişim sürecinde daha az engelle karşılaştığı görülmüştür (Bkz. 44. Tablo).

Çalışma Süresi	Bilgi Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu		
	Evet	Hayır	Toplam
8 yıl +	18	41	59
2-4 yıl	4	4	8
5-7 yıl	3	6	9
Toplam	25	51	76¹⁰⁴

44. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgiye Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu ve Çalışma Süresi İlişkisi

¹⁰³Hangi sektörde çalıştığını bildiren 6 kadın girişimci “Aradığınız bilgiye erişim sürecinde engellerle karşılaşıyor musunuz?” sorusuna cevap vermemiştir.

¹⁰⁴Kaç yıldır faaliyet gösterdiği sektörde çalıştığını bildiren 6 kadın girişimci “Aradığınız bilgiye erişim sürecinde engellerle karşılaşıyor musunuz?” sorusuna cevap vermemiştir.

İşletme büyüklüğü ile ilişkilendirilen verilere 45. Tablo’da yer verilmiştir. Mikro ölçekli (2-9 kişi) işletmelere sahip olan kadın girişimcilerin 27’si bilgi erişim sürecinde engelle karşılaşmadığını belirtirken, 14’ü engelle karşılaştığını belirtmiştir. Küçük ölçekli (10-49 kişi) işletme sahiplerinin de büyük ölçüde engellerle karşılaşmadıkları görülmüştür. Küçük işletme sahibi yedi kadın girişimci bilgi erişim sürecinde sorun yaşarken 18 kadın girişimci sorun yaşamadığını bildirmiştir. Ancak, orta ölçekli (50-249) işletmelere bakıldığında bilgi erişim sürecinde engellerle karşılaşma durumunun birbirine yaklaştığı görülmüştür. Orta ölçekli dört işletme sahibi bilgi erişim sürecinde engelle karşılaşırken, beşi engelle karşılaşmadığını belirtmiştir.

İşletme Büyüklüğü (Çalışan Sayısı)	Bilgi Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu		
	Evet	Hayır	Toplam
2-9 kişi	14	27	41
10-19 kişi	4	9	13
20-49 kişi	3	9	12
50-249 kişi	4	5	9
Toplam	25	50	75¹⁰⁵

45. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgiye Erişim Sürecinde Engellerle Karşılaşma Durumu ve İşletme Büyüklüğü İlişkisi

Oluşturulan çakışma tablolarında görüldüğü üzere sahip oldukları bireysel özellikler ve çevresel faktörler, kadın girişimcilerin, bilgi erişim sürecinde yaşadıkları tikanıklıklar/engeller üzerinde etkili olmaktadır (AH4).

¹⁰⁵1 kadın girişimci işletme büyüklüğünü bildirmemiştir. İşletme büyüklüğünü bildiren 81 kadın girişimciden 6’sı “Aradığınız bilgiye erişim sürecinde engellerle karşılaşıyor musunuz?” sorusuna cevap vermemiştir.

IV.4.4.2.2. Bilgi Gereksinimini Karşılama İçin Nereye/Kime Başvuracağını Bilme Durumu

Kadın girişimcilerin kayıtlı bilgiye seçici biçimde başvurarak bir bilgi merkezi ya da başka bir bilgi sistemindeki belgelere veya belgelerin içindeki bilgiye erişimlerini kapsayan bilgi erişim sürecinde karşılaştıkları engellerin/tıkanıklıkların belirlenmesi kadar, onların bu süreçte yaşadıkları bilgi arama deneyimlerinin bilinmesi de getirilecek önerilerin etkisini arttıracaktır. Hem bu deneyimlerin belirlenmesi hem de bunlardan yola çıkarak kadın girişimcilere sunulacak bilgi hizmetlerinin planlanması amacıyla ankette mevcut durumu ortaya koyacak sorulara da yer verilmiştir.

Kuramsal bilginin paylaşıldığı bölümlerde bilgi davranışının şekillenmesinde etkili olan unsurlar arasında geçen yaş grubu, eğitim durumu, yaşanan bölge, faaliyet gösterilen sektör, bu sektördeki faaliyet süresi ve işletme büyüklüğünün anketin uygulandığı kadın girişimciler için geçerli olup olmadığının anlaşılması amacıyla kadın girişimcilerin bilgi gereksinimini karşılamak için nereye/kime başvuracakları ile belirtilen değişkenler arasındaki ilişki de incelenmiştir.

Çakışma tablolarını incelemeye başlamadan önce kadın girişimcilere yöneltilen “İşinizle ilgili bilgi gereksiniminizi karşılamak için nereye/kime başvuracağınızı biliyor musunuz?” sorusuna verilen cevapları hatırlamak yararlı olacaktır. Soruya kadın girişimcilerin 74’ü “evet”, altısı “hayır” cevabını vermiş, biri “bazı konularda evet bazı konularda hayır” demiştir ve bir kişi de soruyu cevaplamamıştır (Bkz. 19. Tablo).

Bu bilgiler ışığında 46. Tablo'ya ilk bakıldığında yaş gruplarının kadın girişimcilerin işle ilgili bilgi gereksinimlerini karşılamak için nereye/kime başvuracağını bilme durumları ile ilişkilendirilebilecek ciddi bir farkın göze çarpmadığı görülmüştür. Ancak bu sonuç, takip eden bölümde yer verilen “Kadın girişimcilere bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdar mısınız?” sorusuna verilen cevaplarla (Bkz. 53. Tablo) ve işle ilgili bilgi gereksinimi karşılamak için başvurulacak kişi/kurum/kuruluşlarla (Bkz. 21. Tablo), kadın girişimcilere bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlar (Bkz. 59. Tablo) arasındaki benzerlikler birlikte değerlendirildiğinde, bu çakışma tablosundan elde edilecek verilen güvenilirliğinin olmadığı ortaya çıkmıştır.

Yaş Grubu	İşle İlgili Bilgi Gereksinimini Karşılamak İçin Kime/Nereye Başvuracağını Bilme Durumu		
	Evet	Hayır	Toplam
36-45	28	2	30
25-35	22	1	23
46-55	15	2	17
56+	6	1	7
Toplam	71¹⁰⁶	6	77¹⁰⁷

46. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Gereksinimlerini Karşılamak İçin Başvuracakları Kişi/Kurum Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Yaş İlişkisi

47. Tablo'da görüldüğü üzere, eğitim seviyesi arttıkça kadın girişimcilerin işleri konusundaki bilgi gereksinimlerini karşılamak için nereye/kime başvuracakları konusundaki bilgi seviyeleri de artmaktadır. Burada şaşırtıcı olan doktora düzeyinde eğitim almış iki kadın girişimciden bir tanesinin nereye/kime başvuracağını bilirken

¹⁰⁶Soruya evet cevabını veren 4 kadın girişimci eğitim durumunu belirtmemiştir.

¹⁰⁷4 kadın girişimci yaşını bildirmemiş, 1 kadın girişimci de “İşinizle ilgili bilgi gereksiniminizi karşılamak için nereye/kime başvuracağınızı biliyor musunuz?” sorusuna cevap vermemiştir.

diğerinin bilmemesidir. Bu durum, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimi düzeyi ve bilgi alt yapısı ile ilişkilendirilmiştir.

Eğitim Durumu	İşle İlgili Bilgi Gereksinimini Karşılama İçin Kime/Nereye Başvuracağını Bilme Durumu			
	Evet	Hayır	Bazı Konularda Evet/Hayır ¹⁰⁸	Toplam
Yükseköğrenim	48	1	0	49
Ortaöğrenim	17	4	0	21
Yüksek Lisans	8	0	1	9
Doktora	1	1	0	2
Toplam	74	6	1	81¹⁰⁹

47. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Gereksinimlerini Karşılama İçin Başvuracakları Kişi/Kurum Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Eğitim İlişkisi

46. Tablo değerlendirilirken vurguda bulunulan güvenilirlikle ilgili endişeler bu tablo için de geçerlidir. 47. Tablo'daki verilerle takip eden bölümdeki 54. Tablo'da yer alan veriler arasında farklılıklar söz konusudur. Daha önce de vurgulandığı gibi bu farklılıklar 21. ve 59. Tablolar da göz önünde bulundurularak değerlendirildiğinde güvenilirliği sorgulanmaya açık bulunmuştur.

Yaşanılan bölgeye, faaliyet gösterilen sektöre, o sektörde faaliyet sürdürme süresine ve faaliyet sürdürülen işletmenin büyüklüğüne dayalı olarak gerçekleştirilen karşılaştırmalarda 46. ve 47. Tablolarda yer verilen sorunlar tespit edildiği için aynı bilgileri tekrarlamamak amacıyla değerlendirmelere yer verilmemiştir. Bunun yerine ilgili tabloların sonunda (51. Tablo'dan sonra) konuyla ilgili genel görüşe yer verilmiştir.

¹⁰⁸ Anket formunda böyle bir seçenek sunulmamış olmasına rağmen anketi cevaplayan kadın girişimci forma böyle bir seçenek eklemiştir.

¹⁰⁹ Eğitim durumunu bildiren 1 kadın girişimci "İşinizle ilgili bilgi gereksiniminizi karşılamak için nereye/kime başvuracağınızı biliyor musunuz?" sorusuna cevap vermemiştir.

Bölge	İşle İlgili Bilgi Gereksinimini Karşılama İçin Kime/Nereye Başvuracağını Bilme Durumu			
	Evet	Hayır	Bazı Konularda Evet/Hayır ¹¹⁰	Toplam
Karadeniz	17	2	0	19
İç Anadolu	13	1	0	14
Marmara	11	1	0	12
Akdeniz	10	1	1	12
Ege	9	0	0	9
Güneydoğu Anadolu	8	0	0	8
Doğu Anadolu	6	1	0	7
Toplam	74	6	1	81¹¹¹

48. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Gereksinimlerini Karşılama İçin Başvuracakları Kişi/Kurum Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Yaşanılan Bölge İlişkisi

Sektör	İşle İlgili Bilgi Gereksinimini Karşılama İçin Kime/Nereye Başvuracağını Bilme Durumu			
	Evet	Hayır	Bazı Konularda Evet/Hayır ¹¹²	Toplam
Bilgi ve iletişim	2	0	0	2
Birden fazla alanda faaliyet gösterenler	7	0	0	7
Diğer hizmet faaliyetleri	21	0	0	21
Eğitim	3	0	0	3
Finans ve sigorta faaliyetleri	7	0	0	7
İmalat ¹¹³	15	1	0	16
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	2	1	0	3
İnşaat	8	1	0	9
Konaklama ve yiyecek içecek servisi	1	1	0	2
Madencilik ve taşocakçılığı	3	0	0	3
Taşımacılık ve depolama	2	1	0	3
Toptan alım satım ve perakende satış,...	3	0	1	4
Ziraat, avcılık, ormancılık	0	1	0	1
Toplam	74	6	1	81¹¹⁴

49. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Gereksinimlerini Karşılama İçin Başvuracakları Kişi/Kurum Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Faaliyet Gösterilen Sektör İlişkisi

¹¹⁰ Anket formunda böyle bir seçenek sunulmamış olmasına rağmen anketi cevaplayan kadın girişimci forma böyle bir seçenek eklemiştir.

¹¹¹ Yaşadığı yeri bildiren 1 kadın girişimci “İşinizle ilgili bilgi gereksiniminizi karşılamak için nereye/kime başvuracağınızı biliyor musunuz?” sorusuna cevap vermemiştir.

¹¹² Anket formunda böyle bir seçenek sunulmamış olmasına rağmen anketi cevaplayan kadın girişimci forma böyle bir seçenek eklemiştir.

¹¹³ İmalat sektöründe faaliyet gösteren 1 kadın girişimci bu soruyu cevaplamamıştır.

¹¹⁴ Faaliyet gösterdiği sektörü belirten 1 kadın girişimci “İşinizle ilgili bilgi gereksiniminizi karşılamak için nereye/kime başvuracağınızı biliyor musunuz?” sorusuna cevap vermemiştir.

Çalışma Süresi	İşle İlgili Bilgi Gereksinimini Karşılama İçin Kime/Nereye Başvuracağını Bilme Durumu			
	Evet	Hayır	Bazı Konularda Evet/Hayır ¹¹⁵	Toplam
8 yıl +	59	4	1	64
2-4 yıl	8	0	0	8
5-7 yıl	7	2	0	9
Toplam	74	6	1	81¹¹⁶

50. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Gereksinimlerini Karşılama İçin Başvuracakları Kişi/Kurum Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Çalışma Süresi İlişkisi

İşletme Büyüklüğü (Çalışan Sayısı)	İşle İlgili Bilgi Gereksinimini Karşılama İçin Kime/Nereye Başvuracağını Bilme Durumu			
	Evet	Hayır	Bazı Konularda Evet/Hayır ¹¹⁷	Toplam
2-9 kişi	38	3	0	41
10-19 kişi	12	3	0	15
20-49 kişi	12	0	1	13
50-249 kişi	11	0	0	11
Toplam	73	6	1	80¹¹⁸

51. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Gereksinimlerini Karşılama İçin Başvuracakları Kişi/Kurum Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve İşletme Büyüklüğü İlişkisi

Yukarıda sıralanan 48-51 numaralı tablolara bakıldığında neredeyse tüm kadın girişimcilerin yaşadıkları bölgeye, faaliyet gösterdikleri sektöre, o sektördeki çalışma süresine ya da işletme büyüklüğüne göre fark gözetmeksizin işleri ile ilgili bilgi gereksinimini karşılamak için nereye/kime başvuracakları konusunda bilgi sahibi oldukları görülmüştür. Ancak elde edilen diğer verilerle burada karşımıza çıkan veriler karşılaştırıldığında durumun cevaplarda yansıtılmaya çalışıldığı şekilde

¹¹⁵ Anket formunda böyle bir seçenek sunulmamış olmasına rağmen anketi cevaplayan kadın girişimci forma böyle bir seçenek eklemiştir.

¹¹⁶ Kaç yıldır faaliyet gösterdiği sektörde çalıştığını bildiren 1 kadın girişimci “İşinizle ilgili bilgi gereksiniminizi karşılamak için nereye/kime başvuracağınızı biliyor musunuz?” sorusuna cevap vermemiştir.

¹¹⁷ Anket formunda böyle bir seçenek sunulmamış olmasına rağmen anketi cevaplayan kadın girişimci forma böyle bir seçenek eklemiştir.

¹¹⁸ 1 kadın girişimci işletme büyüklüğünü belirtmemiş, 1 kadın girişimci de “İşinizle ilgili bilgi gereksiniminizi karşılamak için nereye/kime başvuracağınızı biliyor musunuz?” sorusuna cevap vermemiştir.

olmadığı ortaya çıkmıştır (Bkz. 15., 18., 19., 21., 52., 59. Tablolar). Takip eden bölümde de bu konuya vurguda bulunulmuştur.

IV.4.4.2.3. Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haberdar Olma Durumu

Anketi cevaplayan kadın girişimcilerin bilgi arama deneyimlerinin anlaşılması için hazırlanan bir diğer soru¹¹⁹, ülkemizde kadın girişimcilere bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan (danışmanlık firmaları, kütüphaneler, enformasyon merkezleri, dokümantasyon merkezleri, arşivler, araştırma merkezleri) haberdar olup olmadıklarıdır. Çıkan sonuç, kadın girişimcilerin 42'sinin kendilerine bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdarken, 38'inin haberdar olmadığıdır. Daha önceki verilerde de gözlemlenen bilgi seviyelerindeki uçurum burada da ortaya çıkmıştır.

Kadın Girişimcilere Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haber Olma Durumu	Sıklık	Yüzde
Evet	42	52,5
Hayır	38	47,5
Toplam	80¹²⁰	100,0

52. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haberdar Olma Durumu

Ortaya çıkan bir diğer durum ise kadın girişimcilerin işle ilgili bilgi gereksinimlerini karşılamak için başvurdukları kişi/kurum/kuruluşları ve kendilerine bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşları farklı algılamaları olmuştur. Bununla birlikte, kadın girişimcilerin işle ilgili bilgi gereksinimini karşılamak için başvurduklarını

¹¹⁹23. Soru

¹²⁰2 kadın girişimci bu soruyu cevaplamamıştır.

belirttikleri kurum/kuruluşlar (Bkz. 21. Tablo) ve kadın girişimcilere bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlar (Bkz. 59. Tablo) incelendiğinde, belirtilen kurum/kuruluşların örtüştüğü görülmüştür.

Bahsedilen algılama durumunun başka tablolara da yansıdığı görülmüştür. 19. Tablo'ya bakıldığında bilgi gereksinimini karşılamak için nereye/kime başvuracağını bilen kadın girişimci sayısı 74, bu konuda bilgi sahibi olmayanların sayısı 6 olarak karşımıza çıkmaktadır. 52. Tablo'ya gelindiğinde ise kadın girişimcilere bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşları bilenlerin sayısı 42'ye düşmüş, bilmeyenlerin sayısı 38'e çıkmıştır. Bu tablo her iki soruda da yer verilen başvuru kurum/kuruluşların listeleri (Bkz. 21. ve 59. Tablo) ile kıyaslamaya gidilinceye kadar sorun teşkil etmemiştir. Ancak, belirtilen tablolarda aynı kurum/kuruluşların yer alması, kadın girişimcilerin bilgi erişim süreci ve bilgi kaynak/kanalları konusundaki bilgi eksiklikleri net bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Vurguda bulunulan bu iki önemli bulgu, kadın girişimcilerin kendilerine bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdar olma durumunu ve dolayısıyla bilgi erişim sürecinde sergileyecekleri bilgi arama davranışını etkileyecek bu verilerin daha detaylı değerlendirilmesini gerektirmiştir. Bu amaçla, kadın girişimcilerin bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlar konusundaki farkındalıkları üzerinde yaş grubu, eğitim, yaşanan bölge ve işletme büyüklüğü gibi değişkenlerin etkisi olup olmadığı analiz edilmiştir.

Öncelikle, kadın girişimcilerin bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdar olma durumu ve yaş ilişkisi değerlendirilmiştir. İşle ilgili bilgi

gereksinimini karşılamak için nereye/kime başvuracağını bilme durumu ile yaş ilişkisinin gösterildiği 46. Tablo’da olduğu gibi, burada da 36-45 yaş grubundaki kadın girişimciler, kendilerine bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdar olanların sayısı ile öne çıkmıştır. Bununla birlikte, bu yaş grubundaki kadın girişimcilerin, kendilerine hizmet veren kurum/kuruluşlardan haberdar olan (19 kişi) ve olmayanlar (12 kişi) arasındaki sayı birbirine yaklaşmıştır. Bu grupta da 53. Tablo’ya genel olarak bakıldığında da soruya “hayır” cevabını verenlerin sayısında artış olduğu görülmüştür. İşle ilgili bilgi gereksinimini karşılamak için nereye/kime başvuracağını bilmeyen sayısı tüm yaş gruplarında en fazla 2 iken, kadın girişimcilere bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdar olmayan sayısı tüm yaş gruplarında artmış, sayı 12’ye kadar çıkmıştır. En dikkat çekici durumu 25-35 yaş ve 56 yaş üzeri kadın girişimcilerde yaşanmıştır. Bu yaş gruplarında dengeler tersine dönmüş, verilen cevaplar açısından en istikrarlı yaş grubu 46-55 olmuştur (Bkz. 46. ve 53. Tablolar).

Yaş Grubu	Kadın Girişimcilere Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haber Olma Durumu		
	Evet	Hayır	Toplam
36-45	19	12	31
46-55	12	5	17
25-35	9	12	21
56+	2	5	7
Toplam	42	34	76¹²¹

53. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haberdar Olma Durumu ve Yaş İlişkisi

¹²¹Kadın girişimcilere bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdar olma durumu ile ilgili soruyu cevaplayan 4 kadın girişimci yaşını bildirmemiş, yaşını bildiren 2 kadın girişimci de “Kadın girişimcilere bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdar mısınız?” sorusuna cevap vermemiştir.

54. Tablo'ya bakıldığında da her eğitim seviyesinde, kendilerine bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdar olan kadın girişimcilerin sayısının işle ilgili bilgi gereksinimini karşılamak için nereye/kime başvuracağını bilenlere (47. Tablo) oranla düştüğü görülmüştür. Bu durum genel sıralamayı etkilememiş olsa da bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdar olanların sayılarının birbirine yaklaştığı görülmüştür.

Eğitim Durumu	Kadın Girişimcilere Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haber Olma Durumu		
	Evet	Hayır	Toplam
Yükseköğrenim	25	24	49
Ortaöğrenim	12	8	20
Yüksek Lisans	5	4	9
Doktora	0	2	2
Toplam	42	38	80¹²²

54. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haberdar Olma Durumu ve Eğitim İlişkisi

Bölge	Kadın Girişimcilere Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haber Olma Durumu		
	Evet	Hayır	Toplam
İç Anadolu	10	5	15
Karadeniz	8	11	19
Marmara	7	5	12
Ege	6	3	9
Güneydoğu Anadolu	5	3	8
Akdeniz	4	7	11
Doğu Anadolu	2	4	6
Toplam	42	38	80¹²³

55. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haberdar Olma Durumu ve Yaşanılan Bölge İlişkisi

¹²²Eğitim durumunu bildiren 2 kadın girişimci “Kadın girişimcilere bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdar mısınız?” sorusuna cevap vermemiştir.

¹²³Yaşadığı yeri bildiren 2 kadın girişimci “Kadın girişimcilere bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdar mısınız?” sorusuna cevap vermemiştir.

Bölgesel değerlendirmeye yer verilen 55. Tablo ve işle ilgili bilgi gereksiniminin karşılanması için nereye/kime başvuracağını bilme durumunun bölgelere göre değerlendirildiği 48. Tablo karşılaştırıldığında sorulara alınan evet ve hayır cevaplarının 55. Tablo’da birbirine daha çok yaklaştığı görülmüştür.

İç Anadolu Bölgesi’ndeki kadın girişimcilerden 10’u kendilerine bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdarken, beşi haberdar değildir. Karadeniz Bölgesi’nde dengeler tamamen değişmiştir. 11 Kadın girişimci kendilerine bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdar değilken, sekizi haberdardır. 48. Tablo’ya bakıldığında ise, İç Anadolu Bölgesi’ndeki 13 kadın girişimcinin işle ilgili bilgi gereksinimini karşılamak için nereye/kime başvuracağını bildiği, 1’inin bilmediği; Karadeniz Bölgesi’nde ise 17 kadın girişimcinin işle ilgili bilgi gereksinimini karşılamak için nereye/kime başvuracağı konusunda bilgi sahibi olduğu sadece iki kişinin bu bilgiye sahip olmadığı görülmüştür.

Durum, sektörel dağılım açısından değerlendirildiğinde de yine kadın girişimcilerin işle ilgili bilgi gereksinimini karşılamak için başvurdukları kişi/kurum/kuruluşlarda olduğu gibi (Bkz. 29. Tablo) listede verilen faaliyet alanları dışında yer alan gruptaki kadın girişimcilerin ve imalat sektöründe faaliyet gösteren kadın girişimcilerin kendilerine bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdar olduğu görülmüştür. Bu haberdarlık durumunun, yaş, eğitim ve bölge ile ilişkilendirildiği diğer tablolarda olduğu gibi 56. Tablo’da da farklı faaliyet alanlarında girişimciliklerini sürdürmekte olan kadınların kendilerine bilgi hizmeti sunan kurum/kuruluşlardan haberdar olma ve olmama durumları birbirine çok yaklaşmıştır. Sektörel dağılım dikkate alınarak yapılan diğer değerlendirmelerde

olduğu gibi burada da kadın girişimcilerin birden fazla sektörde ve birbirinden farklı iş alanlarında faaliyet gösteriyor olmaları, elde edilen verilerin daha detaylı değerlendirilmesine engel teşkil etmiştir.

Sektör	Kadın Girişimcilere Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haber Olma Durumu		
	Evet	Hayır	Toplam
Bilgi ve iletişim	1	1	2
Birden fazla alanda faaliyet gösterenler ¹²⁴	4	3	7
Diğer hizmet faaliyetleri	11	8	19
Eğitim	2	1	3
Finans ve sigorta faaliyetleri	1	6	7
İmalat	10	7	17
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	1	2	3
İnşaat	4	5	9
Konaklama ve yiyecek içecek servisi	2	0	2
Madencilik ve taşocakçılığı	2	1	3
Taşımacılık ve depolama	2	1	3
Toptan alım satım ve perakende satış,...	2	2	4
Ziraat, avcılık, ormancılık	0	1	1
Toplam	42	38	80¹²⁵

56. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haberdar Olma Durumu ve Faaliyet Gösterilen Sektör İlişkisi

Çalışma süresi ile kadın girişimcilerin kendilerine bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdar olma durumu arasındaki ilişkiye yer verilen 57. Tablo’da özellikle 5-7 yıldır girişimcilik faaliyetlerini sürdüren kadın girişimcilerden elde edilen veriler dikkat çekmiştir.

Daha önce anket formundaki “İşle ilgili bilgi gereksinimini karşılamak için nereye/kime başvuracağınızı biliyor musunuz?” sorusunu cevaplayan 8 kadın

¹²⁴Birden fazla sektörde faaliyet gösteren 2 kadın girişimci bu soruyu cevaplamamıştır.

¹²⁵Faaliyet gösterdiği sektörü belirten 2 kadın girişimci “Kadın girişimcilere bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdar mısınız? sorusuna cevap vermemiştir.

girişimcinin tamamı başvuracakları kişi/kurum/kuruluşu bildiklerini belirtirken (Bkz. 50. Tablo), “Kadın girişimcilere hizmet veren kurum/kuruluşlardan haberdar mısınız?” sorusuna verilen cevaplar 5-7 yıldır girişimcilik faaliyetlerini sürdüren kadın girişimcilerin 4’ünün bu kurum/kuruluşlardan haberdar olduğunu diğer 4’ünün haberdar olmadığını ortaya çıkarmıştır.

Çalışma Süresi	Kadın Girişimcilere Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haber Olma Durumu		
	Evet	Hayır	Toplam
8 yıl +	31	32	63
5-7 yıl	7	2	9
2-4 yıl	4	4	8
Toplam	42	38	80¹²⁶

57. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haberdar Olma Durumu ve Çalışma Süresi İlişkisi

57. Tablo’daki durumun benzeri, kadın girişimcilerin kendilerine bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdar olma durumu ile faaliyetlerini sürdürdükleri işletmelerin büyüklükleri arasındaki ilişkiyi gösteren 58. Tablo’da da ortaya çıkmıştır. 20-49 kişinin çalıştığı işletme sahibi kadın girişimcilerin 12’si işle ilgili bilgi gereksinimini karşılamak için nereye/kime başvuracaklarını bildiklerini, 1’i bazı konularda bildiğini bazı konularda bilmediğini söylerken (Bkz. 51. Tablo), soru kadın girişimcilere bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlara geldiğinde 7 kişi bunlardan haberdar olmadığını 6 kişi haberdar olduğunu söylemiştir (Bkz. 58. Tablo).

¹²⁶Kaç yıldır faaliyet gösterdiği sektörde çalıştığını bildiren 2 kadın girişimci “Kadın girişimcilere bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdar mısınız? sorusuna cevap vermemiştir.

İşletme Büyüklüğü (Çalışan Sayısı)	Kadın Girişimcilere Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haber Olma Durumu		
	Evet	Hayır	Toplam
2-9 kişi	15	26	41
10-19 kişi	10	5	15
20-49 kişi	7	6	13
50-249 kişi	10	0	10
Toplam	42	37	79¹²⁷

58. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haberdar Olma Durumu ve İşletme Büyüklüğü İlişkisi

Bu alt başlık altında verilen ilk tablolar (52-58), kadın girişimcilerin bilgi erişim süreci ve bilgi kaynak/kanalları konusundaki bilgi eksikliklerini ve onlar arasındaki bilgi düzeyi farklılıklarını ortaya koymuştur. Bununla birlikte, kadın girişimcilerin bilgi erişim süreci ve teknikleri konusundaki bilgi alt yapılarının ne kadar yetersiz olduğunu gösteren tabloların sayısını daha da arttırmak mümkün olmuştur.

Kendilerine bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdar olduğunu belirten 42 kadın girişimciden 30 tanesi haberdar olduğu kurum/kuruluşların adını vermiştir. Bu durum da kadın girişimcilerin gerçekten bu kurum/kuruluşlardan haberdar olup olmadıkları konusunda şüphe uyandırmıştır.

30 kadın girişimciden elde edilen verilerin değerlendirilmesi için verilen kurum/kuruluşlar tablolastırılmış, tablo oluşturulurken tekrarlanan isimler çıkartılmış, açılımı bulunabilen kısaltmalar açık olarak verilmiştir.

¹²⁷1 kadın girişimci işletme büyüklüğünü belirtmemiş, 2 kadın girişimci de “Kadın girişimcilere bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdar mısınız? sorusuna cevap vermemiştir.

Bilgi Hizmeti Verdiğinden Haberdar Olunan Kurum/Kuruluşlar
Avrupa Birliği Bilgi Bürosu
Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezi
Antalya Esnaf ve Sanatkar Odaları Birliği
Antalya Ticaret ve Sanayi Odası
Bankalar
Batman Girişimci İş Kadınları Derneği
Bazı Danışma Merkezleri
Dernek
Garanti Bankası
Internet
TAEXS
İnsan Kaynakları
Türkiye İş Kurumu
İzmir Kalkınma Ajansı
Kadın Dernekleri
Kagiv
Kredi Garanti Fonu
Kadın Girişimciler Kurulu
Konya Kadın Girişimci Masası
Konya Ticaret Odası
Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme Dairesi Başkanlığı
Odalar
Sanayi ve Ticaret Odası
Sinerji Merkezi
Sivil Toplum Örgütleri
Ticaret Odası
Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
Türk Standardları Enstitüsü
Uludağ İhracatçı Birliği

59. Tablo: Kadın Girişimcilerin Haberdar Olduğu Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlar

59. Tablo’da yer alan kurum/kuruluşlar incelendiğinde, kadın girişimcilerin çoğunlukla net cevaplar vermedikleri/veremedikleri; “bankalar”, “bazı danışma merkezleri”, “Internet”, “kadın dernekleri” gibi genellemelerde bulundukları gözlemlenmiştir. Bu genellemeler de kadın girişimcilerin kendilerine hizmet veren

kurum/kuruluşlar ve hizmetleri hakkındaki bilgi düzeyleri konusunda şüphe duyulmasına yol açmıştır. Kadın girişimcilerin çoğunun bağlı bulunduğu ticaret ya da sanayi odasının adını bile bilgi hizmeti alınan kuruluşlar arasında vermeyişi de dikkat çekmiştir. Bu durum, tüm ticaret ve sanayi odalarının kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerini karşılayacak nitelikte bilgi sunmadıkları şeklinde düşüncelerin oluşmasına neden olmuştur.

Hazırlanan anket formunda kadın girişimcilere, “Bu kurum/kuruluşlardan nasıl haberdar oldunuz?”¹²⁸ sorusu yöneltilmiş, birden fazla seçeneğin işaretlenebileceği bilgisine de anket formunda yer verilmiştir. Elde edilen veriler, kadın girişimcilerin en çok toplantılarda (45 kişi) bu tür bilgilere erişim sağladıklarını, sonra sırasıyla; Web kaynakları (32 kişi), medya (31 kişi) ve arkadaşları (16 kişi) aracılığı ile bu bilgilere ulaştıklarını ortaya koymuştur. Aileler ya da eğitim alınan üniversite bu konularda bilgi sahibi olmak için başvuru en son kaynak/kanal olarak karşımıza çıkmıştır.

Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haberdar Olma Biçimi	Sıklık	Yüzde (n:82)
Toplantılardan (konferans, kongre, sempozyum, vb.)	45	54,9
Web kaynaklarından/İnternet'ten	32	39,0
Medya aracılığı ile (radyo, TV, gazete)	31	37,8
Arkadaşımdan	16	19,5
Eğitim yılları sırasında üniversitem aracılığıyla	3	3,7
Ailemden	2	2,4
Diğer	1	1,2 ¹²⁹

60. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Hizmeti Veren Kurum/Kuruluşlardan Haberdar Olma Biçimi

¹²⁸24. Soru

¹²⁹Anketi cevaplayan 1 kadın girişimci diğer seçeneğini işaretlemiş, ancak bir açıklamada bulunmamıştır.

60. Tablo'dan elde edilen veriler, kadın girişimcilerin tercih ettikleri bilgi kaynakları ile karşılaştırıldığında (Bkz. 22. Tablo), daha önce ilk beşten sonra gelen “Toplantılar” seçeneğinin birinci sıraya yerleştiği ve daha önce en çok tercih edilen Web kaynaklarının ikinci sırada yer aldığı görülmüştür. Bu durum, bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşların verdikleri hizmetleri Web üzerinden duyurma konusunda yetersiz kaldığının bir göstergesi olarak algılanmıştır.

Kadın girişimcilere yöneltilen “Bu kurum/kuruluşlardan şimdiye dek hizmet aldınız mı?”¹³⁰ sorusuna 28 kişi evet, 48 kişi hayır cevabını vermiştir. Sıklık açısından incelendiğinde sunulan hizmetlerden haberdar olan 42 kadın girişimciden sadece 28’inin hizmet aldığı ortaya çıkmıştır. Önceki bölümlerde, ‘İşle ilgili bilgi gereksiniminizi karşılamak için nereye başvuracağınızı biliyor musunuz?’ sorusu yöneltildiğinde de benzer sonuçlar çıkmış, kadın girişimcilerin 74’ü nereye başvuracağını bildiğini belirtirken, bunlardan sadece 52’sinin başvuruda bulunduğu tespit edilmiştir (Bkz. 19. ve 20. Tablolar). Daha önce olduğu gibi bu soruda da hizmetten haberdar olan kadın girişimci sayısı ile hizmetten yararlanan kadın girişimci sayısı arasındaki farklılık kadın girişimcilerin haberdar olduklarını ileri sürdükleri kurum/kuruluşların gerçekten var olup olmadığının sorgulanmasına neden olmuştur.

Bilgi Hizmeti Alma Durumu	Sıklık	Yüzde
Evet	28	36,8
Hayır	48	63,2
Toplam	76¹³¹	100,0

61. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Hizmeti Alma Durumu

¹³⁰ 25. Soru

¹³¹ 6 kadın girişimci bu soruyu cevaplamamıştır.

Bununla birlikte, daha önce 74 kadın girişimci işle ilgili bilgi gereksinimlerini karşılamak için nereye/kime başvuracağını bildiğini belirtirken, kadın girişimcilere hizmet veren kurum/kuruluşlardan haberdar olan kadın girişimci sayısının 42'ye düşmesi de soru işaretlerinin oluşmasına neden olmuştur (Bkz. 19. ve 52. Tablolar). Çünkü, veriler, kadın girişimcilerin işle ilgili bilgi gereksinimlerini karşılamak için başvurdukları kurum/kuruluşlar arasında da bilgi hizmeti almak için başvuru ABİGEM, TOBB, KOSGEB, Bankalar, vb. kurum/kuruluşların yer aldığını göstermiştir (Bkz. 21. ve 59. Tablolar).

Bu durum, kadın girişimcilerin “bilgi hizmeti veren kurum/kuruluş” ile “bilgi gereksinimlerinin karşılanması için başvuru kurum/kuruluş” tarafından sunulan hizmetler arasında ilişki kuramamış olması sorununu gündeme getirmiştir. Böylece bir kere daha kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri ve bilgi erişim süreçleri gibi temel terimlerin kavranmasında, bunun da ötesinde genel olarak “bilgi” kavramı ile ilişkili konularda kafa karışıklığı yaşadıkları ortaya çıkmıştır.

Listelenen kurum ve kuruluşlardan hizmet aldığını belirten 28 kişi bulunurken, bunlardan sadece 15'i hizmet aldıkları kurum/kuruluşun ismini vermiştir. 62. Tablo'da da görülebileceği üzere, yine tam olarak kurum/kuruluş tanımlamasının yapılmadığı, “odalar”, “Web kaynakları”, vb. şeklinde bilgilerin paylaşıldığı görülmüştür. Bu aşamaya gelindiğinde hâlâ net olarak bilgi paylaşımında bulunulmaması bu kurumlardan alınan hizmetler konusunda şüphelerin oluşmasına neden olmuştur.

Verilen cevaplar aynı zamanda kadın girişimcilerin bilgi hizmetlerinden ne anladıkları konusunda da ipuçları vermiştir. Bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan doğrudan hizmet almadığını, toplantılara katıldığını belirten bir kadın girişimcinin cevabı bu kişi tarafından bilgi hizmetinin farklı kurum/kuruluşlar tarafından organize edilen konferans, seminer, vb. şeklinde algılandığını, bunun üstünde bir beklentisi olmadığı düşüncesini uyandırmıştır. Herhangi bir kurum/kuruluş adı vermeksizin Web kaynaklarından bilgi hizmeti aldıklarını belirten kadın girişimcilerin cevapları ise, bilgi kaynağının seçim kriterlerinde onların ilk sırada yer verdiği güvenilirlik cevabının sorgulanmasını bir kere daha gündeme getirmiştir.

Bilgi Hizmeti Alınan Kurum/Kuruluşlar
ABİGEM (Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezi)
Adana KAGİD (Adana Kadın Girişimciler Derneği)
ADASO (Adana Sanayi Odası)
BPW (İş ve Meslek Sahibi Kadınlar Federasyonu)
Direk almadım ama toplantılara interaktif katılıyorum
ESİAD (Ege Sanayicileri ve İş Adamları Derneği)
ESYO (Eskişehir Sivil Yerel Oluşumu)
ETO (Eskişehir Ticaret Odası)
ETSO (Edirne Ticaret ve Sanayi Odası)
KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme Dairesi Başkanlığı)
Odalar
Özyeğin Üniversitesi
PAÜ (Pamukkale Üniversitesi)
Ticaret Odası
Ticaret ve Sanayi Odası
TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği)
Web Kaynakları

62. Tablo: Kadın Girişimcilerin Bilgi Hizmeti Aldığı Kurum/Kuruluşlar

Ankete verilen cevaplardan çıkan sonuç; kadın girişimciler, bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusunda eğitilme gereksinimlerinin en alt seviyelerde

olduğunu, bilginin nereden ve nasıl bulunabileceğine ilişkin bilgi yetersizliklerinin neredeyse söz konusu bile olmadığını düşünürlerken, gerçeğin, bunun tam tersi olduğudur. Anketin bilgi hizmetleri başlığı altındaki sorularına verilen cevaplardan elde edilen bulgular bu durumu net bir şekilde ortaya koymaktadır. Oysa bulgular, kadın girişimcilerin, bağlı bulundukları ticaret ve sanayi odaları, dernekler aracılığı ile sahip oldukları birtakım bilgileri ankette paylaşmaya çalışmaktan öteye geçemediklerini ortaya koymuştur.

Bu alt bölümde yer verilen tüm tablolar (52-62), kadın girişimcilerin bilgi erişim kanallarına/kaynaklarına ilişkin farkındalıklarının ve bilgi alt yapılarının yeterli olmadığını_(AH1) ve kadın girişimcilerin, bilgi erişim teknikleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları için etkin ve etkili bir bilgi erişim süreci yaşayamadıklarını_(AH5) göstermiştir.

IV.4.4.3. Kadın Girişimcilerin Elde Ettiği Bilgiyi Kullanımı ve Yarattığı Değer

Yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen bulgular, daha önceki bölümlerde mikro boyuttaki sorunlar arasında geçen “bilgisizlik”in kadın girişimcilerin önündeki en büyük engel olduğunu göstermiştir. Oysa, girişimcilik faaliyetinin en kritik aşaması olan girişimcilik fırsatının tanımlanmasından başlayarak, finansal kapasiteyi saptama, girişimciliği planlama, finansman sağlama, planlama, gerekli kaynakları belirleme ve yaratılan girişimi yönetme aşamalarının tamamında bilgi önemli bir yere sahiptir.

Bu bağlamda, kadın girişimcilerin gereksinim duydukları bilgi hizmetlerinin belirlenmesi amacıyla da anket formuna “Bu kurum/kuruluşlardan aldığınız bilgi hizmeti türünü belirtiniz.”¹³² maddesi eklenmiş, kadın girişimcilerin bilgi hizmeti aldıklarını belirttikleri kurum/kuruluşlar tarafından sunulan hizmetlerin hangilerinden yararlandıkları anlaşılmaya çalışılmıştır. “Kadın girişimcilere bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdarım” diyen 42 katılımcıdan (Bkz. 52. Tablo), 28’i bu kurum/kuruluşlardan hizmet aldığını belirtmiştir (Bkz. 61. Tablo). Hizmet alanların tamamı, aldıkları hizmet türünü belirtmiştir. Soruda birden fazla seçeneğin işaretlenebileceği bilgisine yer verilmiştir.

Alınan Bilgi Hizmeti Türü	Sıklık	Yüzde (n:82)
Araştırma+Geliştirme projeleri hakkında enformasyon (bilgi)	16	19,5
Hazır danışma hizmeti	10	12,2
Yönelme	6	7,3
Yönetim enformasyonu	6	7,3
Veri toplama	5	6,1
Bilgi kaynaklarının ödünç verilmesi	3	3,7
Patent ve standart enformasyonu	3	3,7
Diğer hizmetler	3	3,7
Çeviri hizmeti	1	1,2
Bilgi merkezleri arasında ödünç verme	1	1,2
Çoğaltma	1	1,2
Yayın taraması	1	1,2

63. Tablo: Kadın Girişimcilerin Aldıkları Bilgi Hizmetleri¹³³

Elde edilen verilere göre, kadın girişimciler en çok araştırma ve geliştirme projeleri hakkında enformasyon (bilgi) almıştır (16 kişi). Bunu hazır danışma hizmeti (10 kişi), yönelme (6 kişi), yönetim enformasyonu (6 kişi) ve veri toplama (5 kişi)

¹³² 26. Soru

¹³³ 63. Tablo’da sunulan veriler, bilgi hizmetlerini aldığını söyleyen 28 kişi üzerinden değerlendirilecek olsa kuşkusuz, yüzde oranlarında artış olacaktır. Ancak, verilerin ankete katılan 82 kişi üzerinden değerlendirilerek bilgi hizmetlerinden yararlanma durumunun belirlenmesi daha gerçekçi bulunmuştur.

izlemiştir. Bilgi kaynaklarının ödünç verilmesi, patent ve standart enformasyonu, çeviri hizmetleri, çoğaltma ve yayın tarama ise en az talep gören hizmet türleri olmuştur. Alınan bilgi hizmeti türüne ilişkin verilere 63. Tablo’da yer verilmiştir.

Üç kadın girişimci diğer seçeneğini işaretleyerek aşağıda listelenen hizmetlerden yararlandıklarını ifade etmiştir. Sıralanan bu üç hizmet aslında, hem Türkiye’de kadın girişimcileri destekleyen kurum/kuruluşların yapısı hakkında hem de kadın girişimcilerin bilgi hizmetleri konusundaki genel düşünceleri hakkında ipuçları vermektedir. Daha önceki bölümlerde de karşılaşıldığı üzere kadın girişimcilerin, mevcut ekonomik şartlar altında kendilerini zihinsel anlamda geliştirmeden önce, maddi olarak gereksinim duydukları desteği sağlama eğilimi içinde oldukları burada da ön plana çıkmıştır:

- Eğitim desteği
- İş kurma, Web, istihdam, fuar desteği
- KOSGEB uygun faizli kredi, TOBB fuar desteği, İZKA (İzmir Kalkınma Ajansı) hibe yardım desteği

Verilen cevaplardan edinilen genel izlenim de kadın girişimcilerin bilgi hizmetleri konusunda istenilen düzeyde bilgiye sahip olmadıkları şeklindedir. Bununla birlikte, kadın girişimcilerdeki bu bilinç eksikliği sadece onlardan kaynaklanan bir sorunu işaret etmemektedir. Bu durum, hem kadın girişimcileri desteklediklerini ilan eden kurum/kuruluşların bilgi hizmetleri konusunda yetersiz olduklarını, hem kütüphaneci/bilgi uzmanı olan kişilerin ve bunların bağlı bulundukları derneklerin bu konuda yeterince duyarlı davranmadıklarını, hem de

devlet politikalarında bilgi ve bilgi hizmetlerinin toplumun her kesiminden farklı uğraş sahibi olan kişilere yönelik olarak ayrı ayrı ve yeterli derecede tanımlanmadığını göstermektedir. Dolayısıyla, bu konuda alınacak önlemler konusunda da tüm bu tarafların kendi üzerlerine düşeni yapmaları gerekmektedir.

Kadın girişimcilerin sağlıklı bir bilgi erişim süreci yaşamalarını sağlayacak şekilde tasarlanan hizmetler, kullanımlarına sunulacak modern ve kapsamlı bilgi erişim sistemleri, bu konulardaki bilgilerini arttırmaya yönelik sürekli eğitim programları kadın girişimcilerin problem çözme becerilerini geliştirecek, doğru seçimler yapma ve doğru kararlar verme konusunda bilinçli hareket etmelerine olanak verecektir. Hızla çözülen problemler ve alınan doğru kararlar da kadın girişimcilerin en fazla desteklenme gereksinimi içinde oldukları maddi konularda onları daima kazançlı konuma getirecektir.

IV.4.4.4. Kadın Girişimcilerin Problem Çözme ve Karar Verme Süreçlerindeki Bilgi Kullanımı

Ankete verilen cevaplardan elde edilen sonuçlar, kadın girişimcilerin karşılaştıkları problemleri çözmek için bilgiye gereksinimleri olduğunun farkına varmaları konusunda sorun yaşadıklarını göstermiştir. Anketi cevaplayan kadın girişimcilerden, iş kurma ve geliştirme sırasında karşılaştıkları problemler sıralamasında girişimcilik ile ilgili bilgi birikimine sahip olmamayı “kısmen önemli” gören ve “önemli değil” diyenlerin toplam sayısı 53’tür. Soruyu cevapsız bırakan 12 kişi ile birlikte değerlendirme yapıldığında ankete cevap veren 82 kadın girişimciden

65'inin girişimcilik konusunda bilgi sahibi olmaksızın faaliyetlerini başlatmış ve/veya sürdürüyor olma ihtimalleri ortaya çıkmıştır (Bkz. 15. Tablo).

Bununla birlikte, problemlere ilişkin tanımlamalar arasında yer alan “girişimcilikle ilgili bilgi kaynağının azlığı”nı “önemli” ve “çok önemli” gören kişilerin sayısı 52'dir (Bkz. 15. Tablo). Bu sonuç, problemin tanımlanmasında da bir sorun olduğunu göstermiştir. Kadın girişimciler, sürdürmek istedikleri girişimcilik faaliyetlerine ilişkin bilgi sahibi olmayı önemsememekte, ancak bir yandan da bilgi kaynağının azlığından yakınmaktadır. Birbiriyle ilişkilendirilmiş ve birinin cevabının diğerini etkilediği sorulara geçilmeden, aynı soru içinde bu tür çelişkili cevaplar almak, kadın girişimcilerin içinde bulundukları durumu, mevcut durum içindeki bilgi gereksinimlerini kavrayamadıklarını ve bunların girişimcilik faaliyetleri sırasında karşılaştıkları problemlerle ilişkisini kuramadıklarını göstermiştir.

Kadın girişimcilerin, girişimcilik faaliyetleri süresince, her aşamada, farklı nitelik ve nicelikte bilgiye gereksinimleri olduğunun farkında olmamalarına ve gereksinimlerini tanımlayamamalarına rağmen, işle ilgili bilgi gereksinimini karşılamak için nereye/kime başvuracakları konusunda kendilerini son derece bilgili buldukları ortaya çıkmıştır. Ankete cevap veren kadın girişimcilerin 74'ünün işleri ile ilgili bilgi gereksinimlerini karşılamak için başvuracakları kişi/kurum/kuruluşları bildikleri görülmüştür¹³⁴. Karşılaştıkları problemleri çözmek için nereye/kime başvuracağını bilen 74 kişiden 52'si şimdiye kadar bu kişi/kurum/kuruluşlara başvurmuştur ve bunlardan da 47'si başvurdukları kişi/kurum/kuruluşların isimlerini verebilmiştir. Ancak, sonraki sorulara verilen cevaplar bu yüksek bilinç düzeyinin

¹³⁴Bir kadın girişimci de bazı konularda evet bazı konularda hayır şeklinde cevap vermiştir.

sorgulanmasına neden olmuştur. Daha önce işle ilgili problemlerini gidermek için nereye/kime başvuracaklarını bildiklerini belirten kadın girişimci sayısı 74 iken, kadın girişimcilere bilgi hizmeti veren kişi/kurum/kuruluşlardan haberdar olanların sayısı 42'ye düşmüştür (Bkz. 19, 20, 52. Tablolar).

Bununla birlikte, bilgi kaynaklarını kullanma gerekçeleri sorulduğunda 70 kadın girişimcinin cevabı ileriye yönelik kararların alınması şeklinde olmuştur (Bkz. 23. Tablo). Bu kararları vermek için en çok tercih edilen bilgi kaynak/kanalları ise 65 kadın girişimci tarafından ücretsiz Web kaynakları olarak belirlenmiş (Bkz. 22. Tablo), bilgi kaynağını seçerken ön plana çıkan kriter de 60 kadın girişimcinin tercihi ile güvenilirlik olmuştur (Bkz. 24. Tablo). Güvenilirliğin ön planda tutulduğu bir ortamda ücretsiz Web kaynaklarına yönelinmesi ve bunların da öncelikli olarak karar verme sürecinde kullanılması, kadın girişimcilerin ciddi ölçüde bilgi kaynak/kanalları hakkında eğitim gereksinimleri olduğunu gözler önüne sermiştir.

Ortaya çıkan sonuç, kadın girişimcilerin bilgi erişim konusundaki bilinç düzeylerinin problem çözme ve karar verme aşamalarında hızlı hareket etmelerini; güvenilir ve doğru kararlar almalarını olumsuz yönde etkileyecek ölçüde düşük olduğudur. Bu sonuç, kadın girişimcilere verilen bilgi hizmetlerinin de sorgulanmasını gündeme getirmektedir. Kadınların, çalışma yaşamına katılımının desteklenmesi ve girişimcilik konusunda bilinçlendirilmesi için ülke genelinde çalışmalar yapılırken, bu kapsamda verilecek bilgi hizmetlerinin tanımlanması; bu amaçla oluşturulacak bilgi merkezlerinde yer verilecek bilgi kaynaklarının, bilginin iletileceği kanalların ve kurulacak iletişim ağının, kısacası kadın girişimcilerin

güvenilir, güncel ve doğru bilgiye, en uygun kanal ile erişebilmelerine imkân verecek bilgi erişim sistemlerinin özenle tasarlanması gerekmektedir.

Ülkemizde halihazırda, farklı kurum/kuruluşlar tarafından kadın girişimcilere farklı kapsam ve seviyelerde eğitimler, danışmanlık hizmetleri verilmekte; kadın girişimcileri destekleyecek projeler yürütülmektedir. Ancak, genel olarak incelendiğinde bunların birbirinden kopuk, süre sınırlı ve çoğu zaman gönüllülük esaslı oldukları; çalışmaların yürütüleceği bölgelerdeki kadınların mevcut durumları ve bilgi düzeyleri ölçülmeden projelere başlandığı ve bu projelerin sürdürülebilirliğinin sağlanamadığı gözlemlenmektedir. Projelerin, finansal destek sağlanması yoluyla kadın girişimcilerin önündeki maddi engellerin aşılmasına yardımcı olmaktan öteye geçemedikleri görülmektedir.

Kadın girişimcileri destekleyen kurumlar, özel kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları, farklı hedefleri olan projelere yönelmektedir. Uygulamadaki paydaşların çeşitlenmesiyle birlikte, kadın girişimciliğini destekleme stratejisinin de farklı amaçlara yönelik olarak yapılandırılmaya başlandığı görülmektedir. Bu durum, kadın istihdamına ilişkin genel politikanın olmayışı, bilgi politikalarındaki sorunlar ve politikalar oluşturulurken bilgi kullanıcılarının analizinin istenilen düzeyde yapılamaması ile birleştiğinde ortaya çıkan tablo hiç iç açıcı olmamaktadır.

Çalışmada elde edilen bulgular göstermektedir ki, önceki bölümlerde adı geçen farklı kurum/kuruluşlar tarafından yürütülen projelerde yer alan ve/veya bu kurum/kuruluşlar tarafından finanse edilen kadın girişimcilerin desteklenme nedeni ne olursa olsun, istenen başarılı sonuçların elde edilebilmesi ve verimliliğin

sağlanabilmesi için bu kişilerin bilinçlendirilmesi, yaşamboyu öğrenen bireyler haline getirilmesi gerekmektedir. Gereksinimlerinin farkında, problemlerini tanımlayabilen, bilgi kaynaklarına nereden ve ne şekilde ulaşabileceğini bilen ve bunları karşılaştıkları problemleri çözmede kullanan enformasyon okuryazarı bireyler haline getirmek üzere bilinçlendirilen/eğitilen kadın girişimciler hem politika yapanların ve yatırımcıların hedeflerinin gerçekleştirilmesinde, hem de tüm ülke vatandaşlarının refahının arttırılmasında etkili rol oynayacaktır. Bu bağlamda, kadın girişimcilerin bilinçli bilgi kullanıcıları olarak bilgi erişim süreci içine dahil olmaları konusunda yönlendirilmeleri önem taşımaktadır.

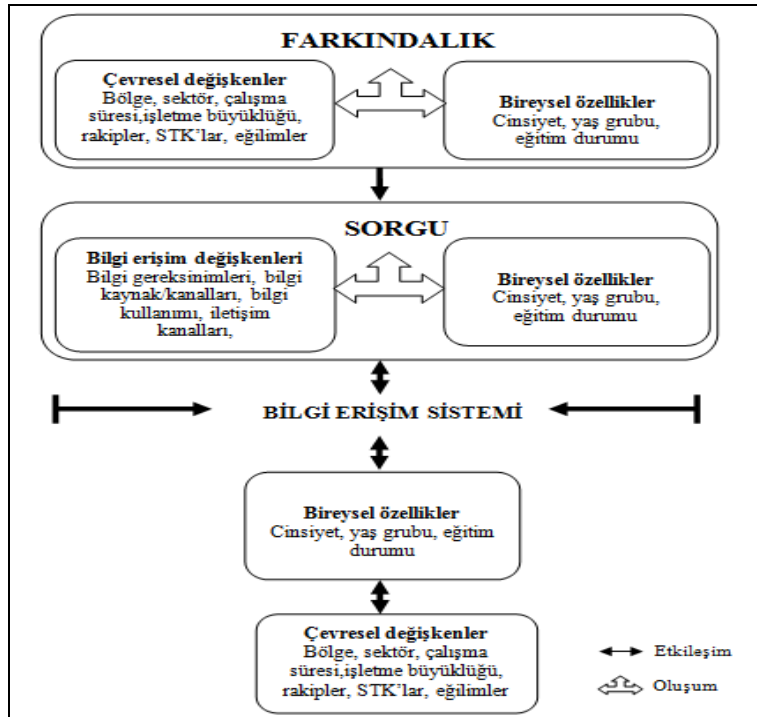
Takip eden bölümlerde, araştırmacı tarafından geliştirilen üç modele ilişkin detaylar paylaşılmıştır. Bilgi erişim süreci ve bilgi arama davranışına ilişkin modeller oluşturulurken çalışmanın kuramsal bölümünde yer verilen modeller ve kullanıcı araştırması bulguları dikkate alınmıştır. TOBB KGK için hazırlanan bilgi hizmetleri planlama modeli tasarlanırken de TOBB'un mevcut yapısı ve TOBB İLKKGK başkan ve başkan yardımcılarının bilgiye yaklaşımları göz önünde bulundurulmuştur.

IV.4.5. Farkındalık Temelli Bir Bilgi Erişim Süreci Modeli

Elde edilen veriler, ankete katılan kadın girişimcilerin daha bilgi gereksiniminin belirlenmesini sağlayacak problemin tanımlanması aşamasında sorun yaşadıklarını göstermiştir. Bu konuda öne çıkan örneklerden biri de, girişimcilik faaliyetleri sırasında karşılaşılan sorunlar arasında üst sıralarda yer alan kredilendirme/fon bulma, sermaye sağlama gibi konularda bilginin olmayışından yakınılırken, bu bilgilere erişimin yüksek seviyelerde sağlanabildiğinin görülmesidir. Bu durum, elde edilen bilginin yararlılığının ve verimliliğinin değerlendirilme

aşamasında karşılaşılan sorunların da işareti olarak düşünülmektedir. Mevcut veriler ister bilgi erişim sürecinin başında, ister sonunda yaşanan sorunların işaretçisi olsun gerçek şudur ki, kadın girişimciler farkında olmadıkları bir tehdit ile karşı karşıyadır; o da bilgi erişim sürecine ilişkin farkındalıklarının olmamasıdır.

Anketi cevaplayan 82 kadın girişimciden sadece 20'sinin bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusunda eğitim istemesi (Bkz. 14. Tablo) de aynı zamanda onların, sağlıklı bir bilgi erişim süreci yaşamanın girişimcilik faaliyetleri üzerindeki olumlu etkileri konusundaki bilinçsizliklerini gözler önüne sermiştir. Elde edilen veriler bir bütün olarak değerlendirildiğinde ülkemizdeki kadın girişimcilerin bilgi erişim süreçlerini ortaya koyabilecek temel bir model oluşturulmuştur. Bu model oluşturulurken kuramsal bölümde yer verilen bilgi erişim süreci modelleri göz önünde bulundurulmuştur.

13. Şema: Farkındalık Temelli Bir Bilgi Erişim Süreci Modeli

Model, çalışmada atıfta bulunulan diğerlerinden farklı olarak sahip olunan bireysel özelliklerin ve çevresel değişkenlerin meydana getirdiği “farkındalık” ögesini içermekte, bilgi erişim sistemini oluşturan unsurların bile “farkındalık” seviyesine bağlı olarak etkinliklerini yitirebileceğine, sistem ile etkileşim içine girmeyi sınırlandırılabileceğine vurguda bulunmaktadır.

Elde edilen veriler göstermektedir ki, sağlıklı bir bilgi erişim sürecinin yaşanması için öncelikle kadın girişimcilerin, sahip oldukları bilgideki eksikliğin ve bilgi erişim süreci sonucunda bu eksikliklerin giderilebileceğinin farkına varmaları gerekmektedir. “Farkındalık” olmaksızın, kadın girişimciler için özel olarak oluşturulmuş bilgi erişim sistemlerinin ve/veya bilgi kaynaklarının olması yeterli değildir. Ancak bilgi gereksiniminin ve çevresindeki bilgi erişim sistemleri ile etkileşiminin, sürdürdüğü girişimcilik faaliyet(ler)ine olumlu etki edeceğinin farkına varan bir kadın girişimci, sistem ile etkileşim içine girecektir. Yaşanacak sağlıklı bir bilgi erişim süreci sonunda güvenilir ve doğru bilgiyi elde edebileceğinin, elde edilen bilginin karar verme ve problem çözme gibi etkinliklerde işine yarayacağını farkında olmayan bir kadın girişimcinin bilgi erişim sürecine dahil olması mümkün görünmemektedir.

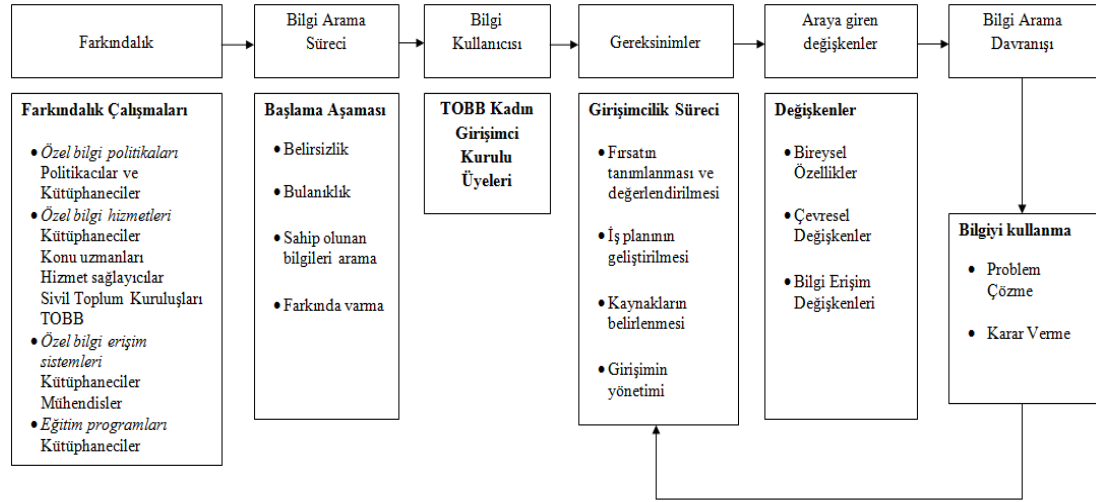
IV.4.6. Kadın Girişimciler İçin Bir Bilgi Arama Davranışı Geliştirme Modeli

Anket aracılığı ile paylaşılan sorulara verilen cevaplar, özellikle, bilgi arama davranışının sergilenmeye başlandığı ilk aşamaya ilişkin detaylı veri sağlamıştır. Bu aşama, kuramsal bölümde yer verilen Ellis’in Bilgi Arama Stratejileri Davranış Modeli’nde (Ellis, 1989, 178.s.; Ellis, Cox & Hall, 1993, 359.s.) ve Kuhlthau’nun

Bilgi Arama Davranışı Aşamaları Modeli'nde (Kuhlthau, 1991, 367.s.) başlangıç aşaması olarak yer almış ve bu aşamadaki ortak algı belirsizlik olarak ifade edilmiştir. "Farkına varma" da başlama aşamasına uygun görev olarak tanımlanmıştır. Wilson, 1981 tarihli Bilgi Arama Davranışı Modeli'nde (1999, 252.s.) Ellis'in (Ellis, Cox & Hall, 1993, 359.s.) modeline yer vererek "Başlama" aşamasını modeline dahil etmiştir. Ancak, 1996'daki modelinde Wilson (1999, 257.s.) bu aşamayı aynen almamış bunun yerine "pasif ilgi", "pasif araştırma", "aktif araştırma" ve "devam eden araştırma" kavramlarını kullanarak bilgi arama davranışını "pasif ilgi" ile başlatmıştır. Dervin'in "Anlamlandırma Modeli"nde (1992, ss.68-69) ise, bireylerin karşılaştıkları belirli bir durumu aşmak için yeni algı geliştirmeksizin ilerleme kaydedemeyeceği düşünülerek, bilgi eksikliğini gidermek için harekete geçmiş bireyin içinde bulunduğu durum, başlangıcı oluşturmuştur. Bu nedenle burada oluşturulacak modelde Dervin'in anlamlandırma modelinden ziyade Wilson, Ellis ve Kuhlthau'nun modellerinden etkilenilmiştir.

Kullanıcı araştırması kapsamında elde edilen veriler analiz edildiğinde, ülkemizdeki kadın girişimcilerin bilgi arama sürecinin başında sorun yaşadıklarını, bu da Kuhlthau'nun modelinde "başlama aşaması"na uygun görev olarak belirlenen "farkına varma" görevini yerine getiremediklerini ortaya koymuştur. Bu nedenle, Wilson'ın 1996 yılı modelinde başlama aşaması yerine koyduğu "pasif ilgi"nin oluşmadığı görülmüştür. Bunun bir parçası olarak da kadın girişimcilerin bilgi erişim sistemleri ile etkileşimlerinin ya çok geç başladığı ya da hiç başlamadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda, çalışmanın ortaya çıkardığı en önemli sonuçlardan biri de bilgi arama davranışı geliştirme konusunda kadın girişimcilerin desteklenmesi

gereksinimi olmuştur. Elde edilen bu sonuçtan hareketle aşağıdaki “bilgi arama davranışı geliştirme modeli” oluşturulmuştur.

14. Şema: Kadın Girişimciler İçin Bilgi Arama Davranışı Geliştirme Modeli

Modelde, TOBB KGK Üyeleri’nin, yürütmekte oldukları ve/veya yeni başlatmayı planladıkları girişimlerinin devamlılığının sağlanması ve başarılı bir şekilde yönetimi için bilgiye gereksinimleri olduğunun farkına varmadıkları; sağlıklı bir bilgi erişim süreci yaşamamanın girişimlerine sağlayacağı katma değer bilincinde olmadıkları sürece bilgi erişim süreci içinde yer alamayacakları öne sürülmüştür. Modelle, farkındalığın yaratılmasında farklı pay sahiplerinin olduğu, farkındalık çalışmalarının birbiriyle ilişkili birden çok unsuru barındırdığı ve bu çalışmalar sonuçlandırılmadan kadın girişimcilerin bilgi kullanıcıları olarak bilgi erişim sistem(ler)i ile etkileşim içine giremeyeceği, ve hatta bilgi erişim sürecine ilişkin eğitim almaksızın kadın girişimcilerin bilgi erişim sistemi içinde “bilgi kullanıcıları” olarak tanımlanamayacakları savunulmaktadır.

IV.4.7. TOBB Kadın Girişimciler Kurulu İçin Bilgi Hizmetleri Planlama Modeli¹³⁵

Kullanıcı araştırmasından elde edilen veriler, Kadın Girişimciler Kurulu ve il kurulları için TOBB merkezinden yönetilecek, öncesinde kadın girişimcilerde bilgi gereksinimleri konusunda farkındalık uyandırıp sonrasında kurul üyeleri için, onların gereksinimleri ve beklentileri doğrultusunda tasarlanmış hizmetleri proaktif olarak sunacak bir bilgi hizmeti planlamasının geliştirilmesinin gerekliliğini işaret etmiştir.

Türkiye’deki kadın girişimcilerin potansiyelini nitelik ve nicelik bakımından geliştirmek için yerinde ve zamanında bir atılımda bulunan TOBB’un bünyesinde topladığı kadın girişimcilerin, girişimcilik faaliyetlerinin devamlılığını ve başarısını arttırmak için yapabileceği en önemli çalışmalardan biri de bu kadınların bilgi alt yapılarını güçlendirecek projeler geliştirmektir. Yapılan araştırma göstermiştir ki, TOBB İLK GK altında bir araya gelen kadın girişimciler, girişimcilik sürecinde yaşadıkları maddi kaygıları en aza indirecek seçenekleri kendilerine sunacak bilgi kaynak ve kanallarının farkına bile varamamaktadır. Yürüttükleri girişimcilik faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak ve geliştirmek için başvurabilecekleri bilgi erişim sistemlerin varlığından habersizdirler. Bundan da önemlisi, İLK GK üyesi kadın girişimciler ileriye yönelik kararlar alabilmek ve iş çevresi ile ilgili bilgi edinmek için güvenilir olmayan bilgi kaynak ve kanallarına yönelerek girişimcilik faaliyetlerini olumsuz yönde etkileyecek ciddi riskler almaktadır.

¹³⁵Bu alt başlık kapsamında ele alınan TOBB Birimlerine ilişkin bilgilere <http://www.tobb.org.tr/Sayfalar/AnaSayfa.aspx> adresinden 2011 Nisan ayı süresince ulaşılmıştır. Belirtilen Web sayfasının altındaki farklı başlıklardan/sayfalardan elde edilen dağınık haldeki veriler, derlenmiş, kendi içlerinde sınıflandırılıp düzenlendikten sonra metin içinde sunulmuştur.

Bununla birlikte, sayılan tüm bu olumsuzlukların önüne geçmek kadın girişimcilerin gereksinimleri doğrultusunda tasarlanmış bilgi hizmetleri planlaması ile mümkün görünmektedir. TOBB'un ve TOBB KGK'nın sahip olduğu yapı, planlı bilgi hizmetlerinin sunumu için oldukça elverişlidir. Bu yapı dikkate alınarak, bilgi ve belge yöneticileri/kütüphaneciler tarafından tasarlanıp yönetilecek; bünyesinde hem bilgi ve belge yönetimi alanındaki konu uzmanlarına, hem de kadın girişimcilerin bilgi gereksinimini karşılamakta yardımcı olabilecek farklı konu alanlarındaki uzmanlara yer verilecek bir bilgi merkezi oluşturmak mümkündür. Etkin ve etkili bilgi paylaşımını sağlamak üzere, merkeze bağlı bölgesel ve yerel hizmet birimleri ile İLKGK üyelerinin girişimcilik faaliyetlerini desteleyecek bir bilgi ağı yaratılması da sağlanmalıdır.

KGK, TOBB Birimleri'nden Sektörler ve Girişimcilik Dairesi Girişimcilik Müdürlüğü altında yer alan iki kuruldandır. KGK ile birlikte bu Müdürlük altında yer alan diğer kurul ise Genç Girişimciler Kurulu (GGK)'dır. TOBB Girişimcilik Müdürlüğü'ne bağlı olarak kurulacak bir Girişimci Bilgi Merkezi sadece KGK için değil aynı zamanda GGK üyelerinin de yararlanabileceği hizmetleri bünyesinde barındırabilecektir.

Düşünülen bu Girişimci Bilgi Merkezi'nin, TOBB birimlerinden biri olan Bilgi Hizmetleri Dairesi ile eşgüdümü şarttır. Bilgi Hizmetleri Dairesi, temel amacını “TOBB içindeki ilgili birimlere hizmet sunmak ve Birlik dışındaki Türk Girişimcilerinin bilgi ihtiyacını gidermek” şeklinde tanımlamaktadır. Daire altında Bilgi Erişim, Bilgi İşlem ve Yazılım olmak üzere üç müdürlük bulunmaktadır. Her ne kadar bu Daire ve altında yer alan müdürlüklerin adlarında “bilgi hizmeti”, “bilgi

erişim” gibi terimler kullanılmış olsa da sundukları hizmetler, çalışma kapsamında elde edilen bulgular doğrultusunda kadın girişimciler için onerilecek bilgi hizmetlerini tam anlamıyla kapsamamaktadır.

Bilgi Erişim Müdürlüğü, Türkiye’deki ticari ve ekonomik faaliyetlerle ilgili her türlü bilgiyi odalar ve borsalar bünyesinde erişilebilir kılma, buna yönelik olarak Web siteleri tasarımı yapma, programlar hazırlama, bu programların kullanımını sağlama ve teknik destek vermek amacıyla çalışmalar yürütmekte; talepler doğrultusunda, veritabanlarından sağlanamayan standart dışı bilgileri araştırarak ilgili yerlere gönderilmesini sağlamaktadır. Müdürlük, bilgi talepleriyle ilgili sorulara TOBB’nin mevcut veritabanları (Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi Indeks Veritabanı, Ticaret Borsaları Bilgi Sistemi, Sanayi Veritabanı, vb.) veya abone olunan veritabanları, bilgi merkezleri, kütüphane kaynakları yolu ile cevap vererek ve gelen talepler doğrultusunda bilgi kaynaklarını ve veritabanlarını geliştirmektedir. Ulusal ve uluslararası bilgi kaynaklarının tespiti, satın alınması ve abonelik işlemlerinin yapılması da Müdürlük tarafından takip edilmekte; kuruluşlarla işbirliği yapılarak, ihtiyaç duyulan veritabanları ile ilgili proje çalışmalarını yürütmektedir.

Müdürlük ayrıca, hizmet ve ürünlerin kalite ve standartları açısından denetimi sağlamak, Birliğin yürütmekte olduğu bilgilendirme ve bilgi derleme hizmetlerinin bir merkezden yürütülmesi için çalışmalarda bulunmak, TOBB birimleri tarafından istenilen ekonomi, dış ticaret ve sanayiye ilişkin bilgilerin araştırılıp temin edilmesini sağlamak ve yazışma yoluyla ilgili birimlere göndermek, Web sayfalarında kullanılması için veya birimlerden gelen talepler üzerine grafik,

broşür, afiş, logo, hareketli, hareketsiz görsellerin tasarımlarını yapmakla da yükümlüdür.

Tüm bunlar değerlendirildiğinde, Müdürlüğün amaçları kapsamında yer alan Türk Girişimcilerinin bilgi gereksinimlerini karşılamak konusundaki çalışmaların ikinci planda kaldığı, çalışmaların daha çok Birliğin kendi içindeki bilgi gereksinimini karşılamaya yönelik hizmet geliştirmek ve sunmak öncelikli hedefiyle gerçekleştirildiği görülmektedir.

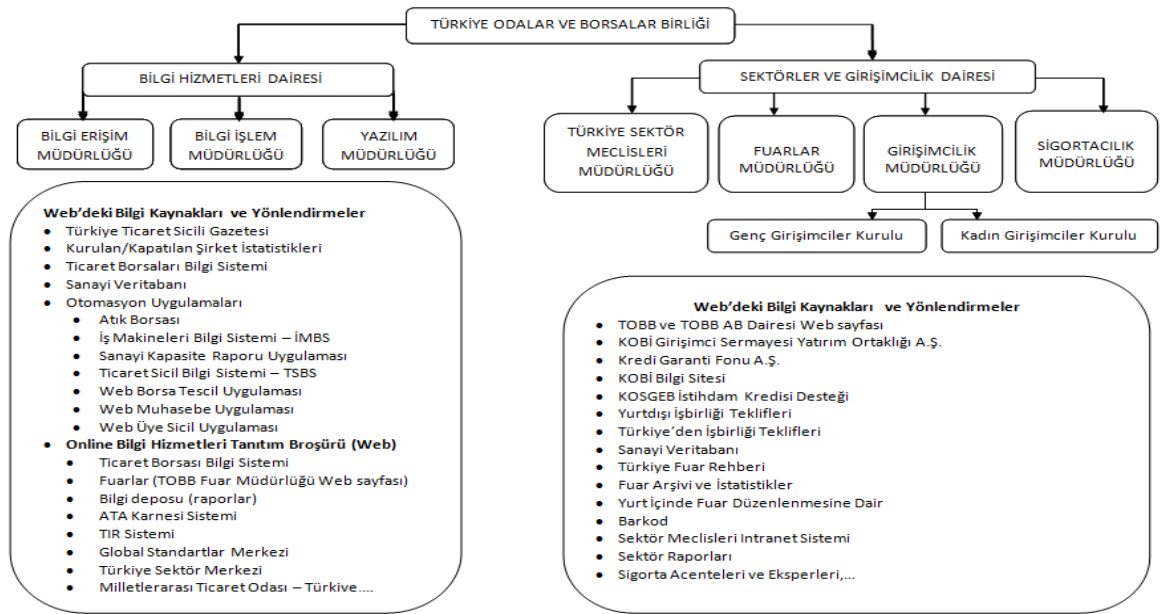
Oysa, yapılan kullanıcı araştırması, kadın girişimcilerin kendi gereksinimleri doğrultusunda, onlardan talep gelmeden, onlara özel olarak planlanmış bilgi hizmet, kaynak ve kanallarına; bilgi arama davranışları da göz önünde bulundurularak tasarlanmış bilgi erişim sistemlerine gereksinimleri olduğunu göstermiştir. Kadın girişimciler için, gereksinim duydukları anda, güvenilir kaynak ve kanallardan hızlı bir şekilde elde edecekleri bilgiye erişim önemlidir. Bunun için aracısız, kendilerinin doğrudan bilgiye erişimlerini mümkün kılan sistemlere gereksinim vardır. Bu bağlamda, TOBB Sektörler ve Girişimcilik Dairesi Girişimcilik Müdürlüğü altında hizmet vermesi önerilen Girişimci Bilgi Merkezi ile Bilgi Hizmetleri Dairesi ve altındaki müdürlüklerin amaçları, sundukları bilgi ve hizmetler önerilen bilgi merkezininkinden farklı ve ayrıdır. Bununla birlikte, TOBB içinde faaliyet göstermekte olan bu Daire ve bağlı Müdürlükler, Girişimci Bilgi Merkezi'nde sunulacak hizmetin kalitesinin arttırılmasına, bilgi erişim sistemlerinin oluşturulmasında TOBB'un öz kaynaklarının kullanılarak daha az maliyetle daha kapsamlı ve geliştirilmiş hizmetler sunulmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

Çalışma kapsamında TOBB ve TOBB KGK yapılanması göz önünde bulundurularak bir bilgi hizmetleri planlama modeli önerilmektedir. Ancak bu planın eyleme geçirilmesinden önce, kadın girişimcilere verilecek bilgi hizmetlerinin net bir şekilde tanımlanması, hizmet politikasının oluşturularak çalışmanın projelendirilmesi gerekmektedir. Bilgi hizmeti politikalarının hizmet sunulacak kullanıcı grubunun, kadın girişimcilerin, özellikleri ve bilgi gereksinimleri göz önünde bulundurularak hazırlanması gerekmektedir.

Tanımlamanın ve politikanın ardından eylem planının oluşturulması, proje grubunun, kurum içinden ve dışından birlikte çalışılacak proje ortaklarının belirlenmesi; hedefin net bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Bilgi hizmetleri planlamasında kuramsal alt yapı ve mevcut uygulamalara ilişkin bilgi birikimi gereklidir, dolayısıyla planlamanın başlangıç aşamasından itibaren profesyonel destek sağlanmalıdır. Bu bağlamda, bilgi hizmeti planlamasında ve uygulamasında Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezunlarının yer alması önem taşımaktadır.

Bu ön çalışmaların ardından TOBB'un ilgili Birimleri ile uzun soluklu ve detaylı çalışmalar yapılması, mevcut bilgi hizmet, kaynak ve kanallarının derinlemesine analizi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Çalışma kapsamında sunulan önerinin yazılı hale getirilmesinden önce, TOBB Web sayfasından yapılan incelemeler, kadın girişimcilerin faaliyetleri süresince kullanabilecekleri bilgilerin Web üzerinde birbirinden bağımsız ve dağınık bir şekilde yer aldığını ortaya çıkarmıştır. Öncelikli olarak sahip olunan kurum içi ve dışı bilgi kaynaklarının derlenmesi, analizlerinin yapılması, birbiriyle entegre edilebilecek içerikte ve

gereksinim duyulan teknik alt yapıya sahip olan iç kaynakların tek bir platform üzerinden sunulabilir hale getirilmesi gerekmektedir. Bilgi Hizmetleri Dairesi, Bilgi İşlem ve Yazılım Müdürlüklerinin teknik destek konusunda ciddi destekleri öngörülmektedir. 15. Şema’da ana hatlarıyla, adı geçen iki hizmet biriminin mevcut yapılanmasına ve Web üzerinden sundukları kaynaklara yer verilmiştir.

15. Şema: TOBB Sektörler ve Girişimcilik Dairesi - Bilgi Hizmetleri Dairesi Mevcut Yapılanma ve Kaynaklar (Derleme Çalışması)

15. Şema oluşturulmadan önce tüm TOBB Birimleri ve sundukları hizmetler değerlendirilmiş, önerilen Girişimci Bilgi Merkezi'nin yapılandırılmasında etkin role sahip olacağı belirlenen birimler, bunların sundukları hizmetler ve sahip oldukları bilgi kaynakları saptanmıştır. Bu ön çalışmanın ardından Web üzerinde farklı sayfalarda, dağınık halde bulunan bilgi parçacıkları derlenip ilişkilendirilerek şemaya dönüştürülmüştür. Bu şema, TOBB KGK bilgi hizmetleri planlama modelinin geliştirilmesi için başlangıç noktasını oluşturmuştur.

TOBB KGK için önerilen bilgi hizmetleri modeli üç aşamalıdır. İlk aşama merkezi bilgi hizmetlerinin, ikinci aşama merkeze bağlı bölgesel hizmet birimlerinin, üçüncü aşama ise bölgelere bağlı yerel hizmet birimlerinin oluşturulmasıdır. Model, iyi bir planlamayı, analitik düşünmeyi, sistem yaklaşımını özümsemeyi, uzman bir ekibi ve uzun bir zaman dilimini gerektirmektedir. Planlamanın tüm aşamalarına ilişkin detaylara burada yer verilmesi mümkün değildir. Çalışmada sadece, TOBB Girişimcilik Müdürlüğü altında oluşturması önerilen “Girişimci Bilgi Merkezi”nin genel yapısına ana hatları ile yer verilmiştir.

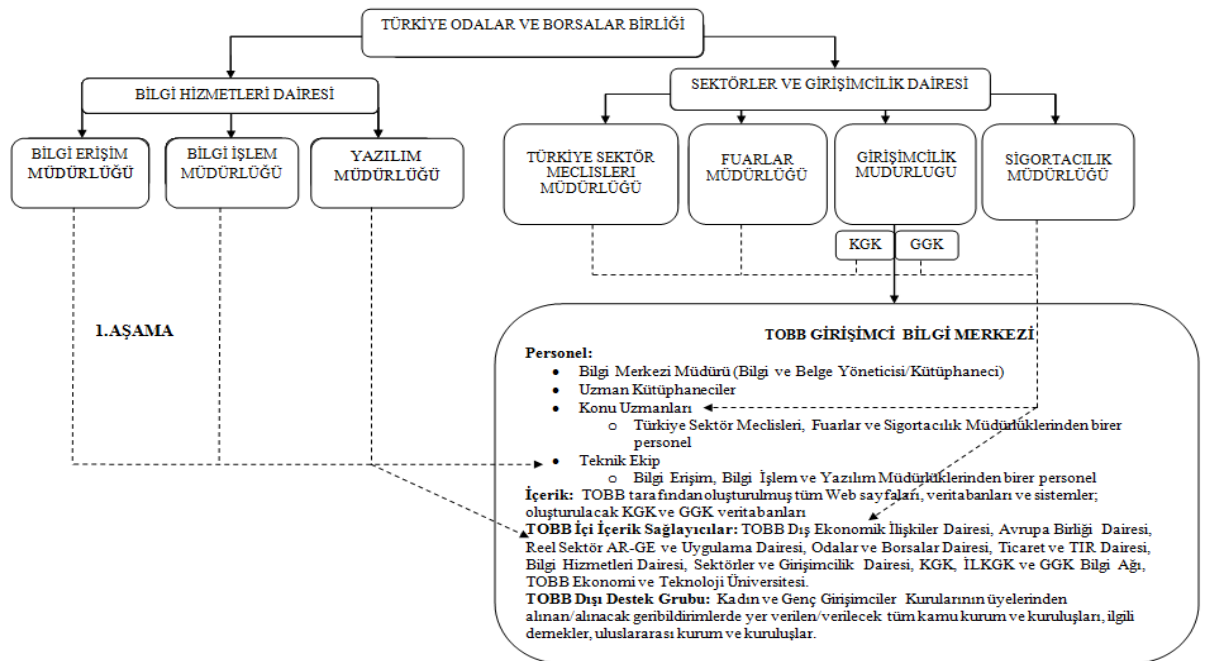
Genel yapı çerçevesinde 1. aşamada; Bilgi Merkezi’nin oluşumunda yer alacak personel, içerik sağlayıcılar ve destek gruplarına, 2. aşamada; genel ve bölgesel hizmet birimlerine ve oluşturulacak bilgi sistemine, 3. aşamada; yerel hizmet birimlerinin hizmetlerine ve sistem içindeki rolüne yer verilmiştir.

Bununla birlikte, çalışmanın sonuç ve öneriler bölümünde kadın girişimciler için tasarlanacak bilgi erişim sistemlerinin sahip olması gereken özellikler konusundaki temel bulgular, bilgi hizmeti planlamasında dikkat edilmesi gereken unsurlar ve bilgi hizmetleri kapsamında yer alması gereken bilgi kaynak, kanal ve merkezlerine detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Önerilen model de detaylı olarak verilemeyen ayrıntılar için bu bölüm önemli bir referans noktası olacaktır.

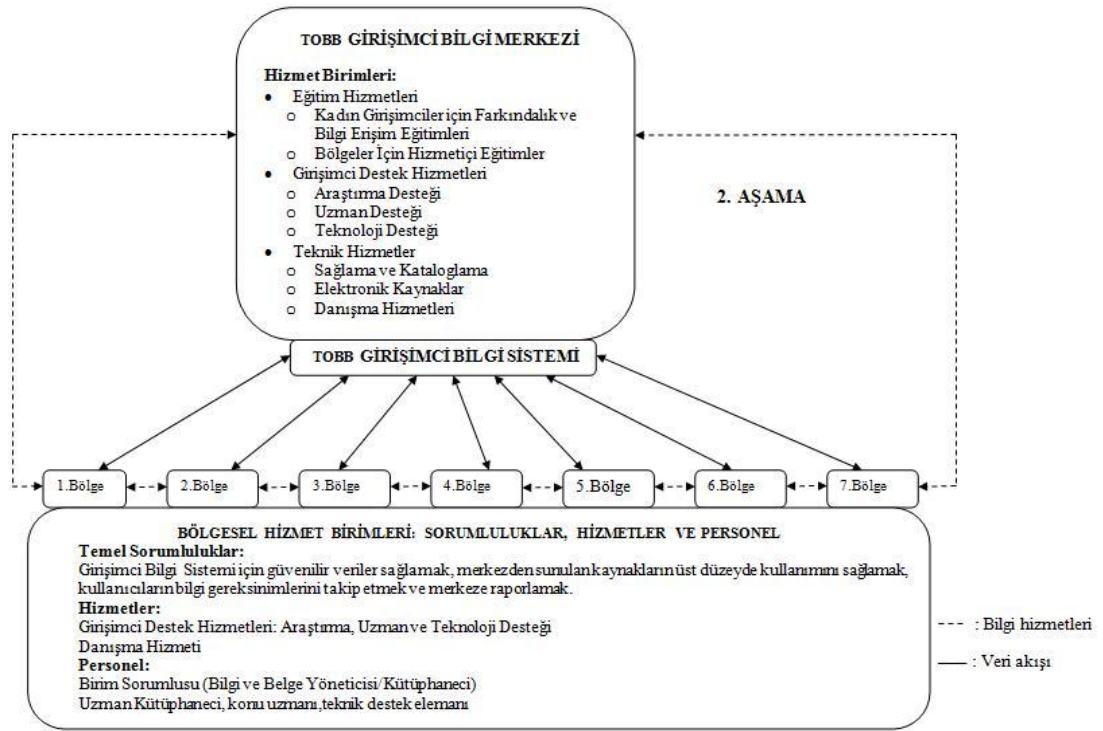
Modelin aşamaları, üç ayrı şema (16,17,18) üzerinde gösterilmiştir. Birinci aşamada yer verilen yapı tam olarak oluşturulmadan, TOBB Girişimci Bilgi Merkezi’nin organizasyon şeması oluşturulup, iş akışına ve çalışma prensiplerine ilişkin kararlar alınıp yazılı hale getirilmeden bir sonraki aşamaya geçilmemesi önem

taşımaktadır. Aynı şekilde modelden istenilen verimin alınması için ikinci aşamada önerilen yapı oluşturulmadan ve işlerlik kazanmadan üçüncü aşamaya geçilmemelidir.

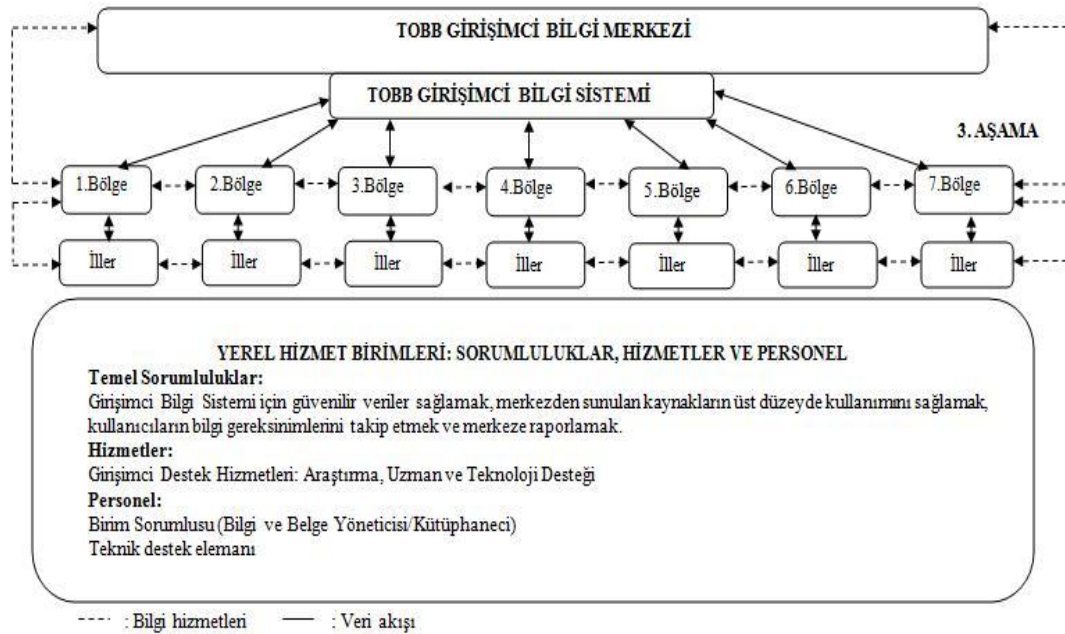
16. Şema’da, TOBB’un mevcut yapısı içinde yer alan birimlerin, planlanan hizmetler kapsamında sağlayacağı personel ve içerik desteğinden ne şekilde yararlanılacağı gösterilmiştir. Aynı zamanda, yeni yapılanma kapsamında gereksinim duyulan personele, içeriden ve dışarıdan alınacak desteğe ilişkin bilgi de sunulmuştur. 17. Şema’da, bölgesel hizmet birimlerinin sorumluluklarına, sunacakları bilgi hizmetlerine ve personeline ilişkin bilgilere yer verilirken bir yandan da merkezden yönetilmesi düşünülen TOBB Girişimci Bilgi Sistemi ile aralarındaki iletişim, etkileşim; merkez ve yerel birimler arasındaki veri akışı gösterilmeye çalışılmıştır. 18. Şema’da, sunulacak yerel bilgi hizmetlerine ve sorumluluklara yer verilmiş, merkez ve bölgeler arasındaki veri akışı gösterilmiştir.

16. Şema: TOBB Girişimci Bilgi Merkezi Hizmet Planlaması (Model Önerisi) – 1. Aşama

17. Şema: TOBB Girişimci Bilgi Merkezi Hizmet Planlaması (Model Önerisi) – 2. Aşama¹³⁶

18. Şema: TOBB Girişimci Bilgi Merkezi Hizmet Planlaması (Model Önerisi) – 3. Aşama

¹³⁶ 2. aşamada yer verilen bölgeler Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesi göz önünde bulundurularak plana eklenmiştir.

Önerilen modelin tüm aşamaları, bilgi paylaşımını, girişimlere ve girişimcilere yönelik güvenilir bir veri ve kaynak havuzu oluşturulmasını hedeflemiştir. Modelde hizmetlerden verim alınması için öncelik, eğitim hizmetlerine verilmiştir. Elde edilen bulgular ve yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan farkındalık ve bilgi alt yapısı yetersizliğinin önüne geçmek amacıyla merkezden yürütülecek eğitim hizmetleri modelin ilk aşamasındaki yerini almıştır. Bu yolla, kadın girişimcilerin gereksinimlerinin farkına varmaları, bunları doğru şekilde tanımlamaları elde edilen bulgulara bağlı olarak ön plana çıkarılmıştır.

Modelde öne çıkarılan bir diğer unsur ise oluşturulacak bilgi hizmetleri yapısı içinde mutlaka konusunda uzman kişilerin, bilgi ve belge yöneticilerinin/kütüphanecilerin, yer alması olmuştur. Bunu, kurum içi ve dışı birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği çalışmaları takip etmiş, her aşamada kesintisiz bir bilgi akışının gerekliliği vurgulanmaya çalışılmıştır. Modelin en önemli hedeflerinden biri de bilgi paylaşımının ve hizmet sunumunun merkezden yönetilmesi yoluyla hizmetlerde standartlaşmaya gidilerek haksız rekabetin önüne geçilmesi olarak belirlenmiştir.

Modelin üçüncü aşamasında, il bazındaki yapılanmaya ilişkin detaylı bilgi verilmekten özellikle kaçınılmıştır. Bu aşamaya gelindiğinde yapılanmayı oluşturacak temel ve bütünleyici ilkelerin belirlenmesinde detaylı ön araştırmaların yapılması gerektiği düşünülmüştür. Tüm aşamaların aynı anda uygulanması mümkün olamayacağı için üçüncü ve son aşama değişmesi muhtemel mevcut bulgulara dayandırılmamış, sadece planlamanın esas unsurlarına yer verilmiştir.

Model KGK'nın yanı sıra GKG'nın da planlama kapsamında yer verilecek hizmetlerden yararlanması için genel olarak tasarlanmış, ancak KGK'nın yapılanması ve İLKGK'lar düşünülerek yerel hizmetler oluşturulmuştur. Modelde sadece TOBB bünyesindeki girişimci kurullarına hizmet sunumu değil, girişimcilere ait güvenilir ve güncel verileri kapsayan dinamik bir veritabanının/bilgi bankasının oluşturulması da hedeflenmiştir.

Bu planlamayla, oluşturulacak bilgi politikalarında kadın girişimcilere özel olarak yer verilmesi için uygun bir zemin oluşturulabileceği de düşünülmüştür. Model önerisinin uygulanması halinde TOBB, bünyesinde topladığı kadın girişimcilere sunulacak bilgi hizmetlerinde görev alacak kişi/kurum/kuruluşların belirlenmesinde ve hizmetlerde standartlaşmaya gidilmesinde; kadın girişimcilerin, ortak bir platformda buluşturulmasında, ulusal ve bölgesel bilgi ağlarının oluşturulmasında; işbirliği çalışmalarının güçlendirilmesinde de etkin bir role sahip olacaktır. Bu şekilde bir planlama ve yapılanma ile TOBB, sadece kadın girişimciliği konusunda genel politikalar geliştirilmesinde, görüş oluşturulmasında ve girişimcilik kültürünün kadınlar arasında geliştirilmesinde değil, Türkiye'deki kadın girişimcilere ilişkin sağlıklı verilerin toplandığı ve onların gereksinimleri doğrultusunda oluşturulacak bilgi kaynaklarının yer aldığı veritabanlarının hazırlanmasında da öncülük edebilecektir. Böylece TOBB, Türk girişimcisinin çalışmalarına öncülük ve liderlik etme görevini layıkıyla yerine getirdiğini bir kere daha göstermiş olacaktır.

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bilgi toplumu olarak adlandırılan dönemin özelliği, toplumun bilgi merkezli bir yapılanmaya, sisteme doğru dönüşümüdür. Bilginin, teknoloji, üretim ve ekonominin merkezine oturması ile birlikte oluşan bu sanayi sonrası toplum biçiminde, toplumsal ve kültürel süreçler de vazgeçilmez bir biçimde yeni teknolojilere ve enformasyona bağımlı hale gelmiştir. Bu gelişmelerin doğal bir sonucu olarak da farklı bilim dalları, bu dönüşümün toplum ve birey üzerindeki etkileri konusunda araştırmalar yapmaya başlamıştır. Yaşanan dönüşüm, bilim dalları arasında işbirliğine gidilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmış, değişik açılardan birey ve toplum üzerine etki eden olay ve durumların disiplinlerarası bilimsel çalışmalarla çözümlenmesine zemin hazırlamıştır.

Mevcut bilgi birikiminden, tüm bireylerin en üst düzeyde yarar sağlaması temel hedefi çerçevesinde bilgi hizmetleri plânlaması ve bilgi erişim sistemi tasarımı yapmak; bilgi erişim sistemlerinin sürdürülebilirliğini ve kullanımını sağlamak amacıyla bilgi ve belge yönetimi alanında yapılan kuramsal ve uygulamalı çalışmalar da günümüz bilgi toplumunun oluşumuna katkı sağlamaktadır. Disiplinin yürüttüğü araştırmaların ve/veya çalışmaların yöneldiği ana hedef, bilgi toplumunu oluşturan bireylerin, içinde yaşadıkları toplumun gereklerini yerine getirebilmelerine imkân verecek biçimde sağlıklı bir bilgi erişim süreci yaşayabilmeleri için, bilgiye yaklaşımlarının anlaşılmasına; bu doğrultuda gerekli hizmet ve teknolojilerin geliştirilmesine, bu hizmet ve teknolojilerden en üst düzeyde yararlanılmasına olanaklar sunmaktır.

Bilgi gereksiniminin farkında olmayan ve/veya bu gereksinimi gidermek için yaşanacak bilgi erişim sürecinden haberdar olmayan bireylerin, bilgi toplumunun bir parçası olmaları mümkün görünmemektedir. Bunun da ötesinde, dönüşüme uyum sağlamak ve sosyal bütünlüğü gerçekleştirmek için yaşamboyu öğrenen, enformasyon okuryazarı bireyler olma yolunda özel bir çaba harcanması gerekmektedir. Ancak, sorun çözme ve karar verme aşamalarında enformasyonun gereksinim olduğu bilincine ve gereksinim duyulan enformasyona erişim ve kullanım becerilerine sahip olan ve bu becerileri yaşamlarına kanalize edebilen bireyler bilgi toplumunun parçası haline gelebilmekte; içinde bulundukları toplumu şekillendirebilmekte ve sahip oldukları rolün gereklerini yerine getirebilmektedir.

Bu bağlamda, bilgi ve belge yönetimi alanının, temel araştırma konularından biri olan, bireylerin bilgiye yaklaşımlarını ortaya koymak amacıyla yapılan, bilgi gereksinimi ve bilgi arama davranışına yönelik kullanıcı araştırmalarının da önemi her geçen gün artmaktadır. Yapılan bu tür çalışmalar, sadece bireye ve topluma çağın gerektirdiği yeni yetilerin ve niteliklerin kazandırılması açısından değil, aynı zamanda genel anlamda ulusal bilgi ve bilgi hizmeti politikalarının belirlenmesine kaynaklık etmek suretiyle sosyal gelişim ve ekonomik kalkınmanın desteklenmesi açısından da önem taşımaktadır.

Toplumun her kesiminden herhangi bir alanda ve herhangi bir şekilde bilgiye gereksinim duyan bireylerin, bilgi kullanıcılarının bilgisi, bir ülkenin ulusal bilgi politikasının şekillendirilmesinde temel veriler olarak görülmektedir. Geliştirilecek bilgi politikaları da etkin ve etkili bir yönetim için gereksinim duyulan iyi tasarlanmış genel devlet politikalarının dayanak noktasını oluşturmaktadır. Bu

bağlamda, etkin bilgi politikalarının oluşturulması için farklı alanlarda gerçekleştirilecek derinlikli ve özel kullanıcı araştırmalarının varlığına gereksinim duyulmaktadır.

Bu noktadan hareketle, doktora tez çalışmasının bilgi kullanıcıları üzerine yapılmasına ve bilim dalının disiplinlerarası özelliğinin de çalışmaya yansıtılmasına karar verilmiştir. Hangi kullanıcı grubu üzerinde araştırma yapılacağının belirlenmesi aşamasında da bilgi toplumu ve onun getirdiği yeni kavramlar göz önünde bulundurulmuştur. Çalışmanın, birlikte değerlendirilecek bilim dalları için özgün veriler ve uygulanabilir öneriler sunması hedeflenmiştir. Bu amaçla, daha önce ülkemizde yapılan bilimsel çalışmalara konu edilmemiş, elde edilecek verilerin analizinden ülkenin sosyo-ekonomik ve kültürel gelişimini desteklemek açısından en fazla yararın sağlanabileceği konu alanının ve kullanıcı grubunun belirlenmesine çalışılmıştır.

Konu alanının belirlenmesine bilgi toplumuna geçişle birlikte gündeme gelen “bilgiye dayalı ekonomi” kavramı ışık tutmuştur. Bilgiye dayalı ekonominin güçlendirilmesinde kütüphanecilere/bilgi uzmanlarına önemli roller düştüğünün bilinci ile hareket edilmiştir. Bu bağlamda, hızla büyüyen ülke ekonomisinde önemli yere sahip olan girişimcilik faaliyetlerinin geliştirilmesinde, sürdürülebilirliğinin sağlanmasında ve yönetiminde sunulacak bilginin/bilgi hizmetlerinin önemine ve bu bilgiyi sunacak profesyonellerin gerekliliğine vurguda bulunmaya da imkân verecek çalışmada girişimcilik alanına odaklanmak önemli bir fırsat olarak görülmüştür. Bu kararın ardından üzerinde odaklanılacak kullanıcı grubu araştırılmaya başlanmıştır.

Girişimcilik ile ilgili çalışmalar incelendiğinde, ülkemizde, kadınların işgücüne katılımının, sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir unsuru olarak kabul edildiği ve kadınların ekonomik statüsünün güçlendirilmesi amacıyla kadın girişimciliğine olan desteğin arttığı gözlemlenmiştir. Yapılan uluslararası karşılaştırmalar sonucunda dünyanın en girişimci ekonomilerinin kadın girişimciler tarafından en yüksek oranda temsil edilen ekonomiler olduğu şeklindeki tespitler ve meslek alanımızda kadınların bilgi gereksinimlerine yönelik kuramsal ve ampirik bir araştırmanın henüz yapılmadığı da göz önünde bulundurularak çalışmada, kadın girişimcilere odaklanılmasına karar verilmiştir.

Bu doğrultuda çalışmada, kadın girişimcilerin bilgi ile olan ilişkilerinin ve bilgiye yaklaşımlarının irdelenmesi planlanmıştır. Böylece bilgi kullanıcısı olarak kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerinin belirlenmesi, sergiledikleri bilgi arama davranışlarının incelenmesi; onlar için en uygun bilgi hizmetlerinin ve bilgi erişim sistemlerinin saptanmasına yönelik verilerin toplanması hedeflenmiştir. Bu amaçla, hem konuyla ilgili bilimsel çalışmalar, hem de örneklem grubu olarak belirlenen TOBB İLKGGK (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği İl Kadın Girişimciler Kurulu) başkan ve başkan yardımcılarının baz alındığı kullanıcı araştırmasından elde edilen bulgular doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır. Kullanıcı araştırması için hazırlanan anket 67 ilden 67 başkan ve 131 başkan yardımcısı olmak üzere toplam 198 kadın girişimciye uygulanmış, 82 kadın girişimciden yanıt alınmıştır.

Çalışmada, öncelikle kadın girişimcilerin bilgiye yaklaşımlarının ortaya konmasında yardımcı olacak, bilgi, bilgi gereksinimi ve bilgi arama davranışı kavramlarının; sonrasında kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri doğrultusunda

bilgi hizmetlerinin tanımlanması ve onlar için oluşturulacak bilgi erişim sistemlerinin tasarımında değerlendirilecek unsurları belirlemede yardımcı olacak bilgi erişim süreci, bilgi erişim sistemi, vb. kavramların tanımlanması tercih edilmiştir. Bunları takiben, girişimcilik ile ilgili kavramlara da yer verildikten sonra kullanıcı araştırmasının sonuçları paylaşılmış ve bulgular analiz edilmiştir.

Öncelikle, kadın girişimcilerin, girişimcilik faaliyetleri süresince hedeflerine ulaşmak amacıyla sahip oldukları bilginin yeterli olup olmadığı, bilgi gereksinimlerini belirlemeye ilişkin bilinç durumları ele alınmıştır. Sonrasında, bilgi gereksinimlerini karşılayacak kayıtlı bilgiye seçici bir biçimde başvurarak bir bilgi merkezi ya da bir bilgi erişim sistemindeki belgelere ve/veya belgelerin içindeki bilgiye erişimlerini kapsayan süreçte sergiledikleri bireysel etkinlikleri incelenmiştir. Bu incelemeler yapılırken bir yandan da, kadın girişimcileri ve onların bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla sistematik hale getirilmesi, depolanması gereken bilgi arasındaki bilgi akış sürecini kesintisiz bir biçimde sağlayacak bir bilgi erişim sisteminin birbiriyle uyumlu ve etkileşimli çalışması gereken parçalarını meydana getirecek unsurların neler olması gerektiği belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışmada, girişimci, yeni fırsatları yakalayan ve yeni işler yaratma riskini üstelenen kişi olarak kabul edilmiştir. Girişimcilik faaliyetleri, fırsatların tanımlanması ve değerlendirilmesi; tanımlanan fırsattan yararlanma amacıyla iş plânının geliştirilmesi; gerekli olan kaynakların belirlenmesi ve yaratılan girişimin yönetimi olmak üzere dört aşamada değerlendirilmiştir. Kadın girişimci için farklı tanımlamalara ve kategorizasyonlara yer verilen çalışmada, kullanıcı araştırmasında yer alan kadın girişimciler için standart bir tanımlama yapılmamıştır. Bunun yerine

TOBB tarafından oluşturulan kadın girişimci kurullarındaki kadın girişimciler, sahip oldukları farklı özellikleriyle çalışmaya dahil edilmiş, ülkemizdeki kadın girişimcilerin özellikleri elde edilen veriler dahilinde değerlendirilmiştir.

Kullanıcı araştırmasının tasarımında en büyük problemlerden biri kadın girişimcilere ait çok az verinin bulunması olmuştur. Yurtdışındaki araştırmacıların da çalışmalarında sıkça yer verdiği, özel konulu olan ve azınlık grupları üzerinde yapılan çalışmalarda gereksinim duyulan verilerin tam anlamıyla kayıt altına alınmaması sorunu; mevcut verilerin erişilebilirlik, güvenilirlik ve güncellikleri ile ilgili sorunlar, bu çalışmayı da olumsuz yönde etkilemiştir.

Buna ek olarak, odak grubundaki bireylerin, bilimsel araştırmalara ilişkin tutumları, bu tutumları etkileyen bilgi seviyeleri de sağlıklı veriler elde edilmesi açısından olumsuzluklara yol açmıştır. Özellikle, bireylerin bilgiyle olan ilişkilerinin irdelenmeye çalışıldığı bu tür çalışmalarda, elde edilecek verilerin ne şekilde kullanılacağına ilişkin kafa karışıklıklarının, ankette yer verilen soruların cevaplanmasında çekincelere; bilgisiz görülmekle ilgili kaygıların da gerçeği değil, olması gerekeni ya da olması gerektiği düşünüleni ortaya koyacak nitelikte verilerin sunulmasına yönelik tutumların sergilenmesine yol açtığı görülmüştür. Bu bilgiler göz önünde bulundurularak, aşağıda yer verilen kullanıcı araştırması verilerinin analizi yapılmaya çalışmıştır.

Ankete 82 kadın girişimci yanıt vermiştir. En yoğun katılım sırasıyla Karadeniz, İç Anadolu, Akdeniz ve Doğu Anadolu Bölgesi'nden olmuştur. Katılım sayısının en düşük olduğu bölge Güneydoğu Anadolu'dur. Yaş grupları

incelendiğinde, ülkemizde çoğunlukla 25-45 yaş aralığındaki girişimci kadınların faaliyet gösterdikleri ortaya çıkmıştır. En düşük eğitim seviyesi ortaöğrenim olarak belirlenmiş, yükseköğrenim gören kadın girişimciler çoğunluğu oluşturmuştur.

Ülkemizdeki kadın girişimcilerin daha çok imalat ve perakende satış gibi daha düşük gelir getiren, az kârlı alanlarda girişimlerde bulundukları ortaya çıkmıştır. Kadın girişimcilerin 64'ünün sekiz yıl ya da daha uzun süredir bulundukları sektörde çalıştıkları ve 42 kadın girişimcinin mikro ölçekli işletmelere sahip oldukları görülmüştür.

Kadın girişimcilerin 43'ü, rakiplerini belirlerken işe başlamadan önce yapılan ön araştırma verilerini kullanmayı tercih etmiştir. Bunun dışında, kadın girişimcilerin rakipleri ile ilgili bilgiyi; müşterilerden, Web kaynaklarından, fuarlardan ve basılı kaynaklardan sağladıkları görülmüştür. Yedi kadın girişimci dışında ankete cevap veren kadın girişimcilerin tamamının, sivil toplum kuruluşlarına üye olmalarına rağmen rakiplere ilişkin bilgilere ulaşmak için en az başvurulmuş kaynak/kanal, dernekler olmuştur.

Bununla birlikte, kadın girişimcilerin konferans, sempozyum, vb. toplantılardan haberdar olma, meslektaşlararası iletişim ve güncel bilgi edinme amacıyla sivil toplum kuruluşlarından (STK) yararlandıkları görülmüştür. STK'ların iş yaşamlarına katkılarıyla ilgili açık uçlu soru seçeneğine verdikleri cevaplardan, yurtdışında olduğu gibi, ülkemizdeki kadın girişimcilerin de güçlü destekleri olması eğiliminde oldukları ve kişilerarası ilişkilere önem verdikleri anlaşılmıştır. Öne çıkan bir diğer bulgu ise kadın girişimcilerin, içinde bulundukları ortamda sadece

girişimcilik faaliyetleriyle ekonomik anlamda değil, sosyal ve kültürel anlamda da toplumun gelişimine katkı sağlamak ve tecrübelerini paylaşmak hedefiyle hareket ettikleri olmuştur. Ortaya çıkan bu tablo, kadın girişimcilerin, sadece ekonomik gelişimin ve kalkınmanın değil, aynı zamanda mekânsal gelişimin de destekçisi olma isteklerinin, içinde bulunan toplumun sosyal ve kültürel değerlerine sahip çıkma eğilimlerinin göstergesi olarak algılanmıştır.

Kadın girişimcilerin, “yeni ürün ve hizmet geliştirme” konusunda yoğunlaşan eğitim isteklerini, işletme yönetimi, finansman, halkla ilişkiler ve pazarlama gibi iş ile ilgili teknik konulardaki eğitim istekleri ve son olarak da yabancı dil eğitimi isteği takip etmiştir. Bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusu ise, 20 kadın girişimcinin ilgisini çekmiş ve en az istenen eğitim gereksinimi olmuştur.

Kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri konusundaki bilinç düzeylerinin ölçülmesi ve bilgiye yaklaşımlarının ortaya konması, girişimcilik faaliyetleri ile bilgi arasında kurdukları bağa ilişkin ipuçlarının belirlenmesi için ankete katılanlara, girişimcilik faaliyetleri süresince karşılaştıkları problemler sorulurken seçenekler arasında bilgi erişim sürecinde yaşanan problemlere de yer verilmiştir. Elde edilen sonuçlar, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik koşulların ve ulusal bilgi politikasındaki boşlukların hem kadın girişimcilerin farkındalık düzeyleri üzerinde etkili olduğunu hem de bilgi gereksinimlerini belirlemede olumsuz yönde etkileneceklerine neden olduğunu göstermiştir.

Özellikle girişimcilik faaliyetleri sırasında karşılaşılan problemlere bakıldığında bu durum tüm açıklığı ile gözler önüne serilmiştir. Çoğu maddiyata

dayalı olan devlet desteğinin azlığı, ödeme güçlüğü, uygun eleman temini gibi konular, “bilginin nereden ve nasıl bulunabileceğine ilişkin bilgi yetersizlikleri”, “girişimcilikle ilgili bilgi kaynağının azlığı” ve “girişimcilikle ilgili bilgi birikimine sahip olmamak” konularının önüne geçmiştir. Bu durumun doğal bir sonucu olarak bilgi gereksinimleri, devlet destekleri ve yasal düzenlemeler başta olmak üzere finansal konular üzerinde yoğunlaşmıştır. Çok sayıda gereksiz bilgi ile karşılaşmak ise, önem sırasında alt sıralarda yer almıştır. Sermaye sağlama, kredilendirme/fon bulma konularında gereksinim duyulan bilgilerin olmayışı, üst sıralara taşınırken, kadın girişimcilerin bilgiyi nereden ve nasıl bulacakları konusundaki sorunlar, alt sıralarda yer almıştır. Bilginin nereden bulunacağına ve nasıl kullanılacağına ilişkin bilgi sahibi olunmaması nedeniyle en çok gereksinim duyulan devlet destekleri ve yasal düzenlemelerle ilgili bilginin en az erişim sağlanabilen bilgi türleri arasında yer aldığı görülmüştür.

Sonuçta, kadın girişimcilerin sorunsuz bir şekilde bilgi kaynaklarını belirledikleri, onlara ulaştıkları, ancak ulaşılan kaynakların az ya da yetersiz olduğu şeklinde bir tablo ortaya çıkmıştır. Bu durum, bir yandan da istenilen nitelikteki bilginin bulunamamasının, bilgi erişim sürecinde karşılaşılan bir engel olarak değerlendirilmesine imkân vermiştir. Bulgular, kadın girişimcilerin, girişimcilik faaliyetleri sırasında bilgilerindeki eksiklik nedeniyle değil, mevcut bilgilerdeki eksiklik nedeniyle problem yaşadıklarına işaret etmiştir. Bununla birlikte, sonraki aşamalarda elde edilen veriler bu işaretleri doğrulamamıştır.

Kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerini tanımlamak üzere yöneltilen sorulara verilen cevaplar, kadın girişimcilerin en çok devlet desteği ve yasal

düzenlemeler ile ilgili bilgilere gereksinim duyduklarını ortaya koymuştur. Kadın girişimcilerimizin bilgi gereksinimlerini finans bilgisi, pazarlama bilgisi, üretim bilgisi, iş geliştirme bilgisi, eğitim bilgisi, hammadde kaynakları, mevzuat/standart bilgisi, teknik bilgi vb. oluşturmuştur. Gereksinim duyulan bilgiye nereden ve nasıl ulaşılacağı bilgisi, seçenek sayısının artmasına da bağlı olarak daha alt sıralara düşmüştür. Ancak, “çok”, “çok sık” ve “hiç”, “nadiren” seçeneklerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulan 17. Tablo’da bilgiye nereden ve nasıl ulaşılacağı bilgisine sık ve çok sık başvuran kadın girişimcilerin sayısı ile nadiren başvuran ve hiç başvurmeyen kadın girişimci sayılarının eşit olduğu görülmüştür. Benzer bir durum, gereksinim duyulan iç ve dış bilgiyi yönetme konusunda da söz konusu olmuştur. Bu durum, kadın girişimcilerin bilgi erişim sürecine ilişkin bilgi seviyeleri arasındaki uçurumun işareti olarak yorumlanmıştır.

Kadın girişimcilerin gereksinim duyduklarını belirttikleri bilgilere erişim durumları da çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. Anketi cevaplayanların hiçbiri tarafından erişilemeyen ya da tamamı tarafından erişilebilen bir bilgi türü olmamıştır. Erişim durumunda farklılıklar olduğu görülmüş, bu durum, kadın girişimcilerin gereksinim düzeyleri, faaliyet gösterilen sektör, vb. etkenler de göz önünde bulundurularak normal karşılanmıştır. Bununla birlikte, anketi cevaplayan kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri konusundaki farkındalıklarını, bilgiye yaklaşımlarını ve bilinç düzeylerini net olarak ortaya koyan, aşağıda örneklerine yer verilen bulgulara da rastlanmıştır.

“Gereksinim duyulan bilgiye nereden ve nasıl ulaşılacağı bilgisi”ne erişimle ilgili seçenekte, 31 kadın girişimci bu bilgiye erişim sağlayabildiğini belirtirken,

sadece 20 kişi erişim sağlayamadığını belirtmiştir. Bununla birlikte, soruya cevap vermeyen kişi sayısı da 31’dir. Yine, benzer bir şekilde, 23 kadın girişimci iç ve dış bilgiyi yönetme konusundaki bilgiye erişim sağlayabildiğini belirtirken, 22’si sağlayamadığını belirtmiş, 37 kadın girişimci ise konu ile ilgili görüş belirtmemiştir. Bu durum, soruyu boş bırakan kadın girişimcilerin seçenekte anlatılmak isteneni anlayamadıkları ya da böyle bir bilgiye gereksinim duymalarını gerektirecek farkındalık düzeyinde olmadıkları için cevap seçeneğini boş bıraktıkları şeklinde yorumlanmıştır.

Girişimcilik faaliyetleri sırasında karşılaştıkları problemler ile ilgili cevaplar arasında yer alan “girişimcilik ile ilgili bilgi birikimine sahip olmamak” seçeneğini büyük oranda önemsiz görmeleri, yukarıdaki örneklerle birlikte yeniden değerlendirildiğinde, ülkemizdeki kadın girişimcilerin bilgi ile ilişkileri daha net bir biçimde ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, girişimcilik sürecinin aşamaları hakkında bilgi sahibi olmayı gerekli görmeyen kadın girişimcilerin, bilgi eksikliklerinin farkında olmalarını ve/veya bu eksikliği gidermek için bilgi arama çabası içine girmelerini beklemenin, sahip oldukları bakış açısıyla örtüşmeyeceği anlaşılmıştır.

Kadın girişimcilerin gereksinim duydukları bilgilere erişim durumlarına genel olarak bakıldığında, nadiren sorun yaşadıkları anlaşılmıştır. Bununla birlikte, girişimcilik faaliyetleri sırasında karşılaşılan problemler arasında kredilendirme/fon bulma ve sermaye sağlama konularında bilgi olmayışını sayan kadın girişimcilerin, olmadığı ileri sürülen bu tür finansman bilgilerine erişim seviyeleri şaşırtıcı olmuştur. Ankete cevap veren 53 kadın girişimcinin sorunsuz bir şekilde finansman bilgisine erişim sağlayabildiği, sadece 13’ünün erişim sağlayamadığı görülmüştür.

Yine, daha önceki bulgular arasında yer alan “devlet desteğinin az olması” probleminin de bilgi erişim aşamasında ortadan kalktığı görülmüştür. Devlet destekleri ve yasal düzenlemelerle ilgili bilgiye erişim sağlayabilenlerin sayısı 40, sağlayamayanların sayısı ise 25 olmuştur. Açık uçlu cevap seçeneğinde devlet desteğine ilişkin bilginin olmadığı ya da olmayan desteği gösteren bilgiye nasıl ulaşılabileceği gibi konulara yer verilmediği görülmüştür. Bu durum, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerini tanımlama, elde edilen bilgiyi değerlendirme ya da bir problemin giderilmesinde kullanılma aşamalarında sorun yaşadıklarını ortaya çıkarmıştır.

Kadın girişimcilerin bilgi erişim süreçlerine ilişkin daha detaylı bilgi elde etmek amacıyla ankette, birbirini tamamlayan sorulara yer verilmiştir. Bu amaçla, hazırlanan sorulardan birinde de kadın girişimcilerin işleri ile ilgili bilgi gereksinimlerini karşılamak için nereye/kime başvurabileceklerine ilişkin bilgi düzeyleri ölçülmek istenmiştir. Verilen cevaplar, 74 kadın girişimcinin işleriyle ilgili bilgi gereksinimlerini karşılamak üzere nereye/kime başvuracaklarını bildiklerini göstermiştir. Bu kadın girişimcilerden 52’si şimdiye kadar ilgili kişi/kurum/kuruluşa başvurduklarını belirtmiş, bunların da 47’si başvuru alan kişi/kurum/kuruluşun ismini verebilmiştir. Verilen kişi/kurum/kuruluş isimleri arasında anket sorularında yer alan cevap seçeneklerindeki kurum/kuruluşların isimlerine sıkça yer verilmiş olması, kadın girişimcilerin bu konudaki cevaplarının doğruluğu konusunda şüphe uyandırmıştır.

Hazırlanan karşılaştırma tabloları, eğitim seviyesi arttıkça kadın girişimcilerin işleriyle ilgili bilgi gereksinimlerini karşılamak için nereye/kime başvuracakları

konusundaki bilgi seviyelerinin de arttığını göstermiştir. Bununla birlikte, başvurulacak kişiler arasında “kütüphaneci” ya da “bilgi uzmanı”na yer verilmediği görülmüştür. Bu durum, kadın girişimcilerin bilgi hizmeti aldıkları kurum/kuruluşlarda bilgi hizmeti vermek üzere eğitim almış profesyoneller ile karşılaşmadıkları ve/veya kütüphanecilerin ya da bilgi uzmanlarının varlığından haberdar olmadıkları konusunda şüphe uyandırmıştır.

Kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerini karşılamada kullandıkları bilgi kaynak ve kanallarının neler olduğu, bunların ne sıklıkla kullanıldığı da çalışmada ele alınmıştır. Veriler, kadın girişimcilerin en çok Web üzerinden ücretsiz olarak erişilebilen elektronik kaynakları tercih ettiklerini göstermiştir. Abonelik yoluyla sağlanan ücretli elektronik kaynaklar ise, kadın girişimciler için işletme içinden bulunabilecek iç bilgi, müşterilerden ve sivil toplum örgütlerinden elde edilen bilgiden sonra gelmiştir. Milli kütüphane/ halk kütüphanesi/ üniversite kütüphanesi; kurum kütüphanesi, araştırma merkezleri, kütüphaneci/bilgi uzmanları, en az başvuru alan bilgi kaynakları/kanalları olarak listede yer almıştır. Ücretsiz kaynakların/kanalların tercih edilmesine rağmen ücretsiz bilgi hizmeti veren kütüphanelerin çok az tercih ediliyor olması, kadın girişimcilerin bu bilgi kanalı ve bilgi erişim sistemi hakkında detaylı bilgiye sahip olmadıkları, verilen hizmetlerden ve bilgi hizmeti veren profesyonellerin görev tanımlarından haberdar olmadıkları şeklinde yorumlanmıştır. Bu durum, genel tabloya, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerini belirlemede sıkıntı yaşadıkları ve bunların giderilmesi konusunda yeterli bilgi birikimine ve tecrübeye sahip olmadıkları şeklinde yansımıştır.

Ortaya çıkan bu tablo, kadın girişimcilerin bilgi kaynak ve kanallarına yaklaşımlarını daha detaylı biçimde değerlendirmeyi gerektirmiştir. Bu amaçla hazırlanan sorulara verilen cevaplardan, kadın girişimcilerin bilgi kaynaklarını en çok ileriye yönelik kararların alınabilmesi için kullandıkları ortaya çıkmıştır. Bunu, iş çevresi ile ilgili bilgi edinme, günlük işlerin yolunda gidip gitmediğinin denetlenmesi ve işlerin düzenli bir şekilde devam ettirilmesi izlemiştir. Bilgi kaynaklarının kullanım nedenlerine verilen yanıtlar, kadın girişimcilerin, bu kaynaklara daha çok yaratılan girişimin yönetimi ve faaliyetlerin sürdürülmesi aşamasında başvurduklarını ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte, daha önceki sorularda yer alan rakipleri belirleme yöntemleri arasından “İşe başlamadan önce yaptığım ön araştırma verilerine dayanarak belirliyorum” seçeneğinin en çok tercih edilen yöntem olması, kadın girişimcilerin girişimcilik faaliyetinin başlangıcında da bilgi kaynaklarını ve kanallarını kullandıklarını işaret etmiştir. Bu durum, kadın girişimcilerin birbiriyle ilişkili sorulara verdikleri çelişkili cevaplara örnek olmuştur.

Kadın girişimcilerin bilgi kaynağı seçme kriterlerine bakıldığında da benzer çelişkiler ortaya çıkmıştır. Veriler, bilgi kaynaklarını seçerken kadın girişimcilerin sırasıyla, en çok kaynağın güvenilirliğini, elde edilmek istenen bilgi ile ilişkililiğini, güncelliğini, erişilebilirliğini ve kullanım kolaylığını dikkate aldıklarını göstermiştir. Kadın girişimcilerin, 30’unun “çok sık”, 35’inin “sık” olarak kullandıkları denetimden ve filtrelemeden uzak olan, Internet üzerinden erişilen ücretsiz elektronik kaynaklardan yararlanmayı tercih etmelerine rağmen, kaynakların güvenilirliği konusundaki endişeleri, bu çelişkilerin oluşmasına neden olan en belirgin örneklerden biri olarak değerlendirilmiştir.

Elde edilen verilerden, kadın girişimcilerin özellikle tercih ettikleri bir iletişim kanalı bulunmadığı, genelde sözlü ve yazılı iletişimin birlikte kullanıldığı görülmüştür. Çalışmada irdelenen bir diğer konu ise, kadın girişimcilerin bilgi erişim sürecinde engellerle karşılaşma durumu olmuştur. İlgili anket sorusuna verilen cevaplar, 51 kadın girişimcinin bilgi erişim sürecinde sorun yaşamazken, 25'inin sorun yaşadığını ortaya çıkarmıştır.

Bilgi erişim sürecinde sorun yaşayan kadın girişimcilerin, karşılaştığı en büyük engel, ilgili kuruluşların verdiği bilgi hizmetlerinin yetersizliği olmuştur. Bunu, kaynaklara ulaşmak için izlenen prosedürlerin çokluğu, bilgi hizmeti veren kurumlardaki kütüphanecilerin/bilgi uzmanlarının yeterli bilgiye sahip olmaması, bilginin nereden bulunacağı, istenilen nitelikteki bilginin elde edilmesinin pahalıya mâl olması ya da bilginin olup olmadığının bilinmemesi izlemiştir. Dikkat çekici noktalardan biri de, kadın girişimciler konusunda yapılan çalışmalarda yer verilen, girişimcilik konulu kaynakların daha çok erkek girişimciler için düzenlenmiş olması, anketi cevaplayanların hiçbiri tarafından dile getirilmeyişidir.

Bilgi arama deneyimlerinin ortaya çıkarılması amacıyla kadın girişimcilere bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberleri olup olmadıkları da sorulmuştur. Katılımcıların 42'sinin bu kurum/kuruluşlardan haberdar iken, 38'inin haberdar olmadığı görülmüştür. Daha önce gözlemlenen bilgi seviyelerindeki uçurum, burada da ortaya çıkmıştır. Soruya evet cevabını veren 42 kadın girişimciden 30 tanesi haberdar olduğu kurum/kuruluşların adını verebilmiştir. Listede yer alan kurum/kuruluşlar incelendiğinde, kadın girişimcilerin çoğunlukla net cevaplar vermedikleri/veremedikleri, kurum/kuruluş ismi yerine “bankalar”, “odalar”, vb.

genellemelerde bulundukları gözlemlenmiştir. Bu genellemeler de kadın girişimcilerin, kendilerine hizmet veren kurum/kuruluşlar ve hizmetleri hakkındaki bilgi düzeyleri konusunda şüphelere yol açmıştır. Kadın girişimciler, en çok, katıldıkları kongre, konferans, vb. toplantılar ile, kendilerine bilgi hizmeti veren kişi/kurum/kuruluşlar hakkında bilgi sahibi olduklarını, sonra sırasıyla; Web kaynakları, medya ve arkadaşları aracılığıyla bu kişi/kurum/kuruluşlara ilişkin bilgilere ulaştıklarını belirtmişlerdir.

Belirttikleri kurum/kuruluşlardan hizmet alıp almadıkları yönündeki soruya, evet diyen kadın girişimcilerin sayısı 28, hayır diyenlerin sayısı 48 olmuştur. Kadın girişimcilere bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdar olanların sayısı 42 iken, “bu kurum/kuruluşlardan hizmet aldınız mı” sorusuna toplam 76 kadın girişimcinin cevap vermesi de anlaşılamamıştır. Bununla birlikte, daha önce 74 kadın girişimci, işle ilgili bilgi gereksinimlerini karşılamak için nereye/kime başvuracağını bildiğini belirtirken, kadın girişimcilere hizmet veren kurum/kuruluşlardan haberdar olan kadın girişimci sayısının 42’ye düşmesi şaşırtmıştır. Çünkü, kadın girişimcilerin işle ilgili bilgi gereksinimlerini karşılamak için başvurdukları kurum/kuruluşlar arasında da yine bilgi hizmeti almak için başvuru alan ABİGEM, TOBB, KOSGEB, Bankalar, vb. kurum/kuruluşların yer aldığı görülmüştür. Bu durum, kadın girişimcilerin bilgi hizmetleri ve bilgi erişim süreçleri gibi temel terimlerin kavranmasında kafa karışıklığı yaşadıklarını ortaya çıkarmıştır.

Kadın girişimcilere bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan haberdarım, diyen 42 katılımcıdan, 28’i bu kurum/kuruluşlardan hizmet aldığını belirtmiştir. Hizmet alan 28 kadın girişimciden 21 tanesi aldıkları hizmet türünü belirtmemiştir.

Elde edilen veriler, kadın girişimcilerin en çok araştırma ve geliştirme projeleri hakkında enformasyon (bilgi) aldıklarını göstermiştir. Bunu, hazır danışma hizmeti, yöneltme, yönetim enformasyonu ve veri toplama hizmetleri izlemiştir. En az, bilgi kaynaklarının ödünç verilmesi, patent ve standart enformasyonu, çeviri hizmetleri, çoğaltma ve yayın tarama hizmetlerinden yararlanılmıştır.

Yukarıda yer verilen bulgulardan da anlaşıldığı üzere, çalışmanın başlangıcında yer verildiği gibi, kadın girişimcilerin içinde bulunduğu çevre, sosyo kültürel ve ekonomik ortam; bireysel özellikleri onların bilgi gereksinimlerini tanımlamalarında farklılıklara yol açmaktadır. Bilgi gereksiniminin tanımlanmasındaki farklılığa neden olan çevre, sahip olunan bireysel özellikler; kişisel, kişilerarası ve çevresel engeller, kadın girişimcilerin bilgi arama davranışlarını da şekillendirmektedir. Yapılan anket çalışmasından çıkan sonuç da bu görüşü tamamıyla desteklemektedir.

Elde edilen veriler, İç Anadolu ve Karadeniz Bölgelerinde faaliyet gösteren kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerinin bilinciyle bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusunda eğitime gereksinimleri olduğunu gösterirken, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki kadın girişimcilerin bu konuda bir eğitime gereksinim duymadıklarını ortaya çıkarmıştır. İmalat sektöründe çalışan kadın girişimciler bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusunda eğitilmek isterken inşaat ve madencilik gibi sektörlerde faaliyet gösteren kadın girişimciler bu konuda eğitim istememektedir. Kadın girişimcilerin, eğitim seviyeleri arttıkça bilgi erişim sürecinde yaşadıkları sorunlar azalmaktadır. Kendilerine bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşların bu konuda yetersizliği, bilgi hizmeti veren kütüphanecilerin/bilgi

uzmanlarının bilgi eksiklikleri kadın girişimcilerin bilgi erişim sürecinde engellerle karşılaşmasına neden olmaktadır.

Özetle, kullanıcı araştırması kapsamında elde edilen veriler, kadın girişimcilerin bilgi erişim sürecine ilişkin bilinç düzeylerinin, eğitim seviyesine bağlı olarak değişiklik gösterdiğini, içinde bulundukları sosyal çevreyi bilgi erişim süreçlerinin bir parçası olarak algıladıklarını ortaya çıkarmıştır. Böylece, “Kadın girişimcilerin sahip oldukları bireysel özellikler (yaş grubu, eğitim durumu); çevresel değişkenler (yaşadıkları bölge, faaliyet gösterdikleri sektör, bu sektördeki tecrübeleri, sahip oldukları işletmelerin büyüklüğü) ve bilgi erişim teknikleri konusunda sahip oldukları bilgi altyapıları, bilgi erişim süreçlerini etkilemektedir_(H)” olarak belirlenen temel hipotezin doğruluğu, elde edilen veriler ile de kanıtlanmıştır.

Çalışma kapsamında, elde edilen veriler ve kuramsal bölümde yer verilen bilgiler göz önünde bulundurularak birbirini bütünleyen iki model oluşturulmuştur. Oluşturulan modellerden ilki, “Farkındalık Temelli Bir Bilgi Erişim Süreci Modeli”dir (Bkz. 13. Şema). Bireysel özelliklerin ve çevresel değişkenlerin meydana getirdiği öne sürülen “farkındalık” temelli bilgi erişim süreci modelinde, bilgi erişim sistemini oluşturan unsurların bile “farkındalık” seviyesine bağlı olarak etkinliklerini yitirebileceğine, bilgi gereksinimi içindeki bireylerin sistem ile etkileşim içine girmelerini sınırlandırılabileceğine vurguda bulunulmuştur.

İkincisi, “Kadın Girişimciler İçin Bilgi Arama Davranışı Geliştirme Modeli”dir (Bkz. 14. Şema). Kadın girişimciler için oluşturulan bu modelde ise, farkındalığın yaratılmasında farklı pay sahiplerinin olduğu, farkındalık çalışmalarının

birbiriyle ilişkili çeşitli unsurları barındırdığı ve bu çalışmalar sonuçlandırılmadan kadın girişimcilerin bilgi kullanıcısı olarak bilgi erişim sistem(ler)i ile etkileşim içine giremeyeceği savunulmuştur.

Bilgi erişim sürecini etkilediği kanıtlanan çevresel ve bireysel değişkenler, kadın girişimcilerin, girişimcilik faaliyetlerini desteklemek için gereksinim duyacakları bilgi ve belgelere ulaşmalarını sağlayacak süreç, yöntem ve prosedürlerin belirlenmesi aşamasında biz kütüphanecileri/bilgi uzmanlarını detaylı biçimde düşünmeye itmektedir. Stratejik bir kaynak olan ve hızla çoğalan bilgi, daha ayrıntılı analizler yapabilen; detaylandırılmış formülasyonlar ile ilgi algoritmasını belirleyen; bu yolla gereksinim duyulan bilgiyi büyük hacimli bir veri havuzundan çekip, en ilişkili bilgi ve belgeleri sunabilen; farklı veri dosyaları ile harmanlanabilen bütünlük bilgisi erişim sistemlerine olan gereksinimi doğurmaktadır.

Elde edilen veriler, kadın girişimcilerin bilgi erişim sürecinde yaşadıkları kaygıları en aza indirmek, onlar için süreci güvenilir kılmak, gereksinim duyulan bilgi ile sistem tarafından getirilen sonuçlar arasındaki ilgililiğin en üst seviyede olduğu güncel verilere erişimi kolaylaştırmak için kadın girişimcilerin etkileşim içinde olacakları bilgi erişim sistemlerinin oluşturulması gerektiğini işaret etmektedir. Bu amaçla, çalışmanın ilk bölümünde, insan-sistem etkileşiminin ön plana çıktığı bilgi erişim süreci modellerinden örnekler seçilmesine özen gösterilmiştir Çünkü, günümüz bilgi ve iletişim teknolojilerinin, bilgi erişim sistemlerinin temel işlevi olan, mevcut bilgi kaynaklarından kullanıcının bilgi gereksinimini karşılayacak nitelikteki belgelere ve/veya belgelerin içindeki bilgiye erişimi sağlama konusunda sağladığı olanaklar tek başına yeterli olmamaktadır. Bu

bağlamda, bilgi kullanıcısının sistemden en fazla yararı sağlayabilmesi için, bilgi erişim sistemi ile kullanıcı arasındaki etkileşimin üst seviyede olması önem taşımaktadır.

Elde edilen bulgular ve konuyla ilgili literatür ışığında, kadın girişimciler için bilgi erişim sistemlerinin tasarlanmasında dikkat edilmesi gereken ve/veya göz önünde bulundurulması gereken konulara aşağıda yer verilmiştir.

Önceki bölümlerde ele alınan Ingwersen'in bilgi erişim süreci modelinden yola çıkılarak bir değerlendirme yapılacak olursa, kadın girişimciler için tasarlanacak bilgi erişim sistem(ler)inde; kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri doğrultusunda belirlenmiş bilgi nesnelerine (metinler, bilgi tasvirleri, vb.), onların becerileri/yeterlilikleri doğrultusunda oluşturulan ayarlara (bilgi erişim teknikleri, sistem içindeki veritabanlarının yapısı, vb.) yer verilmesi; sistemle bilgi kullanıcısını karşı karşıya getiren arayüzün geliştirilmesinde kadın girişimcilerin bilişsel yapılarının dikkate alınması gerekmektedir.

Bilgi erişim sisteminin tasarımında, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerini ve bilgi arama davranışlarını etkileyen toplumsal/sosyal çevre ve bilişsel alan gibi unsurlar değerlendirilirken de Belkin'in serüven modelinde yer verdiği gibi, kadın girişimciler için hazırlanan farklı senaryolar üzerinden gidilmesinin ve bu senaryoların tamamı dikkate alınarak plânlama yapılmasının, tasarıma olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu senaryolar üzerinden gidilirken, bilgi erişim sistemi ve kadın girişimciler arasında üst düzeyde bir etkileşimin sağlanması isteniyorsa, Ingwersen'in modelinde görülen bileşenlerin, Saracevic'in bilgi erişim süreci modelinde yer verdiği yüzeysel, bilişsel ve durumsal seviyeleri için ayrı senaryolar

üzerinden gidilerek oluşturulması gerekmektedir. Senaryolar oluşturulurken, Spink'in modelinde yer verdiği bilgi kullanıcısının arama taktiğini ya da hareketlerini etkileyen yargılarının da dikkate alınması önem taşımaktadır.

Yukarıda vurgulanan tüm konular dikkate alınarak bir bilgi erişim sistemi oluşturulmaya çalışılsa bile, tam olarak kadın girişimcilerin beklentilerini karşılayacak tek bir bilgi erişim sistemin yaratılması mümkün olmayabilecektir. Bu nedenle kadın girişimciler için tasarlanacak özgün bilgi erişim sistemlerinin, kullanılabilirliklerini ve sorumluluklarını arttırarak kullanıcılarına daha iyi hizmetler verebilmeyi sağlayacak esnek yapıya sahip olmaları gerekmektedir.

Kadın girişimcilerin zihinlerinde oluşan şüpheyi indirgeme sürecinde sergiledikleri davranışları ve elde ettikleri bilgiyi eylemlerine nasıl yansıttıklarını ortaya çıkarmaya yönelik sorulardan elde edilen veriler, kadın girişimciler için tasarlanacak bilgi erişim sistem(ler)inin sahip olması gereken özellikleri konusunda aşağıdaki temel bulguların elde edilmesini sağlamıştır:

- Sistem, girişimcilik sürecinin aşamaları göz önünde bulundurularak oluşturulmalıdır.
- Sistemde depolanacak bilginin içeriği ve kapsamı belirlenirken, girişimcilik sürecinin her aşaması için ayrı içerik analizleri yapılmalıdır.
- Depolanmasına karar verilen dokümanlar/bilgiler sistematik hale getirilirken kadın girişimcilerin bilgi seviyeleri arasındaki uçurumlar göz önünde bulundurulmalıdır.
- Sistemin kullanımına yönelik açıklayıcı ancak özlü bilgiler yer almalıdır.

Sistem;

- Birbiriyle ilişkili ancak, kendi içinde ayrı olarak taranabilir modüllerden oluşmalıdır.
- Web üzerinden taranabilmelidir.
- Kadın girişimcilere bilgi hizmeti sunan tüm bilgi merkezlerinden erişilebilir olmalıdır.
- Farklı bilgi merkezlerinden eklenen veriler sistemin erişilebilir olduğu tüm merkezlerde eş zamanlı olarak görülebilmelidir.
- Farklı bilgi merkezleri tarafından kullanılan bilgi erişim sistemleri ile entegre olabilmelidir.
- Twitter, linkedin, facebook gibi sosyal ağ uygulamalarını desteklemelidir.
- Kadın girişimcilerin birbirleriyle iletişim kurmalarını sağlayacak tartışma listelerine erişimi mümkün kılmalıdır.

Kullanıcı araştırması sonucunda elde edilen veriler, kadın girişimcilere sunulacak bilgi hizmetlerinin planlamasında yararlanılacak önemli bulgulara da ulaşılmasını sağlamıştır. Aşağıda bu bulgular genel olarak değerlendirilmiş, elde edilen bulgularla sınanan temel ve alt hipotezlere yer verilmiş ve son olarak da kadın girişimcilerin desteklenmesi amacıyla hazırlanacak bilgi hizmetleri planlamasında dikkat edilmesi gereken unsurlar sıralanmaya çalışılmıştır.

Kullanıcı araştırmasının sonuçları, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerine ve bilgi erişim süreci içindeki yerlerine ilişkin yanılgılar içinde olduklarını göstermiştir. Verilen cevaplarda bilgi gereksinimini karşılamaya yönelik ilk sorularda nereye/kime başvurulacağının bilinip bilinmediğine ilişkin sorunun

cevabına 74 kadın girişimcinin¹³⁷ evet demesine rağmen ilerleyen bölümlerde bunun sınanması amacıyla sorulan sorulara verilen cevaplar, kadın girişimcilerin büyük kısmının kendi bilgi düzeyleri konusunda yanıldıklarını ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte, bilgi düzeyleri arasında da ciddi uçurumların söz konusu olduğu görülmüştür.

Bu bağlamda, kadın girişimcilerin öncelikle bilgi gereksinimleri, bilgi erişim süreçleri, bilgi hizmetleri, bilgi hizmeti veren kurumlar ve bilgi kaynakları konusunda eğitilmesi için çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu eğitimler verilmeden önce kadın girişimcilerin konuyla ilgili bilgi düzeylerinin ölçülmesi, ardından programlamanın yapılması ve eğitim programlarının sürekliliğinin sağlanması önem arz etmektedir. Çünkü, kadın girişimcilerin gereksinim duyacakları bilgilere ilişkin bazı verilerin yer aldığı veritabanlarının kullanımı üst düzeyde teknoloji okuryazarlığını gerekli kılmaktadır. Özellikle Web üzerinden elde edilen verileri tercih etmeleri de yeni teknolojileri ve uygulamaları yakından takip etmelerini gerektirmektedir.

Elektronik posta yoluyla dağıtılan anketlerin cevaplanması sırasında karşılaşılan sorunlar, daha araştırmanın başlangıcında kadın girişimcilerin teknoloji konusundaki durumlarını ortaya çıkarmıştır. Pek çok kadın girişimcinin, kendi adına adresleri yok iken, elektronik posta programlarını etkili biçimde kullanamıyor iken, Internet'in ve Web kaynaklarının kullanımına olan yoğun talep, şaşırtıcıdır. Bununla birlikte, tercih bu yönde ise kadın girişimcilerin bilgi erişim süreçlerini sağlıklı hale

¹³⁷ Bir kadın girişimci de bazı konularda evet bazı konularda hayır şeklinde cevap vermiştir.

getirmek için, onların bu konuda kendilerini geliştirmelerine imkân verilmesi gerekmektedir.

Bahsedilen eğitim plânlaması öncesinde kadınların girişimcilik ve bilgi erişim arasındaki ilişkiyi kurmalarının sağlanması gerekmektedir. Bilgi gereksinimlerinin farkında olmayan kadın girişimcilerin, herhangi bir eğitim programına dahil olmak istemeyecekleri göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda, kadın girişimcilerin üyesi oldukları sivil toplum kuruluşlarına önemli görevler düşmektedir. Bilinçlendirme çalışmalarında kadın işgücünün ülke ekonomisinde daha aktif kullanımı ve kadın girişimciliğini destekleyen tüm kurum ve kuruluşların katkıları önemlidir. Bu amaçla kadın girişimcilerin bilgi edinmek için başvurdukları Web kaynaklarından, kongre, konferans, seminer, vb. toplantılardan yararlanılmasının etkili olacağı düşünülmektedir.

Kadın girişimcilerin sadece bilgiyle ilgili kavramlara ilişkin değil, aynı zamanda girişimcilik faaliyetlerine ilişkin alanlarda da eğitim almaları/bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Çalışma yürütülürken bilgi erişim sürecine ilişkin bilgiye sahibi olunmamasının yanı sıra, girişimcilik faaliyetlerine ilişkin bilgi birikiminin de olmadığı gözlemlenmiştir. Girişimcilik faaliyetlerini gerçekleştirmek için bu konuda bilgi birikimine sahip olmayı önemsiz gören kadın girişimcilerin, yaşanacak sağlıklı bir bilgi erişim sürecinin kendileri için ne denli önemli olduğunu bilmelerini beklemek mümkün değildir. Kadın girişimcilerin, rakiplerini belirleme yöntemleriyle ilgili soruya verdikleri, “belirlemiyorum”, “rakiplerimle ilgilenmiyorum”, “önemli olan benim gelişmem” gibi cevaplar, anketi cevaplayanların girişimcilik bilincinden ne denli uzak olduklarını göstermiştir.

Bunlara ek olarak, kadın girişimciler ne bilgi erişim sürecinde karşılaşılan engellerle ilgili soruda akademisyenler tarafından vurguda bulunulan kadın girişimciler için düzenlenmiş bilgi kaynaklarının azlığına değinmiş, ne de girişimcilik faaliyetleri sırasında karşılaşılan problemler arasında “girişimcilik ile ilgili bilgi kaynağının azlığı”nı en üst sıralara taşımıştır.

Bunun da ötesinde, girişimcilik faaliyetleri sırasında karşılaşılan problemler sorulduğunda “sermaye sağlama ile ilgili bilgi olmayışını” kadın girişimcilerden 30’u çok önemli, 23’ü önemli olarak görürken, daha önce bilgi olmadığı öne sürülen bu bilgiye 53 kadın girişimcinin sorunsuzca eriştiklerini belirttikleri görülmüştür. Böylesi cevaplar, bilginin kendisinde mi, sunumunda ve erişilebilirliğinde mi sorun olduğu tartışmalarını gündeme getirmiştir.

Çalışmada, bilgi erişim süreci konusunda bilgi sahibi olan kadın girişimcilerin de varlığı saptanmıştır, ancak bu da kendi içinde başka bir sorunu doğurmuştur. Bilgi gereksinimini karşılamak için nereye/kime başvuracağını bildiği yönünde bilgilendirmede bulunup, isim veremeyen, isim verse bile aldığı hizmeti belirtemeyen kadın girişimcilere bilgi hizmeti verdiği düşünülen bu kişi/kuruluşların hizmetlerinden gerçekten haberdar olup olunmadığı konusunda şüpheler oluşmuştur. Veriler böyle olunca, bilgi gereksiniminin tanımı, elde edilen bilginin değerlendirilmesi ve problemin giderilmesinde kullanımındaki seviye farkları, daha net bir şekilde ortaya çıkmıştır. Bu durum, kadın girişimciler için verilecek hizmetlerin de seviyelerinin iyi belirlenmesini gerektirmektedir.

Ücretsiz Web kaynaklarını kullanarak bilgi edinmeye çalışan, ama ücretsiz bilgi hizmeti sunan kütüphanelerden yararlanmayan; çoğunluğun tercihi olan ücretsiz elektronik kaynakları kullanarak karar vermeye çalışan ve güvenilirliğin ön planda olduğunu belirten kadın girişimcilerin, bilgi erişim kanallarına/kaynaklarına ilişkin farkındalıklarının ve bilgi alt yapılarının yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır_(AH1). Bu hipotezi destekleyen diğer bir önemli bulgu da ücretsiz bilgi kaynaklarının kullanımı yönünde bir eğilim olmasına rağmen, ücretsiz bilgi hizmeti sunan kütüphane türlerinin kullanımının çok düşük seviyelerde olmasıdır.

Kadın girişimcilerin 25'inin, bilgi erişim sürecinde engellerle karşılaştıkları belirlenmiş ve ilgili kuruluşların verdiği bilgi hizmetlerinin yetersizliği, kaynaklara ulaşmak için izlenen prosedürlerin çokluğu ve bilgi hizmeti veren kurumlardaki kütüphanecilerin/bilgi uzmanlarının yeterli bilgiye sahip olmaması gibi sorunların bilgi arama davranışını etkilediği yönünde veriler elde edilmiştir. Bu veriler, hem kadın girişimcilerin bilgi erişim sürecinde yaşadıkları tıkanıklıkların/engellerin bilgi arama davranışlarını şekillendirdiğini, hem de kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri ve bilgi arama davranışları doğrultusunda tasarlanan bilgi hizmetlerinin ve/veya bilgi erişim sistemlerinin yetersizliği, bilgi erişim sürecini olumsuz yönde etkilemektedir, şeklindeki alt hipotezleri doğrulamaktadır_(AH2).

Çalışma kapsamında, kullanıcı araştırması sonucunda elde edilen veriler ve TOBB'un mevcut yapılanması göz önünde bulundurularak, TOBB KGK bünyesinde yer alan kadın girişimcilere sunulacak bilgi hizmetleri planlanmasını içeren üç aşamalı bir model önerisine de yer verilmiştir (Bkz. 16., 17. ve 18. Şema'lar). Metin içinde ana hatları verilen bu modelin ayrıntısı aşağıda sunulan öneriler başlığı altında

verilmiştir. Modelin ilk aşaması merkezi bilgi hizmetlerinin, ikinci aşaması merkeze bağlı bölgesel hizmet birimlerinin, üçüncü aşaması ise bölgelere bağlı yerel hizmet birimlerinin oluşturulmasını öngörmektedir. Genel yapı çerçevesinde 1. aşamada; bilgi merkezinin oluşumunda yer alacak personel, içerik sağlayıcılar ve destek gruplarına, 2. aşamada; genel ve bölgesel hizmet birimlerine ve oluşturulacak bilgi sistemine, 3. aşamada; yerel hizmet birimlerinin hizmetlerine ve sistem içindeki rolüne yer verilmiştir.

Sonuç olarak, bu araştırmanın kuramsal alt yapısı, kullanıcı araştırması bulguları ve tarafımızca oluşturulan modeller birlikte değerlendirildiğinde araştırmanın önerileri aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir.

ÖNERİLER:

Çalışma bulguları ve kadın girişimcilerin bilgi almak için başvurdukları kurum/kuruluşların incelenmesi sonucunda belirlenen bilgi hizmetleri planlamasında dikkat edilmesi gereken unsurlara aşağıda yer verilmiştir:

- *Kadın girişimcilere bilgi politikalarında özel olarak yer verilmelidir.*

Sağlıklı pazar ekonomilerini destekleyecek bilgi hizmetlerinden söz edilebilmesi için, işletme ve ticari bilgi hizmetleriyle ilgili politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Ülkemizde, kadın girişimciler için özel olarak tasarlanan planlı ve sistemli bilgi hizmetleri verilmemektedir. Daha önceki bölümlerde değinildiği üzere, kadın girişimcilerin dahil edildikleri projelerin konusuna ya da projeyi başlatan kurum/kuruluşların önceliklerine dayalı olarak kadın girişimciler için birtakım bilgi

hizmetleri sunulmaktadır; ancak bu hizmetler yeterli değildir. Bu durumun önüne geçmek için, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri göz önünde bulundurularak ve bilgi arama davranışları gözlemlenerek oluşturulacak bilgi hizmetlerinin belirlenmesi önem taşımaktadır. Kadın girişimcilere sunulacak bilgi hizmetlerinin geçici çözümlerden kurtulması, hizmetlerin kalitesinin artırılması ve sürekliliğinin sağlanması için kadın girişimcilere yönelik bilgi politikalarının oluşturulması gerekmektedir.

- *Bilgi hizmeti planlamalarında; kadın girişimcilere sunulacak bilgi hizmetlerinde rol oynayacak kişi/kurum/kuruluşlar belirlenmeli, her birinin üzerine düşen sorumluluklar ve prosedürler yazılı hale getirilmelidir.*

Hazırlanan bilgi politikaları doğrultusunda plânlanacak bilgi hizmetleri kapsamında hem devletin, hem ticari bilgi hizmetleri sunan sağlayıcıların, hem kadın girişimcileri destekleyen sivil toplum kuruluşlarının, hem de kütüphanecilerin/bilgi uzmanlarının üstlenmesi gereken farklı sorumluluklar bulunmaktadır. Bunların yazılı hale getirilmesi ve bu yolla kadın girişimcilerin bilinçlendirilmesinde sorumluluğu olan paydaşların sorumluluklarını yerine getirip getirmediğilerinin denetlenmesi gerekmektedir.

Model önerisi olarak sunulan “TOBB Girişimci Bilgi Merkezi Planlaması”nın aşamalarına yer verilen 16., 17. ve 18. Şema’larda kadın girişimcilere sunulacak bilgi hizmetlerinde rol oynayacak kişi/kurum/kuruluşlara ve bunlara düşen sorumluluklara ilişkin örneklerle yer verilmiştir.

- *Kadın girişimcilerin iletişim halinde olmalarını sağlayacak ulusal ve bölgesel kadın bilgi ağları oluşturulmalıdır.*

Kadın girişimcilere ilişkin bilgi ağlarının koordine edilmesi için bir ulusal bilgi ağının oluşturulması gerekmektedir. Böylelikle, kadın girişimcilerle ilgili istatistiki bilginin toplanması, organizasyonu, depolanması, erişime sunulması ve yayımı; kadın girişimciler ile konuları içeren bağlantıların tüm devlet birimleri, araştırma ve öğretim kurumları, STK'lar ve kitle iletişim araçları aracılığıyla yürütülmesi; kadın girişimcilerle ilgili ulusal konferanslara, toplantılara, seminerlere, eğitim programlarına, siyasi ve yasal faaliyetlere ilişkin bilgilerin paylaşılması sağlanabilecektir.

Ulusal bilgi ağının yanı sıra, STK'lar ve tüm seviyelerdeki diğer örgütlerle düzenli bilgi paylaşımını; seminerlerin organize edilmesini; ulusal kadın bilgi merkezlerinin, ağlarının kapasitelerinin artırılmasını ve yenilerinin oluşturulmasını; bölgedeki kadınların sorunlarının dile getirilmesini sağlamak amacıyla kadın girişimciler için bölgesel kadın bilgi ağlarının da oluşturulması önem taşımaktadır.

Model önerisi olarak sunulan "TOBB Girişimci Bilgi Merkezi Planlaması"nın ikinci ve üçüncü aşamalarına yer verilen 17. ve 18. Şema'larda kadın girişimciler arasındaki iletişimi ve bilgi paylaşımını güçlendirmek için gereksinim duyulan ulusal ve bölgesel bilgi ağlarının oluşturulmasına ilişkin yapılanmaya örnek verilmiştir.

- *Kadın girişimciler için verilen bilgi hizmetlerinde standartlaşmaya gidilmelidir.*

Aynı kurum/kuruluşa bağılı il teşkilatlarının kadın girişimcilere sunduğı bilgi hizmetleri farklılık göstermektedir. Bunun önüne geçilmesi, tüm illerde temel bilgi hizmetlerinin aynı koşullarda ve aynı kapsamda sunulması, bu yolla haksız rekabetin önüne geçilmesi gerekmektedir. Kurulacak bölgesel bilgi ağlarının bu sorunun çözülmesinde büyük ölçüde etkili olacağı düşünülmektedir.

- *Kadın girişimcilerin temsil edildiğı ortak bir platform oluşturulmalıdır.*

Kadın girişimcileri bir araya getiren sivil toplum kuruluşlarının birbirinden bağımsız şekilde sundukları hizmetler, kadın girişimcilerin bilgi paylaşımını olumsuz yönde etkilemekte, aynı iş süreçlerinin farklı kişiler tarafından tekrar tekrar yapılmasının önüne geçilememektedir. Bu durumun önlenmesi için mevcut farklı kadın girişimci dernekleri aracılığıyla değil, ortak bir platform üzerinden bilgi paylaşımının sağlanması önem taşımaktadır.

- *Bilgi hizmetleri tek bir merkezden değil, genel bir merkeze bağılı bölgesel ve yerel bilgi merkezleri ile işbirliği içinde sürüdürülmelidir.*

Farklı bölgelerde, farklı alanlarda girişimcilik faaliyetleri yürüten kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerinin tam olarak karşılanması için tek bir merkezden bilgi hizmetlerinin verilmesi düşünülemez. Hizmetlerde standardın sağlanabilmesi için kaynak paylaşımını ve teknolojik alt yapının kurulumunu sağlayacak bir merkeze gereksinim olmakla birlikte, farklı bilgi gereksinimi içindeki kadın girişimcilere tek bir merkezden genel kapsamlı bilgi vermek, gereksinimi karşılamayacaktır. Merkeze bağılı, bölgesel ve hatta yerel bilgi merkezleri ile işbirliği

içinde bilgi hizmetlerinin sunulması gerekmektedir. Bu bilgi merkezlerinde konu uzmanı kütüphanecilerin/bilgi uzmanlarının yanı sıra, finansman konusunda bilgi alacakları danışmanların bulunması da etkili olacaktır.

Model önerisi olarak sunulan “TOBB Girişimci Bilgi Merkezi Planlaması”nın aşamalarına yer verilen 16., 17. ve 18. Şema’larda, oluşturulacak bir genel merkez ile bu merkeze bağlı bölgesel ve yerel bilgi merkezlerini işbirliğine teşvik etmeye yönelik organizasyonel yapıya ilişkin örnek verilmiştir.

- *Kadın girişimciler için, onların gereksinimlerini karşılayacak nitelik ve nicelikte özel bilgi kaynakları hazırlanmalıdır.*

Kadın girişimcilerin girecekleri erkek egemen faaliyet alanlarında, erkekler ile mücadele edebilir hale gelebilmeleri için, kadın girişimcilerin gereksinim duydukları bilgiler bir araya getirilerek kullanıma sunulmalıdır. Kadınların sahip olduğu işletmeler ve bu işletmelerin büyümeleri göz önünde bulundurularak mevcut pazar potansiyeline yönelik araştırmalar yapılmalı; kadın girişimciler tarafından yönetilen küçük ve orta ölçekli işletmelerdeki genel durum değerlendirilerek, kadın girişimcilerin içinde bulundukları pazara daha iyi hizmet sağlamaları için ürünlerini ve hizmetlerini ne şekilde farklılaştırmaları gerektiğini gösteren raporlar hazırlanmalı ve bu araştırmaların sonuçları, raporlaştırılarak yayınlanmalıdır. Kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri, sektörel ve bölgesel bazda yapılacak araştırmalarla ortaya çıkarılmalı, bu gereksinimlerin giderilmesine yönelik kaynakların bulunması, yoksa da oluşturulması sağlanarak kullanıma sunulmalıdır. Kadın girişimcilerin çalışmayı plânladıkları sektördeki mevcut durumu gösteren veriler bir araya getirilmelidir. Bu

durum, özellikle aynı sektörde faaliyet gösteren kadın girişimcilerin faaliyetlerinin başlangıcında etkili olacak ve böylece başarısız olması muhtemel bir girişimcilik faaliyeti önlenerek sahip olunan işgücü ve finansmanın başka faaliyet alanlarına kaydırılması sağlanacaktır.

Elde edilen veriler ışığında, ülkemizdeki kadın girişimciler için oluşturulacak bilgi hizmetleri kapsamında yer alması gereken bilgi kaynakları, bilgi kanalları ve merkezleri şu şekilde belirlenmiştir:

- Uluslararası ağlarla entegre edilmiş, ulusal ve bölgesel kadın bilgi merkezleri ile etkileşimi sağlayan iletişim ağları,
- Üniversitelere bağlı kadın dokümantasyon ve araştırma merkezleri,
- Genelde kadınlara, özelde kadın girişimcilere ilişkin verileri toplayan araştırma merkezleri ve kütüphaneler,
- Kadın girişimciliğini destekleyen sivil toplum kuruluşları,
- Girişimciliği destekleyen devlet kurumları,
- Kadın girişimcilere yararlı olacak nitelik ve nicelikte farklı formatlardaki (elektronik, basılı, vb.) bilgi kaynakları (kitaplar, dergiler, raporlar, istatistiki veriler, veritabanları vb.).
- Genelde girişimcilik, özelde kadın girişimciliği konusunda uzmanlaşmış kütüphaneciler/bilgi uzmanları.

Ülkemizde, özellikle, TOBB gibi il bazında oluşturulan kurullar aracılığıyla kadın girişimcileri bir araya getirmeye çalışan kuruluşların, bu girişimleri kapsamında ulusal ve bölgesel bilgi ağlarının oluşturulması, bilgi paylaşımının ve fırsat eşitliğinin sağlanması açısından önem taşımaktadır. Kadın girişimcilerin bilinç

düzeylerinin attırılmasının ve eğitimlerinde sürekliliğin sağlanması amacıyla oluşturulacak programların tasarlanmasının ardından atılabilecek en önemli adım, kadın girişimciler için ulusal ve bölgesel bilgi ağlarının oluşturulmasıdır.

Kadın girişimcilerin yararlanması için oluşturulacak ulusal ve bölgesel bilgi ağları, hem onlara sunulan bilgi hizmetlerindeki farklılığın önüne geçilmesini, hem de uluslararası organizasyonlarla daha etkili bir şekilde iletişime geçilmesini sağlayacaktır. Böylece, bilgi erişim sürecini etkileyen çevresel engellerin aşılması sağlanmış olacak; tüm kadın girişimcilere sunulan bilgi hizmetlerinde eşitlik ön plana çıkacak, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerinin karşılanması kişi ya da kurumlara/kuruluşlara bağlı olmayacaktır.

Kadın girişimcilerin bilinç düzeyleri arttırılıp, sürekli eğitim almaları sağlandığında; verilmesi plânlanan hizmetler için standartlar belirlendiğinde ve bu standartlar doğrultusunda oluşturulan hizmetlerin bölgesel ağlar üzerinden paylaşımı sağlandığında, kadın girişimcilerin ülkemizin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasındaki rolü daha da artacaktır.

Tüm bu çalışmaların, ulusal politikalar çerçevesinde hükümet yetkililerinin, kadın girişimcileri destekleyen kurum/kuruluşlardaki temsilcilerin ve kütüphanecilerin/bilgi uzmanlarının birlikte yürütecekleri çalışmalar ile olumlu sonuçlar verebileceği unutulmamalıdır. Bu işbirliği çerçevesinde alınacak kararlar ve hazırlanacak politikalar, devlet tarafından da kabul edilip benimsenir ve uygulamaya koyulursa, kadın girişimcilerin iş dünyasında istenilen seviyede hizmet sunması ve toplum önderleri arasındaki yerlerini almaları mümkün olacaktır.

EKLER

1. Ek: Örneklem Listesi

#	ÜYE OLUNAN ODA	BAŞKAN VE BAŞK. YARD.
1	ADANA TO	BAŞKAN YARD.
2	ADANA SO	BAŞKAN YARD.
3	ADANA SO	BAŞKAN
4	ADIYAMAN TSO	BAŞKAN YARD.
5	ADIYAMAN TSO	BAŞKAN
6	ADIYAMAN TSO	BAŞKAN YARD.
7	AFYONKARAHİSAR TSO	BAŞKAN
8	AFYONKARAHİSAR TSO	BAŞKAN YARD.
9	AFYONKARAHİSAR TSO	BAŞKAN YARD.
10	AKSARAY TSO	BAŞKAN
11	AKSARAY TSO	BAŞKAN YARD.
12	AKSARAY TSO	BAŞKAN YARD.
13	AMASYA TSO	BAŞKAN
14	SULUOVA TSO	BAŞKAN YARD.
15	AMASYA TSO	BAŞKAN YARD.
16	ANKARA TO	BAŞKAN
17	ANKARA SO	BAŞKAN YARD.
18	ANKARA TO	BAŞKAN YARD.
19	ANTALYA TSO	BAŞKAN
20	ANTALYA TSO	BAŞKAN YARD.
21	MANAVGAT TSO	BAŞKAN YARD.
22	ARDAHAN TSO	BAŞKAN YARD.
23	ARDAHAN TSO	BAŞKAN
24	ARDAHAN TSO	BAŞKAN YARD.
25	ARTVİN TSO	BAŞKAN YARD.
26	ARHAVİ TSO	BAŞKAN
27	BORÇKA TSO	BAŞKAN YARD.
28	AYDIN TO	BAŞKAN YARD.
29	AYDIN TO	BAŞKAN YARD.
30	NAZİLLİ TB	BAŞKAN
31	BALIKESİR TO	BAŞKAN YARD.
32	BANDIRMA TO	BAŞKAN YARD.
33	BALIKESİR TO	BAŞKAN
34	BARTIN TSO	BAŞKAN YARD.
35	BARTIN TSO	BAŞKAN
36	BARTIN TSO	BAŞKAN YARD.

37	BATMAN TSO	BAŞKAN YARD.
38	BATMAN TSO	BAŞKAN
39	BATMAN TSO	BAŞKAN YARD.
40	BOZÜYÜK TSO	BAŞKAN YARD.
41	BOZÜYÜK TSO	BAŞKAN YARD.
42	BİLECİK TSO	BAŞKAN
43	BİNGÖL TSO	BAŞKAN
44	BİNGÖL TSO	BAŞKAN YARD.
45	BİNGÖL TSO	BAŞKAN YARD.
46	BOLU TSO	BAŞKAN YARD.
47	BOLU TSO	BAŞKAN
48	GEREDE TSO	BAŞKAN YARD.
49	BURDUR TSO	BAŞKAN
50	BURDUR TSO	BAŞKAN YARD.
51	GEMLİK TSO	BAŞKAN YARD.
52	BURSA TSO	BAŞKAN YARD.
53	BURSA TSO	BAŞKAN
54	BİGA TSO	BAŞKAN YARD.
55	GELİBOLU TSO	BAŞKAN YARD.
56	ÇANAKKALE TSO	BAŞKAN
57	ÇANKIRI TSO	BAŞKAN
58	ÇANKIRI TSO	BAŞKAN YRD.
59	ÇANKIRI TSO	BAŞKAN YRD.
60	ÇORUM TSO	BAŞKAN YARD.
61	ÇORUM TSO	BAŞKAN
62	ÇORUM TSO	BAŞKAN YARD.
63	DENİZLİ TO	BAŞKAN YARD.
64	DENİZLİ TO	BAŞKAN YARD.
65	DENİZLİ TO	BAŞKAN
66	DİYARBAKIR TSO	BAŞKAN YARD.
67	DİYARBAKIR TSO	BAŞKAN
68	DİYARBAKIR TSO	BAŞKAN YARD.
69	DÜZCE TSO	BAŞKAN YARD.
70	DÜZCE TSO	BAŞKAN YARD.
71	DÜZCE TB	BAŞKAN
72	EDİRNE TSO	BAŞKAN YARD.
73	EDİRNE TSO	BAŞKAN
74	KEŞAN TSO	BAŞKAN YARD.
75	ELAZIĞ TSO	BAŞKAN YARD.
76	ELAZIĞ TSO	BAŞKAN
77	ELAZIĞ TSO	BAŞKAN YARD.

78	ERZİNCAN TSO	BAŞKAN YARD.
79	ERZİNCAN TSO	BAŞKAN
80	ERZİNCAN TSO	BAŞKAN YARD.
81	ESKİŞEHİR TO	BAŞKAN YARD.
82	ESKİŞEHİR TB	BAŞKAN
83	ESKİŞEHİR TB	BAŞKAN YARD.
84	GAZİANTEP TO	BAŞKAN YARD.
85	GAZİANTEP SO	BAŞKAN YARD.
86	GAZİANTEP TO	BAŞKAN
87	KELKİT TSO	BAŞKAN YARD.
88	GÜMÜŞHANE TSO	BAŞKAN
89	GÜMÜŞHANE TSO	BAŞKAN YARD.
90	ISPARTA TSO	BAŞKAN YARD.
91	ISPARTA TSO	BAŞKAN
92	YALVAÇ TSO	BAŞKAN YARD.
93	İSTANBUL TO	BAŞKAN
94	İSTANBUL SO	BAŞKAN YARD.
95	İSTANBUL TO	BAŞKAN YARD.
96	İSTANBUL TO	BAŞKAN YARD.
97	EBSO	BAŞKAN YARD.
98	İZMR TO	BAŞKAN
99	EBSO	BAŞKAN YARD.
100	KAHRAMANMARAŞ TSO	BAŞKAN YARD.
101	KAHRAMANMARAŞ TSO	BAŞKAN
102	KAHRAMANMARAŞ TSO	BAŞKAN YARD.
103	KARABÜK TSO	BAŞKAN
104	SAFRANBOLU TSO	BAŞKAN YARD.
105	KARABÜK TSO	BAŞKAN YARD.
106	KARAMAN TSO	BAŞKAN YARD.
107	KARAMAN TSO	BAŞKAN YARD.
108	KARAMAN TSO	BAŞKAN
109	TOSYA TSO	BAŞKAN
110	TOSYA TSO	BAŞKAN YARD.
111	TOSYA TSO	BAŞKAN YARD.
112	KAYSERİ SO	BAŞKAN YARD.
113	KAYSERİ TO	BAŞKAN
114	KAYSERİ TO	BAŞKAN YARD.
115	KIRIKKALE TSO	BAŞKAN YARD.
116	KIRIKKALE TSO	BAŞKAN
117	BABAESKİ TB	BAŞKAN YARD.
118	KIRKLARELİ TSO	BAŞKAN

119	KIRKLARELİ TSO	BAŞKAN YARD.
120	KIRŞEHİR TSO	BAŞKAN YRD.
121	KIRŞEHİR TSO	BAŞKAN YRD.
122	KIRŞEHİR TSO	BAŞKAN
123	KİLİS TSO	BAŞKAN YARD.
124	KİLİS TSO	BAŞKAN YARD.
125	KİLİS TSO	BAŞKAN
126	KOCAELİ SO	BAŞKAN
127	KÖRFEZ TO	BAŞKAN YRD.
128	GEBZE TO	BAŞKAN YRD.
129	KONYA TB	BAŞKAN YARD.
130	KONYA SO	BAŞKAN YARD.
131	KONYA TO	BAŞKAN
132	KÜTAHYA TSO	BAŞKAN YARD.
133	KÜTAHYA TSO	BAŞKAN YARD.
134	KÜTAHYA TSO	BAŞKAN
135	MALATYA TSO	BAŞKAN YARD.
136	MALATYA TSO	BAŞKAN YARD.
137	MALATYA TSO	BAŞKAN
138	TURGUTLU TSO	BAŞKAN YARD.
139	MANİSA TSO	BAŞKAN YARD.
140	MANİSA TSO	BAŞKAN
141	MARDİN TSO	BAŞKAN YARD.
142	MARDİN TSO	BAŞKAN
143	MARDİN TSO	BAŞKAN YARD.
144	MERSİN DENİZ TO	BAŞKAN YARD.
145	MERSİN TSO	BAŞKAN
146	TARSUS TSO	BAŞKAN YARD.
147	MUĞLA TSO	BAŞKAN YARD.
148	MUĞLA TSO	BAŞKAN
149	BODRUM TO	BAŞKAN YARD.
150	NEVŞEHİR TSO	BAŞKAN
151	NEVŞEHİR TSO	BAŞKAN YARD.
152	NEVŞEHİR TSO	BAŞKAN YARD.
153	FATSA TSO	BAŞKAN YARD.
154	ORDU TSO	BAŞKAN YARD.
155	ORDU TSO	BAŞKAN
156	SAKARYA TSO	BAŞKAN
157	AKYAZI TSO	BAŞKAN YARD.
158	SAKARYA TSO	BAŞKAN YARD.
159	SAMSUN TB	BAŞKAN YARD

160	SAMSUN TSO	BAŞKAN
161	SAMSUN TSO	BAŞKAN YARD
162	SİİRT TSO	BAŞKAN
163	SİİRT TSO	BAŞKAN YARD
164	SİİRT TSO	BAŞKAN YARD
165	SİNOP TSO	BAŞKAN
166	SİVAS TSO	BAŞKAN
167	SİVAS TSO	BAŞKAN YARD.
168	SİVAS TSO	BAŞKAN YARD.
169	ŞANLIURFA TSO	BAŞKAN
170	ŞANLIURFA TSO	BAŞKAN YARD.
171	ŞANLIURFA TSO	BAŞKAN YARD.
172	ŞIRNAK TSO	BAŞKAN YARD.
173	ŞIRNAK TSO	BAŞKAN YARD.
174	ŞIRNAK TSO	BAŞKAN
175	TEKİRDAĞ TSO	BAŞKAN YARD.
176	ÇORLU TSO	BAŞKAN YARD.
177	ÇORLU TSO	BAŞKAN
178	TOKAT TSO	BAŞKAN YRD.
179	TOKAT TSO	BAŞKAN
180	TOKAT TSO	BAŞKAN YRD.
181	TRABZON TSO	BAŞKAN YARD.
182	TRABZON TSO	BAŞKAN
183	TRABZON TSO	BAŞKAN YARD.
184	TUNCELİ TSO	BAŞKAN YARD
185	TUNCELİ TSO	BAŞKAN
186	TUNCELİ TSO	BAŞKAN YARD.
187	UŞAK TSO	BAŞKAN YARD.
188	UŞAK TSO	BAŞKAN
189	UŞAK TSO	BAŞKAN YARD.
190	VAN TSO	BAŞKAN
191	VAN TO	BAŞKAN YARD.
192	VAN TSO	BAŞKAN YARD.
193	YALOVA TSO	BAŞKAN YARD.
194	YALOVA TSO	BAŞKAN YARD.
195	YALOVA TSO	BAŞKAN
196	KDZ.EREĞLİ TSO	BAŞKAN YARD.
197	ALAPLI TSO	BAŞKAN YARD.
198	ZONGULDAK TSO	BAŞKAN

2. Ek: Anket Formu

Sayın girişimci;

Bu anket çalışması, ülkemizdeki kadın girişimci profilinin incelenmesi; kadınların girişimcilik çalışmaları sırasında ve sonrasında ihtiyaç duydukları bilgiye erişim sürecinde yaşadıkları güçlüklerin belirlenmesi ve çözümlenmesi amacıyla yapılmaktadır.

Hedefimiz girişimde bulunmayı ve girişimlerini daha ileri boyutlara taşımayı hedefleyen kadın girişimcilere, gereksinim duydukları bilgileri sağlamak için uygun ortam ve kanalların belirlenerek elde edilen bilgilerin kadın girişimcilerle paylaşılmasını sağlamaktır. Dileğimiz, topluma yapmış olduğunuz katkının niteliğini ve niceliğini artırma yönünde, ihtiyaç duyduğunuz tüm bilginin sizin için en uygun şartlarda sunulduğu bir bilgi paylaşım ortamının yaratılmasına yardımcı olmaktır.

Aşağıda yer alan sorulara verilecek cevapların tam ve doğru olmasının araştırma sonuçlarını etkileyeceğini hatırlatır, araştırmadan sağlanacak bilgilerin ve sonuçların hiçbir şahıs ya da kuruma verilmeyeceğini, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacağını bilmenizi isteriz.

Bu araştırmaya yapacağınız yardım ve göstereceğinize inandığımız yakın ilgiye teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dileriz.

Burcu KETEN, A.Ü. Bilgi ve Belge Yönetimi Doktora Öğrencisi

Ankette Kullanılan Bilgi Hizmetlerine İlişkin Terimlerin Tanımlanması

- 1) Ceviri hizmeti: Girişimcilik ve ilgili konularda yayınlanan yabancı dildeki makalelerin Türkçeye çevrilmesi.
- 2) Bilgi kaynaklarının ödünç verilmesi: Kitap, dergi, patent, standart, CD-ROM, videokaset, vb. bilgi kaynaklarının ödünç verilmesi.
- 3) Yöneltilme: Bilginin, başvurulmuş bilgi merkezinde bulunmadığı hallerde, kullanıcılara, onların başvurabileceği diğer bilgi merkezlerini belirleme yoluyla yardımcı olma.
- 4) Bilgi merkezleri arası ödünç verme: Gereksinilen bilgi kaynağı, başvurulmuş kuruluş bünyesindeki bilgi merkezinden sağlanamıyorsa, diğer bilgi merkezlerinden ödünç alma yoluyla kaynağın getirilmesi.
- 5) Araştırma+Geliştirme (A+G) projeleri hakkında enformasyon (bilgi): Türkiye’de ve yurtdışında konu ile ilgili güncel ve tamamlanmış A+G projeleri hakkında genel enformasyon.
- 6) Çoğaltma: Bilgi merkezi kullanıcıları için makale, vd. yayınların fotokopi, mikrofilm ya da elektronik araçlar yoluyla çoğaltılması.
- 7) Veri toplama: Girişimcilik ve ilgili konularda yayınlanmış kaynaklardan bilginin derlenmesi ve sağlanması.
- 8) Yayın taraması: Girişimcilik ve ilgili konularda, gereksinilen zaman periyodunda yayınlanan dokümanların, kullanılan belirli yöntemler ve/veya teknikler aracılığıyla taranarak abstraktlı (özlü), abstraktsız ya da tam metin halinde verilmesi.
- 9) Hazır danışma hizmeti: Kullanıcılar tarafından yöneltilen belirli soruların hazır danışma kaynaklarından bulunup hemen yanıtlanması.
- 10) Patent ve standart enformasyonu: İlgilenilen konudaki patent ve standartlar hakkında enformasyon (bilgi).
- 11) Yönetim enformasyonu: Genel anlamda karar alma aşamasında yöneticilerin gereksinim duyduğu iç ve dış enformasyon (bilgi).

I. GENEL BİLGİ:

1. Yaşadığınız yer:

2. Yaşınız:

3. Eğitim durumunuz:

1() İlköğrenim 2() Ortaöğrenim 3() Yükseköğrenim 4() Yüksek Lisans 5() Doktora

II. İŞ YAŞAMINA İLİŞKİN BİLGİ:

4. Hangi sektörde çalışıyorsunuz?

- 1() Ziraat, avcılık, ormancılık
- 2() Madencilik ve taşocakçılığı
- 3() İmalat. Lütfen alt sektörü belirtiniz:.....
- 4() Elektrik, gaz, enerji ve iklimlendirme
- 5() Su rezervi, kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri
- 6() İnşaat
- 7() Toptan alım satım ve perakende satış, motorlu araç ve motosiklet tamiri
- 8() Taşımacılık ve depolama
- 9() Konaklama ve yiyecek içecek servisi
- 10() Bilgi ve iletişim
- 11() Finans ve sigorta faaliyetleri
- 12() Emlak faaliyetleri
- 13() Profesyonel, bilimsel ve teknik faaliyetler
- 14() Yönetim ve yardım hizmetleri faaliyetleri
- 15() Kamu yönetimi ve savunma; zorunlu sosyal güvenlik
- 16() Eğitim
- 17() İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri
- 18() Sanat, eğlence/ağırlama ve dinlenme tesisi
- 19() Sınır ötesi organizasyonların ve organların faaliyetleri
- 20() Diğer hizmet faaliyetleri (Lütfen belirtiniz):.....

5. Kaç yıldır bu sektörde çalışıyorsunuz?

- 1() 1 yıl ya da daha az
- 2() 2–4 yıl
- 3() 5–7 yıl
- 4() 8 yıl ya da daha fazla

6. İşletmenizin büyüklüğü:

- 1() Çalışan sayısı 2–9 kişi,
- 2() Çalışan sayısı 10–19 kişi,
- 3() Çalışan sayısı 20–49 kişi,
- 4() Çalışan sayısı 50- 249 kişi,
- 5() Çalışan sayısı 249 +

7. Çalıştığınız iş alanındaki rakiplerinizi nasıl belirliyorsunuz?

Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- 1() Tüm komşularım rakip, çevredeki firmalarla aynı işi yapıyorum
- 2() Müşteriler söylüyor
- 3() İşe başlamadan önce yaptığım ön araştırma verilerine dayanarak belirliyorum
- 4() Dernekler aracılığı ile öğreniyorum
- 5() Reklamları takip ederek belirliyorum
- 6() Fuarlarda görüyorum
- 7() Web kaynaklarından/ İnternet'ten öğreniyorum
- 8() Basılı ortamda bulunan dergi ve diğer kaynaklardan
- 9() Bilmiyorum
- 10() Diğer (Lütfen belirtiniz):.....

8. Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?

Cevabınız hayırsa lütfen 10. soruya geçiniz.

- 1() Evet ise, lütfen ad (lar)ı belirtiniz:
- 2() Hayır

9. Cevabınız evet ise, bu tür kuruluşların iş hayatına olumlu katkıları olduğunu düşünüyor musunuz?

Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- 1() Evet, çünkü yayınları sayesinde güncel bilgi elde ediyorum.
- 2() Evet, çünkü konferans, sempozyum, vb. toplantılardan haberdar oluyorum.
- 3() Evet, çünkü fuar, vb. etkinliklerden haberdar olup, katılabiliyorum.
- 4() Evet, çünkü meslektaşlar arası iletişim mümkün oluyor.
- 5() Evet, çünkü,

10. İşinizi geliştirmek için kendinizi ne yönde eğitmek istersiniz?

Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- 1() İşletme yönetimi konusunda
- 2() Yeni ürün ve hizmet geliştirme konusunda
- 3() Finansal konularda
- 4() Halkla ilişkiler / pazarlama konusunda
- 5() Yabancı dil konusunda
- 6() Bilgi erişim süreci ve bilgi kaynakları konusunda
- 7() Şu anda böyle bir gereksinim duymuyorum
- 8() Diğer (Lütfen belirtiniz):

III. BİLGİ GEREKSİNİMİ VE BİLGİ ARAMA DAVRANIŞI:

11. Girişimcilik faaliyetleriniz (iş kurma ve geliştirme) sırasında karşılaştığınız problemleri lütfen önem derecesine göre belirtiniz.

Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

Problemler	(1)Önemli Değil	(2)Kısmen Önemli	(3) Önemli	(4)Çok Önemli
(1)Girişimcilik ile ilgili bilgi birikimine sahip olmamak				
(2)Girişimcilik ile ilgili bilgi kaynağının azlığı				
(3)Kaynakların çoğunlukla yabancı dilde olması				
(4)Bilginin nereden ve nasıl bulunabileceğine ilişkin bilgi yetersizlikleri				
(5)Çok sayıda gereksiz bilgi ile karşılaşmak				
(6)Sermaye sağlama ile ilgili bilgi olmayışı				
(7)Kredilendirme/fon bulma konusunda bilgi olmayışı				
(8)Müşterilerin ödeme gücü çekmesi ve müşteri sayısının azalması				
(9)Devlet desteğinin az olması				
(10)Bürokratik engeller				
(11)Kiraların yüksek olması				
(12)Çalışanlarla ilgili sorunlar (uygun eleman temini)				
(13)Pazarda tanınmamış olmak				
(14)Çok sayıda rakibin varlığı				
(15)Hammadde sağlamadaki zorluklar				
(16)Diğer (Lütfen belirtiniz):				

12. İş yaşamınızda ne tür bilgilere hangi derece gereksinim duyuyorsunuz?
Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

Bilgi Gereksinimi	(1)Hiç	(2)Nadiren	(3)Sık	(4) Çok
(1)Finans/sermaye/borçlanma bilgisi				
(2)Hammadde bilgisi				
(3)Üretim bilgisi				
(4)İş ile ilgili teknik bilgi				
(5)Çalışma alanına uygun teknolojilerle ilgili bilgi				
(6)Ürün profillerine ilişkin bilgi				
(7)Ülke profillerine ilişkin bilgi				
(8)Yerel pazarlar ile ilgili bilgi				
(9)Uluslararası pazarlar ve kambiyo bilgisi				
(10)Halkla ilişkiler ve pazarlama bilgisi				
(11)Tüketici/müşteri bilgisi				
(12)Rakip firmalarla ilgili bilgi				
(13)Standartlar ile ilgili bilgi				
(14)Devlet destekleri ve yasal düzenlemelerle ilgili bilgi				
(15)İhaleler ve sözleşme bilgisi				
(16)İşletme hukuku, vergilendirme, vb. mevzuat bilgisi				
(17)İşletme yönetimi / iş geliştirme bilgisi				
(18)Eğitim programları hakkında bilgi				
(19)Ticaret fuarları, toplantılar (konferans, kongre, sempozyum, vb.) ile ilgili bilgi				
(20)Gereksinim duyulan bilgiye nereden ve nasıl ulaşılacağı bilgisi				
(21)Gereksinim duyulan iç ve dış bilgiyi yönetme konusunda bilgi*				
(22)Diğer (Lütfen belirtiniz):				

*İç bilgi, kurumun sınırları içinde yer alan bilgi. Dış bilgi, kurumun dış çevresinde yer alan bilgi.

13. Gereksinim duyduğunuz hangi bilgilere erişim sağlayabiliyorsunuz ya da sağlayamıyorsunuz? *Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.*

Bilgi Gereksinimi	(1) Bu tür bilgilere erişim sağlayabiliyorum	(2) Bu tür bilgilere erişim sağlayamıyorum
(1)Finans/sermaye/borçlanma bilgisi		
(2)Hammadde bilgisi		
(3)Üretim bilgisi		
(4)İş ile ilgili teknik bilgi		
(5)Çalışma alanına uygun teknolojilerle ilgili bilgi		
(6)Ürün profillerine ilişkin bilgi		
(7)Ülke profillerine ilişkin bilgi		
(8)Yerel pazarlar ile ilgili bilgi		
(9)Uluslararası pazarlar ve kambiyo bilgisi		
(10)Halkla ilişkiler ve pazarlama bilgisi		
(11)Tüketici/müşteri bilgisi		
(12)Rakip firmalarla ilgili bilgi		
(13)Standartlar ile ilgili bilgi		
(14)Devlet destekleri ve yasal düzenlemelerle ilgili bilgi		
(15)İhaleler ve sözleşme bilgisi		
(16)İşletme hukuku, vergilendirme, vb. mevzuat bilgisi		
(17)İşletme yönetimi/iş geliştirme bilgisi		
(18)Eğitim programları hakkında bilgi		
(19)Ticaret fuarları, toplantılar (konferans, kongre, sempozyum, vb.) ile ilgili bilgi		
(20)Gereksinim duyulan bilgiye nereden ve nasıl ulaşılacağı bilgisi		
(21)Gereksinim duyulan iç ve dış bilgiyi yönetme konusunda bilgi*		
(22)Diğer (Lütfen belirtiniz):		

*İç bilgi, kurumun sınırları içinde yer alan bilgi. Dış bilgi, kurumun dış çevresinde yer alan bilgi.

14. İşinizle ilgili bilgi gereksiniminizi karşılamak için nereye/ kime başvuracağınızı biliyor musunuz?

1() Evet 2() Hayır

15. Bilgi gereksiniminizi karşılamak için bu kişi/kurum/kuruluşlara şimdiye dek başvurduğunuz mu?

1() Evet ise lütfen başvuruda bulunduğunuz kişi/kurum/kuruluşun adını belirtiniz:.....

2() Hayır

16. Bilgi gereksiniminizi karşılamak için aşağıda listelenmiş olan bilgi kaynaklarından/ bilgi kanallarından hangilerini ne sıklıkla kullandığınızı lütfen belirtiniz:

<i>Bilgi Kaynakları / Kanalları</i>	<i>(1) Hiç</i>	<i>(2) Nadiren</i>	<i>(3) Sık</i>	<i>(4)Çok Sık</i>
(1) İşletme içinde bulabileceğiniz bilgi ve belge (iç bilgi) *				
(2) Müşteriler				
(3) Ticaret ortakları/sağlayıcı firmalar				
(4) Rakiplerin faaliyetleri ve iş süreçleri				
(5) Yerel yönetim yetkilileri				
(6) İlgili Bakanlıklar. Lütfen belirtiniz:.....				
(7) Arkadaşlar				
(8) Aile üyeleri (anne-baba)				
(9) Akrabalar				
(10) Medya (örn: gazete, televizyon, radyo)				
(11) İlan panoları				
(12) Toplantılar (konferans, kongre, sempozyum, vb.)				
(13) Sivil toplum örgütleri (dernek, oda, sendika, vb.)				
(14) Kütüphaneciler/ bilgi uzmanları				
(15) Araştırma merkezleri				
(16) Ücret karşılığı hizmet veren danışmanlık firmaları				
(17) Milli kütüphane / halk kütüphanesi / üniversite kütüphanesi Lütfen adını belirtiniz:				
(18) Kurum kütüphaneleri (İGEME Kütüphanesi, İTO Kütüphanesi, KOSGEB Kütüphanesi, TOBB Kütüphanesi, ATO Kütüphanesi, ASO Kütüphanesi, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Kütüphanesi, DİE Kütüphanesi, TSE kütüphanesi, DPT Kütüphanesi, Ulakbim Kütüphanesi vb.) Lütfen hangi kurum kütüphanelerini kullandığınızı belirtiniz:.....				
(19) Basılı kaynaklar/abonelikle sağlanan kitap, dergi, rapor vb.				
(20) Basılı kaynaklar/ücretsiz sağlanan kitap, dergi, rapor, vb.				
(21) Elektronik kaynaklar/Web (İnternet) üzerinden ücretsiz erişilebilen dergi, kitap, veri tabanı, blog, vb.				
(22) Elektronik kaynaklar/abonelik ya da satın alma yoluyla erişilebilen dergi, kitap, veri tabanı, rehber, vb.				
(23) Diğer (Lütfen belirtiniz):				

* (örn: çalışan bilgisi, iç yazışma bilgileri)

17. Bilgi kaynaklarını hangi nedenle/nedenlerle kullanırsınız?

Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- 1 () İş çevresi ile ilgili bilgi edinmek için kullanım
 2 () Günlük işlerin düzenli bir şekilde devam ettirilmesi için kullanım
 3 () Günlük işlerin yolunda gidip gitmediğini denetlemek için kullanım
 4 () İleriye yönelik kararların alınabilmesi için kullanım
 5 () Kullanmam
 6 () Diğer (Lütfen belirtiniz):

18. Hangi bilgi kaynağını kullanacağınızı neye göre belirlersiniz?

Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- 1 () Bilgi kaynağının erişilebilirliğine göre
 2 () Bilgi kaynağının güvenilirliğine göre
 3 () Bilgi kaynağının kullanım kolaylığına göre
 4 () Bilgi kaynağının ihtiyaç duyduğum bilgi ile ilişkililiğine göre
 5 () Bilgi kaynağının güncelliğine göre
 6 () Herhangi bir kriter gözetmiyorum
 7 () Diğer (Lütfen belirtiniz):

19. Gereksinim duyduğunuz bilgiye erişimde tercih ettiğiniz iletişim kanalını belirtiniz.

<i>Bilgi arama davranışı</i>	<i>(1)Hiç</i>	<i>(2)Nadiren</i>	<i>(3)Sık</i>	<i>(4)Çok Sık</i>
1) Sözlü iletişim (telefonla iletişim; toplantılara (konferans, kongre, sempozyum, vb.) katılarak meslektaşlarla tartışmak; müşterilerle, arkadaşlarla konuşmak; politikacıları dinlemek, televizyon izleyip dinlemek, radyo dinlemek, vb.)				
2) Yazılı iletişim (kütüphaneye gidip bilgi kaynaklarından yararlanmak; ilan panolarını takip etmek; e-posta ve posta aracılığı ile bilgilendirilmek, cep telefonları mesajları ile bilgilendirilmek; kitap, dergi, rehber vb. bilgi kaynaklarına abonelik yapıp okumak, Internet'i kullanmak vb.)				

20. Sözlü ve/veya yazılı iletişim süreçlerini tercih etme sebebinizi/sebeplerinizi lütfen belirtiniz.

- 1)Sözlü iletişimi tercih ediyorum çünkü,
 2)Yazılı iletişimi tercih ediyorum çünkü,

21. Aradığınız bilgiye erişim sürecinde engellerle karşılaşıyor musunuz?

Cevabınız hayır ise 23. soruya geçiniz

- 1 () Evet 2 () Hayır

22. Cevabınız evet ise, lütfen aşağıdaki engellerden hangileriyle hangi zorluk derecesinde karşılaştığınızı belirtiniz.

Bilgi erişimde karşılaşılan engeller	(1) Temel zorluk	(2) Nadiren zorluk yaşıyorum	(3) Zorluk çekmiyorum	(4) Böyle bir engelle karşılaşmıyorum
(1) Dış kaynaklardan bilgi elde etmek çok uzun sürüyor, çok vakit alıyor				
(2) Bilgiyi nereden elde edeceğimi bilemiyorum				
(3) İhtiyaç duyduğum konuyla ilgili bilginin var olup olmadığını bilemiyorum				
(4) Ulusal kaynaklardan temin edilebilecek bilgiye ulaşmak için izlenmesi gereken prosedürler çok karışık ve fazla				
(5) İstedğim nitelikteki bilgiyi bulamıyorum				
(6) İstedğim nitelikteki bilgiyi elde etmek çok pahalıya mal oluyor				
(7) İlgili kuruluşların verdiği bilgi hizmetler yetersiz kalıyor				
(8) Bilgi hizmeti veren kurumlardaki kütüphaneciler/ bilgi uzmanları yeterli bilgiye sahip değil				
(9) Diğer (Lütfen belirtiniz):				

IV. BİLGİ HİZMETLERİ:

23. Kadın girişimcilere bilgi hizmeti veren kurum/kuruluşlardan (danışmanlık firmaları, kütüphaneler, enformasyon merkezleri, dokümantasyon merkezleri, arşivler, araştırma merkezleri) haberdar mısınız?

- 1() Evet ise, lütfen bu kuruluşların adını belirtiniz:
2() Hayır

24. Bu kurum/kuruluşlardan nasıl haberdar oldunuz?

Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- 1() Medya aracılığı ile (radyo, TV, gazete)
2() Web kaynaklarından/ İnternet'ten
3() Arkadaşlarımdan
4() Ailemden
5() Toplantılardan (konferans, kongre, sempozyum, vb.)
6() Eğitim yılları sırasında üniversitem aracılığıyla
7() Diğer (Lütfen belirtiniz):

25. Bu kurum/kuruluşlardan şimdiye dek hizmet aldınız mı?

- 1() Evet ise, lütfen bu kuruluşların adını belirtiniz:
2() Hayır

26. Bu kurum/kuruluşlardan aldığınız bilgi hizmeti türünü belirtiniz.

Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- 1() Çeviri hizmeti
2() Bilgi kaynaklarının ödünç verilmesi
3() Yönelme
4() Bilgi merkezleri arası ödünç verme
5() Araştırma+Geliştirme (A+G) projeleri hakkında enformasyon (bilgi)
6() Çoğaltma
7() Veri toplama
8() Yayın taraması
9() Hazır danışma hizmeti
10() Patent ve standart enformasyonu
11() Yönetim enformasyonu
12() Diğerleri (Lütfen belirtiniz):

Anket bitmiştir, değerli katkınız için teşekkür ederim.

KAYNAKÇA

- Abbasi, A. (2008). Social learning theory. *Encyclopedia of Interpersonal Violence*.
http://www.sage-ereference.com/violence/Article_n492.html adresinden
 erişilmiştir.
- Aklar, N. (1993). Türkiye’de kadın girişimciliğin desteklenmesi konusunda politikalar. N. Arat (Yay. Haz.), *Türkiye’de Kadın Girişimcilik* içinde (199-221 ss.). Ankara: TES-Ar Yayınları.
- Al-Maskari, A., & Sanderson, M. (2010). A review of factors influencing user satisfaction in information retrieval. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 61(5), 859-868. doi: 10.1002/asi.21300
- American Psychological Association. (2010). *Publication Manual of the American Psychological Association*. Washington, DC.
- Annual Reviews. <http://www.annualreviews.org/> adresinden erişilmiştir.
- Aslantürk, Z. (1999). *Araştırma Metod ve Teknikleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Association of European Chambers of Commerce Industry. (11 Temmuz 2010). *Eurochambres*. <http://www.eurochambres.be> adresinden erişilmiştir.
- Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri Ağı (ABİGEM). (13 Haziran 2010). <http://www.abigem.org/> adresinden erişilmiştir.
- Baruchson-Arbib, S., & Bronstein, J. (2007). Humanists as information users in the digital age: The case of Jewish studies scholars in Israel. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 58(14), 2269-2279. doi: 10.1002/asi.20699

- Baumol, W. J., & Schilling, M. A. (2008). Entrepreneurship. *The New Palgrave Dictionary of Economics Online*. http://www.dictionaryofeconomics.com/article?id=pde2008_E000274 adresinden erişilmiştir.
- Beck, S. E., & Manuel, K. (2008). *Practical Research Methods for Librarians and Information Professionals*. New York: Neal-Schuman Publishers.
- Bedük, A. (2005). Türkiye’de çalışan kadın ve kadın girişimciliği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(12), 106-117. <http://www.esosder.org/dergi/1208-BEDUK.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Belkin, N. J., Cool, C., Stein, A., & Thiel, U. (1995). Cases, scripts, and information-seeking strategies: On the design of interactive information retrieval systems. *Expert System with Applications*, 9, 379-395.
- Bilgi...* (2006). H. Odabaş & H. Anameriç (Yay. Hazl.), Ankara: Referans Yayıncılık.
- Birinci, G. H. (2006). *Tarih Alanındaki Kullanıcıların Bilgi Gereksinimleri ve Bilgi Kullanım Özellikleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Birinci, G. H. (2007). Tarihçilerin bilgi arama davranışları. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 29-44.
- Birley, S. (1989). Female entrepreneurs: Are they really different? *Journal of Small Business Management*, 27(1), 32-37. <http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&hid=2&sid=640ce8c0-379e-4f64-b0aa-f73b5e89532b%40sessionmgr11> adresinden erişilmiştir.
- Birley, S. (1985). The role of networks in the entrepreneurial process. *Journal of Business Venturing*, 1(1), 107 – 117.

Blackwell Reference Online. <http://www.blackwellreference.com/subscriber/uid=87/adresinden-erişilmiştir>.

Blessing, L., Parker, N., Charlton, L., Zanker, W. & Ahmed, S. (2000). *Information Needs of SMEs: A Study for the I²N (Intelligent Internet) Project*. http://www.raeng.org.uk/education/pdf/p3i_design.pdf adresinden erişilmiştir.

Borlund, P., & Ingwersen, P. (1997). The development of a method for the evaluation of interactive retrieval systems. *Journal of Documentation*, 53(3), 225-250. <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?issn=0022-0418&volume=53&issue=3> adresinden erişilmiştir.

Bowen, D. D., & Hisrich, R. D. (1986). The female entrepreneur: A career development perspective. *Academy of Management Review*, 11(2), 393-407. <http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&hid=2&sid=7bf7d8b0-88c0-4199-b46c-cc61cd52b089%40sessionmgr14> adresinden erişilmiştir.

Bruni, A, Gherardi, S., & Poggio, B. (2004). Entrepreneur-mentality, gender and the study of women entrepreneurs. *Journal of Organizational Change Management*, 17(3), 256-268.

Buckland, M. (1991). Information as thing. *Journal of the American Society for Information Science*, 42(5), 351-360. <http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&hid=2&sid=d447814e-2022-4e00-afef-2573fe2f442a%40sessionmgr10> adresinden erişilmiştir.

Burke, P. (2008). *Bilginin Toplumsal Tarihi*. M. Tunçay (Çev.), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Burnkrant, R. E. (1976). A motivational model of information processing intensity. *Journal of Consumer Research*, 3(1), 21-30. <http://www.jstor.org/stable/2489092> adresinden erişilmiştir.

Business Source Complete. <http://web.ebscohost.com/ehost/search?vid=1&hid=15&sid=5f4c1836-007d-4472-8670-4b065dabc38d%40sessionmgr12> adresinden erişilmiştir.

Cambridge Journals Online. <http://journals.cambridge.org/> adresinden erişilmiştir.

Case, D. O. (2002). *Looking for Information: A survey of Research on Information Seeking, Needs and Behavior*. California: Academic Press.

Chatman, E. A. (1992). *The Information World of Retired Women*. Westport CT: Greenwood Press.

Chiware, E. R. F. T., & Dick, A. L. (2008). Information needs and patterns of small, medium and micro enterprises in Namibia. *Information Development*, 24(1), 24-36. doi:10.1177/0266666907087694

Choo, C. W., Bergeron, P., Detior, B., & Heaton, L. (2008). Information culture and information use: An exploratory study of three organizations. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 59(5): 792-804. <http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&hid=2&sid=1b343060-97f6-4167-8b04-c807e36ea2f7%40sessionmgr14> adresinden erişilmiştir.

Cleverdon, C. W. (1991). The significance of the Cranfield Tests on index languages. *Annual ACM Conference on Research and Development in Information Retrieval, Proceedings of the 14th Annual International ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval*. doi:10.1145/122860.122861

Cooper, L. Z. (2004). The socialization of information behavior: A case study of cognitive categories for library information. *Library Quarterly*, 74(3), 299-336. <http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&hid=2&sid=c7419e63-046d-4f7a-a512-30f8718d36d8%40sessionmgr12> adresinden erişilmiştir.

- Cornwall, J. R., & Perlman, B. (1990). *Organizational Entrepreneurship*. Boston: Irwin Publishing.
- Cuba, R., Decenco, D., & Anish, A. (1983). Management practices of successful female business owners. *American Journal of Small Business*, 8(2), 40-46.
- Daft, R. L. (1991). *Management*. Chicago: Dryden Press.
- Dasgupta, K. (2001). Information needs of women: Addressing diverse factors in the Indian context. 67th IFLA General Conference and Council. <http://www.ifla.org/IV/ifla67/papers/013-152e.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Dervin, B. (1983). An overview of sense-making research: concepts, methods and result to date. *International Communications Associations Annual Meeting*. <https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/2281/Dervin83a.htm> adresinden erişilmiştir.
- Dervin, B. (1992). From the mind's of the user: The sense-making qualitative-quantitative methodology. In J. D. Glazier & R. R. Powell (Eds.), *Qualitative Research in Information Management* (pp. 61-84). Englewood, CO: Libraries Unlimited.
- Dervin, B., & Dewdney, P. (1986). Neutral questioning: A new approach to the reference interview. *Research Quarterly*, 25(4), 506-513.
- Dervin, B., & Nilan, M. (1986). Information needs and uses. In M. E. Williams (Ed.), *Annual Review of Information Science and Technology* (pp. 3-33). Medford, NJ: Information Today.
- DeWine, S., & Casbolt, D. (1983). Networking: External communication systems for female organizational members. *The Journal of Business Communication*, 20(2), 57-67. <http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&hid=2&sid=>

13f6037e-43f8-4e6d-a294-d02f1ea7d9d8%40sessionmgr14 adresinden erişilmiştir.

Dictionary of Information & Library Management. (2006). London: A & C Black.

Dollinger, M. J. (1999). *Entrepreneurship: Strategies and Resources*. New Jersey: Prentice Hall.

Doyle, C. S. (1994). *Information Literacy in an Information Society: A Concept for the Information Age*. Syracuse, New York: ERIC Clearinghouse on Information & Technology. http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/25/55/95.pdf adresinden erişilmiştir.

Drucker, P. F. (2003). *Geleceğin Toplumunda Yönetim*. M. Zaman (Çev.), İstanbul: Hayat.

Drucker, P. F. (1993). *Post-Capitalist Society*. New York: Harper Collins Publishers.

Ebrary. <http://site.ebrary.com/lib/metu/home.action> adresinden erişilmiştir.

Ecevit, Y. (2000). Çalışma yaşamında kadın emeğinin kullanımı ve kadın-erkek eşitliği. Y. Ecevit, S. Sancar, & M. Tan (Yay. Hazl.), *Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset* içinde (117-196 ss.). İstanbul: TÜSİAD.

Ecevit, Y. (1993). Kadın girişimciliğin yaygınlaşmasına yönelik bir model önerisi. A. Altınar (Ed.), *Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli: Bildiriler ve Tartışmalar* içinde (15-34 ss.). Ankara: KSGM.

Ecevit, Y. (1995). Kentsel üretim sürecinde kadın emeğinin konumu ve değişen biçimleri. Ş. Tekeli (Der.), *1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar* içinde (117-128 ss.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Ecevit, Y. (1996). *Küçük İşletme Sahibi Kadın Girişimciler Araştırması*. ODTÜ: Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ecevit, Y. (2007a). Türkiye’de kadın emeği ve istihdamı alanında yapılmış çalışmaların değerlendirilmesi. S. Güre (Yay. Haz.), *Kadın Emeği ve İstihdamı Toplantısı Raporu* içinde (11-31 ss.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Ecevit, Y. (2007b). *Türkiye’de Kadın Girişimciliğine Eleştirel Bir Yaklaşım*. Ankara: Uluslararası Çalışma Ofisi.

Economic Cooperation Organization Chamber of Commerce and Industry. (11 Temmuz 2010). *Women Entrepreneurs Council*. <http://www.ecocci.com/NDC/Generic/Content/WomenEntrepreneursCouncil/> adresinden erişilmiştir.

Eisenberg, M. B. (2008). Information literacy: Essential skills for the information age. *DESIDOC Journal of Library & Information Technology*, 28(2), 39-47. <http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&hid=2&sid=92963844-59ed-48f3-8379-8454e7488807%40sessionmgr15> adresinden erişilmiştir.

Ellis, D. (1989). A behavioural approach to information retrieval system design. *Journal of Documentation*, 45(3), 171 – 212.

Ellis, D., Cox, D., & Hall, K. (1993). A comparison of the information seeking patterns of researchers in the physical and social sciences. *Journal of Documentation*, 49(4), 356-369.

Emerald. <http://www.emeraldinsight.com/index.htm> adresinden erişilmiştir.

Encyclopedia of Librarianship. (1968). T. Landau (Ed.), New York: Hafner Publishing Company.

- Eraydın, A. (2006). Mekânsal süreçlere toplu bakış. A. Eraydın (Der.), *Mekânsal Süreçlere İlişkin Tartışma ve Araştırmalara Toplu Bakış* içinde (25-67 ss.), Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Eraydın, A. (1992). *Post-Fordizm ve Değişen Mekânsal Öncelikler*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi.
- Feather, J. (2008). *The Information Society a Study of Continuity and Change*. London: Facet Publishing.
- Fischer, E. M., Reuber, A. R., & Dyke, L. S. (1993). A theoretical overview and extension of research on sex, gender, and entrepreneurship. *Journal of Business Venturing*, 8(2), 151-168.
- Folkman, S. (1984). Personal control and stress and coping process: A theoretical analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46, 839-852.
- Global Entrepreneurship Monitor*. (14 Haziran 2010). <http://www.gemconsortium.org/> adresinden erişilmiştir.
- Goleman, D. (2009). *İşbaşında Duygusal Zeka*. H. Balkara (Çev.), İstanbul: Varlık.
- Griffiths, J. M. (2003). Information Retrieval. *Encyclopedia of Distributed Learning*. http://www.sage-e-reference.com/distributedlearning/Article_n82.html adresinden erişilmiştir.
- Gurvitch, G. (1984). *Sosyoloji ve Felsefe*. K. Cangızbay (Der.), İstanbul: Değişim Yayınları.
- Gürdal, O. (2004). Bilgi toplumu geçiti'nde "bilgi ve/veya bilgilenim kültürü. D. Atılğan (Yay. Haz.), *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nün Kuruluşunun 50. Yılına Armağan* içinde (51-64

ss.). Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.

Gürdal, O. (2001). Enformasyon ekonomi için bir fenomen mi? T. Fenerci & O. Gürdal (Yay. Hazl.), *21. Yüzyıla Girerken Enformasyon Olgusu* içinde (91-100 ss.). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.

Gürdal, O. (1991). Enformasyon: Terminolojik yaklaşım. *Türk Kütüphaneciliği*, 4(3): 116-121.

Gürdal, O. (2003). Internet'te bilgi erişim ve bilgiye erişim kaynakları. *Ünibilgi*, 27.

Gürdal, O. (2000). *Tekstil Endüstrisinde Enformasyon Olgusu*. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.

Gürdal, O. (1996). *Tekstil Endüstrisinin Enformasyon Gereksinimleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gürdal Tamdoğan , O. (2009). Enformasyon zincirinde bilgi erişim sistemleri, bilgi erişim sürecinde kütüphane kurumu ve diğer bilgi merkezleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(1), 151-168.

Gürol, M. A. (2000). *Türkiye'de Kadın Girişimci ve Küçük İşletmesi*. Ankara: Atılım Üniversitesi.

Gürol, M. A., & Marşap, A. (2007). Geçmişte ve günümüz yaşamında ücretli ve ücretsiz işgücü olarak kadın. *Bilig/Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 42, 95-105.

- Harris, R., & Dewdney, P. (1994). *Barriers to information: How formal help systems fail battered women*. Westport, CT: Greenwood Press
<http://www.questia.com/PM.qst?a=o&d=9386969> adresinden erişilmiştir.
- Harris, R. M. (1988). Information needs of battered women. *Reference and User Services Quarterly*, 28(1), 62 – 70.
- Havelock, R. G. (1975). Research on the utilization of knowledge. In M. Kochen (Ed.), *Information for Action: From Knowledge to Wisdom* (pp. 87-107). New York: Academic Press.
- Henry, C. (2007). Women Entrepreneurs. *21st Century Management: A Reference Handbook*. http://www.sage-ereference.com/management/Article_n6.html adresinden erişilmiştir.
- Hess, T. J., Fuller, M. A., & Mathew, J. (2006). Involvement and decision-making performance with a decision aid: The influence of social multimedia, gender, and playfulness. *Journal of Management Information Systems*, 22(3), 15-54.
- Hippel, Von E. (1976). The dominant role of users in the scientific instrument innovation process. *Research Policy*, 5(3), 212-239.
- Hisrich, R. D., & Brush, C. (1984). Women entrepreneurs: Management skills and business problems. *Journal of Small Business Management*, 22(1), 30-37.
<http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&hid=2&sid=2a852415-0385-4f6e-b5d5-ac47c4805ba7%40sessionmgr11> adresinden erişilmiştir.
- Hisrich, R. D., & Peters, M. P. (1989). *Entrepreneurship: Starting, Developing and Managing a New Enterprise*. Homewood, IL: BPI IRWIN.
- Ikoja-Odongo, I. (2002). Insights into the information needs of women in the informal sector of Uganda. *South African Journal of Library & Information*

Science, 68(1).<http://ehis.ebscohost.com/eds/detail?vid=3&hid=4&sid=60aaf2d3-77a8-4ded-9154-b24a531ee284%40sessionmgr4&bdata=JnNpdGU9ZWRzLWxpdmU%3d#db=lih&AN=8909523> adresinden erişilmiştir.

Information and Emotion: The Emergent Affective Paradigm in Information Behavior Research and Theory. (2007). D. Nahl & D. Bilal (Eds.), New Jersey: American Society for Information Science and Technology.

Information for Action: From Knowledge to Wisdom. (1975). M. Kochen (Ed.), New York: Academic Press.

Ingwersen, P. (1996). Cognitive perspectives of information retrieval interaction: Elements of a cognitive IR theory. *Journal of Documentation*, 52(1), 3 – 50.

International Encyclopedia of Information and Library Science. (2003). J. Feather & P. Sturges (Eds.), London: Routledge.

ISI Web of Science. <http://apps.isiknowledge.com/> adresinden erişilmiştir.

Johannessen, J. A. & Kolvereid, L. (1994). Information search behaviour during business gestation. *Information Management & Computer Security*, 2(5), 31-41. <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?issn=0968-5227&volume=2&issue=5> adresinden erişilmiştir.

Johnson, J. L., & Kuehn, R. (1987). The small business owner/manager's search for external information. *Journal of Small Business Management*, 25(3), 53-60. <http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&hid=2&sid=5f994a19-f5e9-49c8-b597-685a2922c0b2%40sessionmgr13> adresinden erişilmiştir.

Jones, Q. (2003). Information overload. *Encyclopedia of Community*. http://www.sage-ereference.com/community/Article_n249.html adresinden erişilmiştir.

Jorosi, B. N. (2006). The information needs and information seeking behaviours of SME managers in Botswana. *Libri*, 56, 97-107.

JSTOR. <http://www.jstor.org/> adresinden erişildi.

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV). (14 Haziran 2010). <http://www.kedv.org.tr/> adresinden erişilmiştir.

Kaptan, S. (2000). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Bilim Yayınları.

Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kaye, D. (1995). Sources of information, formal and informal. *Library Management*, 16(5), 16-19.

Kazanjian, R. K. (1988). Relation of dominant problems to stages of growth in technology-based new ventures. *Academy of Management Journal*, 31(2), 257-279. <http://www.jstor.org/stable/256548> adresinden erişilmiştir.

King, G. B. (1995). Women library users and library users of traditional women's Subjects. *Reference Librarian*, 23(49/50), 179-193.

Klapper, L. F., & Parker, S. C. (2010). Gender and the business environment for new firm creation. *The World Bank Research Observer*, February, 1-21. doi: 10.1093/wbro/lkp032.

Kneeland, S. (2001). *Problem Çözme*. N. Kalaycı (Çev.), Ankara: Gazi Kitabevi.

Kochen, M. (1975). Evolution of brainlike social organs. In M. Kochen (Ed.), *Information for Action: From Knowledge to Wisdom* (pp. 1-18). New York: Academic Press.

Kredi Garanti Fonu. (14 Haziran 2010). <http://www.kgf.com.tr/> adresinden erişilmiştir.

Kuhlthau, C. C. (1991). Inside the search process: information seeking from users's perspective. *American Society for Information Science*, 42(5), 361-371.

Kuratko, D. F. , & Hodgetts, R. M. (1991). *Entrepreneurship: A Comptemporary Approach*. Fort Worth: Dryden Press.

Kutanis, R. Ö. (2006). *Girişimci Kadınlar*. Sakarya: Değişim Yayınları.

Küçük, O. (2007). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Lancaster, F. W. (1968). *Information Retrieval Systems: Characteristics, Testing, and Evaluation*. New York: Wiley.

Library, Information Science & Technology Abstracts with Full Text. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?authtype=ip,uid&profile=ehost&defaultdb=lih> adresinden erişilmiştir.

Ljunggren, E., & Kolvereid, L. (1996). New business formation: Does gender make a difference? *Women in Management Review*, 11(4). <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=0&did=115922127&SrchMode=3&sid=1&Fmt=3&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1289737794&clientId=37478&aid=1> adresinden erişilmiştir.

Lucas, L. M. (2010). The evolution of organizations and the development of appropriate knowledge structures. *Journal of Knowledge Management*, 14(2), 190-201. <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?issn=1367-3270&volume=14&issue=2> adresinden erişilmiştir.

Luecke, R. (2008). *Girişimcinin El Kitabı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Luenberger, D. G. (2006). *Information Science*. Princeton: Princeton University Press.

Mabawonku, I. (2006). The information environment of women in Nigeria's public service. *Journal of Documentation*, 62(1), 73-90. <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?issn=0022-0418&volume=62&issue=1> adresinden erişilmiştir.

Marcella, R. (2001). The need for European Union information amongst women in the United Kingdom: Results of a survey. *Journal of Documentation*, 57(4), 492-518. <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?issn=0022-0418&volume=57&issue=4> adresinden erişilmiştir.

McHombu, C. M. (2000). Information needs of women in small business in Botswana. *International Information & Library Review*, 32(1), 39-67. http://www.sciencedirect.com/science?_ob=MIImg&imagekey=B6WGP-45FC21F-7-1&cdi=6828&user=691352&pii=S1057231700901255&origin=browse&zone=rslt_list_item&coverDate=03%2F31%2F2000&sk=999679998&whp=dGLbVtz-zSkWb&md5=44c5ef6a6a47c631807cb27303f49831&ie=/sdarticle.pdf adresinden erişilmiştir.

Miller, G. A., Galanter, E., & Pribham, K. H. (1960). *Plans and the Structure of Behavior*. New York: Holt.

Mooko, N. P. (2005). The information behaviors of rural women in Botswana. *Library & Information Science Research*, 27(1), 115-127. http://www.sciencedirect.com/science?_ob=MIImg&imagekey=B6W5R-4FP1JB9-1-1&cdi=6577&user=691352&pii=S0740818805000022&origin=browse&zone=rslt_list_item&coverDate=02%2F28%2F2006&sk=9997299

[98&wchp=dGLbVzW-zSkzS&md5=2d7fdb57d59b59d993b424addb481a1c&ie=/sdarticle.pdf](#) adresinden erişilmiştir.

Moore, D. P. (1990). An examination of present research on female entrepreneurs – suggested research strategies for 1990's. *Journal of Business Ethics*, 9(4/5), 275-281. <http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&hid=2&sid=4de3af13-c791-412b-830e-f284a3a995ca%40sessionmgr13> adresinden erişilmiştir.

Moore, D. P., & Buttner, E. H. (1997). *Women Entrepreneurs: Moving Beyond the Glass Ceiling*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Moore, N. (2002). A model of social information. *Journal of Information Science*, 28(4), 297-303. doi: 10.1177/16555150202800404

Mueller, S. L. (2004). Gender gaps in potential for entrepreneurship accross countries and cultures. *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 9(3), 199-220. <http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&hid=2&sid=11723132-8706-4a55-9a1a-556ec3227c16%40sessionmgr12> adresinden erişilmiştir.

Murray, K. B. (1991). A test of services marketing theory: Consumer information acquisition activities. *Journal of Marketing*, 55(1), 10-25. <http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&hid=2&sid=9ac0e708-c515-45fe-bf85-eb140ebb4104%40sessionmgr14> adresinden erişildi.

Mutua-Kombo, E. (2001). Women's groups and information provision in rural Kenya. *Library Review*, 50(4), 193-196. <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?issn=0024-2535&volume=50&iss ue=4> adresinden erişilmiştir.

Nagy, M. (2004). Information Retrieval System. *Encyclopedia of Public Relations*. http://www.sage-ereference.com/publicrelations/Article_n216.html adresinden erişilmiştir.

- Naser, K., Mohammed, W. R., & Nuseibeh, R. (2009). Factors that affect women entrepreneurs: Evidence from an emerging economy. *International Journal of Organizational Analysis*, 17(3), 225-247. <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?issn=1934-8835&volume=17&issue=3> adresinden erişilmiştir.
- Neergaard, H., Nielsen, K. T., & Kjeldsen, J. I. (2006). State of the art of women's entrepreneurship, access to financing and financing strategies in Denmark. In C. G. Brush, et al. (Eds.), *Growthoriented Women Entrepreneurs and Their Businesses—A Global Research Perspective* (pp. 88-111). Northampton, MA: Edward Elgar.
- Neider, L. (1987). A preliminary investigation of female entrepreneurs in Florida. *Journal of Small Business Management*, 25(3), 22-29. <http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&hid=2&sid=9f37fdd7-6db2-47dc-9d53-ff4680b8695a%40sessionmgr4> adresinden erişilmiştir.
- Nelson, G. W. (1987). Information needs of female entrepreneurs. *Journal of Small Business Management*, 25(3), 38-44. <http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&hid=2&sid=3a3da470-54b6-4419-a3be-4c1ad5c71580%40sessionmgr10> adresinden erişilmiştir.
- Nicholas, D. (2000). *Assessing Information Needs: Tools, Techniques and Concepts for the Internet Age*. Europa Publications. <http://site.ebrary.com/lib/metu/docDetail.action?docID=10097323&p00=%22assessing%20information%20needs%3A%20tools%2C%20techniques%20and%20concepts%20for%20the%20internet%20age%22> adresinden erişilmiştir.
- Nonaka, I. (1991). The knowledge creating company. *Harvard Business Review*, 69(6), 96-104. <http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&hid=4&sid=7b94f168-3f6c-477d-86ae-1ca582be7032%40sessionmgr15> adresinden erişilmiştir.

- O'Connor, J. (1968). Some questions concerning "information need. *American Documentation*, 19(2), 200-203.
- Olorunda, O. O. (2004). Women's information needs for economic development. *70th IFLA General Conference*. <http://archive.ifla.org/IV/ifla70/papers/011e-Olorunda.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Olorunda, O. O., & Oyelude, A. A. (2003). Professional women's information needs in developing countries: ICT as a catalyst. *69th IFLA General Conference*. http://www.ifla.org/IV/ifla69/papers/600-Olorunda_Oyelude.pdf adresinden erişilmiştir.
- Olşen, Ş. (2001). *Kullanıcının Bilgi Seçiminde Karar Vermesini Etkileyen Bilişsel Yapısı Üzerine Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Oxford Journals Online. <http://www.oxfordjournals.org/> adresinden erişilmiştir.
- Önal, İ. H. (1993). Bilgi ve bilgi gereksinimleri. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 10(1), 331-345.
- Önal, İ. H. (2008). Türkiye'de gazetecilerin bilgi gereksinimlerinin ve arama davranışlarının değerlendirilmesi. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 286 – 314.
- Özlük, H. K. (2006). *Halk Kütüphanesi Kullanıcılarının Bilgi Arama Davranışı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Paisley, W. (1993). Knowledge utilization: the role of new communication technologies. *Journal of the American Society for Information Science*, 44(4), 222-234. <http://pao.chadwyck.co.uk/PDF/1289822351317.pdf> adresinden erişilmiştir.

Periodicals Archive Online. <http://pao.chadwyck.co.uk/home.do> adresinden erişilmiştir.

Pickard, A. J. (2007). *Research Methods in Information*. London: Facet Publishing.

Polya, G. (1997). *Nasıl Çözmeli? Matematikte Yeni Bir Boyut*. F. Halatçı (Çev.), İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Porter, M. E. (1985). *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. New York: Free Press.

Prabha, C., Connaway, L. S., Olszewski, L., & Jenkins, L. R. (2007). What is enough? Satisficing information needs. *Journal of Documentation*, 63(1), 74-89. <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?issn=0022-0418&volume=63&issue=1&PHPSESSID=tlpm2mid1mdl1v4e86lodprht4> adresinden erişilmiştir.

Proquest Dissertations and Theses. <http://proquest.umi.com/login?COPT=REJTPUcyODcrM2IwZiZJTIQ9MCZWRVI9Mg==&clientId=37478> adresinden erişilmiştir.

Rani, D. L. (1996). *Women Entrepreneurs*. India: A.P.H. Publishing.

Reitz, J. M. (2004). *Dictionary for Library and Information Science*. USA: Libraries Unlimited.

Robinson, R. B. (1982). The importance of 'outsiders' in small firm strategic planning. *Academy of Management Journal*, 25(1), 80-93. <http://www.jstor.org/stable/256025> adresinden erişilmiştir.

Roomi, M. A., Harrison, P., & Beaumont-Kerridge, J. (2009). Women-owned small and medium enterprises in England: Analysis of factors influencing the growth process. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 16(2), 270-

288. <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?issn=1462-6004&volume=16&issue=2> adresinden erişilmiştir.

Rouse, W. B., & Rouse, S. H. (1984). Human information seeking and design of information systems. *Information Processing & Management*, 20(1-2), 129-138.

Rowley, J. (1998). What is information? *Information Services & Use*, 18, 243-254.

Sage Journals Online. <http://online.sagepub.com/> adresinden erişilmiştir.

Sage Reference Online. <http://www.sage-ereference.com/Home.html> adresinden erişilmiştir.

Salton, G., & Lesk, M. E. (1965). The SMART automatic retrieval systems-an illustration. *Communications of the ACM*, 8(6), 391-398. doi: 10.1145/364955.364990

Saracevic, T. (1999). Information science. *Journal of the American Society for Information Science*, 50(12), 1051-1063. doi: 10.1002/(SICI)1097-4571(1999)50:12<1051::AID-ASI2>3.0.CO;2-Z

Saracevic, T. (1996). Modeling interaction in information retrieval (IR): A review and proposal. *Proceedings of the ASIS Annual Meeting*, 33, 3-9. <http://comminfo.rutgers.edu/~muresan/IR/Docs/Articles/asisSaracevic1996.pdf> adresinden erişilmiştir.

Saracevic, T. (1997). The stratified model of information retrieval interaction: Extension and applications. *Proceedings of the ASIS Annual Meeting*, 31, 313-327.

ScienceDirect. <http://www.sciencedirect.com/science/journals> adresinden erişilmiştir.

Scopus. <http://www.scopus.com/home.url> adresinden erişilmiştir.

Scott, C. E. (1986). Why more women are becoming entrepreneurs. *Journal of Small Business Management*, 24(4), 37-44. <http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&hid=4&sid=592a00a6-0a5f-46a1-a8eb-2d41d01fa05a%40sessionmgr12> adresinden erişilmiştir.

Smeltzer, L. R., & Fann, G. L. (1989). Gender differences in external networks of small business owners/managers. *Journal of Small Business Management*, 27(2), 25-32. <http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&hid=4&sid=cff6faab-316c-4728-b2fd-218109461cbc%40sessionmgr11> adresinden erişilmiştir.

Sonnenfeld, J., & Kottler, J. P. (1982). The maturation of career theory. *Human Relations*, 35(1), 19-46.

Spink, A. (1997). Study of interactive feedback during mediated information retrieval. *Journal of the American Society for Information Science*, 48(5), 382-394. doi: 10.1002/(SICI)1097-4571(199705)48:5<382::AID-ASI2>3.0.CO;2-R

Spink, A., & Cole, C. H. (2006). Human information behavior: Integrated diverse approaches and information use. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 57(1), 25-35. doi: 10.1002/asi.20249

Starr, J., & Yudkin, M. (1996). *Women Entrepreneurs: A Review of Current Research*. Wellesley, MA: Center for Research on Women.

Stevenson, N. (2003). *Cultural Citizenship: Cosmopolitan Questions*. Maidenhead, Berkshire: Open University Press.

Studdard, N. L., & Munchus, G. (2009). Entrepreneurial firms' acquisition of knowledge using proactive help-seeking behaviour. *International Journal of*

Entrepreneurial Behaviour & Research, 15(3), 242-261. <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?issn=1355-2554&volume=15&issue=3> adresinden erişilmiştir.

Subaşıoğlu, F. (2004). Bilginin sosyal yönleri ve kütüphanecinin değişen rolü. S. Arslantekin & F. Özdemirci (Yay. Hazl.), *Kütüphaneciliğin Destanı Uluslararası Sempozyumu 21-24 Ekim 2004, Ankara (Bildiriler): Saga of Librarianship International Symposium 21-24 October 2004, Ankara (Proceedings)* içinde (111-120 ss.). Ankara: A.Ü. DTCTF Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.

Szuchman, L. T. (2011). *Writing With Style: APA Style Made Easy*. Wadsworth: Cengage Learning.

Şahin, E. (2009). Kadın girişimcilik ve Konya İli'nde kadın girişimcilik profili üzerine bir uygulama. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9(17), 287-309.

Talja, S., Keso, H., & Pietilainen, T. (1999). The production of 'context' in information seeking research: a metatheoretical view. *Information Processing and Management*, 35(6), 751-763. http://www.sciencedirect.com/science?ob=MImg&imagekey=B6VC8-42YMX7V-3-1&cdi=5948&user=691352&pii=S0306457399000242&origin=browse&zone=rslt_list_item&coverDate=11%2F30%2F1999&sk=999649993&wchp=dGLbVtb-zSkzk&md5=966e6a4377716b61101cc75903badecd&ie=/sdarticle.pdf adresinden erişilmiştir.

Tanrıkulu, B. (2006). *Akademisyen mühendislerin bilgi arama davranışlarına bilgi teknolojilerinin etkisi: Bilkent Üniversitesi örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Taylor & Francis Online Journals. http://www.informaworld.com/smpp/subject_home~db=jour adresinden erişilmiştir.

T.C. Başbakanlık Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı. (13 Haziran 2010). *GAP Bölgesi Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM)*. <http://www.gap.gov.tr/Turkish/catom-urun/casayfa.html> adresinden erişilmiştir.

T.C. Başbakanlık Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı. (13 Haziran 2010). *GAP Girişimci Destekleme Merkezleri (GİDEM)*. <http://www.gap.gov.tr/Turkish/gidem.html> adresinden erişilmiştir.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2000). *Kentlerde Kadınların İş Yaşamına Katılım Sorunlarının Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Boyutları*. Ankara.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (13 Haziran 2010). *Projelerimiz*. <http://www.ksgm.gov.tr/projelerimiz.php> adresinden erişilmiştir.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2010). *Türkiye’de Kadının Durumu*. http://www.ksgm.gov.tr/Pdf/TR%5B1%5D.D.DE_KADININ_DURUMU_haziran_2010.pdf adresinden erişilmiştir.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. (1999). *Çalışmaya Hazır İşgücü Olarak Kentli Kadın ve Değişimi*. Ankara.

T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu. (2008). Hanehalkı işgücü araştırması 2008 Eylül dönemi sonuçları. *Haber Bülteni*, 193.

T.C. Dış İşleri Bakanlığı. (11 Temmuz 2010). *Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT)*. <http://www.mfa.gov.tr/ekonomik-isbirligi-teskilati-eit.tr.mfa> adresinden erişilmiştir.

T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı. (13 Haziran 2010). *Girişimcilik Destek Programı*. <http://www.kosgeb.gov.tr/pages/ui/Destekler.aspx?ref=8> adresinden ulaşılmıştır.

Thompson, J. L. (1999). The world of the entrepreneur: A new perspective. *Journal of Workplace Learning: Employee Counselling Today*, 11(6), 209-224.

Toffler, A. (1975). *Gelecek Korkusu: Şok*. S. Sargut (Çev.), Altın Kitaplar Yayınevi.

Tonta, Y. (1995). Bilgi erişim sistemleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 9(3), 302-314.

Tonta, Y. (2002). Bilgi erişim sorunları ve Internet. A. Can, M. T. Gülle, O. Gürdal & E. Yılmaz (Yay. Hazl.), *Kütüphanecilikte Yeni Gelişmeler, Kavramlar, Olgular... 37. Kütüphane Haftası Bildirileri* içinde (52–62 ss.). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.

Tonta, Y. (2001). Bilgi erişim sorunu. T. Fenerci & O. Gürdal (Yay. Hazl.), *21. Yüzyıla Girerken Enformasyon Olgusu Ulusal Sempozyumu* içinde (198-206 ss.). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.

Tonta, Y. (1996). Internet, elektronik kütüphaneler ve bilgi erişim. *Türk Kütüphaneciliği*, 10(3), 215-230.

Tonta, Y., & Küçük, M. E. (2005). Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecinde temel dinamikler. *Türk Kütüphaneciliği*, 19(4), 449-464.

Türkiye İş Kurumu. (13 Haziran 2010). *Kadın İstihdamının Arttırılmasına Yönelik Strateji Geliştirme Projesi*. http://statik.iskur.gov.tr/tr/proje_protokol/kad_ist_des.htm adresinden erişilmiştir.

Türkiye Kadın Girişimciler Derneği. (14 Haziran 2010). <http://www.kagider.org/> adresinden erişilmiştir.

Türkiye Makaleler Bibliyografyası. <http://tmb.mkutup.gov.tr/cgi-bin/WebObjects/Makale> adresinden erişilmiştir.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB). (13 Haziran 2010). <http://www.tobb.org.tr/> adresinden erişilmiştir.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB). (Kasım 2008). *TOBB Kadın Girişimciler Kurulu*. <http://www.kadingirisimciler.org.tr/> adresinden erişilmiştir.

Türkiye Tez Kataloğu. <http://tez2.yok.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.

Uçak, N. (1997a). Bilgi gereksinimi ve bilgi arama davranışı. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(4), 315-325.

Uçak, N. (2000). Bilgi üzerine kuramsal bir yaklaşım. *Bilgi Dünyası*, 1(1), 143-159.

Uçak, N. (1997b). *Bilim Adamlarının Bilgi Arama Davranışları ve Bunları Etkileyen Nedenler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uçak, N. (1999). Sosyal ve insan bilimleri alanlarında bilgi gereksinimi ve kullanımı. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 16(1), 115-128.

Uçak, N., & Al, U. (2000). İnternet'te bilgi arama davranışları. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(3), 295-317.

Uçak, N., & Kurbanoglu, S. (1998). Information needs and information seeking behaviours of scholars at a Turkish University. *The 64th IFLA General Conference on Crossroads of Information and Culture*.

- Uçak, N. Ö., & Güzeldere, Ş. (2006). Bilişsel yapının ve işlemlerin bilgi arama davranışı üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 20(1), 7-28.
- Ufuk, H., & Özgen, Ö. (2001). The profile of women entrepreneurs: A sample from Turkey. *Journal of Consumer Studies*, 25(4), 299-308.
- Urbis Keys Young. (2002). *Women's Information Needs Study: Final Report*. Sydney: New South Wales Department for Women.
- Valk, M., Dam H. V., & Cummings, S. (1999). Women's information centers and networks: A development perspective. *Information Development*, 15(1), 26-31.
- Van Rijsbergen, C. J. (1975). *Information Retrieval*. London; Boston: Butterwoths.
- Voos, H. (1969). *Information Needs In Urban Areas: A Summary of Research in Methodology*. New Brunswick, N.J.: Rutgers University Press.
- Warner, D., & Procaccino, J. D. (2004). Toward wellness: Women seeking health information. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 55(8), 709-730. doi: 10.1002/asi.20016
- Weeks, J. R. (2009). Women business owners in the Middle East and North Africa: five-country research study. *International Journal of Gender and Entrepreneurship*, 1(1), 77-85. <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?articleid=1781112&show=html&> adresinden erişilmiştir.
- Weiler, S., & Bernasek, A., (2001). Dodging the glass ceiling? Networks and the new wave of women entrepreneurs. *The Social Science Journal*, 38, 85-103. http://www.sciencedirect.com/science?_ob=MIImg&_imagekey=B6W64-42JHDS9-7-M&_cdi=6588&_user=691352&_pii=S0362331900001117&_origin=search&_coverDate=01%2F01%2F2001&_sk=999619998&view=c&wchp=dG

[LbVlz-zSkzS&md5=9aa5ebab39fa22d04ddfe9f7c97d2ed2&ie=/sdarticle.pdf](http://www.sciencedirect.com/science?_ob=MIImg&imagekey=B6VC8-3SX1F&SW-B-1&cdi=5948&user=691352&pii=S0306457397000289&origin=search&coverDate=07%2F31%2F1997&sk=999669995&view=c&wchp=dGLbVzz-zSkWA&md5=0dab40db4771f0f5045abe583f52b573&ie=/sdarticle.pdf)
adresinden erişilmiştir.

Westbrook, L. (1993). User needs: A synthesis and analysis of current theories for the practitioner. *RQ*, 32(4), 541-549.

Wiley Online Library. <http://onlinelibrary.wiley.com/> adresinden erişilmiştir.

Wilson, T. D. (1997). Information behaviour: An interdisciplinary perspective. *Information Processing & Managament*, 33(4), 551-572.
http://www.sciencedirect.com/science?_ob=MIImg&imagekey=B6VC8-3SX1F&SW-B-1&cdi=5948&user=691352&pii=S0306457397000289&origin=search&coverDate=07%2F31%2F1997&sk=999669995&view=c&wchp=dGLbVzz-zSkWA&md5=0dab40db4771f0f5045abe583f52b573&ie=/sdarticle.pdf
adresinden erişilmiştir.

Wilson, T. D. (1999). Models in information behaviour research. *Journal of Documentation*, 55(3), 249-270. [http://www.emeraldinsight.com/journals .htm?articleid=864102&show=abstract](http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?articleid=864102&show=abstract) adresinden erişilmiştir.

Wilson, T. D. (1981). On user studies and information needs. *Journal of Librarianship*, 37(1), 3-15.

Wilson, T. D. (1994). Tools for the analysis of business information needs. *Aslib Proceedings*, 46(1), 19-23.

Xie, H. I. (2007). Shifts in information seeking strategies in information retrieval in teh digital age. A planned-situational model. *Information Research*, 12(4), 1-14.
<http://InformationR.net/ir/12-4/colis/colis22.html> adresinden erişilmiştir.

- Yağcı, F., & Bener, Ö. (2005). Girişimci kadınların demografik ve genel karakteristikleri ile kadınları girişimciliğe motive eden faktörler. *Bilgi/Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 33, 85-100.
- Yeniçeri, Ö., & İnce, M. (2005). *Bilgi Yönetim Stratejileri ve Girişimcilik*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Yetim, N. (2002). Sosyal sermaye olarak kadın girişimciler: Mersin örneği. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 2(1), 79-92.
- Yılmaz, B. (2006). Bilgi sosyolojisi ve kütüphanecilik kuramı. H. Odabaş & H. Anameriç (Yay. Hazl.), *Bilgi...* içinde (167-188 ss.), Ankara: Referans Yayıncılık.
- Yılmaz, B. (1997). Bilgi kullanımının sosyo-kültürel temelleri. *IFLA 1995'e Doğru Türk Kütüphaneciliği Sempozyumu ve I.Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Konferansı Bildirileri* içinde (56-62 ss.). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Yılmaz, B. (1996). Bilgi sosyolojisi: Kütüphanecilik kuramı için bir deneme. *Türk Kütüphaneciliği*, 10(1), 8-20.
- Yılmaz, B. (2009). Gerçekliğin toplumsal inşasında bilgi ve bilgi merkezi. *Bilgi Dünyası*, 10(1): 28-45.
- Yusuf, Juita-Elena (Wie). (2008). Outside support as the entrepreneur's last resort? Differences in determinations of use of external assistance programs by male and female entrepreneurs in the U.S. *United States Association for Small Business and Entrepreneurship Conference Proceedings*. <http://usasbe.org/knowledge/proceedings/proceedingsDocs/2008/PaperID170.pdf> adresinden erişilmiştir.

ÖZET

Günümüz bilgi toplumunda varlığını sürdürmek isteyen bireylerin, bilgi gereksinimlerinin farkında ve bilgi erişim süreci içindeki rollerinin bilincinde olmaları; gereksinimlerini karşılamak için elde ettikleri bilgiyi iş ve günlük yaşamlarına rahatlıkla aktarabilmeleri gerekmektedir. Ancak, sağlıklı bir bilgi erişim sürecinin yaşanması, tek başına bireysel bilinçlenme ve eğitim ile mümkün olmamaktadır. Bilgi erişim sürecinden istenilen verimin alınması; bilgi arayanların, bireysel, sosyal ve toplumsal durumları, bilgi gereksinimleri analiz edilerek oluşturulmuş bilgi hizmetlerinin ve birbiriyle etkileşim-uyum içinde çalışan unsurlardan oluşan bilgi erişim sistemlerinin tasarlanmasıyla mümkün olmaktadır.

Yeni ekonomi anlayışı da, sadece, kalkınmanın en önemli unsuru ve rekabetin vazgeçilmezi olan bilgiyi iş hayatında etkili şekilde kullanabilenlerin gelişimlerini sürdürmesine izin vermektedir. Yaşanan bu gelişmeler de ekonomideki değişimden etkilenmesi muhtemel aktörlerin bilgi gereksinimlerini ve bilgiye yaklaşımlarını irdeleyen çalışmaların yapılmasını her zamankinden daha önemli hale getirmektedir. Bu durum, ülkelerin ekonomik kalkınmalarında etkili bir yere sahip olan ve bu nedenle farklı kurum/kuruluşlar tarafından gelişimleri desteklenen kadın girişimcilerin, bilgi kullanıcıları olarak bilgi ve belge yönetimi alanında yapılan disiplinlerarası çalışmalara konu edilmesine imkân vermiştir.

Türkiye'deki kadın girişimciliği, 1970'lerdeki ekonomik bunalımın ardından yaşanan yapısal dönüşümlerden ve uluslararası finans kuruluşlarının önerdiği yapısal uyum politikalarından etkilenmiştir. Ülkemizde, kadın istihdamının özel bir alanı olan kadın girişimciliği konusunda yapılan çalışmalar, 1980'li yıllardan itibaren

yoğunluk kazanmıştır. Aynı yıllarda desteklenmeye başlayan küçük işletme girişimciliğinin de bu durum üzerinde olumlu etkisi olmuştur. Ülkede gerçekleştirilen yapısal uyum politikaları kapsamındaki stratejilerden biri de ailelerin gelir düzeyini yükseltmek amacıyla kadınların kendi başlarına küçük işletmeler kurmaya yönlendirilmesi olmuştur.

Kadın girişimcilerin ve küçük işletmelerinin desteklenmesiyle sadece ekonomik kalkınmanın sağlanması hedeflenmemiştir. Yapısal uyum politikaları çerçevesinde gerçekleşen mekânsal esnek üretim biçimleri, kendi içinde bütünleşen yerel sistemleri de ön plâna çıkarmıştır. Böylece, kadın girişimcilerin varlığı, kentlerin ekonomik gelişimlerinin yanı sıra kültürel, sosyal ilişkileri ve insanlararası etkileşimi de olumlu yönde etkilemiştir. Bu nedenle, kadın girişimcilerin günümüzdeki bilgiye dayalı yeni ekonomi şartlarında varlığını sürdürmesi hassasiyet gösterilen konular arasında ön plandaki yerini almıştır.

Bilgiye dayalı ekonominin söz konusu olduğu ortam, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerinin farkında olmalarının yanı sıra gereksinimlerini karşılayabilmeleri için bilgi teknolojilerinden yararlanabilmelerini ve elde ettikleri bilgiyi etkin bir şekilde kullanabilmelerini gerektirmiştir. Çünkü, kadın girişimcilerin hedeflerine ulaşabilmeleri için gereksinim duydukları bilgiyi tanımlayabilmelerinin yanı sıra, bilgi kaynakları arasından gereksinimlerine en uygun olan kaynağı seçmeleri, kaynağın içinden gereksinim duydukları bilgiyi süzebilmeleri ve elde ettikleri bilgiyi girişimcilik faaliyetlerine aktarabilmeleri gerekmiştir.

Önemli bilgilere doğru zamanda sahip olmanın, iş yaşamlarında kadınları daha etkili hale getirdiği ve profesyonel alanda saygınlık kazanmalarına imkân

verdiği bilinmektedir. İş yaşamında bilgiye doğru ve zamanında erişim, kadınlar için önceliklidir ve bilgi gereksinimlerinin hızlı bir şekilde karşılanması gerekmektedir. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki, kadın girişimcilerin amaçlarına ulaşmaları ve hatta bunu kolaylaştırmaları için sahip oldukları bilginin yetersiz olduğunun farkına varmaları önem taşımaktadır. Bu farkındalık onların, girişimcilik fırsatlarından yararlanma; girişimcilik faaliyetlerini gerçekleştirmek için gerekli olan kaynakları belirleme ve yaratılan girişimi yönetme aşamalarında bilgi gereksinimlerini, sahip oldukları bilgilerdeki eksiklikleri tanımlayabilmelerine imkân vermektedir.

Bununla birlikte, tez kapsamında yürütülen kullanıcı araştırması ile, kadın girişimcileri desteklemek amacıyla TOBB tarafından oluşturulan ve il bazında örgütlenen kadın girişimci kurullarının yönetim seviyesindeki üyelerinin dahi, çoğunlukla, girişimcilik faaliyetlerini yürütürken yaşanacak sağlıklı bir bilgi erişim sürecinin, girişimleri üzerindeki olumlu etkilerinden haberdar olmadıkları görülmüştür. Kullanıcı araştırması, sorunun başlı başına kadın girişimcilerden kaynaklanmadığını da gözler önüne sermiştir. Kadın girişimcilerin, sahip oldukları bireysel özelliklerin, çevresel değişkenlerin ve bilgi erişim teknikleri bağlamında sahip oldukları bilgi alt yapılarındaki eksikliklerin bilgi erişim süreçlerini etkilediği ortaya çıkmıştır.

Kullanıcı araştırmasının bulguları, ülkemizdeki kadın girişimcilerin bilgi erişim kanallarına ilişkin farkındalıklarının ve bilgi alt yapılarının yetersiz olduğunu; bilgi erişim sürecinde yaşadıkları tıkanıklıkların/engellerin, onların bilgi arama davranışlarını etkilediğini; bilgi isteklerini bilgi erişim sistemi içinde süzememelerinin, bilgi gereksinimlerini tam anlamıyla karşılamalarına engel

olduğunu göstermiştir. Ortaya çıkan bir diğer sonuç ise, kadın girişimcilerin bilgi gereksinimleri ve bilgi arama davranışları doğrultusunda tasarlanan bilgi hizmetlerindeki yetersizliğin, bilgi erişim süreçlerini olumsuz yönde etkilediğidir.

Çalışmanın sonunda, yukarıda yer verilen bulgular ve bilimsel çalışmalardan elde edilen bilgiler göz önünde bulundurularak, ülkemizdeki kadın girişimcilerin sağlıklı bir bilgi erişim süreci yaşamalarına imkân verecek bilgi hizmetleri plânlaması kapsamında yer verilmesi gereken unsurlar belirlenmiştir. Bu bağlamda, kadın girişimcilere ulusal bilgi politikalarında özel olarak yer verilmesi; bilgi hizmeti plânlamalarında, devlete, bilgi hizmeti sunan kurum/kuruluşlara, kadın girişimcileri destekleyen sivil toplum kuruluşlarına ve kütüphanecilere/bilgi uzmanlarına düşen sorumlulukların açıkça ifade edilmesi; ulusal ve bölgesel kadın bilgi ağlarının oluşturulması; bilgi hizmetlerinin tek bir merkezden değil, genel bir merkeze bağlı bölgesel ve yerel daha küçük çaplı bilgi merkezleri ile, eşgüdüm/koordinasyon ve işbirliği içinde sürdürülmesi; bilgi hizmetlerinde standartlaşmaya gidilmesi; kadın girişimcilerin temsil edildiği ortak bir iletişim plâtformu oluşturulması ve kadın girişimcilerin bilgi gereksinimlerini karşılayacak nitelik ve nicelikte özel bilgi kaynaklarının hazırlanması önerilmiştir.

Önerilerle yetinilmemiş; bulgular ve yer verilen kuramsal bilgiler ışığında çalışmaya, “Farkındalık Temelli Bir Bilgi Erişim Süreci Modeli” ve “Kadın Girişimciler İçin Bilgi Arama Davranışı Geliştirme Modeli” de eklenmiştir. Ayrıca, kadın girişimcilerin bilgiye yaklaşımı ve TOBB’un mevcut yapısı göz önünde bulundurularak getirilen öneriler ışığında TOBB için üç aşamalı bir Girişimci Bilgi Merkezi Hizmet Planlaması Modeli geliştirilmiştir.

SUMMARY

The individuals who want to survive in today's information society have to be aware of their information needs and roles in the process of access to information, as well as easily transfer the information they gain in order to meet their needs into their business and daily lives. But only a healthy process of access to information isn't possible through individual awareness and education. The desired productivity from the process of access to information could be yielded by designing the information services which have been established the analysis of the individual, social and communal situation and information needs of those who seek information, as well as information retrieval systems, consisting of elements which work in integration and harmony with each other.

Furthermore, the new economy understanding allows only those who are able to use the information, which is the most important element of growth and the indispensable factor of competition, in their business lives. These developments has increased the importance of conducting studies which analyze the information needs and approaches of actors who are likely to be influenced by changes in economy more than ever. This situation has ensured that women entrepreneurs enjoying an effective position in economic developments of countries and thus whose development are supported by various institutions/organizations to become the subject of interdisciplinary studies which are conducted in the field of information and records management as information users.

The women's entrepreneurship in Turkey has been influenced by the structural transformations which occurred following the economic depression of

1970s and the structural harmonization policies proposed by international finance institutions. In our country, the studies conducted in the field of women's entrepreneurship which is a special field of women's employment have been intensified since 1980s. The entrepreneurship of small enterprise which was started to be supported in the same years has also had an impact on this situation; among the strategies as part of structural harmonization policies conducted in the country was the direction of women towards establishing small enterprises in order to increase families' level of income.

The aim of supporting women entrepreneurs and small enterprises wasn't limited to economic growth. The spatial flexible production methods performed as part of structural harmonization policies has also featured local systems which are integrated among them. Thus the existence of women entrepreneurs has also had a positive impact on the economic growth of cities, as well as cultural, social relationships and the interaction among people. Therefore the continuation of the existence of women entrepreneurs in today's new information-based economy conditions has been brought to forefront among the issues which approached in a sensitive way.

Any space consisting of the information-based economy has required women entrepreneurs to be aware of their information needs, as well as utilize the information technologies and use the information they gain in an effective way in order to meet their needs, because women entrepreneurs should not only define the information they need, but also choose the most appropriate resource to their needs among other resources, filter the information they need from the resource itself and

thus transfer the information they gain into their entrepreneurship activities in order to reach their goals.

It is known that having important information at the right time allows women to become more effective in their business lives and gain esteem in the professional field. In the business life, the right and timely access to information is a priority to women and their information needs should be immediately met. The research has shown that it is important for women entrepreneurs to be aware of the fact that the information they have is insufficient in order to reach their goals and even facilitate this process. This awareness allows them to define their information needs and deficiencies in the information they have in stages of utilizing entrepreneurship opportunities, determining the resources necessary for implementing entrepreneurship activities and managing the enterprise which was created.

Moreover, the user's research conducted as part of the dissertation showed that even the management-level members of women's entrepreneurship councils, which are established by the Union of Chambers and Commodity Exchanges of Turkey (TOBB) and organized on the basis of provinces in order to support women entrepreneurs, do not know anything about the important effects of a healthy process of access to information to be enjoyed in the course of conducting entrepreneurship activities on their enterprises. The user's research also showed that the problem does not derive from women entrepreneurs itself. It was also revealed that such factors as the social/communal environment of women entrepreneurs, their ages, education and their deficiencies in their information background as part of their techniques of

access to information also have an impact on the process of their access to information.

The findings of user's research showed that women entrepreneurs in our country are hardly aware of channels of access to information with insufficient level of information background, the deadlocks/obstacles they suffer in the process of accessing information have an impact on their information-search behaviors and their incapacity of filtering their information desires in the system of access to information prevents them to fully meet their information needs. Thus, as another result, the insufficiency of information services which are designed in line with women entrepreneurs' information needs and information-search behaviors have a negative impact on processes of access to information.

As a result of study, the elements which should be covered as part of planning the information services that will allow women entrepreneurs in our country to enjoy a healthy process of access to information were determined by considering the information gained from above-mentioned findings and other scientific studies. In this respect, the following was proposed: the special involvement of women entrepreneurs in national information policies; the clear mentioning of responsibilities of the state, institutions/organizations which furnish information services, non-governmental organizations which support women entrepreneurs and librarians/information experts; the establishment of women's national and regional information networks; the continuation of information services not from a single center, but in cooperation and coordination with regional and local and smaller information centers which are attached to a general center; the initiation of

standardization in information services and the formation of a common communication platform where women entrepreneurs are represented, as well as the preparation of special information resources with certain qualities and quantities required to meet the information needs of women entrepreneurs.

Study, also offers three new models. With the integration of the results obtained by the user research and the reviewed models of information retrieval process and information seeking-behaviours, two models were generated: “Awareness Based Information Retrieval Process Model” and “Information Seeking-Behaviour Development Model for Women Entrepreneurs”. The third one is a three stage “Information Services Planning Model for TOBB Entrepreneur Information Center” which was based on the existing structure of TOBB and disclosed suggestions.